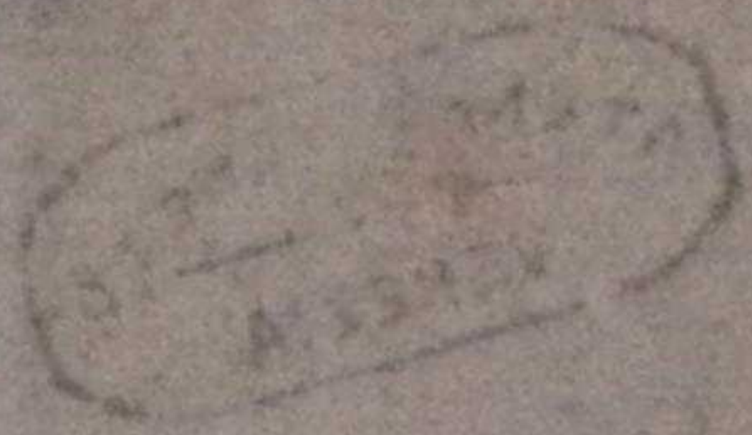
Libr. G=2

1.2.35.

&c. &c. &c.

Oi λογια.

ATENEO VENETO
VENEZIA

APHORISMI
DE
COGNOSCENDIS
ET
CURANDIS
MORBIS
IN USUM DOCTRINÆ DOMESTICÆ DIGESTI
AB

HERMANNO BOERHAAVE.
Phil. & Med. Doctor. Hujusque in Academia Lugduno Batava Prof. Ord.

FRANCOFURTI ad MOENUM,
Impensis, Georgi Heinrici Oehrlingi,
Bibliopolæ.
Typis Antonii Heinscheitii,
M DCC X.

LECTORI AUCTOR.

EN libellum, mole parvum, gravem materie, nec ſine labore natum. Regulas promittit, quæ cauſas morborum expedire, atque eventus ſecundare, poſſint. Experimenta huic quidem neceſſaria operæ, Græcorum induſtria, diligentia Arabum, & Paucorum inter Recentes accuratio, ſuppeditavit. Anatome verô, & Mechanice, Noſtris cultior, ratiocinio filum & fundamenta dedit. Utraque fida! quidquid ignari clament, aut invidioſi obſtrepant. Oderunt quippe & calumniantur iſti, quæ nec attingere valent: non ergô, niſi ſibimet, vocali ignorantiâ nocent. Ubi autem, dum affectibus indulgent, inania Paradoxorum & damnoſæ novitatis crimina obtentui ſumunt, riſum mehercle rerum gnaris excitant! Qui antiqua ſcrutati nova non ignoran-

rant, videbunt quid præſtitum ſit. Et hos ego ſolos idoneos operis judices agnoſco. Sciant autem Hi, quos equidem veneror, in privatos hæc exarata uſus; aſſequentur ita & ordinis ſimul, & brevitatis cauſas. Auctores non citavi, quum nimii, vel nulli, nominandi eſſent. Nec ſpecioſos Medicamentorum titulos morbis addidi. Cur? nihil Arti exitiale magis novi, neque verô ipſe ullum cognoſco, quin ſolo tempeſtivo uſu tale fiat; hunc verô ubique indicare anniſus ſum non perfunctoriê. Poſtremô omnia hæc ſtylo ſcripta in Arte recepto magis, quam ad puritatem Auguſtæi ſeculi expolito; facilius enim ille capitur, huic forte Interprete foret opus; ſaltem plus exegiſſet, quam quo fruor, otii. Vale!

HER-

HERMANNI BOERHAAVE APHORISMI

DE

COGNOSCENDIS ET CURANDIS MORBIS.

PROLEGOMENA.

ATENEO VENE VENEZIA

1. Omnis humani corporis conditio, quæ actiones vitales, naturales, vel & animales lædit, Morbus vocatur.

2. Quæ verô disciplinæ Medicæ pars docet Morbum in ipso ægroto præsentem detegere, & curare, Praxis appellatur Medica.

3. Qui ergo actionum vitalium, naturalium, atque animalium exercendarum requisita ignorat, adeoque Vitæ causas nescit, & sanitatis, ille defectum illarum, id est morbos, cognoscere non poterit.

4. Sanatio porrô est morbi (1.) in sanitatem (2.) mutatio: ponit ergô & hæc eadem cognita (3.): quare cognitio & curatio morborum Scientiam Dogmatum,

quæ explicant quid Vita, Sanitasque sit hominis, id est Instituta Medica, requirunt.

5. Illa mutatio (4) motum excitat, vel dirigit, per applicationem instrumentorum, quæ Artifex nosse debet, & regere: hinc ponitur perspecta victus, medicamentorum, Chirurgiæ materia, præparatio, usus.

6. Dirigitur illa applicatio (5.) à mente præsciâ futuri effectus: quo exigitur Scientia generalis legum, juxtâ quas actiones illæ exercentur; unde itaque doctrina Signorum, & Methodi Medendi necessaria est. Adeôque tradituro Praxin (2) omnes partes Institutionum Medicarum Scitu necessariæ prius sunt: Eas ideô ponemus notas, & demonstratas alibi.

7. Morbus (1.) quum corpori inhæreat, erit effectus corporeus singularis determinatæ causæ.

8. Cujus accurata ablatio sanat.

9. Aufertur correcto malo singulari, vel per remedium in illud solummodo agens; vel auxilio in omnia simul æquâ vi agente. Hanc universalem, illam propriam Medelam vocabimus.

10. Utraque (9) reperitur observatione,

ne, similitudine, vel ratiocinio ex hisce binis.

11. Observatio habetur: 1. ex accuratâ historiâ morbi, enarrante causas, naturam, effectusque mali. 2. ex enumeratione exquisitâ eorum, quæ prosunt vel nocent, dum casu, vel arte, morbo submini strata sunt. 3. ex introspectis cadaveribus incisis eorum, quorum morbi observati fuerant prius.

12. Ex similitudine concludit, qui observatis jam (11), adeoque cognitis, casum præsentem, hactenus ignotum, comparans de indole & curatione mali incogniti argumentatur.

13. Qui denique omnia, quæ ægro accidunt, observando cognita (11), ad amussim ponderat seorsum singula, comparat deinde inter se universa, confert iis, quæ in sanitate contingunt, hincque tandem severitate ratiocinii subacti assurgit in intellectum causæ proximæ, & auxiliorum ei tollendæ aptorum, verum Medici nomen meretur.

14. Ordo itaque optimus describendæ historiæ & curationi morborum erit, qui 1. uniuscujusque mali phænomena indivi-

dua, propria, communia consideratè cognita, justo ordine, verâ fide, proponit.

2. Cuncta, quæ acciderunt ægro ab iis, quæ gessit, ingessit, retinuit, excrevit, vel sibi applicuit, dum morbus adfuit, enarrat.

3. Auxilia victus, manus, medicamentorum, una cum verâ methodo applicandi, prout casus, vel ars obtulit, exponit.

4. Ea, quæ ex hisce tribus, ut ex datis, juxtâ (13.) dictam legem effectu rationis verissimè deduci queunt itâ, ut pro regulis Praxeos accipi tuto possint, concludendo elicit.

15. Multitudo quidem morborum his ordinandis officit.

16. Sed ordinem dictat: 1. clarior morbi notitia, 2. simplicior ejus natura. 3. facillima sanatio. 4. ejus requisita ad alium intelligendum cognitio.

17. Ex quo fundamento (16) omnes sequenti serie tractabimus.

18. *Morborum itaque simplicissimorum species, & curatio* præmittenda reliquis.

19. *Solidarum ergo partium morbi explicandi & sanandi* primum locum postulant.

20.

20. *Fibræ ſimpliciſſimæ ſolidæ morbi explicati, ſanati*, inter hos (19) denique primi ſunt.

MORBI FIBRÆ SOLIDÆ SIMPLICIS.

21. Illæ partes, quæ ex fluido vaſis contento ſecretæ, ſibi mutuo vi vitæ applicatæ, Fibram minimam faciunt, ſunt minimæ, ſimpliciſſimæ, terreſtres, vixque mutabiles per eas cauſas, quæ in nobis viventibus deprehénduntur.

22. Quare in his (21.) ſeparatim ſpectatis, nullus occurrit morbus, qui Medicis obſervatus, ſanatuſque deſcribitur.

23. Sed in fibrâ minimâ, ex adunatis his (21.) concretâ, morbi ſimpliciſſimi ſequentes conſiderari merentur: ſunt enim frequentes, & fundamenta jaciunt intellectui aliorum, licet præterviſi, vel non bene cogniti.

MORBI FIBRÆ DEBILIS ET LAXÆ.

24. *Fibræ* (23.) *debilitas* vocatur aduma-tio partium minimarum (21.) cum niſu in cohæſionem tam parvo, ut vel illo levi motu ſolvi queat, qui Sanitatis effectus ſit, vel non multum majori.

25. Hanc (24) antecedunt : 1. impedita ingestorum assimilatio in naturam liquidi vitalis sani ; quæ debetur jacturæ nimiæ humoris boni, & inertiæ virium solidorum in liquida; vel alimentis magis tenacibus sua indole, quam virium permutantium in corpore virtus est. 2. debilis nimium applicatio partis unius (21) ad aliam, quæ oritur à nimis debili motu liquorum, isque ut plurimum à defectu motus musculorum. 3. nimia distractio fibræ rupturæ proxima.

26. Producit autem facilem vasculorum ex his (24.) conflatorum extensionem, rupturam, in sua liquida contenta inertiam; unde Tumores ab distendentibus, Putrefactiones ab stagnantibus vel extravasatis liquidis; tum ea, quæ ex binis hisce sequuntur, infinita.

27. Ex hisce (24. 25. 26.) præsens, futura, præteritave noscitur ; effectus prævidetur ; & Curationis requisita perspiciuntur.

28. Hæc enim obtinebitur : 1. nutrimento, in quo materies (21.) abundet, quodque jam fere ità præparatum sit, ac in corpore sano & forti fit. Lac, Ova, Jura car-

carnium, decocta panis bene fermentati, vina auſtera, primaria ſunt. Quæ parvâ copiâ ſæpe repetitâ ſumenda. 2. aucto motu ſolidi & fluidi per frictiones; vectiones in equo, rhedâ, navi; ambulationes, curſus, exercitia corporis. 3. leni compreſſione vaſorum, liquidorumque repulſu. 4. medicamentis acido-auſteris prudenter, leniterque uſurpatis. 5. omni modô, quo nimia diſtractio tollitur.

29. *Laxitas Fibræ* vocatur ea cohæſio partium (21.) inter ſe, quæ parvâ vi poteſt mutari itâ, ut fiat ſe ipſa longior; unde patet, hanc eſſe debilitatis (24) ſpeciem, & *flexilitatem* inde pendere; adeoque hæc omnia clare ex dictis (21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28.) intelligi, ut & *imminutam Elaſticitatem*.

30. Quin ex iiſdem etiam reſpondetur ad hæc quæſita: Cur aquoſa, & pinguia alimenta dant fibras debiles? Cur frigidis, junioribus, quieſcentibus, creſcentibuſque debiles? Cur terreſtria, auſteraque dant fibras fortes? Cur calidis, exercitatiſque fortes? Cur Elaſticitas robur concomitatur?

MORBI FIBRÆ RIGIDÆ, ET ELASTICÆ.

31. *Rigiditas fibræ nimia* est illa adunatio partium minimarum (21.) quæ tam validè faciat eas cohærere, ut non cedant illi actioni fluidorum, quæ superare debet hanc resistentiam, ut maneat Sanitas.

32. Hæc (31.) sequitur eas causas, quas requirit sanatio fibræ debilis (28.) si diu, & nimis perseverant.

33. Nata (31.) verò facit vasa, quæ ex his fiunt, minus flexibilia, angustiora, breviora, liquidorum motui nimis resistentia, & quæ hinc sequuntur; vid. (50. 51. 52. 53.)

34. Ex quibus (31. 32. 33.) ipsis internoscitur id malum (31.) simulque prævidentur inde secuturi effectus. (33.) neque latet Curatio.

35. Hæc enim efficitur 1. cibo & potu aquosis, lenibusque, sero lactis imprimis, oleribus mollissimis, farinosis dilutis, nec fermentatis. 2. quiete in aëre humido frigidiusculo, cum somno pleniore. 3. remediis aquosis externis, internisque, tepidè applicatis vel assumtis, insulsis,

fulfis, leviſſimis & blandiſſimis oleoſis, ſimiliter adhibitis.

36. Hinc elaſticitas nimia intelligitur, curaturque; quippe rigiditatis (31.) ut plurimum comes, & effectus.

37. Cur pueris, fœminis, otioſis laxitas, contrâ verò adultis, viris, exercitatis, fibrarum, adeoque omnium ſolidarum partium rigiditas? & ſolutarum valida contractio?

MORBI VASORUM MINIMORUM, ET MAJORUM.

38. VAſorum minimorum, ex fibris ſimplicibus (21. 23.) applicatu vel intortu adunatis, factorum morbi ex iiſdem cauſis eandem indolem, effectum, & curationem habent; ergò ex dictis (ab 21. ad 38.) intelliguntur.

39. Vaſa majora ex minimis (38) applicatu, vel intortu, unitis, conflata habent duo diverſa morborum genera. Horum prius pendet ex morbis minimi canalis (38.) majorem hunc componentis, adeòque origo, natura, efficacia, curatio ejus inde (38.) peti debet. Poſterius verò pendet 1. à vi, quâ fluidum per majorem hunc canalem fluens ejus latera ex-

tendendo premit : quæ latera, ex aliis minoribus canalibus constantia, hâc pressione orbantur suo liquido, uniuntur quoad latera, concrescunt in fibræ (21. 23.) solidæ, sed crassioris, speciem : potestque idem & vicinis communicari vasculis. 2. à liquido cum vasculo proprio concrescente.

40. Inde vasorum debilitas, laxitas, robur, rigiditas, elasticitas, de quibus multa imperitis memorantur, clare intelligi possunt. Et meretur dignitas horum pertractationem.

MORBI VISCERUM DEBILIUM ET LAXORUM.

41. VAsorum, & viscerum debilitas vocatur illa partium (23. 38. 39.) hæc constituentium, cohæsio, quæ tam levi motu tolli potest, ut imparia sint iis efficiundis, quæ Sanitatis & Vitæ ratio ab his postulat.

42. Quæ aliâ ætate, atque sexu, alia sunt.

43. Hæc debilitas oritur 1. ab debilitate fibræ 24. ejusque causis. (25.) 2. à debilitate canalium minimorum (38.) atque causis hujus (38.) 3. ab inertâ liquidi per vasa majora (39.) fluentis, quæ pendet à minu-

minutâ copiâ, fluiditate aquosâ auctâ, motu musculari torpescente.

44. Ab hâc debilitate (41.) per suas causas (43.) productâ, oriuntur multi morbi, qui falso Temperiei, vel Congeniti habentur; primarii sunt: 1. facilis vasorum dilatatio, tumor; facilis horum compressio, inanitas; liquidi stagnatio; Cordi aucta resistentia; liquidorum cruditas; spontanea corruptio; ad actiones vitales, animales, naturales exercendas ineptitudo; & illa omnia, quæ ex his sequi solent, quæ ut infinita numero, ità difficillima curatu, & fœcundissima novis morbis producendis sunt; maximè κακεξία, & κακοχυμία. 2. Facilis vasorum dissolutio ab internis, externisve causis, actibus, vel motis; effusio, stagnatio, corruptio, evacuatio liquidi ad vitam sanitatemque necessarii; interceptio motus fluidi per vasa rupta; corruptio eorum, quæ hoc motu vigebant; qui rursum varii sunt, maximè φθίσις, ἔμπυήμα, ὕδρωψ, ἀτροφία.

45. Quæ (41. 42. 43 44.) si quis accuratè observat, ille, non hujus modo (41.) sed infinitorum & obscurissimorum morborum originem, præsentiam, eventum in-

ternoſcet, & ſolus auxilia impetrandæ ſanationi valida & tuta inveniet.

46. In applicatione verô horum, præſens debilitas tarditatem jubet; nec enim alibi pernicioſior mutatio ſubita.

47. Ergo remedia (28.) lentê; cautê, à primo in ultimum gradum, adhibenda ſunt. Quorum uſu roboratis vaſis motus validus muſculorum adhibeatur, donec omni effectu conſtet, ſatis compacta, ſolidata, & calloſa evaſiſſe Vaſa & Viſcera.

48. Hinc patet, omnia, quæ de facultate nutrimentorum traduntur, aliâs vera, aliâs falſa eſſe; Exercitia muſculorum roborare fibras; Exercitia vectionis, reſolvere coacta, roborare laxa, nec diſpergere vires; ipſum cruorem in robuſtiſſimis eſſe maximê denſum, lentum, blandum; in tenerrimis diſſolutum, levem, acrem; infinitos morbos, facie diverſiſſimos, unâ ſæpe radice hærere poſſe, eâque ſuccisa tolli.

49. Ex iiſdem cognitio & curatio laxitatis Vaſorum & Viſcerum habetur.

MORBI VISCERUM FORTIUM ET RIGIDORUM.

50. RIgiditas nimia Vaſorum & Viſcerum nominatur illa partium (23)

38. 39.) hæc componentium cohæſio, quæ non cedat illi motui, qui illa mutare & movere debebat, ut fierent ea, quæ Sanitatis & Vitæ tempore ab hâc mutabilitate fluebant.

51. Oritur 1. ab omni causâ fibræ nimis rigidæ (32.) 2. maximè à fibris, validâ vi propulſi liquidi vitalis admodum compactis ad ſe mutuô. 3. ab adunatione canalium minorum orbatorum ſuo liquido per violentam preſſionem, quâ vitale liquidum arterioſum canalium majorum latera premit, cujus maxima effectrix eſt valde exercitatus muſcularis motus. 4 ab concreto vaſe in unum ſolidum cum proprio liquido ſtagnante, exſiccato, coagulato.

52. Ubi obtinet in vaſis, producit effectus 1. ſimiles, vel eosdem iis, qui à fibrâ nimis rigidâ (33) 2. facit in vaſis validum nixum, quo fibræ conantur ſe applicare ad axin ſui canalis; arctare cava ſua; premere, comprimere, repellere, expellere ſua liquida; hinc eorum motui à corde, adeôque & cordi reſiſtere; vix dilatari, hinc interrumpere æquabilem cruoris motum, adeoque omnium ſecretionum; minuere copiam cruoris aliter uno ictu ex

corde expellendi; impedire cordis evacuationem perfectam; polypos cruoris producere; fluidum comprimendo, & à fluidissimis spoliando, id condensare, suffocationes, mortem creare. 3. vulneratis vasis magnos hiatus creat per vim magnam, quâ trahuntur in sua sustentacula partes vasorum; disciſſis integrê cavitates minuit extremas, vel claudit.

53. Ex his (31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 50. 51. 52.) accuratê perspectis clara habetur doctrina, quâ noscitur præterita, præsens, futura, agens & actura vasorum rigiditas, elasticitas, vis, curatio.

54. Eam enim efficiunt 1. remedia curandæ rigiditati fibræ propria (35.) 2. illa maximè, quæ liquidi vitalis copiam, densitatem, pressionem minuunt. 3. quæ motum muscularem suspendunt. 4. ea, quæ humectant, leniunt, emolliunt, diluunt, resolvunt, abstergunt.

55. Ex hisce omnibus (ab 21. ad 55.) morbi Partium Solidarum proprii intelliguntur, curantur; & ex iisdem clarescit, quid respondendum his quæstionibus: Quæ diversitas structuræ partium solidarum in ætate diversâ? Cur homo crescit,

perstat,

perſtat, decreſcit? Cur laxus, fortis, rigidus fit? Cur humidus, plenus, ſiccus? Cur morte naturali, vel fato ſenili moritur? & quo tum morbo? quinam morbi plerumque ſingulæ ætati proprii? quis victus, quæ vita, quæ medicamenta cuique tempori vitæ commoda? quænam fides, quæ utilitas doctrinæ de ſtricto & laxo in ſolidis? &c.

56. Vulnus hinc (16.) jam primô pertractandum, poſt morbos ſolidi ſimpliciſſimos. Sed, quum vitia liquorum ſpontanea ſempet trahat ſecum, de hiſce ante vulnera agendum erit, quæ noſci debent ante hiſtoriam vulnerum abſolvendam.

57. Unde agetur primo de his Humorum morbis, qui in illis naſcuntur ſponte, dum vel ſibi ipſis permittuntur, nullâ habitâ ratione vaſorum, vel vitio incitati, torpentiſve nimium vitalis motus.

DE SIMPLICISSIMIS HUMORUM VITIIS, ET SPONTANEIS.

58. HUmores in homine vivo reperiundi, vel crudi aſſumtorum naturam retinent hactenus, vel vi actionum naturalium & miſcelâ fluidorum humanorum indolem acquiſiverunt noſtris liquoribus ſimilem.

59. Pri-

59. Priores (58.) vel ex plantis, vel ex aliis ſunt hauſta animalibus.

MORBI SPONTANEI EX ACIDO HUMORE.

60. Liquida noſtra confecta ex plantis farinoſis, vel ex horæis fructibus, crudis, fermentatiſve, ſi vires vitæ noſtræ vincunt, eam in nobis indolem acquirunt, quam ſuæ naturæ per calorem humidum fotæ debent. Acrimonia acida, & glutinoſum pingue hinc oriuntur maximè. Prior ex fermentatis inprimis & non fermentatis, poſterius ex farinoſis non fermentatis, coctiſve naſcitur.

61. Acida hæc acrimonia (60.) cauſas habet antecedentes 1. alimenta ex farinoſis, ſuccolentis acidis, recentibus, crudis, ferventibus jam, vel & fermentatis vegetabilium partibus. 2. Inopiam boni ſanguinis in corpore hæc alimenta aſſumente. 3. debilitatem fibroſæ compagis (24. 29. 41.) vaſorum & viſcerum, 4. defectum animalis motus.

62. Sedem habet jam nata maximè primæ digeſtionis officinas, inde tardius cruorem, denique omnes humores inficit.

63. Producit ructus acidos, famem, morſum

morſum ventriculi, dolores iliacos, flatus, ſpaſmos, inertiam bilis, mutationem ejus variam, chylum acidum, fœces alvi acidum ſpirantes. Hæc ejus effecta in ſtomacho, & inteſtinis.

64. In ſanguine pallorem, ſerum chyloſum acidum; hinc fœminis lac acidum, ſudorem acidum, ſalivam acidam producit; inde pruritus, obſtructiones, puſtulæ, ulcera, cruoris coagula, & ad circuitum ineptitudo exſurgunt; tum irritamenta cerebri, nervorumque; unde convulſio, turbata circulatio, mors.

65. Ex his (60.61.62.63.64.65.) recitatis præſens, futura, præterita cognoſcitur acida temperies; hinc prænoſcuntur ejus effecta; hinc curatio ſcitur.

66. Quæ perficitur: 1. alimentis antacidis ex animalibus, vegetabilibusque. 2. ſuccis bono cruori ſimilibus ex avibus rapacibus. 3. roborantibus. 4. motu valido. 5. medicamentis acidum abſorbentibus, diluentibus, obtundentibus, immutantibus.

67. Quorum electio, præparatio, doſis, applicatio tempeſtiva, innoteſcunt Medico ex cognito malo, ejus ſede, ægrotante, &c.

68. Hinc

68. Hinc patet cur pueris, pigris, virginibus, pauperibus, & certis artificibus hic morbus familiaris sit?

MORBI A GLUTINOSO SPONTANEO.

69. GLutinosum pingue ex vegetabilibus, habet causas antecedentes, 1. farinosa cruda, austera immatura. 2. inopiam boni cruoris. 3. debilitatem vasorum, viscerum, bilis. 4. imminutum motum animalem. 5. dissipationem liquidioris per laxata vasa secernentia. 6. retentionem crassioris debilitate instrumentorum excernentium.

70. Nascitur primo in primâ officinâ digestionis, hinc in cruore, dein in reliquis, inde derivandis, liquidis.

71. In primis viis facit prostratum appetitum; repletionis sensum; nauseam, vomitum; ingesti cruditatem; bilis inertiam; ejus inviscationem & consumtionem; pituitæ stomachicæ & intestinalis ortum; alvum tardam & tumentem; impedimenta chyli parandi, perficiendi, secernendi.

72. In sanguine visciditatem, pallorem, immeabilitatem; in vasis obstructiones, concre-

concretiones, tumorem album; impeditas secretiones; defectum subtiliorum; hinc minimorum canalium coalitum facit.

73. Hinc coctiones, circuitus, secretiones, excretiones, motus vitales, naturales, animales omnes perturbantur, unde suffocatio, mors.

74. Ex his (69. 70. 71. 72. 73.) diagnosis, prognosis, anamnesis mali hujus patet; nec vero, sanatio quid indicet, obscurum est.

75. Quæ obtinebitur: 1. usu cibi potusque bene fermentati, sale, & aromate conditi. 2. Jusculis volatilium animalium. 3. roboratione vasorum & viscerum. 4. aucto motu. 5. medicamentis diluentibus, resolventibus, stimulantibus, biliosis, saponaceis. 6. fricţu, calore, balneo, vesicatoriis.

MORBI EX ALCALINO SPONTANEO.

76. NOnnullæ plantæ scatent materiâ, quæ sponte corrupta non acescit, nec coït, sed resolvitur in fœtidum pingue Alcali: tales omnes fere Aromaticæ valde acres. Has verò rarô assumunt tantâ copiâ, ut morbum crëent ex suo ingenio. Sin autem id contigerit, pertinebit ad acre alcali oleosum.

77. Ex animalium partibus confecta noſtra liquida varia ſunt: 1. pro varietate alimenti, quo ſe ſuſtinent. 2. pro varietate partis, quæ aſſumitur.

78. Animalia enim, quæ herbis & aquâ aluntur, chylum acidum, vel facile aceſcentem, adeoque & tale lac, habent; quod in nobis ſuam ſequens indolem vegetabili nutrimento ſimillima patrat. Vid. (61. ad 76.)

79. Quæ aliis nutriuntur animalibus, omnes ſuccos facile alcaleſcentes habent.

80. Si alimenta, vi noſtri corporis, (58) eo ſunt redacta, ut jam liquores fecerint, quales in ſano & robuſto corpore inveniuntur poſt abſtinentiam à cibo potuque per viginti horas, tum ſi ſibi relinquuntur in quiete, & calore, vel etiam ſi moventur validè, naturam adipiſcuntur ubique eandem putredinis incipientis.

81. In alimentis verò ex aliis animalibus, jam ſtatim, ante mutationem corpori noſtro adſcribendam, illa in putredinem vergens indoles ſponte adeſt.

82. Putredo hæc (80. 81.) ſignificat eam conditionem humorum, cujus præſentiâ aqua exhalat; Salina materies attenuata, acido

acido orbata, vel & mutata, fit acris, volatilis, alcalina; Oleosa pariter unâ parte tenuior, terrâ orba, sali illi acri permista, acris, volatilis, fœtens evadit; altera autem olei pars, terræ aquâ, sale, & oleo priori orbæ permista tenacissimè, abit in atram, densam, immeabilem fœcem.

83. Insecta, pisces, amphibia, animalia volatilia, repentia, gradientia, natantia, homines denique, ex propriâ suâ naturâ, in hanc putredinem (82.) sponte vergunt.

84. Hujus putredinis (82.) antecedentes causæ sunt: 1. cibi ex aliis animalibus comestis, excepto lacte herbaceo (78.) maximè ex insectis, piscibus, avibus rapacibus, ex vegetabilibus alcalescentibus. 2. abundantia boni cruoris, vel ejus jam putredini proximi. 3. virtus magna vasorum, viscerum, bilis. 4. Stagnatio, vel nimia agitatio, torpente, vel incitato animali motu. 5. Calor ingens diu & multum conciliatus corpori.

85. In primis viis facit sitim, prostratum appetitum, ructus nidorosos, sordes ori, linguæ, palato, faucibus amarescentes putridas, nauseam, vomitum putrefactæ biliosæ materiei, cruditatem putridam,

diar-

diarrhœam biliosam, dolores Iliacos inflammatorios, caloris molesti sensum.

86. In sanguine producit dissolutionem ejus putridam; acrimoniam alcalinam oleosam volatilem; ineptitudinem ad nutriendum; aptitudinem ad consumendum; minimorum vasculorum destructionem; hinc omnes actiones solidarum & liquidarum partium turbat, depravat, destruit; unde circulatio, secretio, excretio variat; tum febres ardentes, urinæ & omnia secreta putrida, inflammationes, suppurationes, gangrænæ, sphaceli, mors.

87. Ex his (76. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86.) denuo diagnosis & prognosis æque, ac Curatio morbi liquido conspicitur.

88. Quæ perficitur 1. alimentis, potibusque, cito acescentibus, vel jam acidis, quo farinosa in aquâ cocta, vel ad initium corruptionis digesta, lac ejusque producta herbacea, fructus horæi, horum acidi crudi, vel fermentati vinosi, acetosive, succi. 2. acidis medicamentis ex vegetabilibus crudis, vel fermentatis, aut salibus & sulphure vi ignis in acida conversis. 3. Salinis alcali absorbentibus, ut est sal gemmæ, marinus, & nitrosus. 4. Aquosis dilu-

diluentibus. 5. lenibus obtundentibus, qualia farinosa vegetabilia emulsa, vel decocta, sunt. 6 Saponaceis abstergentibus acidis suboleosis, oxymelle, sapis acetosis. 7. quiete, somno, balneo vaporis, fomentisve.

89. Unde patet ubi, & cur acidus ructus nidorosum sequens bonus? cur, & quibus convalescentibus salis ammoniaci sapor molestus? cur sudor acidum spirans acutis salutaris? quæ acrimonia acida, alcalina, biliosa, oleosa sit?

90. Hinc tandem scitur, quid mali faciat nimius vel minor liquorum circulantium motus, & quantum ejus effectus variet pro varietate loci, ubi hærent, & humorum, in quos agit? quæ à stagnante, vel ab extravasato, nocumenta?

91. Pertractatis morbis Solidi, & Fluidi simplicissimis seorsum, agendum sequitur de iis, qui in Solido & Fluido conjunctim occurrunt simplices quam maximê.

DE MORBIS ORIUNDIS AB EXCESSU MOTUS CIRCULATORII SOLO.

92. OMnia fluida, quæ in ullo vase, ab arteriâ magnâ orto, continentur,

tur, ex ſolo ſanguine ſunt ſecreta, qui paulò ante in corde dextro & ſiniſtro miſtus erat, & referebat ſpeciem unius liquidi.

93. Habet tamen & ibi, & tunc, globos majores, determinatæ molis, figuræ mutabilis, coloris rubri, & aqum pellucidam, leviorem, tenuiorem, partibus minoribus, ſed ob pelluciditatem non cernendis, conſtantem. Priorum congeries Cruor, poſterior Serum appellatur. Microſcopia utrumque demonſtrant.

94. Rubrum concretum, & à ſero ſeorſum collectum, ſolâ quiete, & laxitate ſuarum partium cito reſolvitur in ſerum ita, ut in id omnis fere cruor abeat.

95. Serum diu retentum in aëre moderatè calido & humido ſolâ quiete & laxitate partium reſolvitur in tenuius, pellucidius, levius liquidum. Quæ creſcunt pro ratione temporis.

96. Sanguis omnis (92.) levi calore, parum ſuperante ſalubrem, & cum pauco exhalantis diſpendio, coit in maſſam ſolidam, ſciſſilem, non ſolubilem per aquam, ſalem, oleum, ſpiritus. Atque idem fit calore per humida conciliato, ſingulari concretionis, & ſimili prioris, genere.

97. Ori-

97. Origo rubedinis (93. 94.) & seri concrescentis (95. 96.) debetur vasorum actioni, & circulationis efficaciæ; ut chyli, lactis, & cruoris mutata indoles docet.

98. Auctus cruoris per vasa motus oritur Corde sæpius, & fortius contracto.

99. Cor sæpius, & fortius contrahitur: 1. Cerebro in nimiam expressionem liquidi nervosi agente, ut in affectibus animi, & dolore: 2. irritato Corde per accelerationem motus cruoris venosi, frictione, vel musculis agentibus, pulsi; aut per acre sanguini inhærens aromaticum, salinum, acidum, alcalinum, purulentum, ichorosum, putrefactum.

100. Auctus motus cruoris per vasa efficit majorem vim pulsi cruoris in vasa excipientia; majorem renixum vasorum in cruorem; cruoris fortem compressionem; vasorum cruorisque attritum validum ad se mutuo; partium Sanguinis attritum validum inter se; calorem majorem totius; sanguinis exsiccationem dissipato aquoso; ejusdem viscositatem inflammatoriam facilè concrescentem; sanguinis resolutionem in sales, oleaque volatiliora & acria; vasorum au-

ctam ad initia amplitudinem ; liquidorum craſſiorum in tenuiora vaſa impulſum ; horum obſtructiones , deſtructioneſque , inflammationes , ſuppurationes , gangrænas , ſphacelos , ſcirrhos ; & quæ ex his infinita ſequi poſſunt.

101. Cognoſcitur ergô aucta circulatio notis ejus cauſis (99.) & effectis (100.) ſed inprimis pulſu celeri , duroque ; reſpiratione veloce & laborioſa ; calore ingenti.

102. Remedia ergô nimio motui compeſcendo valida ſunt, quæ frequentiam, & vim contractionis Cordis imminuunt.

103. Quorum illa Mentem , hæc Corpus ſpectant.

104. Priora ſunt, quæ magnos affectus, ratiocinio, excitamento contrarii affectus, vel divertendo , ſopiunt.

105. Poſteriora agunt quiete muſculorum , laxatione venarum (54.) mitificatione acris cujuſcunque, diluendo , vel obtundendo (66. 67. 88.) doloris cauſas tollendo.

DE MORBIS, EX DEFECTU CIRCULATIONIS, ET PLETHORA.

106. Defectu motus circulatorii morbi fiunt in humoribus illi , qui proxime

ximè accedunt ad hos, qui quiescentibus spontanei nascuntur. (58.) ad 80.) adeòque intellectus, & curatio horum inde peti debent. Atque ex his omnibus plethoræ indoles, causa, effectus, signa, remedia intelliguntur; si ad sequentia animus advertitur.

ω. Plethora est copia boni cruoris major, quam quæ ferre possit eas mutationes, quæ vitæ inevitabiles accidunt, nisi inducantur morbi.

ℓ. Hanc generat omnis causa, quæ multum laudabilis Chyli, & Sanguinis Conficit, simulque horum attenuationem, consumtionem, perspirationem impedit.

ϒ. Quo spectat vis contractilis viscerum Chylopœorum magna, ut & in Corde & arteriis; simulque laxior venarum, & cæterorum vasculorum compages; cibi blandi facilè in chylum resolvendi; somnus multus; animus sedatus; quies musculosa; consuetudo mittendi sanguinis naturalis, artificialis.

♂. Effectus Plethoræ omnes pendent à rarefactione, quæ majori velocitati, atque inde nato calori, adscribenda: hinc arteriarum dilatatio tam Sanguiferarum, quam Lymphaticarum; mutata secretio; com-

preſſio generis venoſi Sanguiferi & Lymphatici; ſuffocatio circulaturi; inflammatio; vaſorum ruptura; ſuppuratio; gangræna; mors.

ε. Itaque facilè cognoſcitur præſens; prævidentur futuri effectus.

ζ. Curatio abſolvitur miſſu ſanguinis; labore; vigiliis; cibo acriori poſt evacuationes; omiſſione evacuationum ſenſim introductâ.

MORBI COMPOSITI SIMPLICISSIMI, OBSTRUCTIO, & VULNUS.

OBSTRUCTIO.

107. Obſtructio eſt obturatio canalis, tranſitum tollens liquido, per eum transjiciundo, vitali, ſano, vel morboſo, orta ex exceſſu molis tranſituræ ſuprâ capacitatem vaſis transmiſſuri.

108. Quæ oritur ex anguſtiâ vaſis, magnitudine molis fluxuræ, vel utriſque concurrentibus.

109. Anguſtia vaſis fit compreſſu externo, contractione propriâ, vel augmento craſſitiei in ipſis canalium membranis.

110. Molecularum moles augetur viſcoſitate fluidi, vel errore loci.

111. Ex utriſque verò à concurſu cauſarum utriuſque mali. (109. 110.)

112. Vaſa externè comprimuntur.

1. à tumore vicino plethorico, inflammato, purulento, ſcirrhoſo, œdematoſo, ampulloſo, aneuriſmatico, varicoſo, tophoſo, pituitoſo, calculoſo, calloſo.
2. à fractis, luxatis, diſtortis, diſtractiſve partibus duris, comprimentibus vaſa flexilia.
3. Ab omni cauſa, quæ vaſa nimis trahit, & elongat ſive tumore, ſive preſſione partis extra debitum locum poſitæ, ſive vi externâ trahente.
4. Ab externis comprimentibus, quo veſtes arctæ, faſciæ, pondus incumbentis corporis quieti in unam partem, ligaturæ &c. pertinent, motus, attritus, amplexus partis ad alia corpora.

113. Contractio vaſi propria aucta, maximè ſpiralium fibrarum, tum quoque longarum, cavitatem arcet, oriturque 1. ab omni cauſa augente vim elaſticam fibræ, canalis, viſceris. (31. 36. 40. 50. 51.) 2. ab tumore vaſculorum minorum, quorum contextu majorum latera & cava fiunt, nimis impletorum. 3. ab imminutâ cauſa

vasa extendente, sive inanitio, sive inertia fuerit: unde dissecti canales liquida propria coërcent brevi.

114. Augetur crassities in ipsa membranâ vasis 1. ab omni tumore (112. N. 1.) orto in iis vasis, quæ unita & contexta membranam efficiunt. 2. ab callis ibidem factis, cartilagineis, membranosis, osseis (51.)

115. Partium fluentium moles augetur, ut immeabilis fiat, vel 1. mutatione figuræ sphæricæ in aliam majori superficie incurrentem in aperturam vasculi; vel 2. adunatis pluribus prius sejunctis in unam massulam.

116. Mutatur figura inprimis, desinente æquabili, & undique simul, atque æqualiter, premente pressione moleculæ, proprio elateri jam commissæ, hoc est, languente motu, vel laxato vase, vel minutâ copiâ liquidi.

117. Adunantur moleculæ, quiete, frigore, gelu, exsiccatione, calore, motu circulari violento, & vase forti comprimente, coagulo acido, austero, spirituoso, absorbente, viscositate, oleositate.

118. Errore loci partes fluidi fiunt non mea-

meabiles, ſi in os dilatatum ad baſin canalis conici ruit corpuſculum finem tranare non potens. Plethora, motus auctus, rarefactio liquidi, laxatio vaſis, dilatationem hanc præ cæteris creant; maximè ſi his prægreſſis, ſtatim contraria horum ſequuntur.

119. Unde cauſæ, & natura obſtructionis cujuſcunque patent.

120. Quæ nata in corpore vivo impedit tranſitum fluxuræ materiæ; reliqua impingentia ſiſtit; horum actionem excipit; vas extendit, dilatat, attenuat, ſolvit; fluidum ſtagnans condenſat; functionem integri fluore oriundam tollit; vaſa inde irriganda deplet, ſiccat; capacitatem vaſorum tranſmittendis liquidis minuit; copiam liquidi, velocitatemque per libera vaſa auget; adeôque omnia, quæ inde pendere poſſunt, mala producit.

121. Inde pro diverſitate vaſis obſtructi, & materiæ obſtruentis, illi effectus [120.] variatis apparent phænomenis.

122. In vaſis Sanguiferis arterioſis inflammatio primi generis fit, in Lymphaticis arterioſis dilatatis inflammatio ſecundi generis; in vaſis Lymphaticis majoribus œ-

dema; in minoribus dolores ſine apparente tumore; in pinguiferis, oſſeis, medulloſis, nervoſis, bilioſis alia.

123. Qui verò ſedem, naturam, materiem, cauſas, effectus obſtructionum, hucuſque (107. ad 123.) tradita novit; illi ſigna, quibus futura, præſensque obſtructio, ut & ejus effecta, ſciuntur, ignota non erunt.

124. Et cognitâ hac ejus diverſitate, difficile non erit, propriam cuique curationem tradere.

125. Nam illa, quæ à compreſſu externo (112.) indicat ablationem cauſæ prementis, quæ, ubi poſſibilis, petenda ex ſecuturâ ejus deſcriptione.

126. Ea verò, quæ ab auctâ fibrarum contractione oritur, cognoſcitur per ſigna, quibus viſceris, vaſis, fibræ nimia contractio ſcitur; (34. 36. 40. 50. 53.) tum quoque illa, ubi hæc contractio à ſecundâ cauſa (113. No. 2.) per ſuæ cauſæ ſigna clarâ; ut & altera, quam inanitioni prægreſſæ adſcripſimus (ibidem. N. 3.)

127. Sanatur hæc obſtructio (113. 126.) 1. per remedia contractionem nimiam fibræ, vaſis, viſceris emendantia. (35. 36. 38.

38. 54. 55.) 2. maximè, si ipsi affecto loco applicari possit eorum virtus, quod halitus, fomenta, balnea, litus, fomenta efficiunt inprimis. 3. per auxilia, quæ vascula, membranas componentia, nimis impleta deplent. Quô evacuantia in genere, sed præprimis illis vasculis applicata, spectant, quæ sunt laxantia, diluentia, resolventia, attenuantia, detersiva, evacuantia. 4. per illa, qua callositatem factam resolvunt.

128. Verum illa obstructionis species, quæ ab hac causa, rarò, si unquam, curari potest. Emollientia, & laxantia præcipua sunt. Unde mortis patet inevitabilis necessitas, & magna vitæ longæ per medicamenta parandæ difficultas.

129. Illa fluidi ineptitudo ad transeundum per vasa, quæ à figurâ sphærica amissa pendet, cognoscitur perspectis ejus causis (116.) quippe sensibiles plerumque sunt.

130. Sanatur verò remediis, quibus illa figura redditur. Qualia sunt, quæ motum augent per vasa & viscera. Ut stimulantia omnia, & roborantia; tum motus animalis citatior.

131. Liquidi ſpiſſior concreta moles, quum oriatur à tam variis & diverſis cauſis (117.) etiam pro re natâ variâ remedia, variam ſanandi methodum requirit: quæ diverſitas in ſingulis dein morbis indagata ipſa auxilia, & applicandi modum dabit.

132. At moles concreta in genere tollitur. 1. motu vaſis reciproco. 2. dilutione. 3. attenuante fluido advecto, permiſto, moto. 4. Coagulante cauſa educta.

133. Reciprocum vaſi motum conciliant 1. quæ diſtendentes cauſas temperant. Ut eſt venæ ſectio. 2. quæ vaſa roborant. (28. 29. 45. 46. 47. 49.) 3. frictio, & muſcularis motus. 4. ſtimulantia.

134. Diluit aqua calida inprimis ſi hauſta, injecta, applicata; atque dein ad loca, ubi ſolvendum hæret, pulſa ſit. Quo derivantia, attrahentia, propellentia ſpectant.

135. Attenuant 1. aqua, 2. ſal mar. gemm. ammon. nitr. borax fixus alcalinus, volatilis. 3. Sapones ex alcali & oleo nata vi, compoſiti, fuliginoſi, volatiles, fixi, bilis. 4. præparata Mercurialia. Quæ ipſa perducuntur ad loca debita per derivantia, attrahentia, propellentia.

136.

136. Causa coagulans educitur attractione alterius fortius trahentis. Sic acida in alcalia, olea in alcalia, &c. trahuntur, quæ experimentis Chemicis inprimis inveniuntur.

137. Verum quum liquidum, in loca aliena pulsum, non penetrabile fit, hincque obstructiones creat, producuntur multi, malignique morbi, unde meretur id malum attente perpendi.

138. Scimus id factum, si novimus 1. causas ejus (118.) quæ ut plurimum satis observabiles, prægressas fuisse. 2. His dein successisse contrarias. 3. ubi effectus ejus clarè cernimus (120. 121. 122.)

139. Facile quoque est prævidere, quid fiet ex hoc malo, posito per ea, quæ exposita sunt (120. 121. 122. 123.)

140. Curatio fit 1. impactum retropellendo motu retrogrado in vasa majora. 2. id resolvendo. 3. vasa laxando. 4. suppurando.

141. Impactum retrofertur 1. Evacuando liquorem, qui impactum urget, magnâ, subitâ S. M. unde nixu contracti vasis retro agitur. 2. frictione ab extremis vasis ad basin.

142. Impactum resolvitur remediis (133) 134. 135. 136. 137.) ante positis.

143. Vasa laxantur remediis (35. 36. 54.) propositis.

144. De Suppuratione dicetur in historiâ Inflammationis.

DE VULNERE IN GENERE.

145. VUlnus est soluta unio partis mollis, à corpore duro & acuto.

146. Causa ergo sensibilis ejus est duricies, acuties, motus instrumenti vulnerantis.

147. Subjectum pars mollis; adeoque textura vasorum sanguiferorum, lymphaticorum, adiposorum, nervosorum, membranosorum, tendinosorumque; tum vesicularum, quæ ex his conflantur.

148. In quo subjecto (147) causa (146) producit cohærentis separationem, liquidi contenti effusionem.

149. Inde lædit actiones, quæ pendent ab integritate partium, & ab determinato fluxu liquorum per vasa.

150. Quæ vulnera proinde occupant eas partes, quarum integritas vitæ inseparabilis, Lethalia sunt.

151. Horum (150.) autem alia inevitabili necessitate mortem ferunt.

152. Alia, sibi relicta, mortem inferunt,

runt, ſed artis auxilio ita emendari poſſunt, ut mortis periculum abſit.

153. Tandem ex non lethalibus, neglectus, vel error, lethalia poteſt facere.

154. Pro varietate alterius cujusdam actionis, à parte integrâ prius exercitæ, etiam alia vulnerum effecta, atque inde variæ appellationes oriuntur, vix ignotæ perito actionum Sanitatis.

155. Nec minor nominum, formarum, & effectuum varietas in vulneribus, à diverſitate cauſæ vulnerantis (146.) quoad figuram, modum adigendi, vim impingendi, ablationem ex vulnere, relictionem in eo, infectionem venenatam.

156. Tum etiam omnia eadem (155.) variant pro differentiâ partis vulnus excipientis (147.) quoad ejus duritiem, mollitiem, nexum, ſitum, effectum, liquida contenta, faciem mutatam.

157. Hujus multiplicitatis originem noſſe ut opus, ita nomina ſubtiliter diſtinguere non juvat.

158. Si in corpore ſano, robuſtoque factum vulnus in loco viſibili, non irrigato magnâ quâdam arteriâ, nec nimis tendinoſo, hæc oriuntur phænomena.

TENED VE VENEZIA

1. Partes, inter quas causa vulnerans adacta, sensim magis magisque à se mutuo recedunt, licet causa ablata sit, nisi punctura fuerit parva.
2. Cruor primo cum impetu effluit, dein sensim sponte sistitur.
3. Tum crusta sanguinea cavo vulneris innascitur.
4. Et liquor dilutus, rubellus, tenuis effluit.
5. Tum vero labia vulneris incipiunt rubere, calere, dolere, tumere, retorqueri.
6. Atque eodem tempore febricula cum calore & siti adest.
7. Hinc tertio, quartove die, serius, vel ocyus, vulneri adest liquor tenax, albus, pinguis, æqualis, pus.
8. Simul rubor, calor, dolor, tumor, retorsio labiorum, febricula, cessant, vel minuuntur.
9. Et sensim cavum vulneris à fundo sursum, & ab ambitu versus centrum crescente carne impletur, cöeunte margine albo, molli, æquali.
10. Postremo siccatur vulnus, & obducitur cicatrice.

159. Si arteria non nimis magna, nec Cordi admodum propinqua, omnino rranſverſim diſſecatur, retroſiliens, atque inter ſolida vicina ſe recondens, ſibimet obturaculo eſt; & cætera ut (158.) prius.

160. Si eadem (159.) vulneratur transverſim non tota diſſecta, retrotractis fibris vulnus ampliatur; hinc Hæmorrhagia perpetua; &, eâ ſedatâ, à tenuitate cicatricis cedente Aneuriſma.

161. Si arteria major tota diſſecta, oritur perpetua, usque ad defectum animi vel vitæ, Hæmorrhagia; inferius poſita tabeſcunt, & putri exeduntur, ſed lentâ, gangrænâ.

162. Nervi toti diſſecti retroſiliunt, ſe recondunt, ramulos vulniere paulo ſuperiores trahunt, tendunt, vicinis dolorem, obſtructionemque creant, parti vero infra Vulnus poſitæ ſtuporem, immobilitatem, marcoremque.

163. Nervi puncti, vel dimidiato diſciſſi dolores, aliquando primò obtuſos, nonnunquam vivos excitant, primo in loco vulneris, poſt per omnes nervos nexos, vicinosque; hinc calores, tumores, rubores late ſparſos, febres, deliria, ſpaſ-

mos

mos, inflammationem, inflammati aperturam cum evacuatione acris, tenuis, & copiosissimi sæpe seri; posteâ insensilitatem, rigiditatem, exsiccationem, immobilitatem producunt, vel gangrænam, & mortem.

164. Quæ eadem (162. 163.) parum mutata, etiam in Tendinibus diversimodê læsis obtinent.

165. Et Membranæ, tendinum, nervorumque sæpe productæ quum sint, iisdem afficiuntur morbis (162. 163.)

166. Quid lymphaticæ, adiposa, venosa vasa, & vesiculæ patiantur in vulneribus, quid efficiant, ex lege circulationis, & consideratione vicinorum facilê intelligitur.

167. Si vulnus oculo patet, ejus præsentia, & natura scitur 1. Sensu ipso, absterso impedimento conspectus, & suppresso cruoris fluxu. 2. Scientiâ anatomicâ vicinorum.

168. Vulneris autem abscondditi præsentia, & natura noscitur. 1. ex Scientiâ anatomicâ, situ vulnerandi, modo & vi inflictus. 2. ex læsî actione sequente vulnus. 3. ab excretis, intrâ vel extra corpus expulsis.

expulsis. 4. ab effectis supervenientibus, dolore, singultu, spasmo, tumore &c.

169. Ex cognitis (167. 168.) determinatur prævisus vulnerum eventus.

1. Mors, vel Vita vulnerati.
2. Sanatio possibilis, impossibilis, integra, pro parte.
3. Curatio facilis, difficilis, brevis, longa.
4. Effectus à vulnere, peractâ sanatione, superstes futurus; ut tabes, insensilitas, immobilitas, figura læsa. &c.

170. Mors inevitabilis à vulnere ex quinque effectis sequitur, adeoque necessario Lethalia vulnera (151.) Hæc sunt.

1. Quæ influxum nervosi liquidi à Cerebello in Cor intercipiunt. *a*. Cerebelli vulnera, & Cerebri profunda adeo, ut medullam oblongatam lædant multum. *e*. vasa sanguifera intrâ cranium soluta cum effuso cruore, qui pressione, vel conceptâ putredine vitam tollit, nec terebrâ levari potest ob conditionem loci, ut inferiora orbitæ Oculi, & ossis Temporum, ossis Ethmoidis, basios cranii. &c. *y*. Medullæ Spinalis superioris profunda vulnera. *d*. tum ea, quæ nervos cardiacos dissecant.

2. Quæ

2. Quæ ſanguinem Cordis effundunt ex ejus cavis vulneratis: unde vulnera Cordis profunda, in cava penetrantia, lethalia.

3. Quæ cruorem â corde, & à cerebro, cerebelloque derivant vel in cava corporis, vel extra illud, neque medelam capere poſſunt ob ſitum loci. Ut magna vulnera Pulmonis, Hepatis, Lienis, Renum, Pancreatis, Meſenterii, Stomachi, Inteſtinorum, Uteri in gravidis, Veſicæ circa arterias ejus majores, Aortæ, Carotidum, Vertebralium & ſimilium arteriarum, venarumque.

4. Quæ Reſpirationem integrê tollunt; ut abſciſſio laryngis cum ſubductione fiſtulæ ſciſſæ, vulnera magna bronchiorum, Vulnera lata, utramque cavitatem thoracis, cum admiſſu aëris, perforantia, vulnera diaphragma ab utraque parte mediaſtini thoracis penetrantia, vel ejus nervoſa diſſecantia.

5. Quæ motum Chyli in cor tollunt; abſciſſio œſophagi, magna vulnera ventriculi, inteſtini tenuioris, ſuperioris integra diſſectio; vulnus ductus thoracici, vel alvei chyloſi.

171. Vul-

171. Vulnera ſua natura lethalia, arte vero curabilia (152.) ſunt, & prædicuntur.

1. Vulnera Encephali terebra levanda.
2. Vulnera arteriæ, venæve majoris in loco, ad quem manus Chirurgi pervenire poteſt.
3. Viſcerum, ad quæ manus & medicamenta cum effectu ſanationis pervenire poſſunt.
4. Quæ mortem inferunt emiſſo ſuo liquido in cava illa, unde id educi ſine diſcrimine vitæ poteſt; ut thoracis, abdominis, ureterum, veſicæ, inteſtinorum quædam vulnera.

172. Prædicitur lethale fore ex non lethali (153.) per has cauſas:

1. Omiſſione purgationis effuſi puris, unde tabes purulenta; vel effuſi ſanguinis, hinc putrefacti.
2. Commiſſo vitio in ſex rebus non naturalibus.
3. Neglectu, vel errore Chirurgi.
4. Temperie naturali aut morboſa ægri.

173. Hinc renunciatio de Vulneribus, definitio temporis, intra quod lethalitas determinatur, peti poſſunt.

174. Ex hiſtoria pariter Vulnerum (ab

145.

145. hucusque.) facilis erit prædictio eventuum aliorum, quæ (169.) præsagienda habentur.

175. Phænomenon autem (158. 159.) causa patet perito actionum vitalium, & animalium. Vid. Morb. Solid. & fluid. in genere præmissos.

176. Tunicæ arteriarum exteriores, illæsâ interiori, punctæ, sectæ, tusæ, distractæ, erosæ, impetu cruoris dilatantur, saccum formant, qui ad ovi sæpe magnitudinem crescit; callosos parietes accipit; pulsat; colore rubello splendet; compressus evanescit; laxatus redit; suam arteriam ampliat; vicina vasa comprimendo angustat. Aneurisma verum vocatur (160) cujus causa, signa, effectus sponte cernuntur.

177. Si ab iisdem causis, similiter vulnerata arteria, curata debilius firmatur, eadem fiunt. (176.)

178. Ubi ab iisdem causis (176.) omnes tunicæ simul ruptæ liquorem effuderint in partes vicinas distentas, nec exeuntem, fit collectio extravasati cruoris, continenter aucta, & sine mensurâ, mollis, vix pulsans, livida, compressu vix evanescens,

brevi

brevi putrescens, hinc gangrænam vicinorum creans. Aneurisma spurium est, (160.) cujus causa, signa, effectus ex ipsâ hâc descriptione cognoscuntur.

179. Alii effectus arteriæ dissectæ majoris (161.) ex physiologiâ sponte intelliguntur, ut & phænomena (162.) primô nervi dissecti.

180. Ut verò clara causa habeatur mirabilium effectuum, qui in nervis punctis, vel partim dissectis apparent, juxta dicta (163. 164. 165.) sequentia consideranda ex Anatomicis, & Theoreticis.

181. Nervus omnis visibilis est fasciculus minorum nervorum, membranulis nexorum, arteriolis, venulis, lymphaticis intertextis, unâ dein communi membranâ vestitus.

Per omnia hæc vascula, nervum componentia, perpetuô fluit liquor suis canalibus proprius à corde, cerebro, cerebello, & medullâ spinali. His omnibus vis contractilis satis magna semper adest.

182. Ergo partes nervi integrê dissecti à loco vulneris versus firmas partes, quibus nectuntur, retrosiliunt, sub solidis ambientibus se recondunt, eorum vi comprimun-

primuntur, orificia claudunt ſua, & ſuorum vaſculorum, adeoque præter dicta (162.) nihil damni.

183. Si ſectus, vel punctus itâ ſit, ut nonnulli nervulorum diſſoluti ſint, qui uniti majorem componunt, partes ſolutæ retrocedentes (182.) trahent minimas fibrillas, quæ nectebant nervulos inter ſe & vaſcula (181.) unde fiet in his perpetua, lenta laceratio, adeoque dolor ingens, acutus, continuus. Partes verò adhuc cohærentes ſuſtinebunt nunc ſolæ omnem vim, quam ante ſimul, ergò plus diſtrahentur, & lacerabuntur, adeoque acutiſſimè dolebunt, & diſtractæ comprimentur, ut tranſitus impediatur. Dum una pars ſoluta, altera cohærens, ita afficiuntur, vaſcula intermedia comprimuntur; ergo cruor, lympha, ſpiritus ſiſtuntur, urgentur, accumulantur, unde circâ partes inflammatio cruenta, lymphatica, & ſpirituoſa.

Inde nervi vicini, muſculi, vaſa, tenduntur, ſtringuntur, convelluntur, hinc cerebri, cerebelli, medullæ ſpinalis meninges trahuntur, vellicantur, cerebri actio turbatur.

Ex quibus ſequitur ſeries omnium phænomenon (163. 164. 165.) naturali neceſſitate.

184. Et intelligitur, quæ, & cur punctura, laceratio, vulnus nervi adeo funeſta? Item cur membranis, tendinibus, vaſisque multis eadem fiant.

185. Ut vulnus Sanetur, opus erit:

1. Auferre ex eo illa, quæ, vel à liquidis & ſolidis corruptis, vel ab inſtrumento vulnerante, aut aliunde, ibi relicta unionem impedirent.
2. Supplere perdita novâ regeneratione ablati.
3. Unire ſeparata, & in unione retinere.
4. Cicatricem naturali cuti ſimillimam obducere.

186. Fragmenta impacta metallorum, lapidum, ligni, vitri, globi tormentorum, thrombi cruenti, caro mortua, vel membranæ, oſſa fracta, primò tollenda, ſi proderit.

187. Conſideratâ naturâ vulneris, partis vulneratæ, materiæ impactæ, roboris ægrotantis, ſymptomatum ſecuturorum, tolli, an relinqui debeant judicatur.

188. Ex

188. Ex iisdem (187.) definitur instrumentum, & modus, quibus tolli queant. (186.)

189. Depurato sic (186. 187. 188.) vulnere, si ablatum quid fuerit de corpore, id repleri debet, generatâ iterum materia simili perditæ. Id fit, si 1. vascula arteriosa, lymphatica, nervosa, &c. ita se habeant, ut sua liquida bona excipiant, transmittant. 2. Si liquidum bonum naturale debita copia, & apto impetu fertur in illa vasa.

190. His enim (189.) fiet canalium vulneratorum, retrotractorum, obturatorum, compressorum, fere exsuccorum (158.) impletio, humectatio, extensio, elongatio, applicatio ad alia, quæ ex reticularibus plexibus propinqua, & ope boni liquidi conglutinatio.

191. Et, dum hæc (190.) ab omni puncto fundi & laterum æqua vi simul fiunt, impletur ab omni parte ad centrum cavitas vulneris materie solida & liquida, amissis simili.

192. Ergo huc (189.) requiritur 1. victus debitus, ut chylus, serum sanguinis, & materia nutritia blanda, glutinosa,

nec

nec facilè putrescens sit, sed facilis digestionis, & assimilationis. Decocta farinosa cruda, fermentata, Emulsiones, lac, Jura, fructus maturi cocti, olera leniſſima, primaria sunt.

193. Cognita temperies ægri, tempestatis ratio, consuetudo, & natura comitantis morbi, docet quale, & quo modo præparatum ex his (192.) cuilibet prosit.

194. Acre, impetum, nimis augens, vitandum. Salsum, Aromaticum, Acidum, olus acre, vinum, ergô vulneri mala.

195. Item quæ facilè putrescunt. Jura nimis spissa, herbæ alcalescentes ergô obsunt; raphani, nasturtia, brassica, & similia.

196. Tum quæ difficulter in chylum, & sanguinem mutantur. Qualia sunt quæ sale, fumo, aëre induruerunt; vel quæ pingui multo scatent, ut lardum, pisces pingues, &c. denique viscida, ut legumina cralla, farinosa cruda.

197. Ad eundem scopum (189.) conducunt medicamenta, quæ tollunt impedimenta nata consolidationi (190. 191.), & plerumque Decocti formâ exhibentur.

Illa ergô erunt varia pro varietate ejus impedimenti, quod tollendum erit: nec ullum utile omnibus habetur.

198. Hinc pro re natâ ſumuntur ex attenuantibus, inſpiſſantibus, mitigantibus, excitantibus, ſpecificè emendantibus, aperientibus, laxantibus, adſtringentibus, adeôque ſæpe ex oppoſitis.

199. Quorum quid eligendum, docet cognita natura vitii in ægro, & tituli horum Medicamentorum (197. 198.)

200. Aëris temperies ſicca cum calore temperato optima.

201. Alvus ſervetur laxa uſu emollientium, laxantium, ἐνεματικῶν.

202. Somnus conciliandus anodynis, victu humido, narcoticis.

203. Animus ſit hilaris. Venus vitanda. quies commendanda eſt.

204. Ut canales in debita conditione (199) maneant, nec liquida in vulnere corrumpantur, ſicque lædant actionem (189. 190. 191.) deſcriptam, aër arcendus, vulnus totum fovendum balſamicis vulnerariis lenibus, implendum carptis, ad æquabilem preſſionem, nerviſque amicis medicamentis.

205. Quibus (204.) in vulnere retinendis Emplaſtra proſunt, vix aliud huic ſcopo præſtantia, quam tenacitatem.

206. Liquida ad vulnus allata, in vulnus effuſa,

effusa, fibræ semimortuæ, canales obstructi, tumefactique, creant in vulnere pus, ichorem, sordes, carnes spongiosas.

207. Quæ (206.) digerente, abstergente, corrodente, exsiccante auxilio tolli solent, sæpe & comprimendo.

208. Illa (207.) adhibenda, donec pus album, blandum, viscidum, læve, æquale adsit; sub quo sordes abstergentur, contusa & tumida consumuntur, corrupta ab aëre separantur, cava implentur, conglutinantur separata.

209. Tum ea, quæ carnem generare dicuntur, applicanda, quæ sunt digerentia lenora.

210. Si autem, peractis, quæ primo scopo (185.) satisfaciunt (186. 187. 188.) nihil ex substantiâ corporis ablatum deprehenditur, labia unienda ita sunt, ut partes naturaliter unitæ iterum sibi mutuô applicentur, atque ita retineantur.

211. Horum prius absolvitur. 1. situ conciliato parti illo, qui quiescenti aderat; 2. leni & æquabili partium ad se invicem compressu, ut in omni superficie contiguæ sint, & quiescant.

212. Retinentur in unione. 1. Emplastris

ſtris tenacibus, digitatis proceſſibus, ad fines anſatis, utrimque à latere vulneris appoſitis, & per fila adducendis. Quæ locum habent in longis ſciſſuris tranſverſis cutis, vel partium laxarum.

213. 2. Circumductu Faſciarum, & appoſitu Spleniorum, ut partes dehiſcentes (14. 1.) æquabiliter appreſſæ maneant, & coëant; quod determinato preſſionis modo facilè fit. Convenit vulneribus inflictis juxtâ longitudinem partis vulneratæ.

214. 3. Suturis per acus chalybeas, rectas in minori, curvas in majori profunditate vulneris, acuta acie, caudâ cavâ filum cerâ obductum abſcondente, ad ſufficientem à vulnere diſtantiam infixas, ad fundum uſque adactas, ſic pariter in altero labio eductas, quarum filo adſtricto unita prius labia retineantur, dein levi ſplenio ſuperductum filum colligetur: id repetitur à medio, vel ab angulo vulneris, ad fines ejus, pro neceſſitate. Hinc balſamo labia linienda, ſuperpoſitiſque levibus ſpleniis ſuprâ nodos, Emplaſtro tegendum eſt vulnus.

215. Conveniunt (214.) recenti, cruento, ſimpli-

ſimplici, pleno, puro, tranſverſo, obliquo; angulоſo vulneri.

Nocent (214.) antiquo, ſanioſo, purulento, ſordido, contuſo, ſubſtantiâ priâ orbato, cruſtis obducto, vaſis magnis læſis periculoſo, nimis profundo, valde inflammato, venenis infecto, in parte neceſſario mobili hærenti vulneri.

216. 4. Acu manente vulneri per labia ejus transfixa, filoque ei ità circumducto, ut horum retroitum impediat, ſed retineat unita. Convenit magnis, hiulcis, pendularum partium vulneribus.

217. Ultimus ſcopus (40.) attingitur, curando ut pars parti ſic reſpondeat, quemadmodum olim in ſanitate, ſicque reteneantur, ut nimis nec premantur, nec laxentur; adurentia, ſtiptica, adſtringentia vitando; inprimis verò curando, ut in omni parte æquabiliter prematur vulnus. Quæ omnia obtinentur peractis, quæ deſcripta ab (41. ad 72.), & dein impoſito leni deſiccante medicamento; denique cicatricem ſpirituoſis abluendo.

HÆMORRHAGIA.

218. SI cruor manat ex vulnere multus per ſuas (159. 160.) cauſas, ſiſtitur

1. Cauſticis ignitis. 2. Corroſivis. 3. Adſtringentibus. 4. circumſtricto filo. 5. Diſſectione integra. 6. Faſciis & ſplenio pyramidali comprimentibus.

219. Revulſio hic (128.) nihil juvat, niſi vaſcula læſa (159.) parva, & plethora adſit. Eadem de victu, potu, & internis medicamentis vera ſunt.

DOLOR.

220. SI fibra nervoſa, cerebro orta, ita extenditur, ut diſſolutionem minitetur, fit Doloris idea.

221. Qui eo acrior, quo fibra rupturæ propior: eo autem mitior, quo naturali eſt tenſioni propior.

222. Unde Dolor ſummus in eadem parte brevis, mitior diuturnus eſſe, & intendi poteſt, & remitti.

223. Cauſa Doloris ergò omne id eſt, quod talem extenſionem (220.) facit.

224. Quo refertur. 1. vis naturalis contractionis paucioribus fibris ſuſtentata, dum quædam ſolutæ ſunt (183.) 2. quod vas fibris nervoſis contextum nimis replendo diſtendit; eo obſtructio, plethora, cacochymia abundans, auctuſque motus circularis, ſpectant. 3. quod vi diſtrahit, ut luxatio,

tio, tumor, vis externa. 4. omne vulnerans, & rodens.

225. Inde Doloris (220) in vulnere (145) causa multiplex (224) cognoscitur.

226. Et effectus, inquies, jactatio, vigilia, febris, calor, sitis, siccitas, convulsio, gangræna, intelliguntur.

227. Et Anodyni diversitas, pro varietate causæ, scitur.

228. Doloris causa tollitur ergo 1. laxata fibra. 2. resolutione concreti 3. minuto motu & materia distendente. 4. ablata tractione inæquali, & violenta. 5. lenito acri. 6. discusso eodem. 7. educto eo, quod solvit fibras.

229. Doloris sensus tollitur, manente ejus causa (224) 1. nervo inepto ad sensum reddito compressu, dissectione, vel exustione. 2 Sensorio communi obtuso per vim narcoticam: atque his tolluntur nonnulli effectus (226) ex Doloris sensu oriundi.

CONVULSIO.

230. VIolenta, invita, & alterné repetens contractio musculi Convulsio vocatur.

231. Cujus causa id, quod liquidum nervosum vi alterna in musculos convulsos pellit.

232. Adeôque in ipso vulnere hærere potest, sive sit materies aliena irritans, sive ipsa nervi læsi (163. 164. 165. 183. 184.) conditio, sive evacuatio cruoris nimia prægressa.

233. Quin & effectus ejus, perturbatio omnium Actionum, cognoscitur.

234. Sanatur 1. Ablato irritante (186) arte Chirurgi (187. 188.) 2. Acri lenito, vel dissipato 3. sublatâ nervi conditione (232) per remedia (228. 229.) descripta. 4. repletione per lene, amicum, liquidum alimentum assiduo parcâ copiâ ingestum. 5. sedatâ hæmorrhagiâ (218. 219.)

235. Tumor, & Inflammatio levis vulneri bona; si augentur, mala: balnea, fotus, anodyna, antispastica, loco læso, & toti applicata ægro, prosunt: de quibus in historiâ & curatione Inflammationis.

236. Sanguis in cava corporis per vulnus delapsus inde ocyus educendus situ corporis, suctu per fistulam, si recens, vel dilutus primò, aperturâ vulneris dilatata, vel nova.

237. Si vulnus inter firmas partes corporis descendit, via paranda sordibus pressione, lotione, ligaturâ, apertura vulneris nova, vel dilatata.

238. Dilatatio fit cultro, linteis carptis, ſpongia, radice Gentianæ, & ſimilibus ſiccis immiſſis, filo alligato, abſorbtu humoris tumentibus, ſicque dilatantibus.

VULNERA CAPITIS.

239. VUlnera Capitis lædunt vel ſola externa communia; vel perioſteum; vel cranium; vel duram Matrem; vel piam ſimul; vel Cerebri vaſa, ſubſtantiam, corticem, medullam, ventriculos.

240. Sola externa læſa, ſcitur 1. ex cauſa vulnerante, ejus figura lædente. 2. vi ejus parva. 3. loci vulnerati conditione, quoad figuram inprimis. 4. levitate ſymptomatum. 5. conſpectu. 6. ſpecillo.

241. Hæc (240.) licet levia videantur, ſæpe ex propinquitate muſculorum, tendinum, ſuturarum, perioſtei, cranii, nervorum, vaſorum, cerebri, periculoſa fiunt; tum quoque à vi contractili partis læſæ.

242. Maximè, ſi contuſio ſimul adeſt.

243. Aut, ſi ſub parvâ apertura lata læſio ſordes colligit.

244. Collecta enim materies (242. 243) miros tumores, Eryſipelas, œdema, dolores, convulſiones, oſſis & perioſtei putredines, febres, mortem, creat.

245. Si ſola ergò integumenta læſa ſine dictis (241. 242 243. 244.), facilis ſanatio per ligaturam idoneam, & curationem deſcriptam ab (183. ad 239.) licet ſæpe appareant maxima : inprimis verò juvat recens eſſe, dum incipit curari, ritè uniri, rarò deligari, & citiſſimè.

246. Si adſint verò deſcripta (241.) utendum remediis variis (183. ad 239) pro varietate partis affectæ (241.) & mali.

247. Contuſa hîc (242.) rite digerenda his, quæ diſſipare poſſint, vel ſuppurare, modo eligantur ſemper ea, quæ bona nervis membraniſque (204. 207.) aut exſcindenda ſunt.

248. Si adſit malum (243. 244.) dilatare cultro, & depurare opus (238. 207. 208.)

249. Pericranio læſo, ut nudet diu os, vel ut putrefiat, os privatur vaſis perioſtei, adeoque & ſuis, ſtagnat in his liquor, putrefactus ſquamam ſeparat, unde os flavum, fuſcum, nigrum, tandem foliolum deponit.

250. Cujus cauſa (249.) interrupta vaſorum continuitas, frigusve aëris conſtringens, & exſiccans fines valculorum in oſſe, falſo accuſata ejus malignitate.

251.

251. Effectus verò, augmentum malorum (249.)

252. Curatio fit 1. os leviter parva terebrâ usque ad medium perforando, unde exfoliatio cavetur, periosteum inde renascitur. 2. inde arcendo pus, saniem, pinguia, aquea, aërem, applicatis plumaceolis sp. vin. Mastichino imbutis. 3. rarò, & citissimè deligando.

253. Quâ arte ex punctis fodicatis (252.) & undique, emergit nova substantia quasi carnea cito, tumque reliqua (249) sanantur, ut dictum (245. 246 247. 248.)

254. Si Calvaria læsa est, pro varietate causæ, fissa, fracta, contusa, vel evulso fragmento spoliata erit, atque hæc vel in unâ, vel in utraque ejus tabula.

255. Sic affecta (254.) scitur 1. causa vulneris forti. 2. vulneris magnitudine collata figuræ loci vulnerati. 3. specillo. 4. atramento affuso. 5. strepitu inter mordendum. 6. visu fracti, contusi, vel punctis pallidis colorati cranii. 7. tactu ipso. 8. symptomatibus integumentorum; carne circa septimam diem abscedente, dolore, naturæ puris tenui, & graveolente, vulneris malignitate aliena.

256. Effectus hujus mali (254.) 1. partis ossea separatæ mors (249. 250. 251.) 2. infectio vicinorum, 3. hinc sæpe totius ossis infecti putrefactio. 4. Caries diploës. 5. Integumentorum cranii & cerebri corruptio, 6. inde mala affecti cerebri, convulsio, sopor, paralysis, apoplexia, mors.

257. Ex quibus (254. 255. 256.) & cognitio, & prædictio hujus morbi noscuntur.

258. Et indicatur ad curationem 1. loci læsi detectio. 2. mundatio. 3. terebratio ossis. 4. Ejus periostei regeneratio. 5. reliqui vulneris sanatio.

259. Locus detegitur. 1. incidendo tegumenta læsa per scalpellum recta, angulosa, perpendiculari, decussata sectione; in os usque impressa; cautè in fractis & vacillantibus fragmentis, variâ electa pro varietate loci, & mali. 2. separando secta à cranio exactê per scalprum. 3. infarctu carpti lintei.

260. Cruor, pus, sanies, sordes, spongiolis absorbentur; fragmenta, festucæ, squamæ ossis, si parva, libera ab omni membranâ, oculo mox patentia sunt, exi-

eximuntur volſellâ; vel ſolvunrur forfice; quæ mundatio artificialis.

261. Eadem nimis magna, hærentia vivis, abſcondita, relinquuntur, nam vel ſponte ſeparantur, vel recreſcunt ad viva. Hæc mundatio naturalis.

262. Si os contuſum, album, fuſcum, lividum, fiſſumve apparet, minuuis hinc inde foraminulis perterebrandum, ut præſcriptum (252.) ita enim viva exeunt, & mortua expellunt cito.

263. Quo ipſo (262.) perioſtei regeneratio cita (252.)

264. Sanatio tum reliqui deſcripta eſt (245.246.247.248.253.)

265. Inde patet, cur anguſta fiſſura periculoſior ſæpe, quam ingens cranii contuſio (256.)

266. Et patet, hanc methodum (252. 262.) præferendam uſtioni, ſcalpris, trepanis Veterum in his malis (249. 254. 256. 262.)

267. Cranium in junioribus intropreſſum, in adultioribus poſt fracturam intropulſum, Cerebrum premit; pro varietate loci preſſi, pro variâ magnitudine, profunditate, acutie, punctură prementis,

producit hebetudines, ſopores, vertigines, tinnitus, caligines, deliria, convulſiones, paralyſes, apoplexias, febres, mortem.

268. Quin & ipſum Cerebrum ita læſum, corruptum hinc inflammatione, ſuppuratione, gangrænâ, fungo, hæmorrhagiâ, ſimilia mala (267) parit.

269. Id vitii (267.) noſcitur tactu, viſu, ablatis integumentis (259.)

270. Ablatio pungentis, reſtitutio prementis in ſtatum naturalem, conſervatio hujus ſtatus, ſufficiunt curationi.

271. Ergô detectum cranium (259.) molle in pueris, emplaſtro tenaci elevatur; in adultis, ſi firmum, elevatorio attollitur; ſi vaciſſans terebram non ſuſtinet, perforanda juxtâ fracturam calvaria, ut vecti poſſit attolli impreſſum vaciſſans; juvat ſternutatio, & animæ retentio.

272. In ſitu tenetur cavendo preſſionem externam aptâ deligatione.

273. Fiſſo, fracto, contuſove cranio, ſi arteriæ, venæ, Lymphatica vaſa ſub cranio rupta effuderint ſuos humores, hi premendo cerebrum producunt mala (267.) tum putreſcendo in pus, ichoremve inficiunt tenerrima vicina cerebri, unde rurſum

ſum ſimilia. Hæc vaſa ex cranio in duram, ex hac in piam, inde in cerebrum, ſinus, ventriculos decurrentia variis locis varia periculo & ſanatione damna producunt.

274. Concuſſus validus capitis, integro ſæpe cranio, eadem (273.) facit rumpendo, comprimendo.

275. Cognoſcuntur mala hæc (273. 274.) ex notâ causâ; ejus impetu; loco excipiente; vomitu bilioſo; viſu, auditu, olfactu, guſtu, tactu minutis, depravatis, ſublatis; vertigine, caligine, lapſu; ſopore, ſtertore; reſolutione; convulſione; delirio; lethargo; apoplexiâ; horripilatione; febre geminatâ; cruore per os, nares, aures effluente; rubore faciei & oculorum.

276. Quis verô locus intrà cranium ſit læſus ſcitur 1. ex ſenſibilibus externis (249. 254. 255. 256. 262 267. 269.) ſi adſunt. 2. invento loco cranii læſo (255.) per artem. 3. ex tumore & rubore cutis capillis orbæ ad applicationem emplaſtri. 4. ex motu ſpontaneo manus ad certam capitis partem. 5. ex ſymptomatibus lateris unius paralytici, alterius convulſi.

277. Tum 1. cruor effuſus ilicô tollendus

dus, 2. loca infecta depuranda. 3. ossicula forte infixa cerebro evellenda.

278. Extravasatus sanguis auferţur 1. resorbendo. 2. dissipando. 3. perforando cranium.

279. Resorbetur, si in venas, largo missu sanguinis, & succenturiatâ purgatione alvi, evacuatus, vi vitæ repellitur.

280. Hinc statim ad maximam copiam, ægro tolerabilem, utraque hæc evacuatio instituenda (279.) &, si juvat, pro re natâ repetenda, iterumque, si post has administratas minuuntur symptomata. (273.274.)

281. Dissipatio attenuati perficitur 1. resorbendo (279. 280.) partem dissipandi. 2. attenuando per diluentia aquosa, & resolventia calidê pota. 3. parti affectæ rasæ imponendo emplastra, cataplasmata, fomentâ, ex discutientibus nervinis, cephalicisque. 4. auribus, naribusque eadem applicando.

282. Quæ (279. 280. 281.) si statim non tollunt, minuuntve valde symptomata (273. 274.) sed hæc vel persistunt, vel augentur, ilico perforandum cranium, ut exitus detur humoribus (273. 277. 1.) & facultas depurationi (277. 2.) & evulsioni fragmentorum (277. 3.) 283. Lo-

283. Locus, ubi terebra applicanda, cognoſcitur 1. ex loco læſionis noto (276.) ubi optimê fit, ſi nihil vetat.

284. Vetat 1. futura. 2. muſculi plurimi. 3. cavitates oſſis frontis. 4. arteria major oſſi inſerta. 5. inferior ſitus loci. 6. vacillatio fracti, contuſi, carioſi oſſis. 7. Inæqualitas eminentis & excavati iterum cranii.

285. Tum, qui læſo cognito (276.) proximus, applicandæ terebræ locus optimus eſt.

286. Quin, urgentibus ſymptomatibus (273.275.) licet nullus locus certò inveniri queat (276.) tamen trepanum applicandum & ab unâ, & ab alterâ parte cranii in finem deſcriptum (277.)

287. Invento loco (276. 283. 284. 285. 286.) abraſo capillitio, inciduntur integumenta (259.) ſeparantur à cranio, elevantur labia, ſiccatur os, tegitur carptis linteis, ſiſtitur cruor (218.) lenitur dolor (227.228. 229.) prohibetur inflammatio (235.) &, ſi non urget valde malum, rite factâ deligatione in diem ſequentem relinquitur apparatus.

288. Tum capite firmato, auribus obturatis,

turatis, aëre calefacto, deterso ossi terebra cum stylo applicatur, æquabili, æqualiter & modice actâ, fronti suppositâ, terebratione agitur, donec vestigium rite sit impressum.

289. Exemto tunc stylo pergitur, terebrâ lentè adactâ, scobe assiduo erasâ, donec cruor erumpens, ossis mollities, mutatio soni diploën attactam doceat; quæ sæpe non præsens frustrâ exspectatur.

290. Eloto tum cruore, & per alcohol calidum compresso, exemtâ accurate scobe, summâ cum cautelâ lente, patienter, uno alterove gyro tantum agendus modiolus, assiduo everrenda scobs, perpetuo inspiciendum, an color in circulo exarato mutetur, tum variata pressione terebræ, pro vario colore apparente, os solvitur eo usque, ut parum adhæreseat, & æquabiliter.

291. Ubi color cæruleseens, ejus per totum ambitum æqualitas, segmenti vacillatio docent, fere perforatum esse cranium, segmentum vecte, cochlea, vel cochleari eximendum.

292. Dein asperitas lateralis ossis radenda lenticulari cultello, scobs demenda,

via

via paranda cruori & ſordibus exituris per ſternutationem, animæ retentionem, & depreſſorium, foramen implendum, tegendumque tenui, molli linteo imbuto, medelâ membranis amica, & apta lamella plumbi anſata.

293. Curatur dein ut vulnus membranæ (185. ad 239.)

294. Ita enim intra 40. & 50. dies ſeparati ſunt margines oſſei foraminis; quotidie enaſcitur caro cavum replens, quæ ſenſim durior, tandem calli oſſei, cavati, vel eminentis formam adipiſcitur: ubi debilitas & dolor aliquis remanent.

295. Inflammatio, ſuppuratio, gangræna, fungus excreſcens membranarum, & ipſius etiam cerebri, tolluntur remediis, quæ his malis propria, tum applicatione antiphlogiſticorum, detergentium, antiſepticorum, filo, & lamella plumbea (292.)

296. Si cruor, pus, ſordes ſub membrana latentes deprehenduntur poſt perforatum cranium, audacter incidenda, pertundendave erit membrana coërcens.

VULNERA THORACIS.

297. VUlnera Thoraci inflicta, nec in cava penetrantia, cognoſcuntur adſpectu,

adſpectu, ſtylo, aëre nulla arte exiliente, corporis ſitu, ut in accepto vulnere, eodem.

298. Si obliqua deſcendunt illa (297.) ſupra, vel intra coſtas, ſæpe dein pleura eroſa in cava Thoracis pus deponunt, maxime, ſi puri ad externa egreſſuro via quacunque arte impeditur. Tumque Empyema fit, & inde multa mala.

299. Quare in curatione abſtinendum ab omni turunda, emplaſticis, comprimentibus; contra depurantibus, balſamicis, plumaceolis, levi ligatura utendum, & ſitu corporis apto.

300. In cava Pectoris adire ſcimus 1. conſiderata cauſa cum amplitudine vulneris. 2. Specillo corpori, in ſitum vulnerandi repoſito, applicato. 3. Aëris in pulmonem inſpiratu forti, dum clauſum vulnus, mox naribus & ore clauſis nixu expirantis edito, tumque detecto ſubitô vulnere, exſpiratione. 4. Injectione.

301. Effectus talis vulneris ſæpe 1. aëris ingreſſi preſſio in pulmonem, reſpirationi hinc, & circulationi ineptum. 2. Effuſus cruor in Thoracem, & accumulatus. 3. ejus extravaſati, calefacti, moti,

clauſi

clauſi undique, putrefactio. 4. hinc pleurr, pulmonum, mediaſtini, diaphragmatis, pericardii maceratio, eroſio, corruptio, fœtor. 5. infiniti ex his oriundi morbi.

302. Effuſi hic cruoris ſigna 1. orthopnœa. 2. decubitus in dorſum commodior, in latus læſum difficilis, in ſanum impoſſibilis. 3. ſequelæ deſcriptæ (301.) 4. pondus in Septo. 5. fluctuatio materiæ. 6. natura vulneris inflicti.

303. Eſtque tum ilicô educendus. 1. ſitu, motu, nixuque corporis. 2 ſuctu per tubum flexilem, ad latera perforatum, obtuſum ad finem. 3. injectu liquoris diluentis, reſolventis, depurantis. 4. dilatatione vulneris 5. aliâ aperturâ inter ſecundam & tertiam coſtam veram inferiorem, ad quatuor à vertebris digitorum diſtantiam, factâ inſtrumento ſecante, ſectione coſtis parallelâ, inter has mediâ.

304. Si nullis diſtenduntur turundis, rarô detegantur, aër arcetur, ſuctu artificioſo, & nixu reſpirationis debito expellitur aër admiſſus, brevi & optimê ſanantur, ſi curabilia ſunt.

305. Tumque præcaventur omnia illa & ſæva ſymptomata, (301.)

VUL-

VULNERA ABDOMINIS.

306. ABdominis vulnera non penetrantia in cavitatem noſcuntur 1. ſtylo, & ſitu. 2. injectu. 3. causâ vulnerante cognitâ, & naturâ vulneris.

307. Si uſque ad peritonæum penetraverint, debilitatis ibi tegumentis, herniæ occaſionem præbent in corpore robuſto.

308. Quare ſuturâ, ligaturâque his proſpiciendum: in cæteris curatio communis vulnerum ſufficit.

309. At eadem in cavitatem Abdominis ire liquet 1. Stylo, & ſitu. 2. Injectu. 3. Causâ vulnerante cognita, & natura vulneris.

310. Si tum omnia Symptomata levia, dolor, febris, inflammatio abſunt, poſito in vulnus ægro cruor non exit, injectus liquor immutatus redit, interiora illæſa ſcimus.

311. Ilico arcendus aër; ingreſſus ſuctu & exſpirationis nixu excludendus; gaſtroraphia conſuenda integumenta, turundæ auferendæ; balſami illitu, decubitu in vulnus, quiete corporis, victu leni, humido, parco, rata deligatione percurabitur.

312. Si

312. Si acutus dolor, febris, inflammationis ſigna, cruor, ichor, bilis, pus, urina, ſtercus, fœtor, ex vulnere exeuntia, cauſa vulnerans, ſitus & natura vulneris, præſentia conſiderantur, docebunt, læſa viſcera abdominalia, & quæ.

313. Tum infinita mala ſequuntur, partim 1. à natura viſcerum, tenui vaſculoſa, non muſculoſa, difficillimæ circulationis, nec niſi clauſo abdomine abſolvendæ. 2. à functione læſa viſceris. 3. ab effuſi cruoris copia, corruptione. 4. ab aëris ingreſſi, rarefacti, prementis, actione.

314. Unde lethalia ſæpe ſunt. At inteſtina læſa, & pertrectationi oblata, conſuenda, ſi magnis; ſibi linquenda, ſi parvis vulneribus læſa ſunt; & reliqua peragenda, ut (311.) dictum eſt.

315. Si per latum vulnus illæſum inteſtinum exit, foveatur animalibus vivis diſſectis applicatis, vel fomento idoneo; reponatur; fiant reliqua ut (311.)

316. Si per parvum exeuns foramen, tumens flatu, inflammatu, fœce, reduci non poſſit; fotu, punctu, dilatatu vulneris reponitur.

317. Si vulnere, ſuppuratione, gangræna,

græna, fistulæ intestinalis pars ablata est, pars superior assuenda foramini vulneris.

318. Si omentum exierit, & humidum, calidum, rutilo cruore rubescens adhuc est, reponendum, ut (316.)

319. Si siccum, frigidum, lividum, ligatura, sectione, fotu, curatum reponendum est.

320. Missio sanguinis, clysmata, diæta, blanda respiratio, quies, situs, palmaria hic remedia.

CONTUSA.

321. SI obtusum corpus motu, resistentia, vel pressu multa vascula simul confregit, læsio hæc Contusio vocatur.

322. Cujus idea, accumulatio vulnusculorum.

323. Effectus ergo, solutio continui lacerans, destructio plurium conterens, effusio liquoris in inania vicina, vel facta, & infinita mala, quæ ex his sequi possunt.

324. Pessimum vero ex his (323.) si, integumentis cohærentibus, interiora sic affecta (321. 322. 323.) ut liquida stagnent, cöeant, putrescant, unde ecchymosis, sugillatio, ulcus, gangræna, caries.

325. Lædit

325. Lædit sæpe ossa, tumque sequuntur descripta (249. 250. 251. 254. 256. 257.) & medullæ læsio, unde ulcera, fistulæ, caries, putredines; habet se enim medulla in ossibus; ut Cerebrum in cranio (273. 274.)

326. Tum aliquando musculos, unde validæ suppurationes; gangrænæ paralyses, contracturæ.

327. Imò sæpe ipsa viscera corrumpit; tumque horum inflammatio, suppuratio, gangræna, scirrhus, functio læsa.

328. Ex quibus (322. 323. 324. 325. 326. 327.) facilis est explicatio tot mirabilium & miserabilium malorum, quæ ex contusione (321.) sequi solent, prædici possunt, tam acuta, quam Chronica, certè infinita.

329. Cognoscitur præsens, simulque detegitur affecta pars 1. conspectu, tactuque. 2. Effectu doloris, stuporis, gravitatis, coloris mutati in rubrum, fuscum, plumbeum, nigrum, flavum, viridem, hæmorrhagiæ, gangrænæ, (323. 324. 325. 326. 327.) 3. Comparatione causæ motæ, & figuratæ, cum parte læsa.

330. Et bene scitur 1. internam, magnam nobilium viscerum contusionem curatu impossibilem, morborum causam & mor-

tis esse. 2. ossium valde periculosam, curatu difficilem, inprimis circâ juncturas, & medullam. 3. Cranii pessimam, ut historia præmissa docuit, obviciniam Cerebri.

331. In curatione contusi semper tentanda resolutio, cavenda suppuratio, magis verò gangræna.

332. Resolutio fit, dum extravasatum aufertur sine ulteriori vasorum læsione.

333. Id autem contingit. 1. id reddendo fluidum. 2. laxando vasa vicina. 3. agendo fluidum in vasa, ea evacuando, vel fricando.

334. Hinc larga missio sanguinis; mox data purgatio fortis, nec inflammans; fomentum penetrans, laxans, resolvens parti impositum; frictio calida ad partem; interna resolventia, sudorifera, diuretica, prosunt.

335. Quorum ordo, repetendi necessitas, magnitudo requisita noscuntur ex (334) & summo periculo.

336. Simul victus tenuissimus, minimêque putrescens requiritur.

337. Si verò ob magnitudinem resolvi non potest, & manibus accessus datur, scarificatio,

ficatio, apertura, ſupparatio ſuccedunt, ſimul actis, quæ dicta (334.)

338. Plura tamen methodus dicta (331. 332. 333. 334. 335.) præſtat, quam credi fere poſſit, quum natura egregiê ſeparet ſponte, & expellat.

OSSA FRACTA.

339. SI unius Oſſis partes vi à cohæſione ſolvuntur in magna fragmenta, Fractura dicitur.

340. Quæ ſi ſola, ſimplex; ſi ſtipata vulnere, contuſione, inflammatione, ulcere, pluribus fracturis, complicata vocatur.

341. Quin etiam pro vario ſitu fracturæ transverſa, obliqua, longitudinalis audit; & ratione fragmentorum ſibi innitentium, aut juxta latera ſibi mutuo applicatorum, vel eminente ſpinâ emergentium, varia nomina, naturam, medelam accipit.

342. Effectus ejus varii, pro variâ indole oſſis fracti, pro modo fracturæ vario, pro varietate fragmentorum quoad ſitum, figuram, numerum, magnitudinem, pro varietate denique loci, in quo, vicinorum, circâ quæ fit.

343. Primarii ergô ſunt deſtructio nexis fulciendi, ſuſtinendi muſculos & diri-

gendi eoſdem, muſculorum contractio, membri accurtatio, muſculorum ex debito loco deturbatio, membri intorſio, ejuſdem deformatio; perioſtei externi, vaſculorum cellulas occupantium, perioſtei interni, membranæ medulloſæ, medullæ ipſius laceratio, contuſio, corruptio; luxuries vaſculorum oſſeorum, unde calli inæqualitas, tumor, membrique deformatio; membranarum, tendinum, nervorum, diſtractio, laceratio, irritatio, compreſſio, convulſio; Vaſorum vicinorum, mutatio, obſtructio; inflammatio, dolor, ecchymoſis, marcor, ſuppuratio, gangræna, mors partis & ſæpe totius; contuſio fere ſemper.

344. Quæ expenſa (342. 343.) præſens malum, ejuſque ſtatum docent; ſi tactus fragmenta; auris crepitationem; oculus læſam figuram, immobilitatem; intellectus cauſam, ejus impetum, modum impulſus, hybernique frigoris efficaciam ſimul conſideraverit, clarior eſt diagnoſis.

345. Verum oblongæ fracturæ difficilior detectio, niſi ſerô: dolor, tumor, craſſities partis, inæqualitas, pus fœdum, cauſa fortis cognita, aliquid luminis dabunt.

346.

346. Facilem, difficilem, tardam, celerem, integram, vel deficientem fore curationem prædicit figura, ſimplicitas, compoſitio, duratio fracturæ; numerus, figura, magnitudo fragmentorum; locus oſſis læſi; vicina læſa; tempus anni; ætas ægri & temperies.

347 Sanatio requirit:

1. Reſtitutionem in ſitum naturalem, extendendo, reponendo.
2. Retentionem in eo ſitu per faſcias & machinas.
3. Unitorum, retentorumque conſolidationem, enato callo.

348. Si fracta ſitum proprium retinent prima indicatio ceſſat.

Si parum divergunt in latera, requiritur extenſio parva.

Si omnino juxtâ mutua latera pertracta ſunt, requiritur ingens extenſio, ut intercepta removeantur, & ut debita longitudo & adaptatio fiant.

349. Extenſio fit. 1. apprehenſo oſſe prope fracturam manu, vel laqueis. 2. firmato ægro. 3. diſpoſitâ parte in ſitu naturali. 4. diſtractione partium fractarum eâ vi, eouſque, prout vis contractorum muſculo-

rum requirit. 5. vi & applicatu instrumentorum mechanicorum, si robur manus deficit.

350. Quæ (348. 349.) quum sine vi & dolore sæpe vix fieri queant, ubi partes jam inflammatæ, sæpe omitti debent, donec sedata inflammatio. Aliter convulsi moriuntur, vel gangrænâ correpti.

351. Si fragmenta libera, eximenda, si facilè fieri queat. Si acumina eminentia extensionem planè prohibent, & patent, exscindenda; si latent incisione detegenda prius.

352. Restitutio fit partem ritè extensam (349.) & paratam (351.) cautè, lentè, leniter ità intorquendo, donec os ossi debito in loco occurrat, musculi verò revulsi suo in situ sint repositi, nihilque intercipiatur.

353. Id notescit ex anatomicis, comparatione partis sanæ, dolore sublato, longitudine & figurâ naturali redditâ.

354. Retentio in situ fit fasciis, spleniis, ferulis, canalibus quietem conciliando, tum impediendo & dirigendo actionem musculorum.

355.

355. Fasciæ adstrictæ tumorem, suffocationem, gangrænam producunt; unde infinita mala: ergô leviter attrahendæ.

356. Si vulnera adsunt, curanda ex arte, (185. ad 239.) sed rarâ deligatione. Idem de inflammatione, dolore, tumore, & reliquis symptomatibus intelligendum.

357. Tum fit concretio, callusque, citior, tardior pro ætate, ossis crassitie, pondere incubituro, vario tempore, intrâ 20. & 70. dies.

LUXATA.

358. LUxatio est recessus extremi ossis mobilis ex cavo, in quo movetur, cum motus impedimento.

359. Qui integer, vel pro parte; unde luxatio, & distorsio.

360. Pessima, quæ epiphysi ab corpore ossis solutâ accidit.

361. Causa vis externa extendens, intorquens, expellens.

362. Aut interna, cavo innata, extrudens.

363. Hæ causæ (361. 362.) juvantur extensis, laxatis, ruptis ligamentis; sive id ab externâ, sive ab internâ causa contigerit.

364. Hinc figuræ in parte mutatio, tumor, cavitas, elongatio, accurtatio membri, immobilitas, distractio musculorum, paralysis, vasorum vicinorum compressio, dolor, inflammatio, œdema, convulsio, marcor, mors partis, vel & totius.

365. Ex quibus notis signa evidentia habentur luxationis.

366. Et expensis magnitudine, figurâ, situ, parte pressâ & interceptâ, tempore durationis, concretione luxatorum, dolore; inflammatione, convulsione, & reliquis symptomatibus, partibus ambientibus tenuioribus, crassioribus, ligamentis destructis, vel modô elongatis, musculis annexis, & similibus, prognosis habetur, quæ doceat, an integra, an deficiens, celeris, tarda, facilis, vel difficilis futura sit sanatio.

367. Ad quam requiritur. 1. luxatorum redaptatio. 2. repositorum in suo loco ad sanationis finem retentio.

368. Repositio fit 1. firmando corpus ægri. 2. movendo partem, ut directè respondeat suæ cavitati. 3. introducendo per intorsionem, trusionem, pulsationem.

369.

369. Repoſita in quiete retinentur quiete, faſciis, ſitu partis naturali.

INFLAMMATIO.

370. INflammatio, Ignis, Phlegmone, ob cauſæ, & effectuum ſimilitudinem, ab igne nomen habet.

371. Eſtque cruoris rubri arterioſi in minimis canalibus ſtagnantis attritus à motu reliqui cruoris moti.

372. Quod ergô fieri poteſt vel in finibus arterioſis, vel in vaſis lymphaticis arterioſis, dilatatis oſculis admiſſos globos rubros per fines transmittere non potentibus.

373. Ergô ejus ſedes omnis pars corporis, in quâ reticulares arteriarum diſtributiones, vel Lymphaticorum arterioſorum ortus.

374. Hinc Arteriæ ipſæ, venæ, nervi, membranæ, muſculi, glandulæ, oſſa, cartilagines, tendines, viſcera omnia, adeôque totum fere corpus, ſed nullibi frequentius & tenacius, quam in adipe.

375. Hanc Stagnationem (371.) efficit in arteriis minimis. 1. quidquid premendo, diſtrahendo, intorquendo, rumpendo, contundendo, urendo, erodendo, criſpando, vaſorum fines itâ arctat in conicis, cylindri-

cylindricisve, ut diameter aperturæ fiat diametro ſphæræ ſanguinis minor. Calor, motus vehemens, infixa, ligaturæ, pondera incumbentia, acria ingeſta vel applicata, frigus acre, frictio nimia, omnes cauſæ vulnerum, contuſionum, eroſionum, fracturarum, luxationum, obſtructionum, huc pertinent.

376. Eandem producit. 2. quidquid meatus obturat, acriaque applicat ſimul, ſive intus, ſive extus; ut oleoſa ſalina acria.

377. 3. Omnia, quæ cruorem cogunt, ut cöeat; motus nimius, derivatio tenuioris partis ex ſanguine per ſudores, urinas, ſalivas, diarrhœas, ichores; coagulantia.

378. Efficiunt eam in vaſis lymphaticis arterioſis. 1. omnes cauſæ, quæ initia horum latiora ampliant, ita ut ea intrent partes cruoris craſſiores, quæ propulſæ ulterius occurrunt anguſtiis conniventibus, ubi tum patiuntur eadem, quæ expoſita (377.) talis eſt laxitas vaſculi in ſuo principio, motus violentus liquidi arterioſi. 2. omnes cauſæ alteri inflammationi communes (375. 376.)

379.

379. Unde & ſimilis morbus in omni vaſe conico, ubi fluit ex lato in anguſta liquor, obtinere poteſt; ut enim in Cruore rubra, ſic in Lymphâ alia eſt forte pars craſſior reliquis.

380. Ex quibus vera diverſitas phlegmonis, eryſipelatis, œdematis, ſcirrhi, cum inflammatione liquet.

381. Quoties autem cauſæ hæ (375. 376. 377. 378. 379.) produxere ſtagnationem hanc (371. 372. 379.) in vaſis (372. 373. 374. 379.) tum vis acti cruoris à vitâ ſuperſtite producit effectus quoſdam, qui ſimul ſigna Inflammationis.

382. 1. Arteriæ minutæ vixque viſibiles obſtructæ jam à ſanguine diſtendente augentur: inde tumor ruber. 2. vaſa Lymphatica arterioſa, ante pellucida, & inviſibilia, eadem patiuntur; inde augmentum rubedinis. 3. diſtenta vaſcula rupturæ propinquant in fibris minimis; inde dolor punctorius. 4. compinguntur valde liquida & ſolida; hinc durities, renixuſque partis. 5. à rubro accumulato, & valido impulſu, Rubedo ſplendens. 6. à renixu, pulſu, & compactu, attritus fit ingens partium liquidi

inter se, in solidum, solidi in illas; inde calor, & æstus. 7. & quia pulsi à corde cruoris impetus exceptus finibus vasis obstructi latera dilatat, fit Pulsatio. 8. à fibris irritatis, & cruore celerius per aperta acto, quia venis revehitur, sed arteriis in multis prohibetur, acceleratur Pulsus; fit febris, sitis, calor, vigiliæ, debilitas, molestia.

383. Hæc species (382.) est morbi nondum adulti.

384. Tum cruor emissus pleno saltu ex venâ latê apertâ pelvi exceptus, frigescens format albam, duram, crassam, rigidam pellem instar corii fere porcini.

385. Increscente malo, eadem adhuc (382. 383. 384.) sed aucta; separatur expressa lympha, densatur cruor ruber.

386. Si humor fluens blandus, motus ejus sedatus, obstructio parva, eaque inprimis in arteriis, vel in initiis lymphaticorum, canales mobiles, diluens vehiculum, reducto fluore concreti, motu stagnantis, solvitur inflammatio *resolvendo*.

387. Si humor fluens blandus, motus citatus, obstructio magna, nec resolvi (386.) potens, auctis symptomatibus

(382.

(382. 384. 385.) vaſcula diſtenta rupta cum dolore, calore, pulſu, tumore, liquores ſuos effundunt, ſolvunt, putrefaciunt leviter, ſolida tenera atterunt, ſolvunt, fluidis miſcent in unum ſimilem album, ſpiſſum, glutinoſum, pinguem humorem, Pus dictum; hæc *Suppuratio*, alter modus, quo terminatur inflammatio.

388. Si humor acer, valde motus, obſtructio magna, vaſa rigida, omnia ſymptomata (382. 386 387.) magna, tum vaſcula ſubito rumpuntur, liquida putreſcunt; ichor effuſus ſub epidermide in bullas colligitur inſtar loturæ carnis, vel ſaniei flavæ, cineritius, pallidus, fuſcus, ater fit color; rubor, dolor, calor, pulſatio, tumor in loco affecto deſinit, in vicinis obtinet; fit mors partis affectæ: vocatur *Gangræna*; tertius modus, quo exit inflammatio.

389. Ubi ſic affecto (388.) loco compreſſio externa accidit, vel calor ingens humida diſſipat, pars mortua inſtar arefacti corii dureſcit, inferiora ſuffocat, & corrumpit.

390. Frigida actu vel potentia, adſtringentia, coagulantia, repellentia, pinguia acria, emplaſtica, narcotica, ligaturæ for-

tes, compreſſio externa hac mutationem inflammationis in gangrænam (388.) citô promovent.

391. Tumque in Sphacelum augent.

392. Si pars inflammata glanduloſa, calor internus externusve magnus, materies impacta inertior, craſſior, emunctoria obſtructa glandularum, folliculi verô harum & latera diſtenta, fit tumor durus, indolens, glandulæ: vocatur *Scirrhus*; quartus finis abeuntis inflammationis.

393. Cauſa, pars affecta, magnitudo, profunditas, velocitas, natura ægri, ſymptomata inflammationis, collata cum ſignis, effectibusque, prognoſin abſolvunt.

394. Perſpicuum quoque pro vario ſtatu mali varias eſſe curaturo indicationes.

395. Si enim aliqua cauſarum (375. 376. 377. 378. 379.) in parte quâcunque (372. 373. 374. 379.) inflammationem (371.) produxit, ut adſint ſymptomata (382. 383. 384.) & conditiones primæ (386.) oriuntur hæ indicationes:

1. Impedire ulteriorem vaſculorum læſionem.
2. Eam, quæ jam facta, tollere.
3. Materiæ obſtruenti fluiditatem, lenitatemque conciliare, conſervare. 4. Vel,

4. Vel, si id obtineri non potest, retropulsum in vasa majora.

396. Læsio ulterior impeditur:

1. Causas (375. 376. 377. 378. 379.) notas tollendo, corrigendo.
2. Impetum arterioſi cruoris minuendo, per eductionem sanguinis, purgationem alvi.
3. Copiam liquorum minuendo per eadem.
4. Revellendo impetum cruoris in partes alias, suctu, fricta, epispasticis, vesicantibus, fomentis, balneis, fonticulis, setaceis, forti alvi subductione.
5. Aëre subfrigido, sicco; affectibus animi nullis, vel sedatis; quiete naturali, vel artificiali; victu tenui, liquido, antiphlogistico, potu simili; medicamentis diluentibus & refrigerantibus simul.
6. Sedando impetum in ipso loco, applicatis refrigerantibus, repellentibus, adstringentibus externê, admistis anodynis, tum aperientibus, variâ, pro re natâ, misturâ.

397. Læsio facta tollitur usu eorundem (396.) nam distractione nimiâ laxatâ, propria fibræ vis priscam formam restituet, & nutritio vires reddet. 398. Ma-

398. Materiæ obstruenti conciliatur fluiditas, si illa attenuatur, si diluitur:

1. Vasis oscillationes elasticas restituendo per imminutionem distendentis liquidi, misso sanguine, purgatione multa; per stimulum additum fibris ope liquidi tenuis, aromatici, calidê epoti; fomentis, frictionibus, cucurbitis, scarificationibus.
2. Nova liquida tenuia, aquosa, calida potando, impacta diluendo.
3. Utendo attenuantibus, resolventibus, & oppositis genio obstruentis, internê, externe, forma decocti, balnei, fotus, vaporis, cataplasmatis, emplastri, Unguenti specie.

399 Lenitas procuratur potu aquoso, victu blando, medicina blanda diluente, & obtundente, vel singulari dote acri specifico opposita.

400. Retropulsus fit:

1. Evacuatione magna liquidi arterioši, venosique, missione sanguinis.
2. Laxatione fibrarum.
3. Frictione artificiali.

401. Hinc intelligitur, quænam sit in omni morbo inflammatorio, interno, externo,

terno, illa, ſemper quærenda, Reſolutio; quæ ſanatio perfecta; quæ ſine criſi (386.)

ABSCESSUS.

402. SI, his (395. 396. 397. 398. 399. 400.) fruſtrâ, non, aut ſerò paratis, inflammatio in ſuppurationem (387.) vergit, idque per ſigna, ibi (387.) poſita, noteſcit, indicationes erunt:

1. Crudum ocyus maturare in unum humorem.
2. Idem, ut & vicina, emollire.
3. Ad exteriora ducere.
4. Puri cocto exitum conciliare.
5. Mundare locum.
6. Reliquum inſtar vulneris percurare.

403. Maturatio fit applicatione horum, quæ

1. Motum in parte augent, fovendo, ſtimulando, calefaciendo per ea, quæ re ipsâ, vel & virtute calefaciunt; in toto ſimilia præſtant, excitatâ febriculâ.
2. Excitatum motum, & calorem ad eum locum coërcent, impediendo nimiam exhalationem & diſſipationem per obturantia glutinoſa, lenimen acrimoniæ nimiæ.
3. Moderando motum totius fluidi vitalis, ejusque

ejusque temperiem ità, ut nec torpeat, nec excitetur nimis.

4. Relinquendo locum clausum, donec omne inflammatum irresolubile suppuratum sit. His enim causis bonum fiet Pus in parte.

404. Nisi materies inflammata sic mutata, cum periculo, & sine profectu aperitur abscessus.

405. Mollities partis, fluctuatio pressi tumoris, albedo, remissio doloris, caloris, ruboris, tensionis, pulsus, febris, vertex mucronatus tumoris, gravitas dolori succedens, docent pus jam factum, atque exitui aptum esse.

406. Si tum relinquitur diu in loco clauso, attenuatur, acre fit, putrescit, augetur, vicina consumit, erodit, mole, pondere, & motu sinus, fistulasque creat variis locis varias, pessimas in intestino recto. Aut dissipatâ parte tenuiori, reliquum durescens tumores duros, maxime circâ glandulas, creat. Vel denique venis lymphaticis, aut sanguiferis per erosa oscula impressum absorbetur, cruori miscetur, hunc inquinat, & collectum in visceribus pessimis collectionibus ea corrumpit,

horum

horum functiones turbat, atque ita infinitos, eosque graviſſimos, morbos efficit.

407. Iisdem auxiliis (403.) integumenta loci ſuppurati inferne & ſuperne emolliuntur, attenuantur, laxantur, ut & vicina.

408. Quin & hâc ope (407.) minutâ reſiſtentiâ horum, per auxilia maturantia (403.) pus factum extrâ pellitur, vel attrahitur foras.

409. Tum modice acria, emollientia, ſubpinguia miſta ſimul applicentur, ut emortua tegumenta facilius, & ſine dolore aperiri queant.

410. Dein, preſſo rite pure, in aſſurgentem tumorem, parte albiſſimâ, molliſſimâ, eminentiori, inferiori, intrudatur ſcalpellum, donec exeuns pus ſatis penetratum doceat, dein elevetur æquabili ſectione ſurſum latâ plagâ, vitatis fibris, vaſisque: leniter mox exprimatur, & ſucceſſive, pus; nec aëre, nec turundis vexetur.

411. Dein curetur mundantibus, ſuppurantibus, digeſtivis, balſamicis, deterſivis, exſiccantibus, pro re nata, variatis, juxta doctrinam vulnerum (192. ad 220.)

412. Si inanis metus ferrum repudiat, applicetur caufticum parti (410.) eſchara butyro

butyro ſeparetur mollita; curatio fiat ut prius (410. 411.)

FISTULÆ.

413. HInc Sinuum, Fiſtularumque origo, cauſa, natura, effectus, intelliguntur (406)

414. Aperti (413.) facile cognoſcuntur; clauſi cavitatis mollis attactu detegunturtur.

415. Curantur diſſecta parte inferiori, impletione cavi per liquefacta digeſtiva pro re nata, injectu deterſivorum, ligatura ſenſim premente à fonte ad aperturam: ſed citiſſime integumentis artificioſe ſupra cannulam foſſatam diſſectis.

416. Bubo, parotis, furunculus, anthax, carbunculus, phyma, eryſipelas, morbilli, variolæ; maculæ rubræ, hinc quoad cognitionem, prædictionem, curationem ſciuntur.

417. Nec difficulter hinc ſcitur eventus ſuppurationis internæ, ad quam artificis manui acceſſus non datur, magna quippe & multa mala (406. 413.) & collectiones puris in cava corporis.

418. Si tum neceſſitas partis affectæ ad vitam, ſanitatemve ſcitur, facile prævidenturfutura, & curationis difficultas. GAN-

GANGRÆNA.

419. SI inflammationi (371. 372.) Gangræna (388.) ſuccedit, alia curatio requiritur: vocatur autem Gangræna ea partis mollis affectio, quæ in mortem tendit; ſed Sphacelus ea, quæ jam in totâ parte omnem vitalem actionem perfectâ morte deſtruit, ſuperſtite vitâ in reliquis.

420. Gangræna ergô ut plurimum panniculum adipoſum, Sphacelus cuncta ad oſſa usque inficit; illa præcedit, hic ut plurimum ſequitur; niſi ab oſſis corruptione, medullæ, vel perioſtei, originem duxerit.

421. Ergò Gangrænæ & Sphaceli cauſa eadem, ſed vi, duratione, loco diverſa.

422. Ideo 1. omnia quæ inflammationem faciunt (375. 376. 377. 378 379.) ſi liquida ſtagnent, & niſus in ea vivi cruoris magnus: eò pertinent α. ligatura venarum. β. compreſſio earum ab cauſa quâcunque, ut tumore, &c. γ. frigus ingens. δ. prohibita exſpiratio in phlegmone per adſtringentia, emplaſtica, frigida, repercutientia, ſtupefacientia, maximè ſi interna acria, vel acria ſimul externis

ternis applicatis permista. ε. inflammatio interna, externa. ζ. vulnerata, contusa, luxata, fracta, maximè si arctè constricta. η. oleosa acria sanis applicata, vel ægris. θ. decubitus. ι. herniæ suffocatæ, & clausæ.

423. 2. Quæ liquida acuunt, ut vascula exedant, destruantque, ut α. stagnatio clausi & calidi humoris diuturna, unde acrimonia (80.) corrosio, hinc cruor in aneurismate, pus in abscessu, aqua in cranio, thorace, abdomine, scroto &c. contusa & effusa in læsis. β. mala, morbosa, acris temperies in toto peccans, & locum alluens; ut lympha diu fluens circa loca tendinosa, ichor cancri, fluor dysentericus, fluor hydropicus, materiæ febrilis, pestilentis, varioloſæ, scorbuticæ fluxus ad carnem, inprimis ad gingivas.

424. 3. Quæ mortem extremorum creant defectu vitalis influentiæ, ut quies senilis, debilitas summa.

425. 4. Venena mirabilia.

426. Gangrænæ futuræ signa sunt causæ ejus (422. 423. 424. 425.) præcognitæ.

427. At verò præsentis hæc: 1 phænomena inflammationis subitò ablata sine correctione causæ, (confer 382. 383. 384. 385.

cum

cum 422. 423. 424. 425.) 2. ſenſus hebes. 3. color pallidior, cinereus, fuſcus, lividus, niger. 4. mollities, flacciditas, ad tactus veſtigia non reſurgens. 5. puſtulæ ichore lymphatico ſubflavo, vel rubello plenæ in loco inflammato. 6. ubi à frigore, pruritus & punctura ingens, unâ cum rubore intenſo, quem brevi nigredo mortifera ſequitur.

428. Sphacelus futurus ſcitur ex ſignis Gangrænæ præſentis (427.) aſſiduo auctis.

429. Præſentis autem ſigna ſunt 1. gangræna exquiſita prægreſſa. 2. ſenſus, motuſque integre ſublati, ut pars ſciſſa, puncta, uſta, nihil ſentiat, ſed gravis modo ſit. 3. color lividus, fuſcus, niger. 4 mollities, flacciditas, frigus, cutis ſeparabilis, tandem ſiccitas, durities. 5 fœtor cadaveroſus. 6. corruptio mortifera, profunda, omnia vicina depaſcens in oſſa usque.

430. Ingens in hoc morbo & velox diſcrimen præſagia vera exigit.

431. Quam veritatem dabit 1. juſta conſideratio ætatis, temperiei, morbi, virium. 2. Velocitas mali. 3. cauſa interna vel externa cognita. 4. anni tempeſtas.

5. locus

5. locus affectus, ut vitæ magis, minusve neceſſarius, vel prout humidâ, ſinuosâ, aut ſiccâ temperie donatur.

431. Hinc regulæ:

A gangræna ſphacelus.

A ſphacelo mors partis, & vicinorum cita infectio.

Gangrænæ ilico ſuccurrendum.

Sphacelus ilico extirpandus.

Gangræna cerebri, viſcerum, veſicæ lethalis, & in acutis cita mortis cauſa.

Gangræna oris interni, labiorum, narium, genitalium, curatu difficilis.

Sphacelus extremorum, tendinoſorum, lethalis in ſenio.

Gangræna hydropicis, phthiſicis, ſcorbuticis peſſima, & mortis nuncia.

Sphacelus ſuperiora petens, vigilias, deliria, ſyncopen, ructus, ſingultus, ſpaſmos, dolores, ſudorem frigidum, ſoporem creans, prænunciat mortem.

Lividitas, nigredo, ariditas circa ulcera, gangrænam, ſphacelum, mortem adeſſe nunciant.

433. Indicatio in gangrænæ curatione: 1. vires firmare. 2. putridi ingreſſum in venas impedire. 3. putredinem conceptam arcere, coercere.

434. Fir-

434. Firmantur vires dando : 1. quæ cauſæ internæ (422. 423. 424. 425.) debellandæ proſint, ſpiritus excitent, liquidis motum circularem conſervent, habitâ ſimul ratione ætatis, ſexus, temperiei, tempeſtatis. Illa ergò ex claſſe refrigerantium, vel calefacientium petuntur pro re natâ. 2. cibos potuſque analepticos. 3. Epithemata ex pane toſto cum præſcriptis (N. 1. hujus) applicata venis, vel circâ nares.

435. Impeditur putrefacti in venas introitus. 1. firmando vires (434.) adeoque augendo motum ad exteriora. 2. curando exitum ad exteriora ; fomenta, cataplaſmata ex diaphoreticis, emollientibus, laxantibus, facta, ſcarificationes, cucurbitæ, hirudines id agunt, cum calore externo.

436. Putredo incipiens corrigitur : 1. tollendo ejus cauſas ſenſibiles (422. 423. 424. 425.)

437. 2. Corrigendo ejus cauſam proximam, ſtagnationem, & calorem. α, condiendo ſtagnantia contrâ putredinem. β. muniendo ſolida contrâ eandem. γ. ſtagnantibus correctis per vaſa munita conciliando motum.

438. Condiuntur liquida applicatione ſalis, aceti, vini, aromatum.

439. Iisdem (438.) servantur solida intacta.

440. Stagnantia deducuntur in motum: α. diluendo aquosis affatim haustis & applicatis. β. stimulando arterias per ea, quæ malo opposita. γ. movendo liquida calore, frictione, cardiacis. δ. sublatâ copiâ nimis distendente per missionem sanguinis.

441. His (434. 435. 436. 437. 438. 439. 440) cito applicatis, sæpe renovatis, multoties incipiens gangræna felici correctione & diaphoresi benigne tollitur.

442. Si autem liquida jam putrefacta, horumque mobilissimæ partes exhalaverint, tum & canales destructi fuerint, malum non cedet his remediis, neque reddetur corruptæ parti sanitas, sed vicina multum destruentur motis, neque tamen exhalare potentibus, vivis.

443. Ideo totus scopus hoc casu (442.) separare mortuum à vivo.

444. Separatio hæc fit semper vi vitalis liquidi ruentis ad fines gangrænosæ escharæ, ibidem suffocati, sicque in suppurationem (387.) acti, unde solvuntur fibræ nectentes gangrænam parti sanæ.

445.

445. Adeôquepatet, in eo hærere artem, ut 1. fiant ea, quæ dicta (433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440.)

2. Ut acceleretur ſuppuratio.

3. Ut emolliatur eſchara.

446. Ut ſuppuratio acceleretur, conducit ſcarificatio putrefacti uſque ad vivorum initia: ſic enim, ſuffocatione nimiâ imminutâ, loco ſerpentis gangrænæ fit abſceſſus, quo cutis & adeps gangrænoſa plerumque à ſubjectis adhuc vivis ſeparantur.

447. Quo autem cruor plus in hoſce fines ruat, hirudines, cucurbitæ, & ſimilia attrahentia ſæpe applicata proſunt.

448. Inciſa (446.) pars calidis liquoribus, corruptioni reſiſtentibus (438.) & duritiem eſcharæ (389.) emollientibus (403.) fovenda.

449. Partes pendulæ, emortuæ, ſolutæ, emollitæ eſcharæ tollendæ tenaculis, forfice.

450. Toti parti affectæ aſſiduo applicanda cataplaſmata calida, & cum calore continuo ſuſtentato agentia; quæ ex Emollientibus, Diaphoreticis, Anodynis, conſtent.

451. Huc etiam plurimum facit rarior partis detectio, quam vulgô fieri ſolet.

452. Ubi, his (446. 447. 448. 449. 450. 451.) factis, eſchara contrahi, ſcarificata humeſcere, margo ſana tumere, rubere, ſuppurari, mortuum vacillare incipit, ſignum eſt, ſeparationem fieri, ſubſiſtere ſerpens malum, brevi purum futurum locum.

453. Tum lenia, anodyna, balſamica, digeſtiva applicanda ſunt; raro detegendum ulcus eſt; omnia, quæ fibris rigiditatem dant, vitanda; quies parti danda; & porro inſtar ulceris malum pertractandum erit (411.)

454. Si ab impacto acri Gelu gangræna. (427. N. 6.) pars, nive impoſitâ, vel impoſitis linteis aquâ gelidâ humectatis, operienda erit, donec, ſpiculis frigoris in nivem vel aquam receptis, iterum ſolvi incipiat, redeunte vitâ.

455. Aliter enim caloris applicatu pars putreſcit, actis, nec eductis ſpiculis.

456. Eo autem peracto (454.) calidis refocillandus cardiacis, & in ſudorem uſque calefaciundus æger eſt.

SPHACELUS.

457. Si gangræna jam in ſphacelum converſa, inſectum auferendum.

458. Quæ ablatio diverſa, prout pars vel tota

tota, vel pro parte affecta, vel prout tota tolli non potest ob situm; ut nates &c.

459. Si ergò pars non usque in fundum corrupta, aut extirpari nequit, conamur: 1. progressum impedire. 2. corruptum auferre.

460. Progressus tollitur, si communicatio mortui cum vivo aufertur.

461. Id fit, si in viciniâ sani & mali limes ponitur secando, urendo, rodendo; isque undequâque satis profundus.

462. Infectum separatur, si, impedito progressu (461.) prius, vel simul dum id fit, tota pars usque in fundum sanum uritur, secatur, dein acri lixivio calidè applicato eroditur, donec in escharas, assiduo emolliendas (403.) & tollendas, usque ad viva consumatur, eximatur. Vitatis summâ cum curâ vivis.

463. Ubi dein sanitatis & vitæ indicia redeunt, curandum ut ulcus, vulnusve.

464. Si verò pars extrema in os usque sphacelata tolli potest, salva vita, una cum osse ipso extirpanda erit; quia nudum vasis nutriri nequit, neque vivere potest.

465. Illa extirpatio in digitis, metacarpo, vel metatarso, cuneo peragitur, & malleo.

466. In majoribus verò, ut fœmore, crure, humero, brachio, eget operosiore molimine, quod intelligitur ex sequentibus.

467. Definitur locus, ubi extirpatio instituenda ex hisce:

1. Sanum maximè conservandum.
2. Corruptum accuratissime simul & semel tollendum.
3. Usus commodissimus parti superstiti procurandus.

468. Ergò in cæteris sectio fiat in sano prope ægrum (ob 467. N. 1. 2.) in crure autem sub genu semper (ob 467. N. 3.)

469. Ad amputationis administrationem, & felicem successum intelligendum, attenditur:

1. Ad Præparationem.
2. Actionem ipsam.
3. Curationem symptomatum.
4. Consolidationem.
5. Supplementum amissorum.

Præparatio fit:

1. Compressu vasorum magnorum sanguiferorum arterioforum per splenia applicata pyramidalia, & ligaturam tornando adigendam super his in parte sanâ propè ægram,

2. Tra-

2. Tractu valido & æquabili partium incidendarum ope ligaturæ ex corio fibulatæ cum loris.
3. Firmatione cauta ægri, & partis amputandæ.
4. Moderato inflexu partis, ne nimis extensa secetur.
5. Narcotico cardiaco ipsi ægro exhibito.

470. Actio fit in parte præparata (469.)

1. Cultro acuto, forti, curvo, in dorso obtuso, bene temperato, fortiter per omnia ad os usque adacto, æquabiliter & fortissimo applicatu ad os in orbem circumacto, ut una celeri sectione totum periosteum accurate discissum sit.
2. Si duplex in amputanda parte os, interstitia similiter minori, utrimque acuto, cultello quam exactissime dissecando.
3. Dissecta (1. 2. hujus.) per ministros fortiter distrahendo, ut hiatus sit inter margines sectionis.
4. Serra acuta, subtili, forti, tensa, os secando; quæ agenda perpendiculari, forti, æquabili motu; incipiendo ab tenuioris dissectione, desinendo in crassissimum, si os duplex; ne vi serræ in festucas fissum dissiliat debilius.

5. Ossa inter secandum per ministros artificiose flectendo, ut liber sit serræ meatus.

471. Symptomatum, extirpationem sequentium, primarium Hæmorrhagia semper illico sistenda:

1. Vasis, jactu sanguinis deprehensis, apprehensis per tenacula elatere compressa, eductis, filo trajecto & circumducto arcte constrictis, si majora sunt.
2. Cauteriis ignitis applicatis.
3. Plumaceolis vitriolo imbutis ad vasa, absorbentibus alia ad loca applicatis.
4. Partes vivas, retrotractas (469. N. 2.) laxatas reducendo.
5. Vesicam circumponendo trunco, pulverè adstringente refertam.
6. Ligatura firmante.
7. Somno, quiete, victu sollicite procuratis.

472. Consolidatio fit in osse, si citò curetur exfoliatio, & caveatur caries, quod fit, si ilico ei applicetur spleniolum sp. vin. mastichino madidum.

473. In carne verò, ut in historia vulnerum dictum fuit (ab 189. 192. ad 210.)

474. Si ægro, sic truncato magnam partem

partem (466. ad 471.) viscera chylopœa & hæmatopœa valida sunt, plethoræ effectus sæpe sequuntur (106.) quibus ut auferatur causa, missio sanguinis aliquoties, pro re nata, instituenda, & victus moderatus

475. Amissi damnum sarcit imitatio artificialis perditi, per fabricatas machinulas. Vid. Aquapendentem, Hildanum, Solingen, Paræum.

DE COMBUSTIONE.

476. SI ignis ardens, vel in fervido corpore latens, corpori nostro applicatur, oritur destructio vasculorum, extravasatio humorum, pro varietate causæ, durationis, partis affectæ, varia.

477. Hujus (476.) varietatis gradus varii similes sunt his, qui decurrunt ab primâ & leviſſimâ inflammatione, (370. ad 464.) usque in sæviſſimum sphacelum.

478. Hinc phænomena, diagnosis, prognosis eadem.

479. Quin Curatio nihil differt.

480. Ustio intra limites resolvendæ inflammationis subsistens (386.) curanda his, quæ liquida condiant, moveant, vasa expediant,

pediant, conſervent: id fit igne moderato, fotu, cataplaſmate (395. ad 402)

481. Uſtio itura in gangrænam, criſpata jam & eroſa cute, elevatis bullis, curanda ut inflammatio talis, fotu, cataplaſmate, emollientibus, digeſtivis (402. ad 454.)

482. Uſtio jam in cruſtas gangrænoſas, vel ſphacelatas acta, curanda ut illi morbi (419. ad 476.)

483. Nullibi plus proſpiciendum pulchritudini cicatricis, quam hîc: vid. (217.)

SCIRRHUS.

484. Scirrhus (392.) pro cauſa habet quidquid ſuccum in glandulis coagulare, inſpiſſare, ſiccare poteſt. Ejus ergò ſedes omnis glandula: ſed inprimis quæ liquorem facilius inſpiſſandum habet, vel ratione loci ſtagnare plus cogit. Hinc in oculis, naribus, ore, mammis, axillis, inguinibus, pancreate, meſenterio, utero ſæpius obtinet.

485. Hinc inflammatio (392.) lac ſtagnans, caſeoſum, dureſcens, coagulatum; contuſio (322.) attritus validus; anthrax; bubo; ulcus præmature clauſum; materies atrabilaria cruoris, bilisve, maxime ceſſan-

ceſſante conſueto menſtruo, vel hæmorrhoidali fluxu; lapideſcens, craſſa, auſtera, gypſea materies; vita triſtis; victus durus; hæreditaria labes, ſcirrhum creare poſſunt.

486. Effectus ſcirrhi nati, occupare auctâ mole vicina, ea premere, comprimere; lædere functionem ſcirrhoſi, & vicini; hinc inflammationes, ſuppurationes, gangrænas, paralyſes, atrophias, ſphacelos, ſterilitatem, partum difficilem, volvulum, & multa ſimilia mala producere, quæ ex naturâ & officio læſi, & comprimentis, facilè deduci queunt.

487 Præſentia ſcitur, cauſa (484. 485.) effectu (486.) phænomenis (392.) loco affecto (484.) temperie ægri, cognitis.

488. Ex iiſdem (487.) eventus præſagitur, conſiderando durationem mali, & effectus (486) Sunt per ſe innocui, evadunt motu incitato maligni.

489. Qui ſæpe vitari impos æternum metum parit.

490. Unde Curaturus notet:

1. Scirrhum, ſi recens, benignus, loco idoneo ſitus, nondum perfectè durus, in homine euchymo, tentandum emolliente,

resolvente medelâ; quo fumi acidi, & vis mercurii imprimis spectant.

2. Si non cedit his, & locus, situs, vicina, mobilitas, conditio mali, robur & valetudo ægri permittunt, ocyus ferro integrè eximendus est.

3. Si vetus, colore, duritie, scabritie, pruritu, inchoato dolore malignus, loco vel vicinià timendus, adhærescens, in corpore cacochymo, extirpatu impossibilis; tum omnia vitanda, quæ motum augent, ne carcinoma fiat. Ideô emollientia, rodentia, caustica, dissipantia, mala sunt.

4. Sed sola tum (490. 3.) anodyna, sedantia motum, Saturnina, Mercurialia blanda conveniunt.

491. Si simul temperies peccat, hæc corrigenda præ cœteris.

CANCER.

492. Scirrhus (392.) ætate, augmento, motu vicinorum, si moveatur ita, ut vasa vicina ad margines scirrhi inflammari incipiant, evadit malignus, & vocatur jam Cancer â similitudine, vel Carcinoma.

493. In quo (492.) gradus inflammationi vicinæ; acrimoniæ putridæ excessus in loco affecto; dignitas partis; glandula-

dularum nexarum numerus & conditio; temperies totius, diverſos malignitatis primæ ſtatus docet.

494. Si ſuis continetur pellibus, Occultus, ſi his ulcere ruptis, Manifeſtus vel Ulceroſus dicetur; poſterior primi ſoboles.

495. Cauſa eſt quidquid ſcirrhum facit (484. 485.) acre ſcirrho miſtum; mutatio in circulantibus, à menſtruis, hæmorrhoïdibus, hæmorrhagiâ quâlibet, retentis; ſterilitas, cœlibatus, effœta ætas; victus auſterus, acer, calidus; affectus animi triſtes & bilioſi, irritatio externa quælibet, motu, calore, acrimoniâ, emolliente, ſuppurante, cauſticâ, veſicante medelâ externâ, vel internâ ſimilia peragente.

496. Locus ut Scirrhi (484.)

497. Cognoſcitur Occultus ex ſignis ſcirrhi (487.) prægreſſi, accedente titillatione, pruritu, calore, rubore, dolore lancinante, urente, pungente, colore rubello, rubro, purpureo, cœruleo, livido, atro; duritie ſummâ, præruptâ, ſcabrâ, cum eminente apice; tumoris augmento; vaſis ſanguiferis vicinis tumentibus, nodoſis, varicoſis, craſſis, atris.

 498. Ulce-

498. Ulceratus noſcitur ex prægreſſo occulto prius cognito (497.) ſi aperitur.

499. Ejus hic progreſſus : vaſa ſana circa margines cancri duri vi fluentis vitalis liquidi attrita, & aſſurgente tumore diſtracta rumpuntur, hinc putredo, tum ſanies ſubtilis, acris, fœtida, cadaveroſa, ambientia rodens, vicina exedens, progreſſus in ambitum, labia tumida, retorrida, horrenda, dolor intolerabilis, urens, pungens, rodens, color cineritius, lividus, niger, cancri occulti ad glandulas communicantes, hæmorrhagiæ, convulſiones, febris lenta, extenuatio totius, ἀνοσμὸς, indolentes in aure calli, lipothymiæ, inde pereſis & conſumtis maors.

500. In Euchymis occulti cancri quieſcentis facilis toleratio, moti rabies (499.) prædicitur.

501. Cancer pàrvus, incipiens, liber, loco apto ſitus, vaſis magnis non adcretus, à causâ externâ ortus, in juvenili, ſanoque corpore, ſolus in toto corpore, ilico ferro extirpandus.

502. Emollientia, emplaſtica, ſuppurantia, acria, excoriantia, veſicatoria, cauſtica, ei applicata convertunt in cancrum ulceratum; ergò vitanda. 503. Can-

503. Cancer magnus, vetus, adhærens, locis extirpationi ineptis ſitus, vaſis magnis adcretus vel incumbens, à cauſa interna ortus, in corpore ſenili, cacochymico, ad cancrum compoſito, aliis jam cancris in eodem corpore ſociatus, nec ferro (501.) nec medicamentis (502.) tangendus eſt.

504. Ni enim cum radice & ſemine integrè extirpari queat, aſperabitur, ad interiora recurrit, alios generat, factos auget.

505. Cauſa cancri tollenda cum cancro, vel antequam tollatur ille.

Niſi integre auferri queat, relinquendus eſt.

Uteri, faucium, palati, axillarum, inguinum inſanabilis; labiorum curatu difficilis.

506. Ergò in ſtatu (503.) adſpiramus ad duo: 1. quietem mali. 2. lenimen ſymptomatum.

507. Quies impetratur: 1. locum defendendo ob omni externo per plumbata, & narcotica. 2. cauſam (495.) cognitam minuendo, corrigendo, avertendo: quo lenia purgantia ex blandis vegetabilibus, mercurialibusque faciunt, parva & ſæpe geminata doſi data. 3. diluentibus, aperientibus

tibus blandis, ſubalcalicis. 4. vitando, quæ ſumta, vel applicata vicem cauſæ gerunt.

508. Symptomata iisdem (507.) leniuntur; dolor opiata exigit.

509. Exulceratus (498. 499.) ni tolli queat, lenitur ſæpe mundando, plumbata leniſſima applicando, tum dicta (507. 508.) adhibendo.

510. Extirpatio fit: 1. Corpus victu, medicamentisque refocillantibus, & cauſæ adverſis præparando. 2. totum ſimul & ſemel cum omni radice filo trajecto, vel furcillâ ſuffixa elevatum exſcindendo. 3. vulnus rara, blandaque obligatione curando, vicino cruore prudenter prius evacuato.

511. His actis (510.) diu pergendum in victu & medela cancro adhuc præſenti propria.

DE MORBIS OSSIUM.

512. IPſa Oſſa morbos patiuntur ſimiles iis, quos hactenus in mollioribus partibus deſcripſimus.

513. Nam interſtitia horum veſtiuntur membranula eodem vaſorum genere inſtructa, iisdem liquoribus perpetuo allatis humectata, ac illæ.

514. Et

§14. Et prout hæc ſpatiola (§13.) majora, eo os ibi propius accedit ſtructuræ partis mollis.

§15. Ideoque aptius ibi (§14.) pati eos morbos, qui aliter molles partes occupare dicuntur.

§16. Talis eſt latior circa juncturas pars, quum denſior, minusque vaſculoſa ſit in oſſe medio.

§17. Hinc (§14. 515. 516.) prima morborum in oſſibus diſtinctio.

§18. Oſſa, præter vaſa mollibus communia (§13.) partibus, in ſuis cellulis latioribus (§16.) habent veſiculas oleo ſubtili medulloſo, ibi ſecreto, & in ſuos uſus aſſervato, plenas; hæ veſiculæ, majores circa juncturas, circa denſitatem oſſis ſenſim abolentur, & in canales pingue vehentes tenuiſſimos verſæ, evaneſcunt fere.

§19. Hinc (§18.) altera morborum in oſſibus claſſis.

§20. Habent oſſa perioſteum externum convexa ambiens, tegens, vaſa arterioſa in cellulas, inque medullam ferens, venoſa excipiens, magna, parva, numero infinita.

§21. Hinc (§20) iterum morborum tertia ſeries in oſſibus. §22. Ha-

522. Habent ossa periosteum internum cava medullæ receptacula ambiens, tegens, vasa arteriosa in vesiculas medullosas distribuens; venosa excipiens, magna, parva, numero infinita.

523. Hinc (522.) quarta morborum in ossibus divisio.

524. Habent ossa in suis cavis infinitas vesiculas oleo subtili medulloso plenas, id asservantes, distribuentes & inter se mutuô, & inter lamellarum interstitia, & in cava juncturarum, & per poros rectos. Hæ vesiculæ arterias, venas, lymphæductus, adiposos ductus, nervulos, membranulas, habent.

525. Hinc (524.) quinta & ultima, ex hâc divisione, morborum in ossibus differentia.

526. Si medullosum (518. 524.) oleum in suis vesiculis, emissariis, vel in ossium interstitiis stagnat, calore & motu vitali acre, putridum, saniosum fit; secretionem novam impediet; vasa adferentia, secernentia obturabit; vesiculam suam inflammabit; dein suppurabit; vel gangrænosa putredine corrumpet liquida & vascula; hinc ossea ipsa substantia vasis orba,

liquido

liquido vitali privata, acribus eroſa, in cinericeam quaſi calcem vertitur, ubi tenuiſſima, id eſt in cellulis apophyſium; ſic dolor, calor, pulſatio, tumor, abſceſſus, caries contingit peſſima. Stagnatio hæc ab omni obſtructione oriri poteſt (vid. cap. de Obſtr.) Si autem ab interno malo, tum fere Spina Ventoſa audit.

§27. Liquet ſigna hujus mali, & ſtatus (§26.) eſſe ſigna inflammationis profundæ, nec ad tactum externum ſævientis.

§28. Prognoſis ex difficili ſeparatione, abſterſione, emundatione, mala multa, & difficillimam curationem prævidet.

§29. Curatio optima tentatur: 1. omnia vaſa largiſſimê implendo decoctis ex his, quæ validê penetrant, multum abſtergent, putredini reſiſtunt. 2. dein validê movendo cúncta per methodum ſudorem exprímendi vapore calido artificioſe ad corpus applicato. 3. ſimul tum, dum ſudor fluit, motum determinando ad locum affectum per topica fomenta, & applicatione determinatâ vaporis calidi ad partem illam.

§30. Hoc modo (§29.) ſi diu continuetur, ſæpe multum boni fit: maxime ſi diæta ſimul tenuis, & prutredini oleoſæ adverſa, inſtituitur.

§31. Si

§31. Si textura arterioſa, vel venoſa, ut & lymphatica, (§13. §16. §20. §22.) obſtructa fuerit, defectu novi, vel ſtagnatione allati liquidi, iterum in iis partibus oriuntur ſimiles omnino morbi ordine tantum mutato (§26.)

§32. Quorum (§31.) ergò diagnoſis, prognoſis, curatio, eædem (§29. §30.)

§33. Patetque, maximum periculi diſcrimen hærere in diverſitate loci (§18. §24. §20. §22.) ubi prima mali cauſa ortum ſedemque habet. Quibus primo præmiſſis clarior doctrina.

§34. 1. Inflammatio oſſis benignior à perioſteo externo inflammato oritur, cujus infinitæ cauſæ, (vid. totam hiſtor. Inflammat.) notique effectus.

2. Cognoſcitur per ſigna inflammationis profundæ ad tactum aucta.

3. Prævidentur plurima mala (§31. §26.) ni ocyus ſanetur.

4. Curatur ut inflammatio, maxime id agendo, ut totum avertatur ab oſſe extrorſum; quod fomentis, & aliquando factâ inciſione fit.

§35. Talem inflammationem vergere in abſceſſum docent: 1, ſigna valida inflamma-

flammationis prægreſſæ. (534. 2.) 2. pulſatio, febris, horripilatio vaga. 3. abſentia ſignorum reſolutionis (386.)

536. Re autem ipsâ adeſſe docent ſigna ſuppurati profunda (387. 405.)

537. Tum pus, exeſo perioſteo, os nudabit, vaſis privabit, corrumpet (531.) brevi; confer (406.)

538. Quare ilico abſceſſus aperiendus, pus eliciendum, ulcus mundandum, (403. 404. 409. 410, 411.) dein ſimul os tractandum iisdem cautelis, ac in vulneribus Capitis cum cranio detecto dictum. (252. 253. 259. 260. 262. 266.)

539. Vergere autem illam inflammationem (534.) in gangrænam partis, docent: 1. ſigna ſummæ inflammationis (388. 422.) 2. indolentia partis ſine bonâ causâ. 3. Tumor denſus, lentus, nec multum dolens incumbentium.

540. Adeſſe jam, ſcimus ex iisdem (539.) tum ex colore incumbentium pallido, cineritio, livido.

541. Tum os nudum, vaſis, ſuccoque vitali orbum, acri putrefactâ materie gangræno sâ exeditur in cariem (526.) ſerpit citô contagio creſcente.

542. Ergô

542. Ergô ſtatim locus affectus ad os usque incidendus, mundandus, os vero curandum ut ſuprâ dictum (248. 249. 252. 258. 259. 260. 261. 262. 266.)

543. Si perioſteum internum (522.) inflammatur, cauſas agnoſcit easdem (534.) effectusque habet, quoad os internum, eosdem; exitum in abſceſſum, aut gangrænam eundem (535. 539.) ſed ob denegatam exhalationem, pejorem; unde medulla tota, totum inde os, fœtidiſſimâ putredine, & carie pereunt.

544. Unde etiam liquet, ſive membrana hæc (522.) primo ipſa inflammetur; ſive à corruptâ prius medullâ contagio ſuſcepto læſa ſit, eundem brevi oriri morbum oſſis carioſi à medullâ putrefactâ, vix unquam curabilem.

545. Cognoſcitur id malum, quando in inflammatione ſubſiſtit hactenus: 1. à ſignis inflammationis generalibus (382.) 2. à loco profundo. 3. à dolore obtuſo, fixo, diuturno, nulli remedio externo cedente, nec ad attactum aucto. 4. ſed poſt motus muſculares increſcente.

546. Sanatur tum: 1. curatione ad inflammationem generali (à 395. ad 401.) deinde,

deinde, simulac apparuerint resolutionis incipientis signa (386.) 2. methodo propositâ (529.) stricte satis observatâ.

547. Si verô suppuratio hic, vel gangræna acciderit, & per prægressæ inflammationis internæ signa (545.) valida, tum ex dolore fixo, profundo, obtuso noscitur, vel methodus (529.) vel nihil, sanat.

548. Tum enim putrefactâ totâ mole ossis internâ, tumefacto, inflammato, carioso interno osse, periosteum externum inflammatur, distrahitur à tumore, eroditur ab acri, incumbentia, lento contagio corrupta, spongiosa fiunt, tument, dolent, totum membrum perit: sola Extirpatio sanat.

549. Qualitas venerea, scorbutica, rachitica, est causa frequens: inde intelligitur, quid sit gumma, tophus, nodus, exostosis, abscessus, caries, spina ventosa in osse?

550. Hinc novimus, cur os carioſum colorem suum tam varie mutet ex subcœruleo candido in album pinguem, flavum, cineritium, lividum, nigrum? & quem corruptelæ gradum singuli denotent?

551. Ex

551. Ex iisdem liquet, cur os carioſum inæquale, aſperum, ſpongioſum, friabile, molle, fragile evadat?

552. Item, cur fœtorem ſingularem rancidi lardi exhalet?

553. Nec non, cur in loco ulceroſo à ſubjectâ carie caro ſuperincumbens mollis, flaccida, fungoſa, inflata, tumens; labia ulceris inverſa; ſanies clara, ſubtilis, vix glutinoſa, fætida, parvis ſquamulis nigris referta; recrudeſcentia ſine causâ; pertinax rebellio contra medicamenta optima ad alia omnia ulcera?

554. Ut &, cur caries à causâ externa facile; ab internâ difficulter; à lue Gallicâ difficilius; à ſpinâ ventosâ difficillime ſanetur?

555. Denique, cur in parte ſolidiore oſſis mala; in ſpongiosâ pejor; in juncturis peſſimâ; prima lenta, altera velox, ultima velociſſima ſit; cur in pueris velox, & curatu difficilis; cur ſpina ventoſa plerunque pluribus locis ſimul, vel ſucceſſive?

556. Qui his (ab 512. ad 556.) dicta de contuſione (249. 250. 251. 254. 256. 257. 325.) luxatione (ab 358. ad 370.) fracturis-

aturisque (ab 339. ad 358.) ossium adjunxerit, tum ea, quæ de vulneribus Capitis ossa lædentibus (ab 249. ad 297.) habebit historiam, & curationem morborum præcipuorum in ossibus.

557. Qui verò omnes morbos, hucusque descriptos, oculisque subjectos intellexit ita, ut horum enarratas causas, naturam, effectus, curationem cum curâ expenderit; dein autem internis tectisque corporis partibus eadem omnia applicuerit; cum actione integrarum comparaverit; atque deinde cum ipsis internorum morborum phænomenis composuerit; videbit interna externis reapse congruere; externos chirurgicos primò pertractandos; nec aliter ordinati quid, vel veri, in Praxi Medicâ fieri posse; aut doceri.

DE MORBIS INTERNIS, ET DE FEBRIBUS IN GENERE.

558. Febris, frequentissimus morbus, inflammationi individuus comes, plurium morborum, mortis, & sæpe sanationis optima causa, nunc explicanda.

559. Cujus quia abdita habetur natura, summâ ope cavendum ab omni errore, in illa indagandâ.

560. Errori tamen facilem hîc occasio-

nem præbetingens numerus ſymptomatum, quo plerumque ſtipatur, & ſine quibus tamen febris eſſe poteſt.

561. Ut ille vitetur, opus erit ex infinitis (560.) illa phænomena ſola eligere, quæ omni febri ſemper adſunt; quorumque cognita præſentia omnes Medicos docet, febrim adeſſe, quorum abſentiâ judicant hominem à febre immunem eſſe.

562. Dein ex his detectis (561.) ritêque expenſis, natura febris individua invenienda erit.

563. In omni Febre horripilatio, pulſus velox, calor, vario febris tempore vario gradu, adſunt.

564. In qua febre hæc tria (563.) velociter, & cum periculo decurrunt, illa Acuta dicitur.

565. Ubi tarde, idque cum periculo, vel ſine eo, Lenta vocatur.

566. Utraque (564. 565.) Communis ſive Epidemica, vel huic illive homini Singularis.

567. Acuti febriles morbi vocantur, quos dicta febris (564.) comitatur, Chronici febriles autem, in quibus adeſt febris (565.)

568. Hinc illorum omnium (567.) explana-

planatio pendet à cognita prius febris naturâ.

569. Quæ petenda ex consideratione trium communium symptomatum (563.)

570. Quæ (563) quidem in omni febre adsunt, sed sola velocitas pulsus adest ex his omni febris tempore, ab initio ad finem, eâque sola Medicus præsentem febrim judicat.

571. Adeôque quidquid de febre sic novit Medicus, id verò omne velocitate pulsuum solâ cognoscitur.

572. Causa ergo velocitatis hujus (571.) proxima est pariter causa febris, sic cognitæ, proxima.

573. Ergo velocior Cordis contractio.

574. Ergo velocior reciprocus influxus liquidi venosi, & cerebelloſi in musculum, & cava Cordis.

575. Omnis fere febris, hactenus observata, quæ à causa internâ oritur, incipit primô cum sensu Frigoris, concussionis, horripilationis, majori, minori, brevi, diuturno, interno, externo, pro varietate subjecti causæ, febris ipsius.

576. Quo tempore (575.) velox, parvus, sæpe intermittens pulsus, pallor sæpe extremorum, frigus, rigor, tremor, insensilitas.

577. Unde liquet, ſtagnare tum humores ſanguineos in extremis vaſculis, & ſimul tamen cauſam cor irritantem (574.) adeſſe.

578. Ex quibus (577) cauſa omnium phænomenôn (575. 576.) tum apparentium, intelligitur.

579. In omni febre, his (575. 576. 577.) prægreſſis, oritur Calor, major, minor, brevis, diuturnus, internus, externus, univerſalis, vel loci, pro varietate febris.

580. Qui (579.) quum ſequatur febrim jam natam, patet magis ejus effectam, quam cauſam, vel naturam eſſe.

581. Adeoque velocior Cordis contractio, cum auctâ reſiſtentiâ ad capillaria, febris omnis acutæ ideam abſolvit.

582. Horum verò (581.) utrumque in animali vivo produci poteſt ab cauſis numero & varietate infinitis; tumque vel ſimul, vel ſeorſum fieri; unoque nato, facile alterum ſequetur.

583. Quare febris cauſa proxima (581.) infinitas cauſas pro ſuis proximis agnoſcit.

584. Quæ tamen dividuntur, quod vel ſingulares ſint cuique; vel univerſales, pluribuſque communes, quæ plerumque arti, victui, vitæ eidem debentur.

585.

585. Ergò febris causæ Singulares sunt, vel Epidemicæ.

568. Propiores singulares causæ (583.) referri possunt ad quædam capita : α. Ingesta acria, cibi, potus, condimenti, medicamenti, vel veneni titulo; eadem donata hâc proprietate, ut digeri, moveri, excerni nequeant; aut eâ copiâ assumta, ut irritent, suffocent, obstruant, putrescant. β. Retenta intra corpus, quæ excerni solebant, ob frigus, unctiones, animi affectus tristes, cibos, potus, medicamenta, venena, aërem nebulosum pinguem, quietem, exercitia solita remissa, obstructiones, compressiones à contentis, vel ambientibus. γ. Gesta, ut motus nimius animi, vel corporis, calor, æstus. δ. Applicata externa, acria, pungentia, rodentia, lacerantia, urentia, inflammantia. ε. Quæ humores, horumque motus valde immutant, ut multa externa, vel interna, fames, evacuatio, pus, aqua, ichor, hydropicorum, Empyicorum, serum aere alicubi collectum, bilis accensa, inflammatio, suppuratio, gangræna, cancer, vigiliæ nimiæ, acriora cujuscunque rei studia, venus nimium culta. &c.

587. Febris effectus, celerior liquorum

expulsio, propulsio, stagnantum agitatio, omnium permistio, resistentis subactio, coctio, secretio cocti, crisis ejus, quod stimulo & coagulo febrim produxerat; sanorum mutatio in morbosam indolem; sanorum mutatio in indolem aptam ferre ea, quibus minus adsuetus erat æger; liquidissimi expressio; reliqui incrassatio; sitis, caloris, doloris, anxietatis, debilitatis, lassitudinis, gravitatis, ἀνο, ἐξίας productio.

588. Quo lentor citius solvendus (577.) & irritatio brevius sopienda (574.) eo febris levior, brevior, magis salutifera, & contrâ. Quin etiam pro vario utriusque gradu, & concursu, varia erit.

589. Atque hinc febris sæpe medicamenti virtutem exercet ratione aliorum morborum.

590. Hinc initia, incrementa, status, decrementum, crisis, mutatio, sanatio febris, varia sunt in ipsis acutis & singularibus.

591. Febris desinit in mortem, alium morbum, inque sanitatem.

592. In mortem, vitio destructi per nimiam vim solidi; aut peccato liquidi ità depravati, ut vasa obstruat vitalia, aut ea,

per

per quæ nova liquida in locum perditorum ingeri debent. Hinc inflammationes, ſuppurationes, gangrænæ febriles in viſceribus vitalibus, corde, pulmonibus, cerebello; vel ulcera aphthoſa in primis viis cauſa frequens mortis ex febre.

593. In alium morbum deſinit, dum vel agitatione nimiâ vaſa lædit, & liquidiora diſſipans reliqua inſpiſſat; vel nimis debili actione impar eſt reſolvendo ſua vi coagulato; vel deponendo materiem criticam in vaſa quædam obſtructa, dilatata, vel rupta; hinc maculæ rubræ, puſtulæ, eryſipelas, morbilli, variolæ, phlegmonæ, bubones, parotides, abſceſſus, gangrænæ, ſphaceli, ſcirrhi &c.

594. Terminatur in ſanitatem, 1. quoties materialem febris cauſam ſua vi ſubigit, ſolvit, mobilem reddit, inſenſibilis perſpirati ſpecie expellit, ſimulque impetum ſuum, æquabili circulatione redditâ, ſopit. Hæc eſt reſolutionis via, ſimilis fere in toto, ut prius dictum de parte. (386.) Aut etiam 2. ſi materies mali ejuſdem vi febris ſubacta, ſoluta, mobilis reddita, tamen aliquam retinet dotem, quâ æquabili circulationi repugnat, vaſa ſtimulat, hinc excitatâ

tatâ ſenſibili quâdam evacuatione expellitur; hinc ſudor, ſaliva, vomitus, diarrhœa, urina, poſt coctionem, & ſtatum, fere intrâ quatuordecim dies facta criſi.

595. Tandem, ſi materies mali ejuſdem vi febris ſubacta, ſoluta, mobilis reddita, ſanis iterum aſſimilata humoribus, fluit ſine ulla criſi, aliove morbo.

596. Genius, diſcrimen, duratio febris acutæ, ſi obſervantur ab initio, per adſcenſum, uſque ad ſtatum, docent ejus exitum, mutationem, finem.

597. Ideoque ex omnibus his (ab §§ 558. ad 597.) enarratis generalia diagnoſios & prognoſios dogmata in febribus facilé elici queunt.

598. Curatio optima febrium generalis obtinetur, ſi 1. Vitæ, ejuſque viribus conſulitur. 2. Acre irritans corrigitur, expellitur. (574.) 3. Lentor diſſolvitur, expellitur. (577.) 4. Symptomata mitigantur. (587.)

599. Vitæ & viribus conſulitur, cibis & potibus fluidis, facile digerendis, putredini adverſis, ſiti contrariis, appetitui citando idoneis, cauſæ morbi cognitæ oppoſitis.

600.

600. Cibus dandus eo tempore, quo abeſt febris, aut quo ejus impetus ſaltem erit lenior.

601. Et quidem copiâ parca, ſæpe repetita: ne nimis laborare cogantur viſcera, mutenturve.

602. Copia determinatur, & vis cibi: 1. ex prævisa duratione febris (588. 589. 590. 596. 597.) ad dies, 1, 4, 7, 9, 11, 14, 21, 30, 40, 60. debet enim tantum dari, quo vires ſuſtineri queant, ut ſufficiant coctioni, & criſi. Quo brevior morbus, eo minus & debilius offerendum, & contra. 2. Ex ætate ægri cognita; quo enim origini propiora, vel ſenectuti ſummæ, eo difficilius inediam ferunt animalia. 3. Status & vehementia morbi ſi cognoſcuntur, varium copia & virtute cibum poſtulant: in ἀκμῇ tenuiſſima, & pauca; in adſcenſu & deſcenſu eô plus, & meracius dandum, quo magis ab ea diſtat morbus. 4. à loco quem æger incolit, qui enim æquatori vicini tenuem victum facilè, polis autem propiores difficulter eum ferunt. 5. ab anni tempeſtate, quum æſtas tenuiſſima, hyems validiora petat. 6. à conſuetudine ægri, & temperie ejuſdem naturali; qui

enim sanus lautissimis usus ea facilè difflat, æger pluribus eget ob vasa & viscera his assueta. 7. à sensu levi, vel gravi, assumta sequente.

603. Acre irritans externè hærens, (ut vitri, metalli, ligni, lapidis, ossis, fragmenta acuta; aut stimulantium, rubefacientium, rodentium, vesicantium, causticorum, septicorum, venenatorum applicata,) cognitum, quantocyus auferendum; dein ille locus, cui inhæserunt, & læsus inde est, fovendus erit lentis, mucosis, oleosis blandis, anodynis, leniter aperientibus.

604. Acre irritans interne hærens, (ut inflammationis, suppurationis, gangrænæ, sphaceli, cancri, cariei ossis, ichoris, puris, lymphæ acris & stagnantis acrimonia) tolli, vel corrigi debet juxta leges ante datas in historia horum morborum præmissa.

605. Acre irritans in ipsa liquida inductum usu sex rerum non naturalium tolli, vel corrigi potest, & debet, pro sua indole varia cognita, variis auxiliis.

1. A motu nimio; quiete corporis & animi, humectantibus, diluentibus, blandis lenientibus.

2. A nimio calore aëris; temperando illum exhalatione frigidæ, maximè plantis nonnullis, huic propriis negotio; potu aquæ subacidæ leviter nitrosæ, cum vini subaciduli pauxillo; cibo subacido, leviter demulcente, parum salito; medicamentisve-rò similibus.
3. A nimis humido aëre; largo foco ex aromaticis resinosisque lignis; exhalatione aromatum.
4. Ab aëre acri putrefaciente; hunc emendando accenso nitro, pulvere pyrio, vapore aceti, sale prunis insperso.
5. Ab animi affectibus; hos sedando ratione, contrariis affectibus, varietate objectorum, anodynis, opiatis.
6. A cibis acribus acidis; id acre diluendo, demulcendo, absorbendo, immutando in salem compositum; aquosa, gelatinosa animalium, oleosa, cretacea, ostracodermata, lapides animalium, terræ pingues, sales alcalini fixi, volatiles, simplices, compositi, id efficiunt. Vid. (60. ad 69.)
7. A cibis acribus salinis; eam acrimoniam diluendo per aquosa, tumque evacuando simul; demulcendo per lenta, oleosa:

oleosa; corrigendo per lixiviosa ex calce vivâ.

8. A cibis acribus aromaticis calefacientibus; diluendo per aquosa; corrigendo per acida; resolvendo & detergendo per saponacea acida; demulcendo per blauda gelatinosa. Quum alcalescentia acria huc spectent, & illa hinc intelliguntur.

9. A cibis animalium ex partibus alcalescentibus; per ea, quæ descripta (76. ad 91.)

10. A cibis copia peccantibus, stomachum constringentibus; dilutione, inedia, vomitu, solutione alvi.

11. A potu acri fermentato, vel fermentante, acido, oleoso, aromatico, destillato vel simplici inducta acrimonia tollitur iisdem remediis (N. 5. 6. 8. hujus.)

12. A nimia vigilia; curatur iisdem, ac (N. 1. 2. 5. hujus.)

13. Si à retentis intrâ corpus excrementis acrimonia alcalina, acida, oleosa, saponacea putrida; ; hæc reddenda fluxilia; viæ lubricandæ; emissaria aperienda; vires expellentes stimulandæ, augendæ; hæc facienda per externa, interna.

606.

606 Emiſſaria aperiuntur ſolvendo impactum, laxando obſtructum; id balneo, fotu, fricta, abraſione pilorum, mundatione cutis fit. Vid. (107. ad 144.)

607. Id, quod ad extrema vaſorum conicorum ſtagnat ex nimiâ ſanguinis copiâ, quâ vaſa comprimuntur, reducitur in fluorem imminutâ ſanguinis copiâ per ſectionem venæ; id docent ſigna plethoræ. (106. ad 107.)

608. Quod ibi hæret, ad extrema capillaria, ob fibras horum ſpaſmo contractas, & hinc arctatas, ſolvitur laxatis fibris (53. ad 55.) & acri contractionis causâ ablatâ (35. 36. 54. 66. 67. 88. 102. 103. 104. 105. 127. 128.) unde peti debet, quod hic requiritur.

609. Quod hæret ob viſciditatem & lentorem proprium ſolvetur variis remediis, quorum primarium vis ipſius febris ita moderata, ut valeat coagulum hoc ſolvere (587. 589. 593. 594.) adeôque huc requiritur, ut ſic temperetur impetus, q. d. ne inflammationes, ſuppurationes, gangrænas, ſphacelosve queat producere (592.) cujus periculum imminere docet vehementia ſymptomatum, maximè caloris, compa-

rata cum virtute vaſculorum. ℈. neve nimio motu diſſipentur liquida: id verò denunciat ſiccitas narium, oculorum, oris, gutturis, linguæ, raucedo, arida cutis, urina parcior, pulſus parvus, celer, inæqualis. ℥. neque ut ante coctionem torpeat nimis, ita ut materiem morbi non valeat ſubigere, ſolvere, movere, ſecernere, excernere: id cognoſcitur, ſi languent actiones vitales omnino, necdum apparente ſigno pepaſmi.

610. Si itaque exorbitare deprehenditur (101.) moderamen fit abſtinentiâ, victu tenui, potu aquæ, aëre frigidiuſculo, animi affectu leni, venæ ſectione, clyſmate refrigerante, medicamentis blandis, aquoſis, glutinoſis, refrigerantibus, anodynis, opiatis: confer (92. ad 106.)

611. Si ſegnior apparet, excitabitur ope Cardiacorum deſumtorum ex cibo, potuque meracioribus, aëre paululum calidiore, animi affectu magis excitato, medicamentis acrioribus, volatilibus, aromaticis, fermentatis, frictione, calore, motu muſculari, balneis, fomentis.

612. Alterum poſt primum (609.) remedium, quo viſciditas tollitur, eſt elateris

teris in vasis restitutio, minuto liquido per missionem largam, citam, ex magno vulnere, sanguinis, aucto dein, vel simul, motu per stimulantia.

613. Tertio idem viscidum fluidum redditur diluendo potu, balneo, fotu, clysmate, aquosis, tum simul fricando.

614. Agunt ea optime, si calida, aquosa salita, aromatica amara lactescentia frigida sumuntur.

615. Quæ (613. 614.) ut bene, cito, tuto, valide agant, missio sanguinis præmissa prodest, nam parat ingressum, miscelam, actionem.

616. Simulac viscidum his (609. 610. 611. 612. 613. 614. 615.) solutum, iisdem continuatis, vel auctis, pellitur, & expellitur: sed & sæpe jam emendatum expulsu non egebit (594. N. 1.)

617. Symptomata ex febre acutâ singulari orta inprimis hæc sunt: frigus, tremor, anxietas, sitis, nausea, ructus, vomitus, debilitas, calor, æstus, siccitas, deliritum, coma, pervigilium, convulsio, sudor, diarrhœa, pustulæ inflammatoriæ.

618. Quæ omnia (617.) orta ex febre

(581

(581. 587.) ut ſuâ causâ, hâc ablatâ (594. 595. 598. ad 617.) ceſſabunt; adeoque, ſi ferri queunt tam diu ſine periculo vitæ, ſingularem curationem vix requirunt.

619. Quin ſæpe oriuntur ex conatu vitæ ſe diſponentis ad criſin, vel ad materiæ criticæ excretionem, tum hanc præcedunt, comitantur, ſequuntur, nec turbari debent.

620. Si vero intempeſtiva, nimis ſæva, quam ferri à vitâ poſſint, aut ab ægri patientiâ, vel aliud gravius malum producturа ſunt, tum ſingula ſunt leniendа ſuis remediis propriis, habitâ ſemper ratione cauſæ (586.) & ſtatus (590.) morbi ipſius.

FRIGUS FEBRILE.

621. FRigus in febrium acutarum initiis ponit attritum liquorum in ſe mutuo, & in vaſa, minorem; motum circulatorium imminutum; liquidum ad extrema ſtagnans; cor minus contractum; minus evacuatum; ſpiritus cerebelli minus influentes.

622. Efficit, ſi diu manet validum, polypoſas in vaſis majoribus, circâ cor, concretiones; in minoribus vero, ex-

preſſo

preſſo ſuo liquido, evacuationes; hinc multa, & gravia mala in utrisque.

623. Hinc patet, quid deſignet, quid præſagiat? & cur, quo majus initio frigus, eo periculoſior febris? in peſte incipiente frigus ſummum, progreſſa calor maximus?

624 Id frigus omni eo, quod valide ſtimulat, quocunque demum titulo, tentatum dedit ſæpe inſanabilem poſteâ inflammationem. Hinc ſalina acria, aromatica, oleoſa veſicantia, & ſimilia, damnoſa ſunt.

625. Optime autem curatur potu aquæ calidæ nitroſæ cum pauxillo mellis & vini; balneo, vapore, fotu, lotione per ſimilem liquorem; frictione blandâ.

626. Quibus (625.) ſtatim applicatis ſæpe maxima mala ilico curantur (622.)

TREMOR FEBRILIS.

627. TRemor ponit muſculorum vacillationem inter tonum, & laxationem; cauſas tendentes & laxantes brevi, & involuntarie, ſibi mutuo ſuccedentes; influxus arterioſos & nervoſos nunc contingentes, nunc abſentes; adeoque initio morbi quietem utriusque liquidi;

in

in fine ſæpe nimiam horum abſentiam, poſt diſpendia nimis magna.

628. Efficit diu perſeverans impedimenta circulationi humorum, & vitia inde pendentia.

629. Inde diagnoſis, & prognoſis ejus habetur: & liquet cur tremor cum frigore (621.)? cur ingens tremor adeo malus? cur in animi affectibus majoribus tremor? cur circâ mortem? cur ab evacuatione omni nimis magnâ? cur à nimio potu quocunque?

630. Curatur reſtituto æquabili fluore & preſſione liquidi arterioſi in arterias, cerebelloſi in fibras motrices: id obtinet in morbi initio uſu eorum, quæ lentorem ſolvunt, vires reddunt (606 ad 617.) in fine autem per ea, quæ liquida perdita ſubito reſtituunt, fibras roborant, & viſcera (46. 47. 48. 49.)

ANXIETAS FEBRILIS.

631. ANxietas pro causâ habet ſanguinis ex corde egreſſum impeditum; adeoque per fines pulmonales, aut Aortæ impoſſibilem tranſitum; hinc ſpaſmum vaſculorum contractorum, aut materiem inflammatam tranſire ineptam; ſimilia

similia orta vidimus ex impedito trajectu cruoris per Venam Portarum ex iisdem causis; unde, quum omnis sanguis venocausis; unde, quum omnis sanguis venoclatus, à cœliacis & mensentericis arteriis alsus, à cœliacis & mensentericis arteriis allatus, redire non possit, stagnet, vasa extendat, arterioso fluxui resistat, & omnia hinc nata & nascitura mala producat, liquet ambas has anxietatis causas in omni acuto morbo quam severissimè observandas, & curandas esse.

632. Si anxietas ergo talis (631.) diu perstat, circâ vitalia producet polypos as concretiones, inflammationes, gangrænas subitaneas, cum intolerabili angustiâ, & morte cito subsequente; si autem hæsit in hypochondriis, tum maximum sensum ægritudinis circâ stomachum pariet, reliquis visceribus minus acutê sentientibus; dein putrefactiones subitaneas sanguinis in vasis his amplis, minusque validis, unde gangrænæ, hepatis putredo, dysenteria à putrefacto lethalis.

633. Inde optimê novit Medicus, quid anxietas talis (631.632.) pro suâ causâ, & natura ponat, quidque inde præsagiendum sit; simulque distinguet inter anxietatem ab uno affecto genere nervoso, absente

ſente febre antegreſſa, & inter eam, quæ ab inflammatione acuta, quæ tum per ſua ſigna prius ſe prodidit; inde comparans hæc cum vehementia, duratione, loco hujus mali, cuncta prudenter detegere poterit: Cur in omni fere morbo circa mortis articulum anxietas ultimo tragœdiam claudit? Cur ſpaſmodica anxietas parum, inflammatoria maximè, periculoſa? Cur inquies, jactatio, ſuſpiria, anhelatio, pervigilium in morbis inflammatoriis, ſuppuratoriisque, mortis prænuncia?

634. Inde etiam patet, quam varia requiratur medela ad ſævitiem hujus mali leniendam; quæ tamen omnis cognoſcitur, & applicatur, cognita prius indole ipſius ſymptomatis. Ubi ergò advertitur affectio ſpaſmodica cauſa eſſe, hæc tollitur leniendo acre irritans (603. 604. 605.) id expellendo per vomitoria, purgantia ſudorifera, diuretica, abſterſiva; diluendo aquoſis calidis; ſedando animi affectum; laxando fibras, vaſa, viſcera (35. 36. 54. 55.) compeſcendo vim liquidi nervoſi per anodyna, & narcotica. Si ab inflammatorio viſcido, id ſolvendo, diluendo, ejusque vaſa laxando, impetum denique liquidi vitalis

vitalis refrænando; huc maximè faciunt potus largus, calidus, aquæ mulſæ farino æ nitroſæ ſubacidæ leviſſime aromaticæ; fotus, cataplaſma, epithema, emplaſtra applicata locis affectis, quæ fiant ex diluentibus, laxantibus, emollientibus, anodynis; clyſmatibus ſæpe, parva copia ſimul injectis, diu, ſi fieri queat, retentis, quæ facta ſint ex iisdem; vapore aquæ calidæ, emollientibus miſtæ, per nares, osque, in pulmones aſſidue ducto.

635. Si vero ullibi, hic profecto mali atrocitas citam, tutamque medelam eſſlagitat.

SITIS FEBRILIS.

636. Sitis ſiccitatem, liquorum immeabilitatem, acrimoniam ſalſam, alcalinam, bilioſam oleoſam pro causâ ſuâ habet

637. Hinc ſemper fere præſentiam alicujus horum (636.) indicat.

638. Adeoque ſignat, illa denunciari mala futura, quæ produci poſſunt ex iis cauſis, quas præſentes eſſe ſignificat (636.637.)

639. Quare ei ſemper, maxime in acutis, ſuccurrendum illico eſt.

640. Quod fit: 1. bibendo aquoſa, ſubacida,

acida, nitrosa, demulcentia, calida, sæpe, parva copia simul. 2. nares, os, fauces, simili potu fovendo, colluendo, gargarisando. 3. fotus, epithemata, & cataplasmata ex similibus, hypochondriis circumvolvendo. 4. Clysmatibus similibus injectis, & retentis.

641. Si vero valida sitis unâ comitetur summam debilitatem, tum vinosa, imo & sæpe spiritibus ditiora prioribus (640.) miscenda, propinanda tuto erunt.

NAUSEA FEBRILIS.

642. NAusea itritum conatum vomendi significat cum ideâ horroris; causam ergo habet proximam fibrarum muscularium faucium, œsophagi, ventriculi, intestinorum, musculorum abdominalium leviorem convulsionem; hæc fit. 10. ab acri, putri, bilioso, in vacuum stomachum pulso, in fauces adscendente, utraque vellicante, & irritante, unde reliqua eosdem sequuntur motus; cognoscitur ex inediâ, halitu putri, ore, linguâ, faucibus sordidis; vel 2. oritur à lentâ, viscida, fluctuante materie, quæ in iisdem locis natando vellicat; cognoscitur ex signis glutinosi prægressi (69. ad 75.)

aut

aut 3. à ventriculo, œsophago, intestinis, & visceribus vicinis leviter inflammatis; quod scitur ex signis horum propriis; 4. tandem etiam à memoriâ rei, quæ olim assumta similes nauseas creaverat; 5. denique & ab inordinato liquidi nervosi motu, undecunque excitato; cognoscitur delirio, spasmo, vertigine, tremore.

643. Si diu manet, producit inediam, abstinentiam à potu, & à medicamentis, dein vomitus, & quæ hinc produci possunt mala quam plurima, quorum præcipua debilitas, acrimonia alcalina putrida, siccitas.

644. Sistitur ex prima causa orta (642. N. 1.) usu acidi, salsi, aquosi potus, cibi, medicamenti; tum simili leni purgante exhibito; & acido-austeris roborantibus fibras; aut, si his non cesserit, vomitorio dato. Quæ vero ex secunda causa (642. N. 2.) fit, illa tollitur, diluendo, attenuando, purgando, vomitum excitando. At, si ex tertia ortum duxerit (642. N. 3.) tum non cedit, nisi illis morbis curatis, juxta descriptionem posteâ in his secuturam. Quarta species oblivione, & vitatione similium aboletur. Quinta autem

per

per auſtera, quietem, narcotica, aquam frigidam.

645. Hinc intelligitur, cur in acutis, ubi nauſea, purgatio initio data, ut & emeticum, adeo proſit, & in quo acutorum genere? Cur ægri acutis cum febribus conflictati adeo horreant pinguia, carnoſa, ova, piſces, & contrâ appetant aquam, acida, fructus horæos, frigida? Cur, niſi nauſea ſuperetur, nihil ægro proſint medicamina? Cur ſæpe hoc ſymptoma incurabile ſit? Cur tales morbi tandem fere cum ſubito, inſolito, mirabili appetitu, ſecedant?

RUCTUS ET FLATUS.

646. RUctus pro cauſa ſuâ habet elaſticam, calore, effervescentia, fermentatione, dilatabilem materiem, quæ uno momento coërcetur, altero, laxato clauſtro coërcente, exploditur cum ſono, & impetu.

647. Hinc aër, ſales oppoſiti, fructus horæi, humores putreſcentes, vegetabilia fermentantia dant ructui, & flatibus materiem; cujus impetus, fœtorque pro varietate ejus indolis varia eſt.

648. Nec tamen omnia hæc (647) ſi

libere

liberè exhalare queant, ullum dabunt impetum; unde liquet, ſpaſmos ſphincteris œſophagæi, œſophagi, oris ſuperioris & inferioris ventriculi, atque inteſtinorum ſemper concurrere ſimul, iterumque laxari; inde ructus, flatus, crepitus, borborygmi clauſi.

649. Si concurrunt hæ duæ cauſæ ſimul (647. 648.) validè agunt, & diu perſtant; tum elaſtica materies calore, motu, propriâ vi, excitata in dilatationem, conſtricta in cavo, cujus fibræ convulſione conſtrictæ, membranas claudentes dilatat, tendit, dolere facit, vicina comprimit, unde dolores, anxietatesque oriuntur intolerabiles, mox ad emiſſos flatus ceſſantes. Vid. (220 ad 227. & 631. 634.) Ad hæc autem vis febris accedens inexplicabilia certe tormenta facit.

650. Curatio hujus mali fit 1. auferendo materiem (647.) per diluentia; calida aquoſa leviter aromatica diſſipantia; ſalium æquilibrium tollentia in requiſitum præpondium; putredinem corrigentia; fermentationem ſedantia. 2. Convulſiones ſedantia; lenientia acrium; compeſcentia ſpiritus, huc revocanda. Quorum princeps opium, & lenia antihyſterica. 3. Clyſmatibus, fomentis, epithematibus, calidis laxantibus,

anodynis, leniter aromaticis, ut & cucurbitis, ſine ſcarificatu abdomini impoſitis.

651. Ex his ipſis (646. ad 651.) reſpondetur ad hæc, aliter obſcura, quæſita: qui cibi, potus, venena, medicamenta flatulenta ſint? Cur vacuis viſceribus primis accidunt? Cur vulneratis? Cur arctè conſtricto abdomine? Cur hypochondriacis, hyſtericis, convulſis, coliciſque accidunt?

VOMITUS FEBRILIS.

652. VOmitus, expulſio violenta contentorum ventriculo primô, dein etiam inteſtinis, tandem viſceribus eo ſe evacuantibus, agnoſcit convulſionem fibrarum muſcularium faucium, œſophagi, ſtomachi, inteſtinorum, diaphragmatis, muſculorum abdominalium, pro cauſa proximâ; pro remotâ omne id, quod irritando fibras deſcriptas, vel facilè convellenda viſcera, ſtimulat.

653. Ergò vitio ſtomachi convulſi, inflammati, ſuppurantis, ſcirrhoſi, cartilaginoſi, cancroſi, accedente febre acutâ, aliquando accedit, pertinax eſt, ex ideâ ejus mali cognoſcitur, eoque ſublato demum tollitur: de quibus poſtea.

654 Vitio viſcerum, & partium circumjacen-

jacentium, similiter affectorum, distento per ingesta stomacho irritatorum idem toties incognitâ causa pertinacissimus accidit, accedente febre.

655. Vitio omnis causæ majoris nauseæ (642.) unde cognoscitur, dirigitur, curatur.

656. Si permanet, producit atrophiam, ileum, convulsiones, & effecta nauseæ majoris, & pertinacis (643.)

657. Si vitio causæ (653. 655.) acciderit, curatio ex historia illorum morborum petenda.

658. Si à causa (642. 655.) oritur, remedia eadem (644.) huc in usum revocanda diligenter, maximè opiata, & epithemata corroborantia, attrahentia, dissipantia.

659. Hinc liquet ratio difficultatis sistendi vomitus in multis febribus acutis: tum falsitas & periculum regulæ, *vomitus vomitu curatur*: Cur sæpe sudorifera vomitum tollant, ut in peste? cur sæpe sistatur ille factâ crisi, ut in variolis? Cur sæpe missu sanguinis, ut in acutis inflammatoriis? Cur, quibus initio febris acutæ vomitus perpetuus sine causa inflammatoriâ, diar-

rhœa prô crisi, quæ caveatur dato in principio morbi emetico? Cur vomitus omnis ingesti, statim ac receptum est, pessimus in acutis sit? ex iisdem Singultus nasci, & sanari potest.

DEBILITAS FEBRILIS.

660. DEbilitas ingens sequitur impeditum influxum & pressionem liquidi nervosi in musculos.

661. Quod impedimentum ab inanitate vasorum, exhausto liquido, ab immeabilitate liquidi, obstructione canalis, compressione hujus, maximê circâ originem suam in cerebro & cerebello, debilitate cordis.

662. Priorem causam demonstrant symptomata magnarum evacuationum prægressa, & præsentia, ut est diuturnitas morbi; hæmorrhagiæ morbosæ, artificialesve; sudor; diabetes, salivatio; diarrhœa, defectus cibi assumti, retenti, digesti, intropulsi; pallor; macies; pulsus parvus; vasa collapsa; musculi flaccidi.

663. Immeabilitas liquidi glutinosi, vel inflammati, cognoscitur ex signis datis (69. 70. 71. 72. 73. 74.)

664. Canalis autem obstructio ex (107. ad 144.)

665.

665. Cerebri & cerebelli compreſſio cauſa debilitatis perſpicitur ex obſervatis iis functionibus ſimul læſis, quas ab iis integris pendere certò novimus; ut ſi deliria, ſopor, tremor, vertigo, tinnitus ſimul adſint.

666. Sed à debilitate cordis ſcimus ex ſignis deficientis circulationis (106.)

667. Cibi liquidi, ſanguini ſimiles, arte digeſti, gelatinoſi, blandi, ex animalibus, vegetabilibuſque, vinoſis, & aromaticis, ſecundum artem miſti, ſæpe, parvâ doſi dăti, cum leni frictione externorum, repletionem efficiunt commodam; inprimis ſi ſumuntur ex idoneâ, contra morbi ingenium, materie.

668. Si ex immeabilitate liquidi (663.) remedia adhibenda (75.) & (132. ad 137.) aliter enim nil contra hanc ſpeciem prodeſt.

669. Ut & (664.) curatio petenda ex (124. ad 144.)

670. Illa autem, quæ ex (655.) oritur, ut plurimum tollitur his, quæ illi loco applicata, deobſtruere poſſint impactum (124. ad 141.) & impetum avertere in alia loca. Id fit humectando nares, caput, faciem, os, collum, fomentis blandis; applicando pedibus epiſpaſtica.

671. Debile cor rarô, nisi lenté, juvatur; generalia verò dicta (667. ad 671.) prodesse possunt.

672. Inde (660. ad 672.) nobis constat, quam rarus sit Cardiacorum in acutis intellectus; quam periculosus in his administrandis error; quam sit debilitas in febribus malum sæpe insuperabile.

CALOR FEBRILIS.

673. CAlor febrilis thermoscopio externus, sensu ægri, & rubore urinæ internus cognoscitur.

674. Semper requirit majorem ignis copiam in illo loco, quem plus calefacit.

675. Quæ ortum debet violentiori partium fluidarum in se mutuô, in vasa, horum in illas attritui.

676. Illa violentia à magno motu partium ex corde, & magnâ resistentiâ vasorum contra cor, oritur.

677. Magnus motus ex corde pulsi sanguinis æstimatur à densitate liquidi pulsi, & velocitate ejus per vasa.

678. Densitas scitur ipso conspectu extravasati, dissipatione prægressa rarioris, duritie pulsus.

679. Velocitas supputatur ex ictuum cordis

cordis numero, collato cum magnitudine pulsuum.

680. Magna resistentia cognoscitur ex mole movendorum inertium, & paucitate, vel angustiâ, vel immobilitate canalium transmissiorum.

681. Moles movendorum ingens percipitur ex signis plethoræ (106.) cacochymiæ, vel solutorum jam cito liquidorum, quæ antea stagnabant; ut in obesis: maximè inflatus venarum cum arteriâ veloce & magnâ simul ejus præsentiam docet.

682. Vasorum paucitas ex historiâ obstructionis (107. ad 124.) vel vulnerum (145. ad 331.) colligitur.

683. Angustia vasorum intelligitur conspectu, tactu, cognitâ temperie sicca, ad parva motus augmenta magna augmenta caloris.

684. Immobilitas canalium, quî suæ dilatationi valde resistunt, cognoscitur omni signo rigidarum fibrarum, vasorum, viscerum (32. 33. 34. 50. 51. 52. 53.)

685. A tot causis proximis (674. ad 685.) pendet origo caloris febrilis; quarum iterum infinitæ numero & varietate aliæ remotiores esse possunt.

686. Potest verò increscere ex incremento unius harum causarum solitario, tumque se habet augmentum caloris, ut augmentum causæ.

687. Si rursum duæ causæ increscunt simul, habebit se auctus calor, ut productum incrementorum causarum, si multiplicentur per se mutuo.

688. Qui idem calculus in cœteris obtinere potest.

689. Calor auctus liquidissima dissipat ex nostro cruore, id est aquam, spiritus, sales, olea subtilissima; reliquam massam siccat, densat, concrescere cogit in immeabilem, irresolubilem materiem; sales, oleaque expedit, attenuat, acriora reddit, exhalat, movet; hinc minima vasa atterit, rumpit; fibras siccat, rigidas, contractasque reddit; hinc subito multos, celeres, periculosos, lethales morbos producit; qui à priori facilè deduci possunt.

690. Ex his demum intelligi bene potest, quid requiratur ad mitigandum calorem, & quam varia eo remedia spectent.

691. Si sola velocitas aucta calorem facit, remedio erit quidquid eam minuit. Quies muscularis, & animi, missio sanguinis, levis

brevis-

breviſque compreſſio venarum in artibus, frigidorum lenta & blanda applicatio interna, diacodiata prudenter aſſumta, primaria.

692. Si à denſitate (678.) curatur iis, quæ velocitatem minuunt (691.), tum aquæ potu; & oxymelle; iiſque, quæ vaſa laxant.

693. Moles movendorum in plethora facilè ſuperatur (106. ζ.); in cacochymiâ lente, & per vices evacuando, corrigendo; in ſolutis pinguibus, prius ſtagnantibus, maxima difficultas tum aquoſa, acida, mellita, vitelli ovorum, ſaccharina ſummi uſus ſunt, unâ cum evacuantibus aſſiduo uſurpatis.

694. Obſtructio calorem pariens (682.) ex curatione obſtructionis (125. ad 144.) & ablatis vaſis in vulnere ſupervenientium malorum ſanatione, intelligitur.

695. Ab anguſtia vaſorum ſi pendet (683.) requiritur horum dilatatio per laxantia (54.)

696. Quibus iiſdem (54.) tollitur calor ex nimia vaſorum rigiditate ortus.

697. Quoties autem exceſſus caloris ex combinatis oritur cauſis, toties remedia, huc uſque deſcripta, (690. ad 697.) combinata inter ſe valebunt.

698. Ex tota hac doctrina Caloris (673. ad 698.) intelligi potest, cur febris calidissima sit acuta, celeris, putrida; & in calore summo pestifera? Cur lecti, aëris clausi, victus, medicamentorum calor adeo his noceant? Cur æstus circa cor, & hypochondria, tam malus?

699. Quin ex eadem perspicitur origo, natura, efficacia siccitatis & curatio inde dirigitur, quæ potu, fotu, balneo, clysmate, gargarismate, ex aquosis, subacidis, mellitis, laxantibus fit.

DELIRIUM FEBRILE.

700. DElirium est idearum ortus non respondens externis causis, sed internæ cerebri dispositioni, una cum judicio ex his sequente, & animi affectu, motuque corporis inde sequente: atque his quidem per gradus auctis, solitariis, vel combinatis; varia deliriorum genera fiunt.

701. Ponit ergò semper cerebri medullosi affectionem morbosam; quæ ab obstructione quacunque; impedito influxu, transfluxu, effluxu per cerebrum; violentiori velocitate; stagnatione; & plurimis sanè causis oriri potest; ad quas investigandas serio incumbendum, ut fiat curatio.

702. Nam pro varietate illarum (701.) diversa remedia, & medendi methodus debent eligi: pediluvia, epispastica pedum & poplitum; frictiones harum partium; clysmata diluentia sæpe applicata; victus tenuis; potus sedans, deobstruens, diluens; medicamenta ad caput emollientia; levia anodyna; cruoris ex pede emissio; hæmorrhoidum solutio; menstruorum laxatio, primaria habentur.

COMA FEBRILE.

703. Coma est in febre assidua somnolentia cum effectu, vel sine eo; ponit ubique eum in cerebro statum, unde impeditur sensuum, motuumque animalium exercitatio; qui oriri potest à defectu appellendi liquidi arteriosi ad cerebrum; aut ab impedito ejus circulo per cerebrum; aut ab impedita secretione spirituum à sanguine in nervos; aut ab denegato horum per nervos fluxu, & refluxu.

704. Hinc plurimæ, diversæ, & sæpe contrariæ causæ hunc affectum in febre producunt, quales sunt omnes vehementes evacuationes, aut repletiones, omnes nimiæ sanguinis inspissationes glutinosæ, pingues, inflammatoriæ; omnes causæ cerebrum

ipſum comprimentes, qualeſcunque fuerint; quæ cædem in nervos, ſi agunt; quæ eædem in nervos, ſi agunt, eadem fere efficiunt.

705. Unde iterum patet, à Medico per ſigna prius indagandam cauſam illam ſingularem eſſe, antequam definire queat, quid applicandum ſit, & quomodo: nam ſæpe contraria exiguntur; & ſæpe coma diu pertinax, irrito tentatis omnibus, ſponte tandem ceſſat, pepaſmo febris abſoluto.

706. Illa autem, quæ delirio, hîc apta (702.) imprimis fomenta capiti, colloque applicata.

707. Si autem magnæ inflammationis ſigna adſint, curandum ut morbus princeps, de quo poſteâ.

PERVIGILIUM FEBRILE.

708. Contrarium illi malo (703.) eſt Pervigilium; unde intelligitur: & pro cauſa habet plerumque leviſſimæ inflammationis cerebri prima initia, quibus auctis in coma mutatur ſæpe.

709. Curatur quiete muſculari corporis; face mentis; abſentia objectorum ſenſuum; frigore modico; aëre humido; victu blando emolliente; potu farinoſo, leni, emolliente; ſuſurro leni, aſſiduo, grato, blande tinnulo;

tinnulo; medicamentis farinosis, suboleosis, humectantibus, demulcentibus; odore vegetabilium soporiferorum; usu anodynorum, paregoricorum, soporiferorum, narcoticorum; præmissis semper, quæ inflammationi curandæ, & compescendo ejus incremento, valent.

CONVULSIO FEBRILIS.

710. CONvulsio prius descripta (230. ad 239.) hic semper à vitio cerebri, quod vel ab inferioribus per nervos (627. 631. 632. 633. 642. 648. 649. 652. 653. 654.) cerebrum vellicantibus afficitur; vel ex inordinato appulsu, transfluxu, egressu liquidi cerebrosi, quod oriri potest ex omni illâ causa, quæ deliria, comata, pervigilia creare potest (701. 702. 703. 704. 708) quare iterum magna hic varietas in ætiologiâ, & curatione.

711. Si diu perseverat, commercio nervorum facilè totum genus nervosum afficit, unde tristia mala.

712. Si inflammationis cerebri signa prægressa subsequitur convulsio, fere lethalis. Si post urinam crassam prius emissam mox aquosa, pellucida, exit, dein convulsio fit, pessima est: si in febre post

magnas evacuationes oritur convulsio, & hæc fere lethalis: ut & quæ cum delirio perpetuo.

713. In curationem prius perveſtiganda eſt cauſa ſingularis (710.), & locus primario affectus, unde convulſio ortum habet (710.) dein ocyus medicamenta applicanda illa, quibus acre leniri, impactum reſolvi, contractum laxari poſſit. Unde diluere, laxare, revellere, lenire, fere ſanare ſolent convulſiones haſce: nec unquam ſpecioſo antiſpaſticorum titulo fides adhiberi debet.

714. Si autem caput primariô affectum deprehenditur, debet curatio fieri dicta (706.)

SUDOR FEBRILIS.

715. SUdor in initio acutæ febris, cujus cauſa paulô pertinacior, pro cauſa habet vaſorum extremorum laxam debilitatem, cruoris circulationem vehementem, facilem aquæ ex reliquis ſanguinis principiis expeditionem.

716. Si perennat, orbat ſanguinem liquido diluente, reliquum inſpiſſat, obſtructiones facit lethales, ſanguine poſteâ vix diluentibus vel reſolventibus auſcultante;

tante; unde omne fere morborum acutorum genus produci poteſt.

717. Ergô initio ſemper cohibendus, niſi conſtet, materiem morbi adeo tenuem eſſe, ut cum primo ſudore diſſlari poſſit.

718. Prohibetur ſurgendo ex lecto; ſedendo; corpus à nimiis integumentis liberando; aërem frigidiuſculum admittendo; calidis, calefacientibusque abſtinendo; potu plurimo leni, blando, frigidiuſculo ſæpe utendo, ut amiſſi damnum reſarciatur cito; circulationem nimis velocem refrænando (102. ad 106.)

DIARRHOEA FEBRILIS.

719. Diarrhœa pro materie habet mucum, lympham, gluten, pus, ſaniem, ſanguinem, narium, oris, faucium, œſophagi, ventriculi, hepatis, veſiculæ fellis, pancreatis, inteſtinorum, meſenterii; pro cauſa vires in inteſtina expellentes validas, dum in ipſis inteſtinis contrahentes vires debiles, vel in vaſis inteſtinorum abſorbentibus impedimenta, ne admittant.

720. Quare liquet, fluorem alvi in febribus multiplicem eſſe quoad materiem; cauſam; effectus; eventum; adeoque ſæpe omnino

omnino incurabilem esse; & raro colliquativum, eumque vix unquam medicabilem.

721. Si continuatur diu, viscera abdominalia magis magisque in eundem morbum disponit; eadem labefactat; excoriat; inflammat; reliqua autem vasa & viscera emungit, exhaurit; hinc atrophia, macies, debilitas; dysenteria; inspissatio fluidorum per totum habitum corporis; solidorum laxitas; fluidorum jactura; leucophlegmatia, hydrops; tabes.

722. Sanatio absolvitur acris irritantis lenimine; expulsu per emetica, purgantia, clysmata; corroboratione laxi; pacatione impetus per narcotica; determinatione aliorsum per sudores, urinasve; subductione materiæ morbosæ, correcto ejus fonte primo.

EXANTHEMATA FEBRILIA.

723. PUstulæ inflammatoriæ habent utplurimum pro materie aliquid, quod minima vascula cutanea transire non potest, sed ibidem hæret; pro causa autem vim vitæ circulatoriam, secretoriam, excretoriam; unde pro variis hisce causis valde multiplices sunt, unde febres no-

men dein accipiunt, erysipelatosæ, scarlatinæ, petechiales rubræ, petechiales purpureæ, morbillosæ, varioloſæ.

724. De tribus posterioribus seorsum tractari solet: de tribus primis autem facile diagnosis & prognosis formari queunt.

725. Curatio difficilis non est, quum raro quidquam requirant, nisi ut satis largâ levis liquidi copiâ mobilis servetur materies; atque vis vitæ in justo moderamine perseveret assiduo; tum enim brevi cum desquamatione epidermidis abeunt.

726. Reliqua febris symptomata his similia & agnata, vel ut morbi ipsi curari postulant.

727. Hinc patet, quid sentiendum de febrium acutarum varietate; nam quæ motum febrilem semel excitatum uno impetu ad finem perducunt, Continuas vocamus; quæ per vices impetum remittunt, & denuo excitant, ut semper duret febris, Continuas Remittentes, quæ per vices impetum remittunt, ut plena ἀπυρεξία inter duos quosque paroxysmos intercedat, vocantur Intermittentes.

FEBRIS CONTINUA.

728. Continuarum simplicissima Ephemera, seu diaria, spatio 24. horarum initia, incrementa, statum, declinationem absolvens. Causas agnoscit solum motum vehementiorem, peccato sex rerum non naturalium ortum; vix ullam materiam. Cognoscitur, à causa levi; corpore puro; symptomatibus levibus; crisi citâ; pulsu mox à febris exitu plane restituto. Curatio facilis, abstinentiâ, quiete, dilutione.

729. Si protrahitur dicta febris (728.) per plures dies, vocatur Continua non putris; causæ, signa, medela eadem; maximè venæ sectione larga, & refrigerantibus.

FEBRIS CONTINUA PUTRIDA.

730. Synochus putris dicta fuit, quæ debetur causis inflammatione simplici majoribus, viscerum obstructioni, cutis oppilationi, & capillarium fere omnium, acrimoniæ vero acutiori.

731. Cognoscitur calore digitum tangentem quasi pungente, pulsu febrili, sed & inæquali, & non ordinato, urinâ crassâ, rubrâ,

rubrâ, turbida, cruda ſine ſedimento, temperie, ætate, habitu, calidis, ſanguinolentisque.

732. Hæc Homotonos, Epacmaſtica, ſeu Anabatica, vel Paracmaſtica.

733. Ex quibus prior ſalutaris: peſſima ſecunda: melior tertia.

734. Pulſus quo debilior, frequentior, inæqualior robore, inordinatior tempore, intermittentior ictu; reſpiratio quo difficilior, frequentior, anheloſior, cum narium pinnis magis motis, quo magis dolens circa vitalia, quo inordinatior, laſſitudo quo vehementior, debilitas major, jactatio corporis frequentior, decubitus in dorſum, extenſis membris, frequentior; rationis, affectuum, quo uſus perturbatior; appetitus magis proſtratus, digeſtio moleſtior, urina rubicundior, craſſior, turbidior, cum ſedimento minori, vel & tenuior, magisque aquoſa, parcior, minus retinenda; motus quo magis tremuli, tactum refugientes, ludentes, carpentes; oculi quo luctuoſiores, involuntariis lachrymis humidiores, eo morbus hic (730.) pejor, lethalior.

735. Sed ubi ſomnus difficilis & malè cedens,

cedens, puſtulæ purpureæ, vel lividæ corpus deturpant, hypochondria tenſa & inflata, fere moritur.

736. Curatio ante tradita pro indicantium varietate, ſymptomatum vehementiâ, ægri conditione, ſtatuque morbi variata nihil ſingularis requirit.

737. Has dixit συνόχους Vetuſtas, Continentes Schola, quia nulla in his fervoris remiſſio: συνεχεῖς verô, ſive continuas (727.) quæ Continuæ remittentes.

FEBRIS ARDENS.

738. QUas inter Cauſas, ſive Ardens dicta febris meretur ſingulatim diſcuti ob frequentiam, diſcrimen, ſanandi laborem.

739. Hujus ſymptomata primaria, Calor ad tactum fere urens, inæqualis diverſis locis, ad vitalia ardentiſſimus, (in extremis ſæpe remiſſior, imo aliquando frigus) ipſum aërem exſpiratum incendens; ſiccitas in cute totâ, naribus, ore, lingua; Reſpiratio denſa, anheloſa, cita; Lingua ſicca, flava, nigra, exuſta, aſpera; ſitis inexplebilis, ſæpe ſubito ſublata; faſtidia cibi, nauſea, vomitus; anxietas, inquietudo, laſſitudo ſumma; Tuſſicu-

Tussicula, vox clangosa; delirium, phrenitis, pervigilium, coma, convulsio; diebus imparibus exacerbationes.

740. Causa labor nimius, iter longum, æstus solis, sitis diu tolerata, usus calefacientium, fermentatorum, aromaticorum acrium, Veneris nimiæ, delassatio immodica, maximé æstate &c.

741. Decursus talis; tertio & quarto die sæpe lethalis, septimum raro transit si perfecta; solvitur sæpe hæmorrhagiâ, (quæ si tertio vel quarto die parca, lethalis;) hæc præcunciatur cervicis dolore, temporum gravitate, tenebricosâ caligine, præcordiorum contentione sine doloris sensu, invitis lachrymis sine lethali signo alio, rubore faciei, pruritu narium, optima fit die decretorio; solvitur & die decretorio, vomitu, alvo, sudore, urinâ, sputo crasso; accessio die pari pessima, si id ante diem sextum; urina nigra, pauca, tenuis huic lethalis; lethale sanguinis sputum; lethalis sanguinis mictus; deglutitio læsa mala; extremorum refrigeratio pessima; facies rubra & sudans mala; parotis non suppurans exitialis; alvus nimis fluxa lethalis; cum tremore

abit

abit in delirium, inde in mortem, transit in peripneumoniam sæpe cum delirio; post ingentia alvi tormina quæ oritur pessima; solvitur criticè cum rigore.

742. Quibus explanatis haud difficulter morbus præsens cognoscitur: neque de ejus causa propiori, & proximâ ambigetur; est enim à cruore orbato parte blandiori, liquidiori, inflammatione per universum corpus, viribus validioribus: Quin præsagia haud infirma hinc deducentur.

743. Curatio exigit aërem purum, frigidum, renovatum sæpius; integumenta minime suffocantia, vel aggravantia corpus; situm corporis erectum sæpe; potus copiosos, blandos, demulcentes, subacidos, aqueos, calidos; cibos leves, farinaceos, hordeatos, avenaceos, ex fructibus subacidis confectos; Venæ sectionem, si morbi initium, plethoræ indicia, inflammationis singularis signa, calor intolerabilis, rarefactio nimia, revulsio necessaria, symptomata urgentia, neque alio remedio facile superanda, hanc exigunt; Clysmatum blandorum, diluentium, laxantium, antiphlogisticorum, refrigeran-

tium

tium applicationem repetendam, prout vis ardoris, ſiccitas alvi, revulſio, requiſita imperat; Humectationem totius corporis, hauriendo aërem fumo calidæ blandum per nares, colluendo os, & guttur, lavando pedes, manusque tepida, fovendo ſpongiis calidis loca, ubi plurima vaſa contactui magis expoſita; Medicamenta aquoſa, blanda, nitroſa, grato acore ſapida, alvum leniſſime laxantia, urinæ materiem ſuppeditantia, ſupplentia, ſudori vehiculum copiâ præbentia, non acrimonia, omnem contractionem fibrarum, craſſitiem liquorum, acrimoniam eorumdem ſolventia, diluentia, temperantia.

741. Quibus qui adjunxerit dicta in regulis univerſalibus de curâ acutarum, harumque ſymptomatum, & ſecutura de acutis in perniciem viſcerum ſingularium tendentibus, liquido perſpecta habebit Ardentis Febris cujuslibet remedia.

745. Quin & reliquæ febres acutæ ſingulares ex dictis intelliguntur, vel ad ſymptomata ſingularia pertinent, vel ſunt alius morbi acuti effectus.

FEBRIS INTERMITTENS.

746. FEbris Intermittentis definitio jam data (727. 737.) hujus diagnoſis ſponte

ſponte patet, diſtinctio in varias claſſes facilis, utpote ſoli temporis differentiæ innixa.

747. Tamen ſcire eſt, hanc in genere eſſe Vernalem, quæ à Februario in Auguſtum, & Autumnalem, quæ ab Auguſto in Februarium dominatur. Diſtinctione neceſſariâ ob varios mores, ſymptomata, exitus, durationem, curationemque febris; quin una aliam fugat.

748. Quin & ſæpe initio autumni æmulantur exacte indolem continuarum, ob longiores & duplicatos paroxyſmos, dum tamen indoles & curatio plane diverſæ ſunt.

749. Incipiunt cum oſcitatione, pandiculatione, laſſitudine, debilitate, frigore, horrore, rigore, tremore, pallore extremorum, reſpiratione difficillimâ, anxietate, nauſea, vomitu, pulſu citato, debili, parvo. Hæc prout majora, pluraque ſimul, eo febris pejor, atque in ſubſequente tempore calor, & cœtera ſymptomata pejora: & hic gradus febris primus, Incremento reſpondens continuarum, & reliquorum maxime periculoſus; Urina tum ut plurimum eſt cruda, & tenuis.

750. Hunc

750. Hunc ſtatum (749.) excipit alter, incipiens cum calore, rubore, reſpiratione forti, magnâ, liberiore, anxietate minori, pulſu majori, robuſtiorique, ſiti magnâ, dolore artuum & capitis magno, Urinâ plerumque rubrâ; reſpondet ἀκμῇ febrium continuarum.

751. Tum ultimô ingens plerumque ſudor, remiſſio omnium ſymptomatum, Urina craſſa, ſedimentum lateri contuſo ſimile, ſomnus, ἀπυρεξίαν, laſſitudo, debilitas.

752. Sæpe abeunt in acutas, periculoſas; quod calori nimio, & motui excitato nimis, ut plurimum debetur.

753. Febris intermittens ſua tria tempora (749. 750. 751.) percurrens, fibris minimis vaſculorum & viſcerum magnam infert vim, ſtagnando, obſtruendo, coagulando, pellendo reſolvendo, attenuando; hinc debilitantur vaſa, morboſa fiunt liquida, eo inprimis genere mali, quo partes minus aſſimilatas, nec æqualiter miſtas habent; ex quibus ſimul acrimonia exoritur; unde ab omnibus ſimul facillima in ſudorem proclivitas multum debilitans, ipſo viſcido ſanguinis tranſſudante; tum urina mire craſſa, turbida, jumentoſa, pinguis; ſimilis ſaliva;

inde debilis, ſolutus, vix cohærens cruor optimâ parte ſpoliatus, reſiduâ acer & craſſus ſimul; adeoque ex laxis vaſis, & craſſis acribuſque liquidis hæ febres diuturnæ dein terminantur aliquando in Chronicos, ſcorbutum, hydropem, icterum, leucophlegmatiam, tumores ſcirrhoſos abdominis, & quæ hinc ſequuntur mala.

754. Cæterum, niſi malignæ (753.) corpus ad longævitatem diſponunt, & depurant ab inveteratis malis.

755. Unde poſt accuratum examen totius hiſtoriæ intermittentium (746. ad 755.) cauſa proxima conſtituitur, viſcoſitas liquidi arterioſi, ſuperveniente dein cauſa quacunque velocioris & fortioris contractionis cordis, atque reſolutionis ejus quod ſtagnaverat.

756. Adeoque, quum ordo hic (749. 750. 751.) ſemper in febre intermittente obtineat, videtur is, qui primum tempus (749.) & primam cauſam (755.) ſuperare poſſit, etiam totum illum paroxyſmum poſſe tollere.

757. Dein, quum infinitæ cauſæ, eæque ſatis exiguæ, poſſint primum ſtatum (749.) febris perfectê intermittentis (727. 737.)

737.) ejuſque cauſam (755.) producere; atque tales plurimæ in ipſo corpore naſci, creſcere, & dato tempore adoleſcere queant, ut in omnibus, in corpore natis, atque ſecretis, liquoribus ſit; difficilius eſt ex infinitis poſſibilibus natam jam diſtinguere, quam unam poſſibilem excogitare, quâ poſitâ ratio periodorum dari ex legibus œconomiæ noſtræ poſſit, id autem examinanti pateſcit.

758. Curatio ergô exigit, ut aperientibus ſalinis, alcalicis, aromaticis, mineralibus, diluentibus, oleoſis blandis, calore, motu, fotu, frictione utamur tempore ἀπυρεξίας, vel & in ſtatu deſcripto (749.)

759. Quin abundanti colluvieiin primis viis, purgans, vomitoriumve ſæpe prodeſt tollendæ; dando ante paroxyſmum eo ſpatio, quo ante hunc effectum præſtet. Id faciendum cognoſcitur ex victu, morbis, ſymptomatibusque prægreſſis, nauſea, vomitu, ructu, tumore, halitu, ſordibus linguæ, gutturis, palati, ἀνορεξία, amarore oris, vertigine tenebricoſa; & abſoluta operatione dato opiato ſedatus ante febrim tumultus ſit.

760. Ut & prodest idem (759.) dum stimuli instar movet utrumque (759.)

761. Aliter nocet (759.) dum debilitat, liquidissima elicit, digestiones, hîc inprimis necessarias, turbat; sicque diuturnitatem morbi, vel & mortem producit. Frigus, & Febris sudorifero hîc tollitur sæpe; dum aliquot ante tempus cognitum futuri paroxysmi horis liquido aperiente, diluente, leviter narcotico, repletur corpus ægri, dein una horâ ante malum excitatur sudor, & continuatur, donec binæ ultra tempus initii paroxysmi elapsæ sint horæ.

762. Hinc & venæ sectio nocet per se semper, prodest alias casu, ut & tenuis exactaque diæta.

763. Dum febris in statu, (750.) indicantur aquosa, calida actu, subacidis aperientibus nitrosisque permistis, vel & cichoraceis, similibusque blandis aperientibus, quiete. Calore moderato tunc æger eget.

764. Ubi crisi paroxysmus solvitur (751.) prodest, ptisana vinosa, jusculis carnium, decoctis temperatis, sudori, urinæque reddere materiem; sicque hæc non vi caloris, medelæ, stragulorum, exprimere, sed copia aucta promovere quam blandissimè, & diu.

765.

765. Porrô ſymptomati urgenti occurratur juxta regulas in acutis datas (617. ad 726.)

766. Sublata febri, victu analeptico, medicamentis corroborantibus æger reficiundus, dein aucto robore purgandus per alvum aliquoties.

767. Si autem febris autumnalis vehemens; corpus ex ægritudine debile; morbus jam aliquo tempore duravit; neque ſigna adſint internæ inflammationis; neque collecti alicubi puris; neque obſtructi admodum hujus illiusve viſceris, Cortice Peruviano abigetur, pulveris, infuſi, extracti, decocti, ſyrupi formâ, cum propriis ſpecificis, tempore ἀπυρεξίας debito ordine, doſi, regimine, adhibito.

768. Quin & Epithemata ſæpe juvant; & Inunctiones ſpinæ dorſi; & adſtringentia epota.

769. Ut ſingularis fiat curatio ſingularum, notetur 1. intermittentes veras quo minori ſpatio quieſcunt, eo finiri citius, & contra. 2. eo itidem plus accedere ad acutarum genium, & in has mutari. 3. cauſam eo mobiliorem forte, & copioſiorem habere. 4. hinc vernales, ſuperveniente calore, ſponte ſolvi. 5. autumnales, accedente fri-

gore, increscere. 6. inde liquere, quibus febribus medicina faciunda, & qualis.

MORBI ACUTI FEBRILES.

770. NUnc morbi Acuti considerandi, qui febre stipati acutâ, tamen singularem inflammationem inducunt huic illive organo, unde ab ejus functione læsa toti morbo imponitur nomen. Tales sunt Phrenitis, Coma, Carus, Angina, Peripneumonia, Hæmoptoë, Pleuritis, Inflammatio Mammarum, Diaphragmatis, Ventriculi, Hepatis, Lienis, Mesenterii, Intestinorum, (Dysenteria, Ileus, Volvulus, Tenesmus, Hæmorrhoides, Colica biliosa) Renum, Vesicæ, Ureterum, Uteri, Junctararum, Exteriorum in Morbillis, Varioliscque.

PHRENITIS.

771. SI ferox & perpetuum delirium à Cerebro primario affecto cum febre acutâ continua oritur, vocatur Phrenitis Vera.

Si à malo aliunde in Cerebrum delato in febre, inflammatione, &c. Phrenitis Symptomatica, παραφροσύνη, desipientia, dicitur.

772. Antecedunt Veram, calor, dolorque internus capitis ingens, & inflammatorius;

rius; ſanguinis copia nimia; diſpoſitio inflammatoria; rubor oculorum, faciei; ſomni turbulenti, deſipientia levis; adoleſcentia, calidorum uſus; inſolatio; vigiliæ; ira; mœror; protervia ſeu ferocitas, oblivio ſubitanea; ſiccitas totius, maximè cerebri; colłectio floccorum.

Alteram verò omnis fere morbus acutus cum febri; dolor lateris non pleuriticus cum levi perturbatione animi; Inflammatio pleuræ, pulmonis, diaphragmatis, quæ peſſima; hanc præſagit lingua nigra, alvus ſupreſſa, urina retenta, fœces albæ (hæc lethalis ubique) urina pallida, decolor, tenuis, ἀδιψία, ferocitas, rubor, urina cum ſuſpenſo nigro, vigiliæ, ſigna inſtantis inflammationis in capite.

773. Utraque (772.) ubi præſens eſt, hæc habet ſymptomata. 1. Idearum ſenſilium depravationem, ut & ſenſuum internorum, & rationis, & affectuum. 2. ferocitatem auctam & efferam, inquietem, vel ſæpe ſomnos turbulentos. 3. pulſum durum; reſpirationem raram, & magnam. 4. faciem plerumque rubram valde, vultuoſam, adſpectu horrendam, oculos

protuberantes, truceſque, ſtillicidium narium.

774. Prognoſis hiſce fere deſcribitur.

Phrenitis vera 3. 4. 7. moque die necat, rarô hunc transgreditur.

Tumque, ſi ſæva fuerit, ſæpe in Maniam abit.

Pauliper adſcendens immanis fit.

Sæpe deſinit in Lethargum, Coma, Catochen.

Vomitus æruginoſus ratione inflammati cerebri; ſputatio frequens & indecora in adſtantes; fœx alvi & urina interceptæ, vel albæ; urina cruda; convulſio; venatus floccorum volitantium; oculi pulverulenti; dentium ſtridor; ἀδιψία plerumque convulſionis prænuncia; permutatio ſymptomatum perpetua, ulceris tumentis ſubſidentia, frequentia ſunt præſagia periculi ſummi, & mortis.

A peripneumoniâ lethalis. A variolis mala admodum; ab ileo lethalis.

Inflammatio pauliſper fixa, & aſperitas faucium ad ſuperiora vergens creat phrenitidem mortiferam, hi palpant, & laborioſi ſunt.

Quæ verſatur circa neceſſaria, peſſima.

775.

775. Cadavera defunctorum à phrenitide exhibuere meninges inflammatas, gangrænam, abscessum, sphacelum cerebri, aut acres rodentes ichores.

776. Ex quibus cunctis elicitur causa proxima Phrenitidis Veræ, inflammatio vera piæ matris, duræque primario orta. Symtomaticæ verò, inflammatio similis orta à raptu materiæ phlogisticæ in cerebri meninges.

777. Quidquid has producere potest, fungi poterit causæ propioris munere (772.)

778. Quin hinc vera diagnosis utriusque mali.

779. Curatio requirit attentionem ad sequentia.

Phreniticis varices, vel hæmorrhoides fluentes prosunt.

Alvi fluor bonus.

Dolor ad pectus, pedesque, vel & vehemens tussis superveniens sæpe solvit malum.

Ut & hæmorrhagia.

780. Phrenitis vera requirit citissimê validissima remedia, quibus tolli possit inflammatio ad cerebri arterias orta.

781. Quæ petenda maximê ex curatione inflammationis in genere, obſervatis hiſce. Venæ ſectio inſtituenda larga, per amplum vulnus, aut plures venas ſimul; in pede, jugulo, fronte. Diluentia ex decoctis antiphlogiſticis, nitroſis, affatim exhibenda. Dein purgantia antiphlogiſtica, cum multo potu diluente nitroſo danda. Clyſmata ſimilia, additis laxantibus. Anus fovenda, hæmorrhoides fricandæ foliis ficus &c. vel evacuandæ hirudinibus. Collutoria, gargariſmata lenia revocanda in crebrum uſum. Nares, oculi, aures, fovenda. Caput radendum. His præmiſſis, neque cedente malo, opiatis utendum, pediluvia, epiſpaſtica levia, cucurbitæ, ad inferiora applicanda. Corpus moderato frigore reficiundum, & erectum tenendum.

782. Si verô Phrenitis ab alio morbo inflammatorio jam facto oritur, ante omnia attendendum, an genius ejus mali patiatur adhiberi modo dicta (781.), ſi non, tum curanda ex methodo illi morbo debita, ſemper additis derivantibus, & topicis remediis,

AN-

ANGINA.

783. IMpedita valde, dolens admodum, vel & impedita & dolens simul Deglutitio, atque Respiratio, quæ contingit à causa morbosa agente in partes binis his functionibus inservientes, supra pulmones, & suprâ stomachum positas, Angina vocatur.

784. Cujus duplex observatur species; prima sine ullo signo tumoris externi, interne apparet; altera verô cum aliquo tumore in aliquâ parte organorum descriptorum (783.) deprehenditur semper.

785. Illa prior in fine morborum diuturnorum, maximè post ingentes & sæpe repetitas evacuationes, contingit; pallorem faucium, siccitatem harum, tenuitatem simul, comites habet; quare nervos & musculos resolutos plerumque habet; fere semper est signum imminentis mortis; raro curatur, & tum tantum remediis replenticuratur, & tum tantum remediis replentibus vasa vacua bono succo vitali, calefacientibus, corroborantibus.

786. Eadem prior species aliquando oritur subito sine signis manifestis prægressis ullius morbi; vix capit medelam; & fere semper, post mortem, suppuratum pulmonem demonstrat.

787. Quæ cum tumore accidit varia nomina accipit, vel à naturâ tumoris, vel à loco per tumorem occupato. Hinc est œdematosa, catarrhosa, inflammatoria, purulenta, scirrhosa, cancrosa, convulsiva, Angina.

788. Occupant hi tumores (787.) linguam, ejus musculos; palatum, tonsillas, uvulam, hujus musculos; cava ossium frontis, maxillæ superioris, ossis sphenoidis, enato & ibi radicato polypo increscente, nares obturante, palatum deprimente, fauces angustante, pharyngem, laryngemque occludente; musculos ossis hyoïdis omnes, vel aliquos; musculos laryngis externos, internos, communes, proprios; asperæ arteriæ membranam interiorem muscularem; pharyngis musculos superiores, & œsophagæum; ipsum œsophagi musculum; glandulas asperæ arteriæ & œsophago ità vicinas, ut hæ fistulæ ab iis tumentibus comprimi queant, ut sunt salivales omnes, tum vagæ circâ hæc loca, ac tandem ipsæ Thyroïdeæ.

789. Ex qua historia (785. ad 789.) perspecta apparet ratio tam multiplicis, impro-

improviſi, & funeſti ſæpe eventus hujus mali (783.)

790. Quum vero tam varius ille morbus ſit, tam varium effectum producat, variaque adeo remedia & artem medendi poſtulet, quantum brevitas hic neceſſaria permittit, eum recenſeri neceſſe eſt.

ANGINA AQUOSA.

791. ANgina aquoſa, œdematoſa, catarrhoſa tenuis, eſt impedita, vel dolens reſpirandi, vel deglutiendi exercitatio, cum tumore lymphatico partium, quibus illa fit, vel vicinarum.

792. Habet ergo, ut cæteræ aquoſæ colluvies, ſedem in parte glandularum, ubi reconditur atque excernitur ſecreta arteriis lympha.

793. Ergo pro cauſa agnoſcit quidquid exitum liberum lymphæ impedit: eorum vero eſt numerus ingens, & diverſitas. Compreſſio venarum quæcunque, in quas forte earum glandularum emiſſaria ſe evacuant; obſtructio nata in ipſo folliculo glandulæ à gypſo, pituitâ, lapide, fungo & ſimilibus ibidem enatis; obſtructio facta in ipſis emiſſariis à cauſis eisdem; compreſſio eorundem locorum; frigus finibus

excretoriorum meatuum applicatum; debilior humorum circumactio.

794. Effectus talis mali sunt, tumor aquosus, albus, frigidus; vicinorum compressio; impedimentum functionum, quæ à non compressis pendebant.

795. Hinc signa diagnostica (791. 792. 793.) & prognostica (794.) facillimè patescunt.

796. Curatio autem hic peragetur iis, quæ 1. causas obstruentes resolvunt, movent, aut rodendo, vel secando tollunt. Huc spectant emollientia, aperientia, laxantia, formâ fotus, cataplasmatis, gargarismatis, injectionis, collutorii, vaporis, applicata; tum frictiones; caustica; scalpellum. 2. quæ copiam lymphæ, per opposita loca evacuando, minuunt: quod fit apophlegmatismis, vesicatoriis, sudoriferis siccis externis, internis, diureticis similibus, hydragogis per alvum. 3. abstinentiâ ab liquidis, victu calefaciente, exsiccante. 4. augendo vim circulationis per remedia nota (98. 99.)

ANGINA SCIRRHOSA.

797. Si verò glandulas descriptas (788.) scirrhosus, & multum increscens tumor

tumor occupaverit, ſignis ſcirrhi (392.) cognoſcitur ; atque ex noto ejus ſitu futura angina prævidetur, nata vero perſpicitur; tum ſi extirpatio poſſit fieri, ea ſola remedio erit tuto ; aut in internis circâ fauces corroſio multâ cum prudentiâ tentanda.

ANGINA INFLAMMATORIA.

798. VErum quando ab inflammatione, glandulæ (788.) vel muſculi (788.) occupantur, tum oritur morbus huc propriê referendus ob ſummam, quâ funeſtus eſt, acutiem, & velociſſimam, & inſuperabilem ſæpe violentiam.

799. Hujus (798.) mali cauſa 1. in genere eſt omnis ea, quæ inflammationem quamcunque poteſt producere (315. 376. 377. 378.) 2. illa omnis, quæ inflammationis cauſas determinat inprimis ad loca deſcripta (388.) maximê ad laryngem, pharyngem, os hyoïdes, horumque muſculos, tum ad fiſtulæ pulmonalis ſuperiora: talia autem ſunt, diſpoſitio propria juvenibus, ſanguine divitibus, rufis; exercitium frequens, validumque harum partium, oratoria exercitatio, cantus, clamor, fortis equitatio adverſo vento & frigido, tubarum

rum & fistularum inflatus, labores validi in aëre frigido; calor æstuans magnum frigus excipiens tempore verno; aridæ fauces ob aëris recepti & expulsi fervorem in æstu solis, vel in febre inflammatoriâ.

800. Ubi ex his causis (799.) nata est, varia, & inter ea horrenda, symptomata creat, pro diversitate partis ejus, quam occupat.

801. Si sola laborat pulmonalis fistula, illæsis aliis, in internâ suâ membranâ musculosa, tum oritur ibi tumor, calor, dolor, febris acuta calida, cæterum externa signa nulla; vox acuta, clangosa, sibilans; inspiratio acute dolens; respiratio parva, frequens, erecta, cum summo molimine; hinc circulatio sanguinis per pulmones difficilis; pulsus mire & cito vacillans; angustiæ summæ; cita mors. Estque hæc una ex iis, quæ funestissimæ, nec externa dant signa: quò vero propius glottidi & epiglottidi malum, eo sane magis lethale.

802. Si larynx inprimis acute inflammatur, & sedem habuerit malum in musculo albo glottidis, & simul in carnosis ei claudendæ inservientibus, oritur dirissima, subito

ſubito ſtrangulans, Angina. Signa ut priora (801.) dolor in elevatione laryngis ad deglutitionem ingens, auctus inter loquendum atque vociferandum; vox acutiſſima, ſtridula; citiſſima, cum ſummis anguſtiis, mors. Eſtque hæc, ſine ſignis externis, omnium peſſima.

803. Si ſoli muſculi elevando oſſi hyoïdi, & laryngi ſervientes inflammantur valide, ſigna evidentia ſunt hæc; reſpiratio ſatis libera; deglutitio in prima actione ſuæ exercitationis acutiſſime dolens; tum ſigna inflammationis in genere; & eadem in iis muſculis, qui apparere examinanti poſſunt.

804. Quando autem ſola pharynx eodem infeſtatur malo, ſigna ſpecifica ſunt, inſpectis faucibus apparentia; reſpiratio ſatis commoda; deglutitio dolens, impoſſibilis; materies deglutienda per nares redeuns; eadem in aſperam arteriam pulſa, & tuſſim violentam excitans; hinc defectus cibi, potuſque ingerendi; exſiccatio & exaſperatio omnium humorum in corpore; febris non adeo intenſa; major morbi duratio ante illatam mortem.

805. Si vero tonſillæ, uvula, velum membra-

membranoſum pendulum, muſculi ejus quatuor pterygoſtaphylini, inflammantur valide, tum fiunt fere eadem ac in priori (804.) reſpiratio incommoda, difficilis, per nares nulla, vel parva, per fauces anguſta; materies deglutienda ob anguſtias & ſummos dolores per os redeuns; excreatio perpetua, pituitæ ad cava tonſillarum ſtillicidium perpetuum, copioſum, dolor acutus in aure internâ, & viâ eo tendente à faucibus; crepitatio in aure dum deglutitio fit; ſurditas ſæpe perfecta. Hoc mali genus hodie à lue gallicâ frequens, & valde metuendum.

806. Quod ſi omnes hæ inflammatoriæ ſpecies (801. 802. 803. 804. 805.) vario concurſu, ſimul ægrum infeſtent, concluditur facile eò ſæviorem fore morbum, quo plures in unum conſpiraverint: tumque ſimul eo plura, & ſæviora ſymptomata eventura eſſe.

807. Nam impedito tum cruoris in jugulares externas, vel per has ipſas compreſſas, reditu, fit tumor fauciuum, labiorum, linguæ, vultus; linguæ exſertio, intorſio, inflammatio; oculorum rubedo, protuberans tumor horrendus; cerebri, ob ea-

dem

dem ſuffocatio; hinc viſus, auditus, tactus, hebetes; delirium; hiatus oris; ſtertor; decubitus impoſſibilis præ ſuffocatione; rubor, tumor, dolor, pulſatio, ſæpe in collo, pectore, cervice, conſpicui; unde venæ jugulares, frontales, raninæ varicoſæ tument.

808. Decurrit autem omnis Angina conſuetum inflammationis generalis iter, easdemque facit, ac patitur mutationes in reſolutionem, pus, gangrænam, ſcirrhum.

809. Ergo ſi ſigna docuerint, anginam eſſe (801. 802.) confeſtim examinandum, an pura hactenus inflammatio adſit (382. 383. 384.); tumque citiſſime per efficaciſſima remedia (395. ad 402.) tentanda reſolutio eſt (386.) Itaque 1. cita, magna, repetita miſſio ſanguinis, eousque ut debilitas, pallor, refrigeratio, vaſorum collapſus, doceant, vim ſuperſtitis non poſſe augere tumorem & rigiditatem vaſculorum, exercenda erit. 2. valida alvi ſubductio per purgantia ore hauſta, vel clyſmatum inſtar injecta, repetita. 3. victu, potuque tenuiſſimo, & leniſſimo opus. 4. nitroſis, ſubacidisque medicamentis.

mentis. 5. vapore humido, molli, tepido assidue hausto; fomentis externis; derivantibus epispasticis.

810. At species (803.) raro tam periculosa ac (801. 802.) eadem remedia (809.) sed leviora, petit. Hic autem inprimis cataplasmata anodyna, laxantia, emollientia externa necessaria.

811. Dum denique angina (804. 805. 806.) adhuc inflammatoria, infestat; tum eadem remedia (809. 810.) requiruntur unita, sed addendæ perpetuæ humectationes oris & faucium, per leniſſima attenuantia nitrosa, diluentia aquosa calida, laxantia pinguia, quæ ore quieto contineri, leniter gargarisando applicari, fistulâ injici possunt: requiritur continua opera, ne arescant partes.

812. Si, omnibus his non, sero, vel frustrâ tentatis (809 810. 811.) morbus sit maxime recens & strangulans à causa superiori, quam erit locus sectionis, cum symptomatibus pessimis (807.) nec tamen adhuc gangrænosis, statim post acerbam prognosin instituenda erit βρογχοτομὴ.

813. Quæ fiet, præparato corpore ægri,

ægri, in aſperâ arteriâ infrâ laryngis inferiora ad pollicis diſtantiam; diſcilla cute, & integumentis; amotis muſculis; ſecto interſtitio inter annulos arteriæ aſperæ; impoſito canaliculo argenteo; dein ablatâ cauſa, quæ exegerat hanc operam, vulnus percurando: interim clyſmata nutrientia applicando, ſi deglutitio impoſſibilis.

ANGINA SUPPURATORIA.

814. VErum ſi malum jam eô proceſſerit, ut ſuppuratio loci affecti jam incipiens cognoſcatur, per ſigna (3\7.), erit tentanda via abſceſſus per artem, & remedia generalia (402 ad 412.) maximê autem molli, aſſiduo gargariſmate; largo cataplaſmate laxante; pertuſione loci, ſenſibus deprehenſi; bronchotome (812. 813.)

815. Illa autem anginæ ſpecies, quæ prior deſcripta (801. 802.), rarô eôuſque adoleſcere poteſt, ſed vel prius reſolvitur (809,) vel necat.

ANGINA GANGRÆNOSA.

816. SI tandem cauſæ anginæ (799.) augentur, & in parte nobili magis (801. 802.) hærent, vel & in externis (804. 805.) ſæpe in gangrænam abit lethalem;

lem; id verò novimus 1. ex ſignis hujus generalibus (426. 427. 428. 429.) applicatis ad partes obſeſſas, quarumque functio læſa; 2. ex ſignis propriis; ſi tumor, ruborque prius conſpicui ſubito, ſine bona cauſa, diſparuerint; ſi dolor ſimiliter ſic abiverit, fauces ſubito æquales, lævesque fiunt; ſiccæ, glabræ, lividæ fauces: tum nullam capit magnitudo nimis provecti mali medelam.

817. In ſcirrhum circa tonſillas, uvulam, palatum, abit angina eorum locorum, ex cauſis deſcriptis (392.) unde cognoſcitur facilè, curatur difficulter: maximê ubi in cancrum jam abiit. Vid. (79. 7.)

ANGINA CONVULSIVA.

818. SI nervi motores organorum deglutitionis, vel reſpirationis, impediuntur ſuas exercere functiones in illa organa, oritur paralytica angina; talis à luxatione dentis vertebræ dicitur contingere, aut alterius vertebræ cervicis ad interiora. Si convulſionum cauſa quæcunque muſculos pharyngis, laryngisve occupaverit, oritur ſubita, ſuffocativa angina; talis in epilepticis, ſpaſmodicis, hyſtericis, hypochondriacis ſæpe numero fit, abit, redit: curatur inprimis his, quæ iis morbis curandis propria ſunt.

819.

819. Ex hâc hiſtoriâ datâ (783. ad 819.) intelligitur ratio obſervationum Hippocraticarum.

Angina ſine ullo ſigno conſpicuo, ſolo ſtrangulatu orthopnœico ſe prodens, cum febre acutâ, dolore magno capitis, vel crurum, ſine ſignis bonis, cito lethalis, primo ſcilicet, ſecundo, vel tertio die.

Angina ἐπιγενέσει orta ex aliis inflammatoriis morbis, aut ſi ſpecies (801. 802.) nata ex (803. 804. 805.) lethalis.

Angina ſpumam oris excitans; ſerum tenue exprimens; fœces alvi ſine ſenſu dimittens; in febre valde acuta ſine ullo ſigno conſpicuo occupans; cum receſſu tumoris, ruboris, pulſationis in faucibus vel lingua tamen ſtrangulans; ubique lethalis, & præceps.

PERIPNEUMONIA VERA.

820. SI in vaſis pulmonalibus, inflammationi ſuſcipiendæ aptis, inflammatio vera concipiatur, morbus vocatur Peripneumonia.

821. Illa vaſa autem ſunt Arteriæ Bronchiales, Pulmonicæ, & harum laterales Lymphaticæ.

822. Unde etiam duplex concipi Peripneumonia poteſt; quarum una ad fines arteriæ

arteriæ pulmonalis, altera in bronchialibus hæret.

823. Et ſtatim liquet, priorem periculoſiſſimam; poſteriorem minus diſcriminis habere, ſed illam ex hac naſci poſſe; & cauſas multas communes habere.

824. Quæ cauſæ plurimæ revocari queunt 1. ad generales omnium inflammationum per totum corpus (375. ad 380.) 2. ad eas, quæ inprimis pulmones afficiunt: ut ſunt, aër humiditate, ſiccitate, calore, frigore, gravitate, levitate, exhalationibus cauſticis, vel adſtringentibus, aut coagulantibus conſtans, ſicque peccans; chylus ex craſſis, ſiccis, viſcoſis, cum acribus permiſtis, vel ſine iis; exercitia pulmonum violenta, curſu, luctâ, nixu, cantu, clamore, equitatione forti in vento adverſo; venena coagulantia, cauſtica, conſtringentia, venis ad cor tendentibus immiſſa; vehementes animi perturbationes; angina cum oppreſſione pectoris, & orthopnœa, pleuritis valida, paraphrenitis ingens.

825. Si hæ cauſæ (824.) morbum produxerint, pro diverſitate ſedis affectæ (822.) producet effectus varios; bronchialis enim omnia effecta inflammationis producens

(382.

(382. ad 393.) ipsos fines arteriæ pulmonalis contiguos comprimendo, contagio efficiundo, inflammat.

826. Ubi autem fines ipsi arteriæ pulmonalis inflammati, stagnat cruor; extenditur vas; exprimitur transsudatione quasi pars liquidissima; coacervatur crassior; inter cor dextrum, & fines pulmonalium arteriarum, omnis fere colligitur, circulum adhuc obire potens, sanguis; hinc pulmo gravis, explicari impos, livescens; cor sinistrum sanguine orbatur; debilitas summa; pulsus exilis, mollis, omni modo inæqualis; respiratio parva, frequens, difficilis, erecta, tussiculosa, calida; sanguinis venosi ante auriculam & cor dextrum stagnatio; rubor faciei, oculorum, oris, faucium, linguæ, labiorum insolitus; tandem suffocans, inexplicabili cum anxietate & delirio, mors.

827. Si tale malum (826.) utrumque pulmonem simul, & validè infecerit, erit cita, & insuperabilis mors; quum nullo remedio antiphlogistico juvari natura queat: confer (386. & 395. ad 402.)

828. At si parvum in uno pulmone locum infestat, nec causas validas habet,

aliqua, nec tamen certa, ſpes eſt curari bene poſſe.

829. Inde (824. ad 829.) ſigna diagnoſtica, & prognoſtica, utcunque hauriri poſſunt; maximè ſi conſideremus, exitus eſſe ut inflammationis (386. ad 393.) unde etiam ſtatus accipit vario durationis tempore varios, ita ut abeat in ſanitatem, alium morbum, mortem.

830. Sanatur 1. reſolutione benignâ; ſi temperies laxa, humor blandus, viſcoſitas non nimia, pars affecta bronchialis, vel pulmonalis, non magna. 20. ſputo cito, libero, copioſo, flavo cum pauco ſanguine miſto, ſatis craſſo, dolorem ſedante, reſpirationem emendante, pulſum ampliorem & pleniorem reddente, in album blandum citò mutato; id fit, ſi ſedes mali inprimis eſt bronchialis arteria, aut pulmonalis non valde magna. 3. alvi fluxu bilioſo, levante, & ſimilia fere, ac ſputa deſcripta, ejiciente. 4. urinâ copioſa, craſſa, hypoſtaticâ, levante, cum ſedimento primo, rubro, ſenſim albeſcente, ante ſeptimum diem emiſſa. Atque tum reſpiratio adeſt facilis, febris mitis & boni moris, ἀφιλία, calor, humiditas, laxitas, mollities, æquales toto corpore.

831.

831. Abit in alium morbum, pendentem ex naturâ inflammationis, vel ipsius pulmonis, prout sua hinc propria actione destituitur.

832. Hinc primò in suppurationem, quæ fit, ubi materies inflammatoria (376. 377. 824.) ab ipsa natura resolvi non potens (830.) nec arte emendata, tamen blandior (387.) stagnans, calens, pulsa, vascula tenuia rumpit, in pus resolvit, latera coërcentia extendendo, vel rodendo abscessum vomicamve format intra quatuordecim dies.

833. Id futurum (832.) demonstratur his observationibus. 1. si signa certa peripneumoniæ satis acris (825. 828.) nec tamen acerrimæ (826.) primô extiterint. 2. si resolutio, ejusque signa (830.) non satis cito, nempe ante quartum diem, apparuerint. 3. si symptomata (825. 826.) nec, sputo cocto, & criticis diebus, 3. 5. 7. 9. 11. 14. evacuato per ordinem, qui sanationem doceat mutatione successivâ excreti; nec eductione cruoris; nec medicamentis; nec victu debito; superata sint 4. verum contra symptomata non pessima pertinacia, cum continuo delirio, pulsu undoso, molliquepermaneant.

834. Fieri autem jam re ipsa cognoscimus per hæc: 1. si signa sint (833.) 2. ubi leves, vagæ, sæpe repetentes, sine manifesta causa horripilationes contingunt; dolor remisit; dyspnœa manet; genæ & labia rubent; sitis adest; febricula vexat, inprimis vespertina; pulsus debilis, mollisque.

835. At jam factum declarant: 1. signa prægressa (833. 834.) 2. tussis pertinax, sicca, ad pastum, motumve aucta; respiratio difficilis, parva, anhelosa, strepens, post pastum, & motum aucta; decubitus in unum modò, id est in affectum, latus tolerabilis; febricula continua, periodica, à cibo, potu, motu exacerbata cum rubore genarum & labiorum; appetitus prostratus; sitis magna; sudor nocturnus, maximè circa jugulum & frontem; urina spumosa; pallor; macies; debilitas summa.

836. Id apostema jam factum (835.) exitus habet varios: 1. suffocat tumore occupante totum pulmonem, vel comprimendo impediente ea, quæ adhuc in eo libera. 2. suffocat subita eruptione puris, vomica in asperam arteriam se exonerante uno cum impetu. 3. solvitur sputo purulento, liberante, consumente. 4. solvitur lapsu puris

in

in cava Thoracis, inve mediastini dilatata vacua. 5. inde tabes, phthisisque varia, empyema fere lethale.

837. Alter morbus à peripneumoniâ fit, si purulenta jam facta inflammatoria materies (832. 833. 834.) intra pulmonales venulas resorbetur, cruori miscetur, in loca quædam deponitur, unde liberatur pulmo, oneratur pars alia; quæ si minus requisita ad vitam, est μετάστασις bona; si verò in hepar, lienem, cerebrum, & similia loca fluxerit, pessima plerumque erit. Hinc fiunt abscessus peripneumonici ad aures, crura, hypochondria.

838. Tales abscessus futuros esse declarat: 1. observatio signorum peripneumoniæ non pessimæ (833. 834. 835.) cum febre non vehementi, nec maligna, tamen continua; cum dolore thoracis, anxietate, gravitate, dyspnœâ, non pessimis; sine signis resolutionis (830. 2. si cum his pulsus multum vacillans, omni modo, assidue. 3. dolores, rubores, calores, tensiones, circa loca dicta (837.)

839. Illos verò futuros circa Crura scimus, si 1. signa futurorum abscessuum (838.) adsint. 2. si simul cum iis signa

ſint levioris inflammationis ad hypochondria.

840. Sed futuros circâ Aures ſcimus, ſi 1. ſigna adſint (838.) 2. mollia ſimul hypochondria.

841. Ad hepar verti novimus, ſi 1. ſigna ſint (838.) 2. dolor manens in hepate, cum urinâ ſubictericea, colore ſubflavo cutis. Hinc ſæpe, vomicâ hepatis natâ, peſſigma mala.

842. Abſceſſus illi (839. 840.) ſi levant pulmonem, ſi tollunt febrim, ſi purulenta, manantia, fiſtuloſa manent, ſi ſatis citò, ante nonum diem, contingunt, tum ſemper ſalutares: verum, ſi ſputo jam purulento, nec magis flavo, ſine levamine dicto, naſcuntur, mali: at, ſi jam nati evaneſcunt, crudo morbo, peripneumoniâ redeunte, omnino lethales ſunt.

843. Deſinit iterum morbus hic in tumorem calloſum, ſcirrhoſumve pulmonis; ſi materies, & conditiones (392.) concurrunt: inde totâ vitâ difficilis, erecta, tuſſiculoſa reſpiratio, poſt paſtum motumque aucta, ſine ſignis latentis vomicæ deſcriptis (835.) inde adhæſio pulmonis ad pleuram.

844.

844. Tandem, ſi bronchialis arteria, vel & pulmonalis vehementiſſima inflammatione (388.) corripitur à cauſa internâ, vel externa (824.) brevi naſcitur gangræna, & inde cito ſphacelus ob copiam, motumque cruoris, & ob motum aſſiduum viſceris tenuiſſimi. Id futurum docent: 1. ſigna violentiſſimæ peripneumoniæ (826.) nullo caſu, nec arte ſedata. 2. debilitas ſumma, cita, pulſu ſe inprimis manifeſtans. 3. frigus extremorum. At jam natam ſcimus, ſi hæc prægreſſa, ſputa ichoroſa, tenuia, cinericea, livida, atra, fœtida. Inde autem cita mors.

845. Has Peripneumoniæ mutationes (830. 832. 836. 837. 843. 844.) docet obſervatio hiſtoriæ morbi, cadaverumque inde defunctorum inciſio.

846. Unde evidens eſt, illum morbum, quem vetuſtas hoc nomine deſcripſit, eſſe veram inflammationem pulmonum.

847. Eritque prognoſis clara, quâ aſſeritur, morbum hunc ſemper valde periculoſum ob neceſſitatem ſummam functionis pulmonalis ad vitam, & ad ſanandam materiem inflammatoriam, ob ſanguinis per-

petuo allati copiam, impetum, ob motum perpetuum viſceris, ob ſitum, qui applicationem remediorum renuit, teneritudinem ſummam vaſculorum facilè deſtruendam, impoſſibilitatem revulſionis adeò requiſitam in curâ inflammationis.

848. Ex quibus (847.) liquet, quando, cur, & cum quibus ſymptomatibus in mortem abeat: ſc. Si totus pulmo, unâ cum corde inflammatur, cor in latus procidit, æger paraplegia reſolvitur, frigidus, & ſenſus expers eſt, tum ſecundo, vel tertio die moritur. Si urina initio morbi bona & cocta, poſt quartum tenuis. Si in vigore morbi erectus ſedere cogitur. Si puris eſt per inferiora receſſus: ſi ſicca cum fervore ſtrepente pleni pulmonis in gutture: ſi vehemens in corpore valde ſicco, duro, calloſo, exercitato: ſi mala eſt cum prærubro valde ſtillicidio ſanguinis: ſi ſicca eſt cum maculis rubris pectori adſperſis: ſi coryza aut ſternutatio multa præcedit, ſequiturve: ſi ex ardente febre ortum duxit: ſi ſputum bilioſum cum pure poſt ſextum diem ſtatim incepit: ſi ſputum ab initio valde cruentum, flavum ſincerum, album rotundum, ſpumoſum valde, dolorem non ſedans, ſi fuſcum,

ſcum, cœnoſum, amurcoſum, nigrum, liveſcens, inæquale, æruginoſum: ſi neque febris, neque reſpirationis difficultas remiſit, moritur die ſeptimo, vel nono. Mors verò iis contingit dum pulſus deficit, omnia frigent, ſolum pectus, caput, collum æſtuant, genæ rubent, liventque.

849. Curatio hujus mali varianda eſt pro diverſo ſtatu morbi & ſymptomatum, adeo ut quod uno tempore proſit, in eodem tamen morbo alio tempore datum obſit.

850. Si ergò in Peripneumonia omnia ſigna adſint deſcripta 830. N. 1.) utendum quiete corporis & animi; aëre tepido humido; balneo vaporis aquæ dulcis ad pulmones, nares, os, pedes, crura, victu tenui, potu levi; medicamentis aquoſis, nitroſis, farinoſis, mellitis.

851. Si verò ſtatus adeſt (830. N. 2.) utendum iiſdem (850.) & medicamentis emollientibus, depurantibus, excretionem promoventibus, leniter reficientibus, vaporibus: vitanda tum venæ ſectio, purgatio, ſudoris expulſio, aliave omnia, dictam excretionem perturbantia.

852. Si (830. N. 3.) adeſt, lenia clyſ-

mata emollientia, fomenta lenia abdomini imponenda, decocta emollientia, & leviſſimo gradu laxantia, proſunt, ſimul reliquis peractis (850. 851.)

853. In ſtatu altero (830. N. 4.) fiant eadem, ac (850. 851. 852.) ſed addantur balnea pedum, fomenta renum per clyſmata emollientia interna, & externa lintea, bibantur decocta leviſſimè abſtergendo diuretica.

854. Si inflammatio recens, magna, ſicca, in corpore robuſto, paulô ante ſano, exercitato, deprehenditur per ſigna (825. 826.) ſtatim recurrendum 1. ad ſ citam, largam, pro gradu mali moderandam, aut repetendam miſſionem ſanguinis, ut moles craſſi minuatur, & diluentibus ſpatium concedatur. 2. ad balnea vaporis emollientis pulmonibus aſſiduô, reliquo corpori ſæpe applicanda. 3. ad decocta diluentia, reſolventia, emollientia, laxantia, antiphlogiſtica, nitroſa, anodyna, parvâ copiâ, continenter repetendâ, calidiſſima ſorbenda. 4. ad clyſmata blandiſſima antiphlogiſtica. 5. ad victum tenuiſſimum ex ſuccis antiphlogiſticis.

855. Si inflammatio magna, cum febre & reliquis ſymptomatibus validioribus duravit ultrâ triduum, & ſigna adſint inflammationis jam in ſuppurationem tendentis (833. 834. 835.) ſemper multum diſcriminis adeſt, quamvis diutius jam excurret morbus, & ſpatium dabit curationi: tum 1. venæ ſectione nullâ, vel, ſi aliquid urget, parcâ utendum. 2. victu leni, ſed paululum incraſſante, & ex maturantibus confecto, utendum. 3. balneis pulmonicis, emollientibus, maturantibuſque utendum ad quintum ab inchoato malo diem. 4. die quinto, & ſexto iiſdem utendum, additis ſorbitionibus tuſſim moventibus leniter, ſimulque replentibus, ut ſeptimo forte die locus levari que at pure cocto, vaſis attenuatis, vitâ ſuſtentatâ.

856. Si ſigna docent, factum eſſe in pulmone abſceſſum (835.) acceleranda ejus diſruptio in aſperam arteriam, eâque factâ, depuratio ſubita & tuta ulceroſi loci.

857. Diſruptio tentatur ſi, poſt multa alimenta mollia, ſubpinguia, cum vino molli, pulmo ſuppuratus (836.) & præparatus (855.) vapore calido, clamore, tuſſi,

excreatoriis, concuſſione in navi, vel rhedâ, agitatur.

858. Simul ac dein ſigna edocuerint, apoſtema ruptum eſſe, utendum victu lacteo, vegetabili leniſſimo, nec facilé putreſcente; tum de die aperientibus, deterſivis, veſperi levibus opiatis; vaporibus emollientibus; equitatione, vel vectione in rhedâ, aut navi.

859. Si autem ſigna (838.) docent, ſtatum (837.) jam obtinere, nulla tamen hactenus certa prognoſi quònam materies verget, tum levi, fluido, blandé aromatico, paululum vinoſo utendum victu; quietum ſit corpus; medicamenta verò ſint emollientia, & ex genere leviſſimo aperientium; pulmoni proſpiciatur uſu emollientium: ſic vel determinabitur, vel ulterius diſſoluta excernetur mali materies.

860. Sed ſi cum ſignis (838.) ſimul illa adſunt (839. 840.) quibus determinatio ſignificatur, fiant modo dicta (859.) ſimulque locus prævifus (839. 840.) ſuctu, laxatione, ſtimulo, aperientibus ita tractandus, ut minus reſiſtat, plus trahat.

861. Si (841.) obtinet, fiant eadem (859. 860.) ſed ſimul aperientia paulo fortio-

fortiora, ſaponacea, hepatica addantur, tum clyſmata, & fomenta his conſtantia.

862. Malum vero, quod deſcriptum (843.) raro medelam capit, niſi forte emollientibus externis, internis, atque motu equitationis, vel vectionis in rhedâ cedat parum.

863. Quando in ipſam jam gangrænam abiit (844.) incurabilis eſt.

864. Si autem Peripneumonia per ſputum jam expurgari cœpta, incipit ſuppreſſum id habere, ſtatim ſummâ ope nitendum, ut iterum id prodeat. Tales cauſæ impedientes ſunt ſæpe, magnum frigus ſubito admiſſum; ingens exſiccatio undecunque nata; febris calida ſuperveniens; medicamenta calefacientia; alvus liquida, nec critica; ſudor ingens; animi affectus vehementior.

865. Tum ſtatim ad vicinitatem partium à ſuppreſſa, & aggeſtu increſcente materie, inflammatio nova exoritur; unde ilico eadem ſymptomata, quæ à peripneumoniâ primariâ (825. 826.) illa autem tum debilitato jam corpori accidentia, ut plurimum citô lethalia evadunt.

866. Illi autem vitio (864.) ejusque

sequelis (865.) occurritur vapore assiduo calidi, humidi, emollientis naribus, ore attracti, pulmonibus recepti; toto aëre simili huic vapori per artem reddito; usus etiam largus potuum similium, cum melle inprimis & aceto, multum prodest; medicamenta leniter resolvendo antipyretica, ut est stibium diaphoreticum cum nitro fixante; leniter opiata; sudoris evitatio; maxime tandem placidâ animi quiete.

PERIPNEUMONIA NOTHA.

867. QUæ Peripneumonia hyeme à frigore, verno tempore à calore superveniente multoties accidit, oriri solet ex pituitâ lentâ in toto sanguine natâ ex causis recensitis olim (69. 72.) & sensim pulmones infarciente, donec in pessimum hunc, & improviso sæpe lethalem, morbum eat.

868. Ubi paululum adolevit id malum, produxit jam in toto corpore effectus plurimos (72. 73. 74.) tumque prætereâ eos, qui peripneumoniæ lentæ proprii (825. 826.) unde malum curatu difficillimum.

869. Nam missio sanguinis, eousque celebrata, ut in hoc morbo requiritur (854.) nocet admodum ob debiliora viscera,

cera, nimisque aliena humida lenta: hinc primo juvare visa, mox mala auget.

870. Attenuantia autem adeo hic famigerata, dum impetum in vasa pulmonalia augent, densitatem, impactumque obstruentis sæpe augent, simulque morbum cito reddunt lethalem.

871. Morbus ille senibus, pituitosis, frigidis, catharrhosis, gravedine laborantibus frequens, sequi solet omnes causas, quæ stagnantia cito movendo in pulmones agunt, ut cursus, declamatio, cantus, ebrietas inprimis à valide calefacientibus, comessatio, calor foci, balnei, solis, maxime si æstum hinc natum subito frigus ingens exceperit.

872. Primo fallaci lenitate opprimit nec opinantes: quippe levi fatigatione, debilitate, prostrato omni fere animi motu, anhelitu, oppressione pectoris incipiens, adeo leves motus excitat, ut vix caloris, febrisve indicia moneant periculi: mox vagæ horripilationes, leviusculi febris insultus adsunt; unde subito crescente anhelitu & debilitate mors; cujus in urinâ & pulsu vix ullum adfuit præsagium.

873. Curatur hâc methodo cautissimâ:

1. mitta-

1. mittatur ſanguis ex largo vulnere. 2. mox eluatur alvus clyſmate, quod repetatur quotidie, donec ſigna docuerint levari pulmonem. 3. utatur victu tenuiſſimo juris carnium, inprimis cum levi acido, potu tenui ex aquâ & melle. 4. vapores, ſuffitusque deſcripti (866.) decocta diluentia, abſtergentia, leniſſime aperientia aſſiduo potanda, adhibeantur; ſimulque balnea crurum, pedumque, & larga veſicantia.

874. Ex his omnibus (820. ad 874.) ratio datur, cur pueris hic morbus, fœminisque rarior? ut & iis, qui laxæ ſunt ſtructuræ quoad ſolidorum fabricam cur vix accidat? Cur in his facile, & fere ſponte, ſanetur? contrâ in robuſtis, exercitatisque corporibus? ex iisdem pariter liquet, hunc morbum fere fieri ex omni alio prægreſſo, antequam ex eo moriatur æger: adeoque proximam mortis cauſam, & ultimum ferme omnium lethalium morborum effectum, eſſe Peripneumoniam.

PLEURITIS.

875. PLeuritis dicitur adeſſe, quando æger laborat acutâ, continuâ febre (564. 567.) cum pulſu duro; dolore acuto,

acuto, punctorio, inflammatorio (382. N. 3.) in inſpiratu valide aucto, in exſpiratu vel animæ retentione leniori, mitiori pariter, ubi reſpiratio, immoto thorace, maxime ope abdominis fit; tuſſi fere perpetuâ, dolorem magnum inferente, hinc ſuffocatâ.

876. Quoties unâ cum his ſymptomatibus ſputa ex pulmone ſymptomatica prodeunt, dicitur *humida*; quando hæc abſunt, *ſicca* vocatur.

877. Nulla eſt pars integumentorum interni thoracis, quam non aggreditur: tota ergo pleura, totumque mediaſtinum, hinc anterior, poſterior, dextra, ſiniſtra, ſuperior, inferior, exterior, profundior pars æque obſidetur hoc malo: ſed inprimis latera.

878. Ubi autem ipſa membrana coſtas interne ſuccingens doloris ſedes, *vera*; ſi autem altius intercoſtales muſculi, & his ſuperiora laborant, *ſpuria* appellatur.

879. Adultos, ſanguineos, lautius potos, paſtosve, exercitatos valde, acidum raro eructantes, in morbos inflammatorios vergentes; verno tempore, maxime ſubito æſtuante poſt acre gelu cœlo; aut hyberno

hyberno in acerrime frigido vento; infestat primario: tumque vocatur *idiopathica*.

880. At ex materie prægressi inflammatorii morbi mota, & in loca descripta (877. 878.) delatâ, exorta *symptomatica* dicetur.

881. Pro causa antecedente habet: 1. omne id, quod inflammationi generandæ cuicunque aptum (375. ad 380.) 2. id, quod hanc causam generalem determinat in pleuram præcipue; quo pertinent maxime, natura ægri, intercostales arteriolas angustiores, magisque duras, habentis; morbus præcedens, qui reliquit dispositionem eadem proferentem, ut est scirrhus pleuræ, callus, pulmo adnatus &c; natura epidemici morbi prædominantis; aër frigidus, per angustas rimas violentè actus in nudatum corpus, ex labore vel igne prius valde æstuans; potus gelidus subito, magno haustu ingestus in corpore simili; aër hyemali tempore borealis gelidissimus. 3. μετάπτωσις materiæ inflammatoriæ, ichorosæ, suppuratoriæ, prius in toto, vel in aliquâ parte, prædominantis, & dein quacunque causa huc depositæ, ut in morbillis, variolis,

variolis, tumoribus ulcerosis, ulceribus magnis, latis, subito evanescentibus, absorptâ venis materie.

882. Historia hæc (875. ad 882.) decursus mox exponendus (883. ad 907.) dissectio cadaverum pleuriticorum clare docent, eam esse inflammationem sanguineam (371.) in arteriolis locorum descriptorum (877. 878.) ortam plerumque ex febre acutâ præcedente.

883. Inde (881. 882.) perspicue deducitur mali historia: incipit cum appetitu ciborum sæpe magno; frigore; horrore; debilitate; lassitudine; febre; procedit cum calore, sensim in æstum excrescente; siti; prostrato appetitu omni; dolore ab miti in acerbissimum tendente; respiratione valde læsâ: viget cum febre violentâ, sed minus manifesta ob respirationem coactam, & præ sensu doloris summi suffocatum; unde sæpe turpiter fallitur Medicus: inde desinit in varios eventus, pendentes ex pluribus causis, sed inprimis à diversitate mutationum inflammationis (386. ad 393. 492. ad 500.) naturâ loci ubi malum est (877. 878.) & considerationè harum circumstantiarum:

prout

prout partes plures (877. 878.) affectæ simul; prout impetus circulantis liquidi violentior (92. ad 102.) aut major malignitas ipsius morbi principis (564. 567.) eo symptomata cuncta pejora; inprimis respirationis & pulsus vitia magis à naturalibus recedentia, ut & excretorum.

884. Exit in sanationem, alios morbos, vel in mortem.

885. In sanationem ope naturæ, vel artis in initio, dum simplex adhuc morbus.

886. Sanatur auxilio naturæ, vel resolutione benignâ, vel coctione & excretione mali.

887. Resolutione, si contingunt simul causæ (386. 401.) tumque benignitas symptomatum nihil agendum docet, nisi ut levi victu, blandissimis aperientibus, mollissimo fotu, malum levetur.

888. Coctione & excretione causæ sanatur, inprimis observatis hisce: 1. quoties hæmorrhöides debitâ copiâ liquidum aptum oportuno tempore fundunt; 2. quoties urina copiosa, crassa, hypostatica, strangurriosa, subrubra cum albo sedimento fluxit cum levamine malorum ante quartum diem qualis & siccam sanavit;

vit; 3. ſi alvus materiem flavam biliosam ante quartum diem; copioſam cum levamine ejecerit; 4. ſi abſceſſus ichoroſi, purulenti, fiſtuloſi, diu manentes, ante ſextum diem inceperi, poſt aures, vel ad crura, prodierunt (juxtâ 837. ad 843.) 5. dolor lateris ſi tranſit ad humerum, manum, dorſum, cum ſtupore, dolore, gravitate illarum partium; 6. ſi ſputum ex parte liberale, levans, ſine coryzâ, copioſum, mox puriforme, album ſtatim, vel ante diem quartum, continuatum, vel à ſuppreſſione ſtatim redeuns, inde enim nono vel undecimo die ſalus.

889. Ubi ſigna accuratè obſervata docent, ſtatum pleuritidis (875.) adeſſe modo deſcriptum (888.) tum Medico nihil mutandum, ſed omnia continuanda incumbunt. Ergo neque venæ ſectio, neque evacuatio, vel mutatio alia inſtituenda. 1. victu molli, tenui; animi, corporisque quiete; aëre temperato calido, & humido; ſomno ſpontaneo, vel lenibus conciliato; medicamentis mollibus, tenuibus, leviſſimè aperientibus, utendum. 2. deinde evacuationi cuilibet ſingulari proficienti providendum: ergo in ſtatu

(888.

(888. N. 1.) anus fovenda molli, laxante, aperiente fotu; aut, si minus sic processerit, hirudinum applicatarum suctu. Si (888. N. 2.) observatur; statim fomenta similia renibus, perinæo, hypogastrio apponenda; lenia diuretica aperientia danda; aër paulo minus calidus curandus; sudor, & aliæ evacuationes, vitanda; blanda clysmata diuretica prosunt. In casu verô (888. N. 3.) similia fomenta emollientia toti obvolvenda abdomini; clysmata laxantia injicienda alvo; victus laxans instituendus, ubi denuò quartus status (888.) N. 4.) adest prævisus (838.) & simul locus (839. 839. 841.) innotuit, tum utendum memoratis (859. 860. 861.) & aperturâ factâ suppuratoriis locum aliquamdiu apertum tenentibus: deinde in casu (888. N. 5.) præter communia, partes, in quas dolor migrat, fovendæ mollibus, calidisque, fricandæ leniter, stimulandæ emplastris parumper attrahentibus. Denique in ultimo dato (888. N. 6.) tota res eadem ac in peripneumoniâ bonâ, adeoque omnia huc repetenda ex (850. 851.) & agenda.

890. Arte autem, sine alio morbo, sanatur

natur pleuritis hâc inprimis methodo : ſi pleuritis (875.) recens ante tertium diem finitum, magna ex ſymptomatibus validis (875. 883.) ſicca (876.) in robuſto, exercitato, ſicco corpore, ſine ſpe, vel præſentiâ (887. 888.); tum 1. cita, larga, accelerato fluxu celeris, ex magno vaſe, per magnum vulnus, miſſio ſanguinis inſtituenda, corpore quieſcente, ſupino, & reſpiratione, dum fluit, tuſſi, ſuſpiriisque acceleratâ. loco affecto eodem tempore foto, & leniter perfricto; debet continuari in remiſſionem ſatis notabilem doloris, vel ad prima ſigna deliquii animi; debet repeti ex conſideratione redeuntium denuo ſymptomatum, ad quæ tollenda prima inſtituta fuit; cruſta (384) abſens finem definit. 2. ſtatim adhibenda fomenta, balnea, tepefactoria, linimenta, emplaſtra, quæ laxando, reſolvendo, mitificando, avertendo, prodeſſe queant. vid. (395. N. 6. 398. N. 3.) 3. tum ea medicamenta danda, quæ diluant, reſolvant, laxent, mitigent, refrigerent, dolorem leniant, aut ſopiant: quæ calida, humida, magnâ copiâ, ſorpta, & ad locum

affectum

affectum determinata, juvant, & pro mutatis phænomenis varia assumenda sunt, semper curando, ut eligantur illa, quæ putredini adversissima, 4. victu tenui, molli, refrigerante, antiphlogistico est opus. 5. denique omne exsiccans, calefaciens, impetum augens, vitandum; ut calor aëris, solis, foci, lecti, victus, medelæ.

891. Quæ ipsa (890.) quamdiu continuanda, vel repetenda sint, docet morbi pertinacia, remissio, atque in sanationem (888.) mutatio.

892. Abit in alios morbos dum 1. suppuratur locus inflammatus, quod futurum scimus α. ex signis generalibus (387. 402.) β. ex pertinaciâ doloris, tussis, febris, ultrâ quartum diem. γ. absentiâ signorum resolutionis (887.) & sanationis (888.) δ. neglectu medelæ requisitæ (890.)

893. Ipsum vero apostema jam fieri, scitur ex signis communibus (405.) maxime hic ex horrore sæpe recurrente sine causa, & signis datis (834 835.) in peripneumoniâ, & tempore morbi: inde & factum cognoscitur, & quandoque sputo per pulmonem evacuatur.

894. Ab-

894. Abſceſſus verô ille pure proprio rumpitur, unde pus ſtillat in cava pectoris, ulcus novo pure facto & accumulato totum cavum replet, totum corpus conſumit; id factum noſcitur ex prægreſſis ſignis (892. 893.) duratione mali uſque in decimum quartum diem; ſymptomatum ſubitâ remiſſione, & repentino reditu: inde Phthiſis.

895. Ubi ergô per ſigna (892. 893.) novimus inflammatum abſcedere, locus ante dolens notus per cauſtica erodendus, uſque circiter ad pleuram incidendus, ſuppuratoriis apertus ſervandus, ut materies extrorſum verſa vi pulmonum à pleurâ caveat, ne fiat empyema: dein emolliendus, donec mundatio facta ſit.

896. At verò ſi conſtat per ſigna (302. 894.) jam rupto apoſtemate pus formaſſe empyema, illico Thorax aperiendus (303. N. 5.) pus educendum (303.) vulnus percurandum (304.) victu, & medicamentis.

897. In alium quoque morbum abit, ſcirrhoſo, calloſove, facto loco affecto, tum etiam pulmone pleuræ jam adnato; quæ ubi facta, oritur aſthma, dyſpnœa, tuſſicula ſicca, inprimis à paſtu vel motu corporis; ex

quibus cognoscitur, si præsentia sunt sine signis abscessus (893.) vel empyematis (896.) & inprimis si diu, sine magno mali incremento durant.

898. Cognitum hoc malum (897.) vel nullo remedio medicabile; vel tolletur vitâ duriore, labore, aëre libero, rusticatione, equitatione forti, multumque repetita.

899. In Gangrænam quoque talis inflammatio transit primo lateris, mox, vicinia loci, pulmonis (844.)

900. Quod malum (899.) vel ex vehementiâ pleuritidis, vel ex acri, aut putri materia concomitante simul oritur.

901. Id verò futurum esse, & jam inchoari præsagitur ex variis: si sputa purulenta subbilliosa, rotunda, purulenta subsanguinea; nigra fuliginosa, cœnosa, fœtida, strepitus in pectore multus cum vultu mæsto, oculis rubro flavis, pulverulentis, caliginosis, si sputa initio varia; tum sæpe tertio vel quinto die moriuntur. Si stertor, sputum nullum, vel difficile, pulsus languidus, urina flammea: si alvi fluor liquidus, fœtidus, putridus, symptomaticus: si supervenit magna peripneumonia: si novus insultus priori succedit: si sanguis floridissimus effluit ex

vena

vena ſecta ſine cruſta inflammatoria (384.) licet ex largo vulnere, pleno ſaltu, puro vaſe exceptus ſit : ſi ſputum ſupprimitur dyſpnœa manente, vel auctâ cum dolore, gravitate pectoris, pulſu duro, parvo, celeri, calore magno; hæc enim quinto die exacerbata ſeptimo mortem inferunt : ſi urina prærubra, obſcura, cum varia hypoſtaſi, nec diſcreta, intra quatuordecim dies occidit: ſi hypoſtaſis nigra vel furfuracea, citior mors: ſi initio mitis, quinto vel ſexto die exacerbata, ſeptimo & duodecimo periclitantur, raroque ſanantur, niſi poſt quatuordecim dies: ſi dorſum, latus, humeri, cum rubore accenduntur cum angore ſummo, alvi fluxu viridi, & fœtidiſſimo.

901. Si ſicca ob defectum virium, ob dolorem ſummum, ob ineptitudinem materiæ ad expulſionem, ob vaſa nimis contracta & criſpata, ob nimium uſum calidorum, dolore ſimul vergente ad ſuperiora: ſi lingua ſtatim ſicca, ſordibus obſita, livida, nigra, cum bulla nigra: ſi horum ſignorum ſingula, vel plura ſimul, eveniunt, plerumque morbus ex ſe lethalis, non facilè ſanandus, ſed ut plurimum gangræna loci in latere, & vicino in pulmone, necat.

902. Quando autem hæc ſigna (901.) jam imminere id malum (899.) deſignant, ſtatim uno impetu ſumma remedia tentanda ſunt, nec vitæ auxilio, nec leviori fidendum medelæ, modo aliquæ vires ſuperſint.

903. Ergo hoc caſu (902.) ſtatim cruſtæ ferro ignito in loco affecto profunde inurantur, dein fortibus emundantibus obducantur, & penetrantiſſimis fomentis caleſcant aſſidue; tum fortia diluentia, aperientia, antiſeptica, ſudorifera, largâ copiâ hauriantur. His enim, ſi ullis, lenietur mali ſævities

904. Sed ſi cauſa inflammatoria vehementiſſima ſumma crearit ſymptomata pleuritica, nec auxilio naturæ (887. 888.) nec remedio ulli antipleuritico (890. 903.) cedentia, & hæc dein ſubito, ſine cauſa tolluntur, quatenus ab inflammatione pendebant, manente pulſu parvo, celeri, intermittente, reſpiratione celeri, parvâque, ſudore frigido, conſtat Gangrænam jam occupaſſe loca inflammata. Hinc delirium brevi, ſtatimque mors, maxime ſi ſimul lividus thoracis color: quod idem ſit, ſi ille, qui ſputum ſubbilioſum excreat, dolore levatur ſine ratione, tum enim

pariter

pariter lethalis insania, mortis ex gangrænâ nuncia, adest.

905. In mortem exit ipsa Pleuritis tunc, quando tam vehementes causæ ejus, ut dolor productus omnem motum thoracis supprimens brevi creet, impedito sanguinis trajectu, peripneumoniam lethalem (848.) quam breviſſime.

906. Hinc liquet, cur omni sæviori pleuritidi peripneumonia superaccidat? cur senibus, puerperis, gravidis, plerumque lethalis? cur thoracis per fasciam adstrictio adeo dolorem levet, ut morbum tolerabilem reddat?

PARAPHRENITIS.

907. SI morbus pleuritidi similis occupat eam membranæ Pleuræ partem, quæ diaphragma ambit, vel & ipsum Septum medium, oritur morbus dirus, quem Paraphrenitidem appellant.

908. Qui longè frequentior, quam vulgo quidem censetur, licet præsens sæpe ignoretur, negligatur, vel alterius morbi titulo tractetur.

909. Cognoscitur ex febre acutissimâ, continuâ; dolore inflammatorio loci intolerabili ob membranas nervosas; qui dolor

immaniter augetur in inſpiratione, tuſſi, ſternutatione, repletione ſtomachi, nauſea, vomitu, compreſſu abdominis in alvo, vel urina reddendis; reſpiratione hinc ſublimi, parva, celeri, ſuffocativa, quieſcente abdomine, ſolo thorace peracta; delirio perpetuo; hypochondriorum intro-ſurſum revulſione; riſu ſardonio; convulſione; furore; gangræna.

910. Exitus idem ut in pleuritide (884. 892. 896. 897. 899.) ſed ob motum partis magnum & aſſiduum, ob neceſſitatem ad vitam, ob nervoſas membranas tenſas, omnia velociora, funeſtiora; & Aſcites hinc purulentus.

911. Curatio hinc eaſdem diſtinctiones & cautelas requirit, tum eadem ferme remedia, exceptis iis, quæ loci ſitus reſpuit, Clyſmata mollia ob viciniam loci ſæpe juvant.

912. Ubi verò ſuppurato diaphragmate, priùs inflammato, abſceſſus in cava abdominis ruptus ſuum pus evomit, fit collectio ejus in abdomine, aggeſtio, putrefactio, tumor, viſcerum exeſio, tabes miſerrima, mors.

913. Eſtque totum hoc malum inſuperabile, licet cognitum.

HEPA-

HEPATITIS, ET ICTERUS MULTIPLEX.

914. UT viscera & partes, de quibus hactenus, ita Hepar quoque inflammationis capax; licet raro de eo cogitetur, & forte etiam non ita frequens sit ob arteriæ hepaticæ parvitatem, & minorem impetum sanguinis Venæ Portarum.

915. Locum ergò habet in finibus ultimis utriusque hujus vasis (914.) hepati adferentis cruorem effectu arterioso; hinc, ut pulmonis, duplex est sede, origine: ita tamen, ut unam natam altera facilè sequatur.

916. Antecedunt utramque (915.) causæ similes, nempe generales inflammationis cujuscunque (375. ad 380.) determinatæ inprimis ad hæc loca; tum nonnullæ huic maximè loco propriæ, quæ multæ quidem hucreferendæ: obesitas omenti ingens; atrabilaria cruoris, bilisve temperies; acrimonia stagnantis alicubi materiæ purulentæ, ichorosæ, scorbuticæ; si his accedit calor, febris, motus, victus, medicamentum, venenum, quod eliquat, movet, in hepar promovet; bilis pinguis, acris, exusta, per suas causas agitata; lapis, gypsus, scirrhus, callus, steatoma, apostema, cancer, vermis,

aliquem locum jecoris, veſiculæ fellis, meatus bilarii occupans, premens, comprimens, ſi acceſſerit tum ſimilis cauſa excitans, ut mox enumerata; ſubita fortis frigoris per aërem, potum, natationem, calefacto fortiter prius jecori applicatio; ſitis diuturna in magno motu, æſtu, ſudore; febris ardens cum inediâ & defectu potus; ſummæ animi perturbationes; maximi motus per vomitoria excitati; mala hypochondriaca inveterata.

917. Ex his tam multiplicibus cauſis (917.) orta inflammatio varios habet effectus pro varietate diſpoſitionis præcedentis in jecore, pro varietate materiæ motæ & inflammantis, tandemque pro varietate cauſæ pellentis.

918. Dum vero indolem communem inflammationis ſequitur, vaſcula obſtruit; fluida ſiſtit; tumorem elevat; vicina comprimit; eadem ac in ſuo loco producit; hinc ſenſim increſcit, totum fere occupat, ventriculum impedit, & ab eo repleto dolet, ſic & diaphragma; omnem cruorem arteriæ cœliacæ, & binarum meſentericarum impedit, ad hepar ſiſtit; adeoque omnem venoſum, arterioſum, lymphaticum fluorem

fluorem in viſceribus primis abdominalibus integre impedit; bilis generationem, ſecretionem, excretionem, circulationem, actionem invertit; Icterum producit, ejusque effectus; putrefactionem omnium liquorum & viſcerum abdominalium producit; unde infinita mala.

919. Habetque pariter exitum in ſanitatem, alios morbos, mortem.

920. In ſanitatem tranſit beneficio naturæ, vel artis.

921. Per naturam autem benignâ reſolutione, aut coctione & excretione materiæ morboſæ.

922. Reſolutione, ſi materies recens, lenis, & reliquæ conditiones adſunt (386.) tum ars diluendo, ſolvendo, leniter movendo, per epithemata, potus, clyſmata, negotium promovet.

923. Coctione, & excretione, dum in morbo hoc per ſua ſigna (916. 917. 918.) cognito 1. alvus fluit biliosis cum pauco cruore ante diem quartum; 2. urinave excernitur multa, acris, craſſa, rubra cum ſedimento ſubalbo, diu continuata, ante diem quartam; 3. ſuperveniente dolore mitiori

Lienis ante ſigna ſuppurationis; 4. hæmorrhagia largâ ex nare dextra; 5 ſudoribus, materie, loco, tempore, continuatione, effectiſque, bonis.

924. Ubi primum apparet (923. N. 1.) ſtatim epithematibus, clyſmatibus, fomentis, potibus, victu, medicamentis, ea ſunt ſubminiſtranda, quæ valent diluere, reſolvere, movere, abſtergere, leniter expellere, putredini bilioſæ inprimis obeſſe.

925. Si alter caſus adeſt (923. N. 2.) utendum dictis (889. ad curam 888. N. 2.) inque iis addenda parum deterſiva.

926. In tertio caſu (923. N. 3.) eadem (924. 925.) peragenda; ſed lieni ſimul, & toti viæ ab eo in hepar, fomenta ſimilia danda.

927. In quarto (923. N. 4.) nares internè & externe emollientibus, tepidis fovendæ, donec ad levamen ſymptomatum fluxerit ſanguis; tum verò, ſi nimius fluor, compeſcendus lentè per ſtiptica & diætam; ne nimis cito.

928. In quinto denique (923. N. 5.) requiritur uſus decoctorum diluentium, abſtergentiumque largus.

929.

929. Inprimis in his (924. ad 929.) cautio ſit, ne aliquid materiæ morbi in loco reſtet, difficulter poſteâ ſuperandæ: & inde prima, atque benigna Icteri ſpecies curatur.

930. Si recens, vehemens, ſine ſignis & ſpe (922. 923.) erit tractanda eiſdem cautelis, remediis, methodo, ac pleuritis (890.) paraphrenitis (911.) & ſimiles morbi: niſi quod ea, quæ leniter vi antiphlogiſtica alvum emolliendo ſubducunt pota, & per clyſma injecta, inprimis hîc proſint.

931. Signa autem perfectæ ſanationis, color non amplius ictericeus in oculis, facie, urina, fœce alvi, cum abſentiâ ſymptomatum (918.)

932. Unde noſcitur origo, natura, effectus, curatio ſecundæ ſpeciei Icteri gravioris.

933. Si autem in hepate inflammato (914. 915) remedia (922. ad 931.) non, ſerô, fruſtrâ applicata; cauſa major; tum orietur ſuppuratio (387. 402.) jecoris, ſimilis ut alibi, niſi quod ob copiam multi hic liquidi cruenti & bilioſi ſtagnantis raro bonum pus, niſi in parvis & exterioribus, plerumque verò funeſta putredo.

934. Cognoſcitur id futurum 1. ex ſignis prægreſſæ inflammationis in loco, dolore inflammatorio, ictero flavo in oculis, cute, urinâ, fœce alvi, apparente, febre acutâ. 2. ex abſentiâ reſolutionis (922.) cocti excretionis (923.) aut ſanationis (924 ad 933.) 3. ex mutatione ſymptomatum, remiſſa acutie doloris, ſequente pulſatione, manente ictero, horroribus vagis, 4. ex duratione inflammationis non peſſimæ ultrâ triduum.

935. Factum novimus: 1. ex ſignis (934.) prægreſſis. 2. tumore loci. 3. mutatione ſymptomatum, loco doloris jam præſente gravitate partis, manente ictero. 4. ex debilitate magnâ, febriculâ hecticâ, ſiti ingente,

936. Tale apoſtema vel 1. totum depaſcitur jecur; 2. vel rumpitur in cava abdominis effuſo pure ſanioſo; vel 3. per vaſa bilioſa in inteſtina; vel 4. per venam cavam in cruorem; vel 5. elato tumore accreſcit peritonæo, atque ibi abſceſſum externum hepatis format, ibi apparentem.

937. Ubi hepar conſumitur, tum tabe lentâ ictericâ, cum febriculâ aſſiduâ, ſiti intole-

intolerabili, debilitate summâ, anxietate inexplicabili, urinâ fere nigrâ, tympanitide, fluore alvi sanioso, fœtidissimo, diu luctatus moritur.

938. Qui casus (937.) eousque provectus, nullam medelam, vix palliationem capit; hæc nova Icteri idea.

939. Si ulcera facta hepatis, & jam rupta effuderint suam materiem in cava abdominis, collecto ibi puri assiduo novum addunt, omne corporis humidum & pabulum in novum pus convertunt, cuncta viscera putrefaciunt, hinc Ascitem, mentiendo Tympanitidem, creant, unde post lentam, terribilemque tabem, & ejus symptomata, mors: similis fere priori (938.) hæc Icteri species, nullâ arte sanabilis.

940. Quoties vero suppurata materies & ichor, exesis finibus meatuum biliosorum, in horum amplitudinem, indeque in intestina fluxerint, pro varietate affectatæ viæ, vomitus fœtidos, putrefactos, purulentos, ichorosos, albi, cinericei, fusci, flavi, nigri coloris, vel similes alvi evacuationes producunt, cum summâ virium jacturâ, titulo fluxus colliquativi, brevi

lethales. Novus hic iterum Icteri exitus, maxime metuendus.

941. Si vero in Venæ Cavæ exesos fines, hinc in ipsam, denique in massam sanguinis eadem liquida (940.) se effuderint, miscuerintque, teterrima oriuntur, & brevi exitialia, symptomata; animi deliquia enormia, frequentia; debilitates summæ; pulsus omni modo malus; perturbatio omnium functionum simul; mors improvisa. Novus iterum Icterus.

942. Quo quidem casu (941.) nulla valida medela habetur, largus autem usus eorum, quæ vires focillant, putredini resistunt, humida restituunt, aliquid proficit.

943. At si ultima obtinet mali species (936. N. 5.) tum deprehensus tumor, lino, ferro ignito, causticis, lanceolâ aperitur; vulnus leniter erodentibus & suppurantibus tam profunde exeditur, donec ad vomicam perventum.

944. Si tum album, æquale, læve, inodorum, specillum non colorans, pus extrorsum exit, spes est: oportet enim ut ulcus tractare (402. ad 413.) simul interna depurantia medicamenta adhibere.

945. Si autem flavus, fuscus, lividus, niger,

niger, fœtidus, ſpecillum colore iridis inficiens, ſanioſus, amurcoſus ichor prodit, ſenſim exedetur jecur; conſumetur æger; fientque fere eadem ſymptomata (941.)

946. Atque rurſum ſi poſt inflammationem jecinoris adſunt conditiones (392.) ſcirrhus ibi naſcetur; qui tumore, duritie, incremento, & ſuam ſedem, & vicina lædit, hinc iterum eadem fere mala, ſed lenta producit (881. 882. 883.) mollibus non auſcultat; acribus in cancrum (492.) horrendum vertitur, cujus dein terribilia effecta intelliguntur ex (499.) comparato cum hac ſede affectâ: præcipuum ſcirrhi talis effectum, Icterus perpetuus.

647. Unde patet, id malum per ſua ſigna cognitum (946.) mitiſſime tranctandum, ſanari vix unquam.

948. Si autem in parvâ modô parte jecoris exigua talis inflammatio hæſit, calculo, ſcirrho exiguo, puſtulæ, exiguo abſceſſui, originem dabit: quæ per ſe parum, ſed orta febre multa mala pariunt (881.)

949. Tandem etiam inflammatio hepatis deſinit ſubito in mortem, ſi cauſæ inflammationis tam validæ, ut nihil per totum jecur tranſire queat, febre ſimul intenſa urgen-

urgente: tum ſtrictum ad fines, dilatatum ad vaſa hepar, nullam functionem obit; fit Icterus ſubitus & ingens; rumpuntur vaſa; effunditur ſanguis & bilis; moritur ilico æger. Id futurum prædicit 1. vis morbi in hepate cognita. 2. ſumma & ſubita reſolutio virium: at verò jam fieri docet vomitus, aut ſeceſſus ſanguinis, bilis, fœcis amurcoſæ, viridis, nigræ, fœtidiſſimæ, cadaveroſæ; ſingultus magnus, perpetuus; febris intenſiſſima; ſitis inextinguibilis; ſubitus admodum pallor.

950. Ex his omnibus expoſitis (914. ad 950.) intelligi poſſunt infinita ſymptomata in morbis acutis occurrentia; quorum ignota ratio inanes malignitatis fabulas produxit: nam ab hepate omnia viſcera abdominis, adeoque omnes illorum actiones, digeſtionis, aſſimilationis, nutritionis, refectionis ſanguinis, excretionis alvinæ, pendent In Hepate triplex, facile in calore putreſcens humor, ſanguis multus & ſolutus, bilis veſicaria, & hepatica: Hepatis cum diaphragmate & corde magna vicinitas: finibus bilioſis obſtructis facile liquor Portarum bilioſus in Cavam tranſit. Tum ex iis ſolis perſpicitur, quam

varia,

varia, quam multiplex Icteri idea? cur aliquando facile ſanetur, & quando? cur ſæpe ſit pertinaciſſimus? cur ſæpe cito, ſæpe tarde admodum occidat? Cur per vices accedat, maneat, abeat, redeat? cur cum tantis anxietatibus, vomitu, dolore, convulſione, præcedentibus, appareat, quieſcat, redeat? & quid tum denotet? Cur in acutis febribus tam calamitoſus ante ſeptimum diem? Cur tam inexpugnabilis in iisdem poſt ſeptimum diem? Cur dyſenteriâ largâ, cito deſinente, tam bene ſanetur? Cur miſſio ſanguinis tam parum hos morbos juvet? Cur in omni morbo acuto adeo attendendum ſit ad hypochondriorum dolores, tumores, retroſurſum elevationes? Cur color oculorum, urinæque, tam cito icterum præſentem & abeuntem deſignent? Cur vitia inflammatoria, ſuppuratoria, gangrænoſa, ſcirrhoſa, cancroſa, lienis, ventriculi, omenti, meſenterii, inteſtinorum, ſemper ipſum hepar adeo violenter infeſtent? Cur tam enormiter vitia inflammatoria hepatis viciſſim & ſcirrhoſa illa afficiant? Cur jecur tam immenſum augeri, tumere, iterumque exſiccari poſſit? cur hydrops à malo

urgente: tum ſtrictum ad fines, dilatatum ad vaſa hepar, nullam functionem obit; fit Icterus ſu[illegible]tus & ingens; rumpuntur vaſa; effunditur ſanguis & bilis; moritur ilico æger. Id futurum prædicit 1. vis morbi in hepate cognita. 2. ſumma & ſubita reſolutio virium: at verò jam fieri docet vomitus, aut ſeceſſus ſanguinis, bilis, fœcis amurcoſæ, viridis, nigræ, fœtidiſſimæ, cadaveroſæ; ſingultus magnus, perpetuus; febris inteníſiſſima; ſitis inextinguibilis; ſubitus admodum pallor.

950. Ex his omnibus expoſitis (914. ad 950.) intelligi poſſunt infinita ſymptomata in morbis acutis occurrentia; quorum ignota ratio inanes malignitatis fabulas produxit: nam ab hepate omnia viſcera abdominis, adeoque omnes illorum actiones, digeſtionis, aſſimilationis, nutritionis, refectionis ſanguinis, excretionis alvinæ, pendent In Hepate triplex, facile in calore putreſcens humor, ſanguis multus & ſolutus, bilis veſicaria, & hepatica: Hepatis cum diaphragmate & corde magna vicinitas: finibus bilioſis obſtructis facile liquor Portarum bilioſus in Cavam tranſit. Tum ex iis ſolis perſpicitur, quam

varia,

varia, quam multiplex Icteri idea? cur aliquando facile ſanetur, & quando? cur ſæpe ſit pertinaciſſimus? cur ſæpe cito, ſæpe tarde admodum occidat? Cur per vices accedat, maneat, abeat, redeat? cur cum tantis anxietatibus, vomitu, dolore, convulſione, præcedentibus, appareat, quieſcat, redeat? & quid tum denotet? Cur in acutis febribus tam calamitoſus ante ſeptimum diem? Cur tam inexpugnabilis in iisdem poſt ſeptimum diem? Cur dyſenteriâ largâ, cito deſinente, tam bene ſanetur? Cur miſſio ſanguinis tam parum hos morbos juvet? Cur in omni morbo acuto adeo attendendum ſit ad hypochondriorum dolores, tumores, retroſurſum elevationes? Cur color oculorum, urinæque, tam cito ícterum præſentem & abeuntem deſignent? Cur vitia inflammatoria, ſuppuratoria, gangrænoſa, ſcirrhoſa, cancroſa, lienis, ventriculi, omenti, meſenterii, inteſtinorum, ſemper ipſum hepar adeo violenter infeſtent? Cur tam enormiter vitia inflammatoria hepatis viciſſim & ſcirrhoſa illa afficiant? Cur jecur tam immenſum augeri, tumere, iterumque exſiccari poſſit? cur hydrops à

malo

malo hepatis, & tympanitis eô crudelior? Cur ab hydrope extenuatio, & exsiccatio hepatis, cum prætumido liene? quæ dysenteria hepatica? &c. sunt enim infinita, quæ huc spectant.

VENTRICULI INFLAMMATIO.

951. UT reliquæ partes, ità quoque stomachus vera inflammatione corripi potest. Cujus signa, & effectus hæc fere habentur: dolor ardens, fixus, pungens in ipso stomachi loco; ejus exacerbatio in ipso puncto, quo aliquid ei ingeritur, vomitus dolentissimus statim ab omni ingesto, cum singultu dolorifico; anxietas summa & perpetua circâ præcordia, febris acuta continua. Ejus causæ generales inflammationes, vel vicinia aliorum, vel acria ingesta.

952. Brevi plerumque lethalis fit, nisi subito curetur, ob læsam necessariam functionem, & infinitos nervos connexos.

953 In sanitatem; morbos suppuratorios, scirrhosos, cancrosos, gangrænosos; vel in subitam mortem convulsionibus acceleratam, transire, ut reliqui inflammati, solet.

954.

954. Simul ac præsens per sua signa scitur (951) statim valida sanguinis missione, si opus repetitâ; potu leniſſimo nutriente, emolliente, antiphlogistico, causæ contrario; clysmatibus, fomentisque similibus, diligentissime utendum. Cavendum summopere ab omni acri, maxime autem à vomitu.

955. Si in suppuratum abit multa mala, maximè nausea, vomitus, dolor, succedunt, quæ sæpe mirabilia apparent; ignoratâ causa, raro curantur; cognita (951.) per curam abscessus tractari requirunt (402. ad 413.)

956. Ubi scirrhum, cancrumve procreat, tum enormes illos vomitus, dolores intolerabiles, ad minima ingesta acerbatos, fixos, diuturnos, ad omnia medicamenta aspera insurgentes, excitat.

957. Solis lenibus, ad hos morbos requisitis, medelis pacatur (490. 491. 506. 507. 508. 509. 511.) raro curatur: aquæ medicatæ fontium maxime hic efficaces.

958. Lienis, Pancreatis, Omenti, inflammati, suppurati, gangrænosi, scirrhosi, cancrosi, origo, natura, effectus, cognitio, prævisio, curatio, palliatio, ex iisdem dictis (914. ad 958.) hauriri possunt.

INTES-

ad tertiam, quartam, & ultrâ, vicem uno die. 3. potu assiduo calido eorundem, additis prudenter opiatis, & iis, quæ causæ singulari compertæ (959.) adversa sunt. 4. fomentis ex similibus toti abdomini applicatis, maximè ex junioribus, vivis, calidis, sanis, animalibus impositis. Atque 5. interim caute cavendo ab omni acri, impetum augente, calefaciente, potu, cibo, medicamento, motu, animi affectu 6. tamdiu persistendo in usu horum, donec omne malum sedatum sit, nec tribus diebus redierit.

965. Si malo hoc (959. 960.) prægresso; nec debitis remediis curato; & ultrâ triduum semper cum vehementiâ persistente, loco doloris, ardoris, distractionis, succesſerit horror vagus per totum corpus sine causa, obtusus cum gravitate dolor in loco, signum erit ibidem formari abscessum; unde intrâ quatuordecim dies eo rupto effluet pus; quod si in cava abdominis effluit facit mala multa similia (939.) si autem effluit in cava intestinorum facit dysenteriam purulentam magnam, parvam, longam, brevem, prout ulceris ibi facti natura dabit; inde sæpe integræ intestinorum membranæ exeunt; & sæpe tabes fieret.

966.

966. Simulac id (965.) adeſſe noſcitur, ſtatim inhibendus omnis victus, unde ſtercus multum, durum, craſſum, acre naſcitur; æger paſcendus ſolis juſculis cum leniter deterſivis radicibus incoctis; decocta balſamica, detergentia, multum bibenda, & inſtar clyſmatum injcienda; aut aquæ fontanæ medicatæ largâ copiâ bibendæ, in his pergendum uſque ad perfectam ſanationem.

967. Si verò morbus habuerit cauſas violentiſſimas (959.) & produxerit ſæviſſima ſymptomata (960.) poterit facile in illo loco (959. 963.) producere gangrænam (388.) miſerrimê dein lethalem.

668. Quam futuram ex iiſdem obſervatis prægreſſis facilê prævidemus (967.) ſi ſigna nulla benignæ reſolutionis (963.) vel medelæ (964.) apparuerint.

969. Eam fieri docent ſigna prægreſſa (968.) tum ſubita, & ſine cauſa, remiſſio acerrimi doloris, manente pulſu debili, intermittente, ſudore frigido, dyſenteria fœtida, cinericea, ichoroſa, livida, nigra, fœcum ſine ſenſu dimiſſione; unde brevi placida mors.

970. Malum id, eouſque provectum,

raro

raro medelam capit; curandum prius; cæterum ſola methodus (966.) prodeſt.

971. At ſi cauſæ (392.) hic ſcirrhum produxerint, longe alia mali idea naſcitur, quæ clare certe pernoſcenda.

972. Ergo, ſi in inteſtinis dictis (959. 963.) inflammatio cum conditionibus (392.) diu perdurans, nec in ſummam ſævitiem (96 .) aſcendens, nec reſolutione (963.) nec medicamentis (964.) nec ſuppuratione (965.) ſoluta, deinde reliquerit in loco affecto ſtuporem, gravitatem, diſtractionem, conſtantem, cogitandum eſt, ſcirrhum ibi naſci.

973. Qui ſi naturam ſuam (392.) ſequens, effectuſque ſuos (486.) producens in hoc loco (959. 963.) multa, gravia, pertinacia mala producit, qualia inprimis: ſtupor, pondus, incrementum, aſſiduo aucta; hinc cavitatis inteſtinalis anguſtatio; fœcum ibi & chyli ſtagnatio; horum in locum reſiſtentem actio, maxime putrida, ob moram, materie; hinc inteſtini occluſio; intorſio; ingeſtorum remora; Ileus; volvulus; vel ab acri irritante dyſenteria ſiceior; convulſio; ſingultus; vomitus; dolor aſſiduus; febris, macies; atrophia; mors.

974. Medi-

974. Medicamenta parum valent, quæcunque demum sint: victus sit (966.) Sic fertur diu, sine magno malo.

975. Si autem scirrhus ille hoc loco conceptus per causas (492. 495) signis (497. 498.) cognoscitur, tum verò miserrimus rerum status, & immedicabilis cernitur: qui intelligi potest ex (498.) collatis cum naturâ, functione, nervosa texturâ intestini: maximè autem dysenteria acerrima, assidua, rebellis, cuncta, per quæ vadit, exurens, erodens, consumens, cum convulsionibus acerrimis, doloribus omni patientiâ majoribus, fixis, diuturnis, donec tandem mors unico sit miseriæ solatio.

976. Si, simulac scirrhi præsentia noscitur [972.] tractatur methodo [974] hoc malum [975.] multum cavetur. Sed si, ad id superandum acria (490. N. 3. 495. 502.) applicata imprudenter, maximè per valida purgantia, tum cancer illic oritur, sævitque: tum autem potus ex solo lactis recentis sero; victus ex jusculis farinosis, carnosisve solis cum vitellis ovi; clysmata blandissima ex solo decocto seminum lini, foliorum solani officinarum, vel capitum papav. alb. injicienda; medicamenta summoperè

demulcentia, anodyna, leniter opiata, non facilè in acre transeuntia, danda.

977. Hinc demum liquet, cur practicis toties occurrant dolores œsophagi, oris ventriculi, hepatis, lienis, pancreatis, intestini Ilei, intestini Coli, adeô sævi, fixi, pertinaces, intolerabiles, insuperabiles? item quam sit multiplex, miraque omni modo, dysenteria? quam male in hujusmodi malis sæpe accusetur acrimonia quædam hectica humorum singularis, & contrà eam fictam dentur nocentia medicamenta? quantâ sit prudentia opus Medico daturo purgans in magno dolore illarum partium? quænam sæpe sit illa post hæc in nonnullis sequens, immedicabilis hypercatharsis? quam varia remedia, & methodus medendi requirantur ad dysenterias curandas? quam vanum, fallax, & damnosum sit, ad has commendare unum, qualecunque demum sit, medicamentum proprium? aut unam universalem medendi methodum? Et infinita similia.

APHTHÆ.

978. QUum verò in multis morbis acutis cum viscеribus inflammatis Aphthæ oriantur, de his nunc paucis agendum.

979. Sunt autem parva, rotunda, superficiaria, ulcuſcula, os internum occupantia.

980. Quæ examinata accurate videntur eſſe ultimi emiſſarii, quo in os liquor ſecretus effunditur ſalivoſus, mucoſuſque, exulcerationes, factæ ex obturatione ejus canalis extremi per humorem lentum, viſcidumque eò delatum.

981. Hinc occupant omnia loca, ubi talia emiſſaria hiant; adeoque labia, gingivas, genas internas, linguam, palatum, fauces, tonſillas, uvulam, gulam, ſtomachum, inteſtina tenuia, ubique fere eadem ſpecie.

982. Gentibus Borealibus, paludoſa loca inhabitantibus, tempeſtate calida pluvioſa, infantibus, ſenibuſque, frequentes.

983. Solent autem Aphthas in ore apparituras præcedere febris continua putrida; aut intermittens, continua facta; incipiens cum diarrhœa, vel dyſenteria; magna & perpetua, nauſea, vomitus, proſtratus appetitus; anxietas ingens, ſæpe repetens circa præcordia; debilitas magna; magna evacuatio quæcunque humorum; ſtupor & hebetudo; ſomnolentia levis, inæqualis, perpe-

tua; perpetua querela de pondere & dolore circa ſtomachum.

984. Solet in initio aliquando hinc inde ſparſa apparere ſolitaria puſtula, jam primô in linguâ, in labiorum angulis, in faucibus, & alibi, ſine ulla certâ conſtantia loci primi: & illæ fere ſemper boni genii: aliquando primo apparent in imis faucibus adſcendente quaſi ex œſophago cruſta alba, denſa, ſplendente, inſtar recentis lardi, tenaciſſimè adhærente, lente adſcendente: atque hæ fere peſſimæ, & ut plurimum certò lethales: aliquando duris, craſſis, denſis, tenacibus cruſtis totum cavum oris ubique, uſque ad extrema labiorum, obſident, omnia tegentes ſimul: & ab his rarô reſurgunt ægri.

985. Varius harum color: albus pellucidus inſtar margaritarum; albus ſincerus ex denſitate magna; fuſcus; flavus; lividus, niger: quorum malignitas pari ordine, ac hîc recenſetur, procedit, ut prior optimus, peſſimus poſterior, ſit.

986. Ubi hæſerunt aliquamdiu, ſolent infernè ſolvi, laxari, fruſtulatim decidere, ſicque ſenſim, & ſucceſſivè omnes partes prius affectæ liberantur. Tum nonnullæ cadunt citô, aliæ tarde. Quædam ilico renaſ-

renaſcuntur, quædam tarde, aliæ non: renaſcuntur quandoque æque denſæ ac priores, & etiam nonnunquam adhuc denſiores: patetque iterum tum diverſitas periculi, & ubi.

987. Hic locus (981) natura (979. 980.) cauſa (980. 983.) ſymptomata hujus mali (984 ad 987.) unde de genio ſtatuere licet; atque inde effectus ejus facile deduci poſſunt.

988. Ubi enim talis cruſta aphthoſa totam ſuperficiem tegit partium deſcriptarum (981.) tum ſenſum nervis inprimendum tollit, unde ſapor omnis ſublatus; exitum liquidorum per ſua emiſſaria impedit, unde ſiccitas, vaſorum ſuppoſitorum dilatatio, liquorum ſub his ſtagnantium putrefactio, inflammatio partium ipſarum; cavitates vaſorum abſorbentium claudit, unde ingreſſum novi chyli, potus, medicamentorum impedit, vitia à denegatâ refectione corporis nata producit, unde tandem inde mors; cruſtis deciduis, major per dilatata vaſa jam aperta humorum effluxus, unde ſalivatio, diarrhœa, quæ bonæ ſi non renaſcuntur aphthoſæ cruſtæ; malæ, ſi iterum procreantur; deciduis cruſtis, dolor inflammatarum, & jam denudatarum partium, ſæpe

vivum cruorem ſtillantium, unde ſaliva ſanguinolenta, talisque dyſenteria, hæc autem omnia, ſi ſtomacho, emiſſario hepatis, pancreatis, inteſtinorum applicantur, nos docent infinita mala, quæ ex hoc uno morbo oriri poſſunt: ut non opus ſit aliam prognoſin dicere.

989. Si verô ulceroſæ cruſtæ hæ admodum lentæ, craſſæ, latæ, compactæ, tum ſæpe ſuffocata caro ſubjecta inflammata, ſuppurata, gangrænoſa, in dira ulcera mutatur, eroſo quandoque in os palati uſque ejus involucro; qualia autem in ſtomacho & inteſtinis hinc mala, per ſe patet.

990. Ut curetur optimê hoc malum, debet 1. humorum vitalium impulſus internus in partes obſeſſas excitari, temperari, ut ſuppediato liquido inferne reſolutio, laxatio, lapſus, concilietur cruſtæ ulceroſæ: id efficitur potu multo, calido, diluente, reſolvente, abſtergente. Et quia in malâ ſpecie hujus morbi vaſa lactea obſeſſa introitum facilem negant, hinc fomenta, vapores, balnea, mirifici hîc uſus ex eiſdem; cibus autem optimus ex aquâ, pane, coctis, dein vino & melle miſtis. 2. debet cruſta in facilem citumque lapſum diſponi: id fit fomento,

mento, gargarisimo, clysmate: quæ liquore calido laxante, emolliente, detergente, & satis diu adhærendo humectante, putrefactioni resistente, constare debent. 3. simulac lapsus conciliatus est, tum anodyno, demulcente, & simul parum corroborante medicamento simili utendum. 4. simulac rursum febris sedata, urina hypostatica, pulsus paulo liberior, tum potus corroborans prodest. 5. in fine mali purgans corroborans per alvum exhibendum.

991. Ex hac historia & curatione aphtharum multa obscura problemata practica solvuntur. Cur enim in febre cum diarrhœa & dysenteria in fine morbi apthæ? Cur id in pueris, senibusque inprimis? cur maximè, si medicamenta, victus, regimen, calefacientia, aut adstringentia, in initio morbi hujus data? Cur si in talis morbi initio purgans datur aphtinæ hujusmodi præcaventur? Cur in pessimis aphthis molestus & funestus singultus. Cur ora aphthosa, ventres turbati, appetitus prostrati junguntur ab Hippocrate? cur aphthosa tunica ventriculi lienteriam creat? Cur aphthæ nigræ pestiferæ habentur? Cur aphthosum os gravidæ abortus præmuncium? Cur in putridis pulmonibus, hepate &c. Aph-

thæ adſunt? Cur tumor, calor, ſuffocatio, angina ab aphthis refrigeratis? Cur deliria, jactationes, pervigilia, ſudor frigidus, adeô hic funeſta?

992. Regula ergò eſt: apthæ pellucidæ, albæ, tenues, ſparſæ, molles, facile cadentes, parum renaſcentes, ſuperficiariæ, bonæ; contrâ verò: candidiſſimè opacæ, flavæ, fuſcæ, nigræ, denſæ, craſſæ, coëuntes, duræ, tenaces, aſſiduo refectæ, erodentes, malæ.

NEPHRITIS.

993. IPſos Renes verâ inflammatione occupari ſcimus ex dolore ardente, pungente, magno, inflammatorio loci ubi Renes ſiti ſunt; ex febre acutâ, continuâ concomitante; ex urinâ paucâ, ſæpè parva copia, emiſſa, admodum rubra & flammea, vel in ſummo malo, aquoſa; ſtupore cruris vicini; dolore iliaco; vomitu bilis; ructu aſſiduo.

994. Hanc (993.) producunt omnes cauſæ generales inflammationis renibus applicatæ, adeoque. 1. quidquid fines arteriæ ad tranſmittendum impedit, vulnus, conţuſio, abſceſſus, tumor, decubitus diuturnus, nixus corporis validus, lapillus.

2. quid-

2. quidquid urinam in pelvim, ureterem, veſicam tranſire impedit, ut ſimiles cauſæ, ac mox enarratæ, applicatæ his partibus. 3. quæ craſſiora ſanguinis vi adigunt in canales urinoſos, ut curſus, equitatio diuturna & vehemens, æſtus, nixus, plethora, diuretica acria, venena. 4. ſpaſmodica omnium illorum vaſculorum diu permanens contractio.

995. Si ſumma inflammatio hæc vaſcula occupat, ita ſæpe ſtringuntur, ut nihil reddatur lotii: aliquando ut valde parum, pellucidum, tenue, aquoſum, quod peſſimum. Irritatis ſæpe nervis cohærentibus, & vicinis, dolores & convulſiones facit per ſtomachum, meſenterium, inteſtina, ureteres; unde ructus, nauſea, vomitus, dejectiones alvi, ileus, urina intercepta, crurum ſtupor, horum immobilitas, lumborum ardor.

VENEZIA

996. Sanatur bonitate naturæ, & morbi, 1. per reſolutionem. 2. urinâ copioſa, ruffa, craſſa, continuato fluore redditâ ante diem morbi ſeptimum, aut ad ſummum quartum decimum. 3. Hæmorrhöidibus initio morbi large fluentibus.

997. Sanatur, ubi in ſtatu inflammationis per ſua ſigna noſcitur (993. 995.) 1. per remedia generalia omni inflammationi ſanandæ propria, venæ ſectionem, avulſionem, dilutionem. 2. decocta lenia, emollientia, antiphlogiſtica magna copia ingeſta. 3. Clyſmata, fomenta, balnea ex iiſdem conſtantia. 4. victu humido, leni, quiete, vitatione lecti calidi, inprimis autem decubitus in dorſo.

998. Si nimia ſymptomata doloris, vel convulſionis urgent, opiata proſunt.

999. Vomitum autem nimium, morbi ſymptoma, ſæpe ingeſtu tepidæ mellitæ juvare prodeſt.

1000. Atque hac ſola methodo tuto curatur ipſa nephritis à calculo renibus, ureteribusve impacto orta.

1001. Si cauſæ nephritidis magnæ, nec malum reſolvitur (996.), nec ſanatur (997.), ſed excurrit ultra ſeptimum diem, abſceſſus metuendus; quem fieri, docet remiſſio doloris, ejus in pulſationem mutatio, horror ſæpe recurrens, gravitas, ſtuporque partis; jam factum eſſe docet prægreſſus priorum, tum pulſus, ardor, tenſio

in

in loco, urina purulenta, fœtida, instar urinæ salsæ putrefactæ: simulac abscessus ille factus scitur, utendum valde maturantibus primò & emollientibus, dein purulenta apparente urina, diureticis puris ex aquis medicatis, sero lactis, similibusque, usurpatis simul balsamicis.

1002. Si verò suppuratio illa (1001.) diu durat, totus ren exesus saccum format, nulli usui servientem: tumque frequenter tabes renalis adest.

1003. Si scirrhum hic format, paralysis, vel claudicatio cruris suppositi oritur, immedicabile malum: unde sæpe lenta tabes, hyprops: &c.

1004. Si autem parva copia materiæ inflammatæ coagulata in folliculo urinæ minimo hæserit, basin format, cui apposita sabuli in urina materies crustatim accrescens calculum renalem creët, sicque eundem augeat: de quo postea.

1005. Quin etiam aliquando in gangrænam transit, quod docet vehementia causæ (994.), symptomatum (995.) absentia levaminis per remedia (997.), & subita remissione doloris sine causa, cum sudore frigido, pulsu debili, intermitten-

te, ſingultu, urina vel nulla, vel livida, nigra, capilloſa, fœtente, carunculis fuſcis, nigriſve fœda, defectu virium ſubito, ſummo: ubi nihil juvat, vel medicina (902.)

1006. Hinc patet, infinitas eſſe nephritidis ſpecies, cauſaſque; & inter eas unam à calculo; tamen eſſe omnium ferme eandem curationem? Cur in febribus toties nephritis (993.), ejuſque criſis (996.)?

APOLEXIA.

1007. SUmma velocitas, nexus ſæpe cum inflammatione, fœcunditas multorum inde pendentium malorum, requirit, ut ordine nunc de Apoplexiâ agatur.

1008. Quæ tunc dicitur adeſſe, quandò repente actio quinque ſenſuum externorum, tum internorum, omneſque motus voluntarii abolentur, ſuperſtite pulſu plerumque forti, & reſpiratione difficili, magnâ, ſtertente, una cum imagine profundi perpetuique ſomni.

1009. Accuratiſſima & multiplex valde obſervatio docuit, hunc morbum accidiſſe, quoties illæ prægreſſæ eſſent cauſæ, quæ potue-

potuerunt impedire integrè, vel multum, effluxum liquidi cerebrosi spirituosi in organa sensuum, motuumque voluntariorum, & vicissim hujus refluxum ab his organis in ipsum sensorium commune; superstite interim cerebelloso liquoris in cor, & naturalia respirationis organa, itu, & forsan redditu, aliquo, qui ad has functiones sustinendas quodammodo sufficiat.

1010. Quæ causæ omnes recensitæ ab Observatoribus in aliquas classes redigi possunt in commoda Praxios.

1. Nativa corporis fabrica, Caput magnum; Collum breve, & sæpe sex modo vertebris extructum; Corpus valde crassum & pingue; Temperies plethorica, cacochymia pituitosa multum excellens.

2. Quæcunque sanguinem, lymphama, materiem spirituum ita mutant, ut per arterias cerebri libere ire non possint, sed impacta hæreant: talia sunt sæpe α. polyposæ in carotidibus, vertebralibusque arteriis concretiones, sive circa cor primo, sive intra ipsum cranium factæ; quæ cordis palpitatione,

pulſu inæquali, vertigine, ſcotomiâ, frequentioribus & ad auctum motum, caloremve, increſcentibus, ſe manifeſtant. β. ſpiſſitudo inflammatoria cruoris; quam docent febris acuta continua, phrenitis, dolor capitis ingens, inflammatorius, diu prægreſſa; tum omnia ſigna, quæ orjuntur à ſanguine, qui impeditus ire per vaſa cerebri, eo majore copiâ, & impetu per ramos caroditis alios ruit, unde rubor, tumor, inflammatio oculorum, cum lachrymis excuſſus, faciei, & colli. γ. craſſa, glutinoſa, pituitoſa iners ſanguinis totius natura; unde ſenibus, catarrhoſis, frigidis, humidis, pallidis, leucophlegmaticis, hic morbus admodum familiaris; quin & præſagitur iis futurus jam ante adventum ſuum, per otia, hebetudines, ſomnolentiam, pigritiam ad motus quoscunque, vocem ſolito tardiorem, tremores, ſtertores, incubos, oculos pallidos, turgidos, humentes, caliginoſos, vomitum pituitæ frequentem, vertigines, reſpirationem ad minimos motus anheloſum, cum narium pinnis compreſſis, omnes

cauſæ,

cauſæ, unde glutinoſum iners fit, accumulatur (69 ad 75.)

3. Quæcunque arterias ipſas, vaſave nervoſa cerebri ità comprimunt, ut cruor, ſpiritusque, transfluere non poſſint. 4. plethora, cacochymia replens, calida valde temperies, hinc obnoxia huic malo, maxime ſi motus, calorve ingens velocitatem adauxerint; hinc his accidere ſolet à lauto valde cibo, potu, medicamentis acribus & valde moventibus, ut ſunt cardiaca, volatilia, vomitoria, &c.; æſtu, motuque exorbitantibus, intentione animi ſummâ, diuturnâ, ſæpe repetita. 5. tumores quicunque intra cranium nati, inflammatorii, abſceſſus, ſeroſi, pituitoſi, ſteatomatoſi, ſcirrhoſi, oſſei, vel arterias, vel venarum coitum circâ torcular, vel nervorum initia medulloſa, comprimentes, aut medullam cerebri ipſam. 7. nimia velocitas cruoris in caput determinata, dum per inferiora arterioſa vaſa impeditum iter per quaſcunque ex infinitis cauſas. 8. quæ extra cranium venas cerebri ſanguinem referentes comprimunt rurſum quâcunque cauſa.

cauſa. 2. effuſi humores ſanguinei, purulenti, ichoroſi, lymphatici ſupra duram piamve matrem externe comprimentes.

4. Omnia, quæ arterioſa, venoſa, lymphatica vaſa interioris cerebri, circâ cavitates ità ſolvunt, ut exeuns liquor aggeſtus, compreſſu ſuo fornicatas cerebroſorum nervorum origines lædat. Talia ſunt, ſerum acre in hydropicis, leucophlegmaticisque; ſanguis in plethoricis; acrimonia atrabilaria in melancholicis, ſcorbuticis, podagricis; quæ vulgaris cauſa intrâ 40. & 60. geſimum ætatis annum agens; quæ omnia latentia per cauſas moventes excitata, ſæpe ſubito morbum hunc creant. Hujus ergo prænuncia ex naturâ materiæ prius natæ, & cognitis cauſis excitantibus, peti debent. Maxime his animi affectus ſummi, & intenſiſſima ſtudia, nocent.

5. Huc venena quædam referuntur, quæ tamen vel ex vi trium ultimarum cauſarum (N. 2. 3. 4.) agunt, vel potius pulmoni primo, quam cerebro nocent.

1011. Causas has (1010.) docuit Anatomica inspectio cadaverum apoplexiâ extinctorum, atque observatio historica eorum, quæ in ipsa horum ægrorum curatione observari possunt: meditatio autem facile in dictas (1010.) classes ordinat, curationi inveniendæ quam aptissimas.

1012. Ex iisdem constat à diversis, & oppositis quidem causis, morbum hunc sæpe produci; adeoque bene dividi in sanguineam & pituitosam; sed non perfectâ divisione, quum & serosa, & atrabilaria, & polyposa sit, & alia.

1013. Locus vero affectus in apoplexiâ exquisitâ est totum sensorium commune; in parapoplexiâ vero ejus quædam pars præ cæteris, reliquis quodammodo, sed tamen minus, pressis. Cerebello, ut plurimum, in initio illæso.

1014. Unde patet, cur pulsus & respiratio exerceantur, sensibus interim, motibusque voluntariis, destructis? imo cur sæpe pulsus & respiratio crescant pro rato, quo sensus, motusque plus decrescunt, ut & circâ mortem?

1015. Magnitudo igitur apoplexiæ censetur ætate, temperie, fabricâ ægri; tum vehe-

vehementia ſymptomatum, & imprimis abſoluta deſtructione ſenſuum, motuumque; reſpiratione valida cum profundo ſtertore; ſpuma circa os copioſa, viſcidaque; ſudore tenui, guttatim hærente, frigidiuſculo; ortu ex debili primò parapoplexia prægreſſa; ortu ex epilepſia ingenti præmiſſa, vel ex cauſa nota vehementiori.

1016. Levitas & ſanabilitas mali contra decernitur ex levitate ſymptomatum, abſentia dictorum (1015.)

1017. Lenis apoplexia ſolvitur ſuperveniente ſudore multo, æquabili, rorido, calido, levante; urina multa, craſſa; hæmorrhoidibus largis, diu fluentibus; fluxu menſtruo reſtituto; alvi fluxu; febre magna.

1018. Paulo gravior, ſuperata cauſa, ſolet mutari in paralyſin alicujus partis muſculoſæ; totius lateris unius, unde hemiplegia; vel omnium cervici ſuppoſitarum partium, unde paraplegia dicitur; quæ raro curatur, ſemperque memoriæ, judicii, motuum læſiones relinquit; unde ſoporoſi, hebetes, tremuli, vertiginoſi, puſillanimes remanere ſolent.

1019. Exquiſita apoplexia (1015.) attrito cerebello, corruptis liquidis, cauſa in cere-

cerebellum propagata, in mortem cito finitur, raro ſeptimum diem excurrens.

1020. Futura apoplexia prævidetur: 1. ex cognita naturali temperie (1010. N. 1.) 2. materie morboſa cognita ut cauſa proëgumena (1010. N. 2, 3.) 3. ex procatarcticis. 4. ex primis effectibus incepti mali, ut ſunt tremor; vacillatio; vertigo; ſcotomia; ſtupor; ſopor; memoria vacillans; tinnitus aurium; inflatus ſuperiorum; reſpiratio ſolito profundior, cum naribus compreſſis; incubus.

1021. Præſens facilè noſcitur, ſi modo inter diverſos ejus gradus diſtinguitur.

1022. Curatio hujus mali generalis nulla dari poteſt: oportet enim, ut pro varietate cauſæ (1010.), modi applicandi, & loci affecti, varia omnino ſit; & ut applicetur antequam malum adoleverit.

1023. Si ergò ex lenta, inerti, frigidaque cauſa (1010. N. 2. lit. γ.) oritura prævidetur per ſigna ibi poſita, ſtatim conandum. 1. ut preſſio glutinoſi à capite avertatur. 2. lentor in cerebro & in toto corpore attenuetur.

1024. Preſſio in vaſa cerebri minuitur. 1. derivatione in alia, & oppoſita loca. 2. evacuationibus univerſalibus.

1025.

1025. Vapor, fotus, balneum, ſuctio, epiſpaſticum, rubefaciens, veſicans, cauſticum, fonticulus, ſetaceum, frictio, ligatura determinata, venis majoribus, pedibus, cruribus, fœmoribus, applicata primo ſcopo attingendo (1025. N. 1.) valent. Collutiones, gargariſmi, maſticatoria, ſalivam moventia, apophlegmatiſmi, ori, faucibus, naribus applicata, eidem inſerviunt.

1026. Vomitoria, purgantia valida, certo determinata; ſcarificatio; venarum pertuſio ſecundo ſcopo (1024. N. 2.) ſatisfaciunt; licet aliquid ſemper incerti ſecum ferant.

1027. Lentor vero, præmiſſis (1024. 1025. 1026.) determinantibus, diſſolvitur remediis generalibus contra gluten deſcriptis (75.) cum prudentiâ adhibendis, capiti applicandis omni formâ: inter omnia veſicæ per cantharides proſunt, & inſecta ſimilia ſenſim uſurpata.

1028. Si ab iisdem cauſis (1023.) apoplexia jam facta eſt, raro curatur: ſi vires ferunt, eadem tentanda (1023. ad 1028.) naribus, ori, capiti applicanda omnia, quæ ſenſus excitare queant; acer-

rimi

timi uſurpandi ſtimuli quicunque; alvus acri clyſmate laxanda.

1029. In uſu tamen horum omnium (1028.) augetur ſæpe malum, materie magis motâ, & impactâ, per omnia ſtimulantia: viribus tamen mox projiciundis per evacuantia. Hinc in conciliandâ diſſolutione ſemper evacuationi & avulſioni ſtudendum, quantum res pati queat: inde regula; Venæ ſectio, ni juvet, occidit.

1030. Si autem per ſua ſigna (1010. N. 2. l. β. N. 3. l. α. l. 2.) apoplexia oritura prævidetur, ilicô confugiendum ad ea, quæ velociſſimè inanire, reſolvere, avertere, queant. 1. ergô fiat larga, cita, miſſio ſanguinis, & quidem ex jugularibus venis; quæ, pro re natâ, repetatur: poſt hanc enim, ſi ſtatu eſt morbus ſanabili, ſtatim levamen oriri ſolet 2. tum purgans antiphlogiſticum detur magnâ copiâ, & aliquoties repetatur, ut fere aſſidua diarrhœa excitetur; ſi autem purgantia non ſatis citô operantur, clyſmate ſatis acri determinentur. 3 toto dein decurſu morbi medicamenta refrigerantia, diluentia, attenuantia, ad urinas ducentia, exhibeantur. 4. aſſiduô ſimul revellen-

vellentia fortia addantur, donec malum ſuperatum ſit. 5. victu, potuque utatur tenuiſſimis. 6. caveatur ſummopere ab omni medicamento valido ſtimulante, movente, calefaciente; à calore externo; à decubitu in lecto, maxime declivi & ſupino.

1031. At ſi illa ipſa (1030.) jam facta eſt, vix ulla ſpes ſupererit; eaque ſola in exercitatione eorundem (1030.)

1032. Quæ vero ab extravaſatis liquidis inter cranium & membranas, inter membranas ipſas, à vulnere, contuſo, fracto, ſuppuratove oritur, jam tractata eſt in vulneribus capitis (267. 268. 273. ad 297.) unde petenda.

1033. Quæ ab effuſis jam liquidis in interioribus cerebri cavitatibus orta jam eſt (1010. N. 4.) per ſua ſigna ibi data, cognita, vix requirit medelam, quum plerumque mors certa cito adſit: ſi quid tentandum, id omne ſperandum 1. à reſorptu effuſi in venas iterum (279. 280.) 2. à correctione acrimoniæ prædominantis, & glutinis ſimul, quæ nullâ re felicius, quam per ſaponacea Chemica abſolvitur.

1034. Quæ à prædominio lymphæ extra-

travaſatæ orta eſt, facilius tollitur, omiſſa, utpote hic fere nocente, miſſione ſanguinis; datis hydragogis fortiſſimis ſtatim ad alvum determinatis; tum diſſipantibus applicatis; maxime veſicatoriis largiſſimis, diu apertis; victu exſiccante; fortibus epiſpaſticis, fonticulis, ſetaceiſque.

1035. Si vero à venenis jam producta fuerit, nulla hactenus medela deſcripta habetur; ut nec illi, quæ à polypo.

CATALEPSIS.

1036. CAtoche, Catochus, Catalepſis, dicitur morbus, quo laborans repente, immotus, nec ſentiens, illum corporis ſtatum retinet, quem primo momento accedentis morbi habebat.

1037. Hujus ergo proxima cauſa immobilitas ſenſorii communis, prout primo momento inſultus ſe habebat.

1038. Ergo ſanguinis cerebroſi, glandularum cerebri, emiſſariorum ejus abſoluta quies, ut in initio.

1039. Omnes quidem in eo morbo functiones cerebri lædùntur, & illæ, quæ inde pendent; ſoli muſculi ſic manent tenſi ut in initio erant; cæterum reſpiratio

& pulſus ſuperſunt, at plerumque leves.

1040. Febris intermittens diu perdurans, maximè quartana; melancholica, ſicca, ſtrigoſa temperies, menſtrua, & hæmorrhoides retenta; terrores ſummi, ſubitique; profunda, protracta diu in unum objectum meditatio; febres validæ in homine ſanguinolento accenſæ; morbum hunc plerumque antecedunt.

1041. Diſſecta cadavera demonſtravêrunt arterias venaſque cerebri valdè turgentes fortiter impacto denſo cruore.

1042. Sanatur ſæpe excitatâ largâ narium hæmorrhagiâ.

1043. In alios morbos rarô tranſit; aliquando tamen Epilepſia, Convulſio, Dementia, ἀτροφία, eum exceperunt; in mortem plerumque finitur.

1044. Curatio tentatur pro varietate cauſæ varia. Excitando per objecta validè in organa ſenſuum agentia, ut ſunt lux, ſonus, ſtimulus, ſal volatilis acer, dolor, frictio, motus continuatus; hæmorrhagiæ ex naribus prolectu; hæmorrhoidalis, menſtruive fluxus prolectu; ſternutatoriis; vomitivis; veſicatoriis; fonticulis; ſetaceis: victu humectante.

CA-

CARUS.

1045. CArus est apoplexia levis, somnus verò gravissimus, cum febre, ex causis maximè cerebrum illæsum comprimentibus (1010. N. 3. l. α. β. γ. δ.), aut causis obstruentibus, sed facilius, quam in apoplexiâ, solvendis (1010. N. 2. l. β. γ.) est in hoc aliqua perceptio, sed subitanea; aliquis sensus, sed parvus.

1046. Hinc à caro soluto sanitas, nisi quod forte titubatio vacillans capitis aliquamdiu supersit.

1047. Curatio petenda ex curatione apoplexiæ tradita (1020. ad 1036.)

1048. Coma vigil, Coma somnolentum. Cataphora, videntur tantum esse Cari leviores species (703. ad 710.)

1049. Lethargus autem levior est apoplexiæ species ex causa frigida, lentâ, aquosa: unde ex historiâ apoplexiæ ejus cognitio & curatio petenda (1008. ad 1036.)

DE MORBIS CHRONICIS.

1050. HActenus de morbis principibus acutis internis, & externis: nunc de Chronicis agendum. Illi verò, si in corpore nati, ortum duxerunt vel ex vitiis liqui-

dorum sensim natis, vel ex vitiis relictis à morbis acutis non bene sanatis.

1051. Vitia liquidis sensim nata oriuntur. 1. ex ingestis aëre, cibo, potu, condimento, medicamento, veneno, tam alienis, ut nostris humoribus similia non sint, tam validis, ut vi nostrorum viscerum & humorum nostris assimilari non possint. Eaque sunt α. *acor* (60. ad 69.) β. *austerum*, ex acore & terrestri plurimo unitis, ut à fructibus immaturis, vel adstringentibus succis, vinis, & similibus; quæ liquores coagulant, vascula constringunt, hinc obstructiones duras pariunt (31. 36. 40. 50. 51. 113. N. 1. 117.) Sanatur diluentibus, alcalicis fixis, saponaceis alcalicis, diu, prudenter usurpatis. γ. *acre pingue aromaticum*, ex cibis, potibus, condimentis, calidis odore, sapore; hæc calorem, attritum, læsionem minimorum vasculorum, dolores calidos, attenuationem liquorum, horum putrefactiones, extravasationes, & similia multa producunt: curantur aquosis, farinosis, gelatinosis, acidis. δ. *Pingue iners*, ab nimio usu pinguium ex animalibus terrestribus, piscibus, vegetabilibus oleosis; hinc obstructio (117.) ranciditas biliosa, inflammatio, corro-

corrosio, putrefactio pessima (82. 526.) Curatur diluente, saponaceo, acido. ε. *sal-sedo muriatica*, ex sale, salitisve; vascula destruit, liquida solvit, acria reddit illa, hinc ἀτροφίαν, solutiones vasorum, extravasationes liquorum, non citô putrescentium, sed maculas producentium. Tollitur aquâ, acidis, lixivio, calcis vivæ. ζ. *alcali* (76. ad 91.) η. *glutinosum.* (69. ad 76.) 2. à viribus nostris nimiis in ingesta (50. ad 58. 92. ad 106.) 3. à spontaneis nostrorum humorum vitiosis permutationibus (58. ad 91.)

1052. Ex morbis acutis male sanatis oriuntur vitia in humoribus quocunque corporis loco: α. purulenta (158. N. 5. 6. 7. 402.) quæ producunt multa mala (936. N. 4. 941.) sanantur (942.) β. Ichorosa (158. N. 4. 206.) quorum effectus rodere, consumere. Sanantur blandis, demulcentibus, inspissantibus: γ. putrefacta, quæ recensita (1051. N. 1. l. γ. ζ. N. 2. N. 3.)

1053. Morbi acuti male sanati in partibus solidis, compositisve, relinquunt Abscessus (387 402.) Fistulas (413.) Empyemata (894.) Scirrhos (392. 484. 485. 486.) Cancros (492. 494.) Caries (526.)

1054. Ex his in morbis (1051. 1052. 1053.) simplicibus, aut omni modo compositis inter se infinite sane alii, ut effectus, sequi possunt; adeoque ex eorum dato intellectu hactenus optime perspici, & curari.

1055. Quum verô inde pendeant, ut patebit, omnes Chronici; horum ergo generalis doctrina, divisioque hinc haurienda.

1056. Unde etiam statim apparet, hos varietate quidem infinitos ratione symptomatum, tamen ex origine non adeo compositâ pendere, neque tam varia medicamenta, medendive methodum requirere; tum simul perspicitur diuturnitatis in plerisque, incurabilitatis vero in multis ratio; id ipsum pertractando jam patebit.

PARALYSIS.

1057. Paralysis vocatur musculi laxa immobilitas, nullo nixu voluntatis, vel vitæ, superanda; sensus aliquando simul absolute perit; aliquando levis cum stupore, sensuque quasi punctorio levi, supersest.

1058. Causa hujus proxima semper impeditus fluor liquidi nervosi à cerebro in musculum paralyticum, vel liquidi arteriosi in eundem.

1059.

1059. Ergô oriri potest. 1. ab omni causa apoplexiam generante (1010.) 2. ab omni eâ, quæ nervum transmittendo spiritui ineptum reddit. 3. Quæ introitum arterioſi cruoris in musculum impedit. Inde paraplegiæ, hemiplegiæ, paralysios partis singularis, natura intelligitur.

1060. Itaque apoplexia; levior parapoplexia (1009. 1010. 1015.) epilepsia; convulsio; dolor ingens & diuturnus; omnes solitæ evacuationes retentæ cum subsequente vertigine, ut hæmorrhoidum, menstruorum, abscessuum, fistularum, alvi, vesicæ, salivæ; metaptoses cujuscunque materiæ morbosæ in acutis, vel chronicis; quidquid obstruendo, solvendo, comprimendo, ligando, distorquendo, distrahendo, constringendo, nervos lædit; adeoque crassi humores, vulnera, erosiones, abscessus, gangrænæ, tumores inflammatorii in integumentis nervosæ medullæ, in gangliis, in nervis ipsis, serosi, purulenti, ichorosi, scirrhosi, & similes, fortes arctæque ligaturæ, fracturæ, luxationes, adstringentia valde alimenta, medicamenta, venena; inde frigus summum, calor maximus, humiditas frigida, usus aquæ calidæ nimius

assiduus, vapor arsenici, antimonii, calcis recentis, mercurii, & aliorum venenorum, Paralysin creare possunt.

1061. Causa proxima (1058.) & remota (1059. 1060) adeoque his nata paralysis ipsa, varios admodum producit effectus, pro varietate sedis, ubi illa causa hæret; pro varietate magnitudinis, qua ibi hæret; pro diversitate partis affectæ, prout vitæ necessaria magis minusve, magis mediatè, vel immediate; inde enim lethalis, minus lethalis, sanabilis, incurabilisve haberi potest.

1062. Paralysis Cordis, pulmonum, musculorum respirationi inservientium, gulæ quæ, brevi lethalis: stomachi, intestinorum, & vesicæ, à causis internis, valde periculosa: musculorum faciei mala, & facilè in apoplexiam mutabilis. Paraplegia valdè periculosa, apoplexiæ prænuncia, hac nata lethalis: hemiplegia mala, paraplegiæ affinis, hinc apoplexia necans; quæ cum frigore, insensilitate, atrophia partis, mala, raroque medicabilis: quæ cum sæva convulsione, & magno calore partis oppositæ, mala; ex horum verò oppositis scitur, quænam sanabilis, minusque metuenda sit: quænam verò toties causa repentinæ, nec ullo præsagio,

gio prævisæ, mortis, sine ullo fere symptomate concomitante.

1063. Quæ omnia (1057. ad 1063.) si quis singulis musculis, cujuscunque demum functionis auctoribus, applicat, infinitorum certe, & maximè mirabilium morborum causas intelliget, diagnosin, prognosinque sciet.

1064. Sanavit natura hunc morbum attenuando & dissipando materiem morbosam, mala crisi ad cerebri exteriora, ejus ventriculos, circa medullam oblongatam, spinalem, exitum nervorum à medulla, nervos, depositam; solvendo impacta per magnam febrim supervenientem; movendo per tremorem convulsivum partis; educendo per diarrhœam largam & diuturnam.

1065. Curatio requirit ablationem causæ (1059. 1060.) nervorum functionem & arteriarum impedientis, dein liberi fluxus restitutionem.

1066. Causa impediens aufertur variis modis, causæ, prius perspectæ, facilè applicandis.

1067. Si illa causa intus hærens, crassa, stagnansque est, utendum iis remediis, quæ

producere possint illa, quibus Natura (1064.) hunc morbum sæpe sanavit.

1068 Ergo curatio tentatur 1. attenuantibus, dissipantibusque α. Aromaticis, cephalicis, nervinis, uterinis dictis vegetabilibus, specie succi expressi, infusi, decocti, extracti, spiritus, conditi. β. Salibus fixis ustione, volatilibus destillatione, aut putrefactione hinc electis. γ. Oleis expressione, coctione, infusione, destillatione hinc productis. δ. Saponaceis ex horum combinatione per artem productis. ε. Virosis animalium partibus, insectorum succis, spiritibus, oleis, salibus, tincturis. ζ. Salibus fossilibus, crystallis metallicis, & iis, quæ ex his maximè composita. η. His omnibus, ut se mutuô juvent, cum prudentiâ, permistis: atque horum quidem usu attenuatio, dissipatio, calor febrilis, obtinetur. 2. Validis stimulantibus, & impacta quæcunque fortiter, motu nervoso tremente & convulsivo excitato, excutientibus: eo inprimis sternutatoria, & vomitoria fortia pertinent, si aliquoties inprimis repetuntur. 3. Purgantibus per alvum calidis, solventibus, aromaticis, vegetabilibus, vel & fossilibus acribus, metallicisque

cisque mercurialibus, antimoniatis, adeoque fortibus hydragogis, largâ dosi, pluribus diebus successivè repetitâ, datis; quorum ope copiosa, & aliquamdiu perdurans diarrhœa, excitetur. 4. implendo primo vasa corporis largo potu attenuantium præmissorum, dein excitatione majoris motus, & sudoris, ope vaporis spirituum accensorum.

1069. Frictiones externæ siccæ, calidæ ad ruborem usque, vel cum spiritibus penetranti & stimulante virtute præditis ex animalibus, vegetabilibusque, aut cum oleis, linimentis, balsamis, unguentis, nervinis, prosunt. Balnea vaporum, immersiva; Emplastra acria, aromatica, attrahentia dicta; Cucurbitæ; scarificationes; vesicatoria; fustigationes; dolorem & levem inflammationem excitantia, ut urticæ, & similia, juvant.

1070. Maximè autem curandum, ut ad sedem causæ detectam omnia remedia (1068. 1069.) si possibile, applicentur: pars læsa, plures simul eodem vitio læsæ, scientia musculorum, nervorum, horum unio, origo, dispersus, & cognitio functionum ab unoquoque horum pendentium, si comparantur inter se, clarè docent sedem latentem mali.

EPILEPSIA.

1071. PRiori malo adversus valde morbus Epilepsia est, quæ adesse dicitur, quoties homo subito prosternitur, amissis sensibus externis, internisque, cum concussu violento, involuntario musculorum omnium, vel aliquorum, reciproco, alternâ cum requie, & novo paroxysmo.

1072. Morbus hic mirâ facie variatus sæpe tam mirabilis apparet, ut diis, dæmonibus, iræ divinæ, incantamentis, & similibus causis, naturalibus majoribus, adscriptus sæpe fuerit.

1073. Nulla quippe gesticulatio, inflexio, posituraque noscitur, quam non aliquando exhibuerit; omnes quoque nonnunquam æmulatur motus, cursus, ambulationis, gyrationis, prostrationis, decubitus, erecti, rigidique corporis species.

1074. Omnes tamen hæ varietates tantum versantur in mutatis motibus aliquarum partium mobilium, adeoque musculosarum; ergô tantum ponunt varias musculorum contractiones; hinc varios liquidi nervosi influxus; inde variam hujus à sensorio communi expressionem in nervos: tandem itaque varias causas in cerebri medulla

has expreſſiones producentes : quæ optimè noſcuntur enarratione harum hiſtorica.

1075. Illæ autem ſunt 1. hæreditariæ ex labe gentili Patris, Matris, parentumve, aut majorum, ſilente ſæpe morbo in genitore, dum ex avo derivatur in nepotem. 2. Congenitæ, ex imaginatione Matris gravidæ excitatâ per conſpectum Epilepticum. 3. Cerebrum in integumentis ſuis, ſuperficie, ſubſtantiâ, ventriculis male affectum, per vulnera, contuſiones, abſceſſus, pus, ſaniem, ichorem, ſanguinem, lympham acrem, fœtidam, excreſcentias oſſeas cranii interni, intropreſſiones ejus, cartilagineam ſinuum venoſorum naturam, fragmenta, ſpinasve oſſium, vel inſtrumentorum lædentium meningas, cerebrumve, argentum vivum ad cerebrum quâcunque viâ delatum. Idem cerebrum affectum male per inflammationem, corruptionem, eroſionem meningum, à carie oſſis, bile atrâ, gummatibus venereis. Has autem cauſas juvant omnia, quæ liquidorum in cranium affluxum augent, ut ſunt, plethora, motus, calor, ebrietas, epulæ, venus, ingenium perſpicax, altum, meditatio profunda affectus animi ingentes, imaginatrix vis ingens, terror, metuſque inprimis.

4. omnes violentæ affectiones generis nervosi, ut sunt magni & periodici dolores, passio hysterica, rosiones & irritationes à lumbricis, dentitione, acri humore, lacte caseoso, acri, acido infantum, meconio, contagio variolarum, cardiogmo, ulcerosa materie alicubi hospitante, inediâ crapulâ, acria potulenta, esculenta, medicamenta, venena. 5. ab interceptis nonnullis, quæ olim excerni solebant, sanie, pure, menstruis, lochiis, hæmorrhoidibus, urinâ. 6. fumis nonnullis paroxysmum integrantibus, fomite alicubi hærente, unde sensu elevatæ auræ adscendens cerebrum petit.

1076. Quæ omnia (1075) historia observatorum, & incisio cadaverum, docuit.

1077. Effectus hujus morbi reduci possunt: 1. ad mala corrupti tot violentis & repetitis convulsionibus cerebri, unde vacillatio memoriæ, hebetudo, stultitia, paralysis, apoplexia, mors. 2. ad mala nervorum & musculorum, unde horum, & artuum, contractiones, distorsiones, deformitates. 3. à violento spasmo inflammatio, gangræna, nigredo partium sanguinolentarum, maxime quæ suprâ musculos sitæ sunt. 4. ad secretiones quasdam in impetu paroxysmi vi factas,

cibi,

cibi, potus, lymphæ, bilis, ſpumæ, muci, ſalivæ, ſurſum rejecta; fœcum alvi viridium, ſeminis, urinæ per inferiora egeſtio; ſanguis utraque viâ ſecretus huc ſpectant.

1078. Inde intelligitur, quæ hereditaria? cur ea nunquam ſanabilis? quæ idiopathica? cur raro curabilis? quæ ſympathica? cur ſæpe curabilis?

1079. Atque etiam liquet, diverſiſſima remedia, diverſiſſimam curandi methodum, ad hunc morbum requiri, pro notâ varietate cauſæ, materiæ peccantis, loci, ad quem applicatio remedii, per quem eductio mali, fieri debet.

1080. Cauſa enim prima & ſecunda, in malâ conformatione ſolidorum conſiſtens (1075. N. 1, 2.) vix ullam ſuscipit radicalem medelam; paroxyſmorum autem renovantes cauſas, utpote renatas aſſidue, tollere tuto poteſt: unde hæ, quæ infinitæ, nec niſi obſervando cognoſcendæ, indagari debent ſedulo, dein pro ſuâ naturâ curari.

1081. Tertia (1075. N. 3.) cognoſcitur ex ſymptomatibus aliis læſum ſimul cerebrum deſignantibus, ut eſt dolor, gravitas, plenitudo, læſio capitis, antecedens, vertigo,

vertigo, tremor universalis, scintillæ oculorum, eorundem immobilitas, circumgyratio totius capitis, vel & corporis. Hujus causa solida vix tolli potest, quia vix cognoscitur singularis: revellentia, discutientia, viam parantia, depurantia, juvant: hinc venæ sectio, purgatio, vomitus, inustio, fonticulus, fistula, epispasticum, vulnus capitis, cranii perterebratio, antihysterica, opiata, prosunt: ex quibus quid eligi debeat, docebit inventa mali causa proxima (1079.)

1082. Quæ à causâ quartâ (1075. N. 4.) fit, ea tractanda erit variê prô varietate suæ causæ proximæ: hinc anodyna, paregorica, narcotica; antihysterica; anthelmintica; demulcentia & corrigentia acrium; incisio apta gingivarum; ablatio, correctio, materiæ ulcerosæ, tunc fiunt antepileptica.

1083. A quintâ causâ (1075. N. 5.) ortæ epilepsiæ medela fit solvendo materiem immobilem, laxando vias, expellendo: hinc vesicatoria, caustica, fonticulos, & fistulas producentia; aristolochica; emmenagoga; hæmorrhöidas aperientia; diuretica toties contra hunc morbum prosunt.

1084. Quæ

1084. Quæ autem à causâ sextâ (1075. N. 6.) oritur, tolli poterit, sanatâ debilitate generis nervosi nimis facilè movendi, quod exercitio motus, lusus, equitationis, vectionis; assumtu aromatum; usu chalybis, & corroborantium optimè fit: tum etiam loci fomitis exulceratione artificiosâ, profundâ, diuturnâ, inductâ cæsim, causticis, vesicatoriis; dein autem apertis retentis diu per suppurantia corrosivis mista: tandem ligaturis nervum comprimentibus affectum.

1085. Ex his vanitas apparet omnium specificorum, & methodorum, quæ inanis jactantia contrâ hoc malum laudat.

1086. Et patet quidem, causam proximam omnis Epilepsiæ exquisitæ semper esse nimiam cerebri in nervos motorios, nullam in sentientes, actionem.

1087. Atque causas, quæ reciprocos paroxysmos creant, numero & varietate plurimas esse.

1088. Tandem verò spasmi singularis, opisthotoni, emprosthotoni, tetani universalis, origo, natura, effectus, sanatio, sponte patent; quum sint modo species Epileptici insultus singularis.

MELAN-

MELANCHOLIA.

1089. MElancholia vocatur Medicis Mille morbus, in quo æger delirat diu, & pertinaciter, sine febre, eidem fere & uni cogitationi semper affixus.

1090. Hic morbus oritur ex illâ sanguinis & humorum malignitate, quam bilem atram dixere Veteres; & rursum idem morbus à mente initium ducens brevi in corpore bene sano ipsam bilem atram facit.

1091. Ideo opus hic erit paucis ideam pingere mirifici hujus mali, & de quo tam obscura doctrina habetur, ut injusti criminis rea agatur Antiquitas.

1092. Si in toto sanguine mobiliora dissipata reliquerint immobiliora unita, tum ille erit crassus, ater, pinguis, terrestris. Ei vero vitio nomen dabitur *humoris atrabiliarii*, vel *succi melancholici*.

1093. Cujus (1092.) causa, omne id quod mobiliora expellit, reliqua figit: vehemens mentis exercitatio, noctes atque dies in unum fere objectum occupata, pervigilium; animi motus magni, sive hilaritatis, sive mæstitiæ; magni & operosi motus corporis multum repetiti, inprimis in aëre valde sicco & calido admodum;

dum; eo & immodica venus; cibi auſteri, duri, ſicci, terreſtres, cum quiete & torpore corporis diu aſſumti; potus ſimiles; huc fumo, aëre, ſale induratæ animalium partes, maxime durorum & annoſorum, fructus immaturi, farinacea non fermentata, medicamenta adſtringentia, coagulantia, figentia, refrigerantia, venena lenta, ſimilia; febres calidæ diu hærentes, ſæpe repetentes, ſine bonâ criſi, & ſine diluentibus, abeuntes.

1094. Ubi jam in cruore id malum (1092.) per ſuas cauſas (1093.) natum adhuc omnem circumeuntem humorem æquabiliter inficit, producet aliquos morbos ſtatim conſpicuos, qui fere ſequentes: color externus, internusque, primo pallidior, flavior, magis fuſcus, liveſcens, niger, cum maculis ſimilibus; pulſus lentior; frigus majus; reſpiratio lenta; circulatio per ſanguinea vaſa bona, per lateralia parcior, minus bona; hinc humorum ſecretoriorum & excretoriorum omnium minor, tardior, craſſior, exitus; minor conſumtio; parcior appetitus; macies; mœſtitia; ſolitudinis amor; affectus animi quicunque pertinaces,

naces, magni; in reliquis ἀδιαφορία; torpor ad motus; ſumma tamen ſimul ſtudii cujuſque & laborum conſtantia.

1095. Habet ergò pro materie terram & oleum ſpiſſum ſanguinis, unita, compactaque ſimul: quæ prout liquidiore, blandiore, diluente parte magis privata, quoque ipſa magis condenſata, tenacius miſta, & diutius nata, eo effectis pejor, eo curatu difficilior eſt.

1096. Inde diagnoſis, & prognoſis (quæ clarior ex ſequentibus,) patent, quin & ſanationis ratio hinc conſtat.

1097. Statim enim ac initiis primis (1093. 1094.) cauſa, effectuve, ſe prodit, animo aſſidua objectorum variatio concilianda, & quidem ipſo ignaro; eligenda autem, quæ affectui prædominanti oppoſitum in ægro creare ſolent; diluentibus, demulcentibus, paregoricis, narcoticis, quiete, conciliandus ſomnus eſt; aëre utendum humido tepeſcente; cibi dandi leves; liquidi, ſanis humoribus ſimiles, recentes, blandi, vi leni ſaponaceâ laxantes, atque in horum uſu diu perſiſtendum; medicamenta danda diluentia, acre demulcentia, oleoſum terreſtre reſolventia, vaſa laxan-

laxantia, leni ſtimulo expellentia, ut ſucci bene maturorum fructuum horæorum, mellita, olera, juſcula ex his confecta; aquæ minerales; potus optimus ptiſana mellita leviter; abſtinentiâ ſedula à cauſis mali (1093.)

1098. Si autem illa ipſa materies (1092.) per eaſdem cauſas (1093.) magis denſa, tenax, immobilis reddita eſt; neceſſariò in vaſa hypochondriaca depelletur: id enim natura hujus humoris, ſitus & conditio horum vaſorum, & leges hydraulicæ docent. Inde ſenſim hic hærebit, accumulabitur, ſtagnabit: tum vocatur *Morbus Hypochondriacus*, lienem, ventriculum, pancreas, omentum, meſenterium obſidens.

1099. Hinc ibi producit ſenſum aſſidui ponderis, anxietatis, repletionis, maximè ab aſſumtis, cibo, potuque; reſpirationem ob gravata viſcera abdominalia difficilem; bilis utriuſque, pancreatici, ſtomachici, inteſtinorum, meſenterii ſuccii in confectione, ſecretione, permiſtione, efficacia in cibis, impedimenta; inde digeſtionem primam omni modo læſam; eſculentorum corruptionem in crudum acidum,

dum, si ex vegetabilibus, in putridum alcali, rancidumve oleosum, si ex animalibus; hinc ructus, flatus, spasmos, adstrictam alvum, fœces induratas; icterum pejorem gradu, quam prior (1094.) omnia mala (1094.) jam pejora.

1100. Ubi jam eousque adolevit (1098.) & per effecta sua (1099.) se manifestavit, summâ ope nitendum in curationem, quia aliter tetra mox oritur mali indoles; difficultas autem maximè vitanda hæc est; si malum perseverat, fit incurabile, & sæpe lethale, ut in sequentibus liquebit: si evacuantibus pugnatur, sani, & facilè mobiles humores expelluntur, tenaces malique hærent, unde pejor morbus: si per stimulantia & solventia valida tentatur, sæpe subito soluta materies acris fit, & impetu magno ruens in tenera vasa hepatica, ea destruit, unde multa, & immedicabilia mala.

1101. Hinc 1. lente mobilis reddenda materies est, indagando naturam prædominantis acrimoniæ; tum dando medicamenta saponacea, in quibus prædominetur acrimonia opposita illi, quæ in illo humore adest, in his pergendum, donec

donec pulſus inæqualis, debilisque, nauſea, teneſmusve, anxietas, febricula, ſigna dent motæ materiei; tum 2. ſtatim leni laxante purgatione, clyſmate ſimili, ſero lactis, aquâ minerali, ſimilibusque expellenda eſt.

1102. Verum ſi eadem illa materies (1098.) jam fixata, compactaque, ibi diu hæſit, ipſa acris fieri incipit, & rodens, per ſtagnationem, motum viſcerum, calorem ambientium; nova aſſiduo aggeritur, quia jam obſtructio facta eſt, & cauſæ eædem perdurant; hinc mole aggeſtâ, acrimoniâ natâ, motu aſſiduo, vaſa extendit, rodit, corrumpit; inde lienis, ſtomachi, pancreatis, omenti, meſenterii, inteſtinorum, hepatis, ſimilis deſtructio; adeoque omnia mala (1099.) priora multum auget, maxime vero aſſiduo putrefacti vapore venis recepto omnes functiones, inprimis cerebri, perturbat. Tumque vocatur vero nomine *Bilis Atra.*

1103. Quæ deprehenſa per hæc ejus ſigna data (1093. 1094. 1099. 1102.) non niſi prudentiſſima arte eliquari, moveri, educi poteſt, ob difficultates (1000.) hic adhuc majores, & facile excitandam,

dam, dein verò vix moderandam, morbi acerrimam materiem: hinc sit omnis victus oppositus acrimoniæ in humore prædominanti cognitæ ex (1051.) sit ille idem semper leniter solvens, stimulans, laxans alvum, paucas fœces à digestione relinquens; potus vel ex ptisana mulsa, vel ex succis horæis, vel ex sero lactis sit; motus corporis sit levis, continuusque; calor admodum temperatus; somnus multus; balnea, fomenta, clysmata, potus in crebro usu sint ex his, quæ sine acrimoniâ, diluendo, solvendo, abstergendo, macerando, materiem eliquent, & dein quam lentissime & prudentissimè excernant, via à natura præmonstrata, habitâ semper ratione acrimoniæ singularis, quæ simul adest.

1104. Id autem malum (1102.) ad magnam jam acrimoniam provectum, cum visceribus jam valde corruptis, si durantibus iisdem causis (1102.) dein motu musculari; calore solis, ignisve; victu acri, copiosoque; medicamenti acribus valide moventibus, cum acrimoniâ mali effervescentibus; venenis simili actione lædentibus; vel tandem morbis nonnullis validis movetur, tum acrior, mobilis, & jam agens redditа,

dita, vasa sua rumpit, corrumpit, putrefaciendo resolvit, cum atra bile ipsa in vomicas putrefactas mutat; jam est *bilis atra turgens*: hæc jam hucusque provecta, si liquefacta in suis vasis, mota versus hepar, in exesos venæ cavæ ramulos serpens, cordi infertur damnosa illa mala producit; si enim de acido coagulante participat polypos cordis, pulmonis, aortæ, carotidum, horum mala, mortem creat. Si in cerebrum perrexerit, apoplexiam, paralysin, catalepsin, epilepsiam, deliria, maniam, pessimi generis, & fere immedicabiles, producit. In genere arterioso omnia mutat, febres immanes, brevi omnia putrefacientes, profert: si de alcali putrefaciente participat, gangrænas subitô lethales, ubicunque impigerit, ibi nasci facit. Unde infiniti morbi in toto corpore, & quâlibet ejus parte, non curabiles, nisi hoc fomite extincto: si autem ruptis viscerum vasculis elapsa materies cava peritonæi occupat, debilitas mox exoritur ingens & insuperabilis, putrefactio acris elapsi, ejusque accumulatio; tum erosio gangrænosa omnium abdominalium viscerum, unde mirabilia phænomena; Tympanitis; mors cum fœtore immani:

si au-

si autem mota ruerit in jecur, indeque per exesa & dilatata vascula biliosa in vesicam fellis, ductum hepaticum, communem, in intestina, facit nauseas, vomitus, dysenterias atrabilarias, cum anxietate, impetu, dolore, rosione, intolerabilibus, unde inflammationes, exulcerationes, putrefactiones intestinorum, stomachi, œsophagi, fauciuma, oris; inde convulsiones terribiles, tandemque placida fere mors, gangrænam, adeoque indolentiam, sequens omnium.

1105. Materies vero sic reddita (1104.) unâ cum tenacitate summa & fere picea simul habet acrimoniam acerrimam acidam, quæ metalla rodat, terram fermentet; aut alcalinam salinam, corrosivam quammaxime; aut oleosam putrefactam, omnium teterrimam. Quæ singulæ species, unde oriantur, quomodo cognoscantur, quî curentur, supra satis demonstratum habetur (58. ad 107. 1051. 1052.)

1106. Atque facile patet consideranti dicta (1000. 1003. 1004.) & situm, structuram, circulationem viscerum, in quibus hæret hic malignus humor, morbum turgentem curatione majorem: diluentia cum oppositio acri ad acre prædominans, & opio, primaria sunt.

1107. Ex

1107. Ex quibus (1090. ad 1107.) jam facilis intellectus melancholiæ descriptæ (1089.) maliqne hypochondriaci; nam liquet à diuturna mœstitiâ prægressa, vasa viscerum abdominalium stricta creare stagnationem, mutationem, accumulationem bilis atræ (1092. 1097. 1095. 1098. 1102. 1104.) sensim increscentem, licet corpus fuerit paulo ante quàm saluberrimum: Iterumque natam ex corporeis causis eandem bilem atram producere illud delirium (1089.)

1108. Evidentes ergò causæ Melancholiæ (1089.) observatæ sunt: 1. omnia, quæ liquida cerebri nervosa figunt, exhauriunt, perturbant; ut summi terrores, iique subitanei, studia acerrima cujuscunque objecti, amor ingens, vigiliæ, solitudo, metus, affectio hysterica. 2. quæ sanguinis confectionem, refectionem, circulationem, secretionem, excretionem variam impediunt, perturbant, maxime in liene, stomacho, omento, pancreate, meseræo, intestinis, hepate, utero, hæmorrhöidalibus vasis: adeoque morbus hypochondriacus, acuti male sanati, præprimis phrenitis, casusque, omnes secretiones, & excretiones nimiæ, cibi

potuſque frigidi, terreſtres, tenaces, acerbi, adſtringentes, æſtus ingens diu protractus & exaſſans cruorem, aër ſtagnans, paluſtris, umbroſus. 3. nativa corporis indoles, nigra, hirſuta, ſicca, gracilis, maſcula, ætas media, ingenium acre, penetrans, altum.

1109. Si morbus hîc (1089.) diu perſeverat, producit dementiam, epilepſiam, apoplexiam, maniam, convulſionem, cæcitatem, imaginationes mirificas, riſus, ploratus, cantus, ſuſpiria, ructus, flatus, anxietates, urinam copioſam, limpidam inſtar aquæ, alio tempore valdè craſſam, ſanguineæ fœcis in vaſis viſcerum abdominalium retentionem, accumulationem. ſubitaneam ſæpe excretionem, alvum pertinaciter ſtipticam, ſputationem tenuem, frequentem, vigiliarum, inediæ, frigoris tolerantiam incredibilem.

1110. Attulit ſæpe curationem ſuperveniens ſcabies fœda, aliquando Elephantiaſin æmulans; aut varix numeroſa, ingens, enata; tumentium valde hæmorrhoïdum fluxus; atræ bilis per ſuperiora & inferiora rejectio.

1111. Ingens damnum capere ſolet ab omni

omni medela labefactante vires; acriter evacuante; rursumque ab usu eorum, quæ liquida vehementer exagitant, sive cardiaca fuerint, sive alio quocunque titulo exhibita.

1112. Unde optima sanandi hunc morbum methodus est, si causa primâ bene observata, & temperiei varietate, his opposita medela, variis varia, adhibetur.

1113. 1. Itaque erit indicatio liquida cerebri & nervorum excitare, augere, in ordinem redigere; quod fit: α. avertendo mentem ab objecto consueto ad alia priori contraria. β. inducendo caute alium animi affectum, melancholico oppositum. γ. inserviendo falsæ imaginationi. δ. aut sæpe magnâ vi ei repugnando.

1114. 2. Obstructiones, vel causam, vel effectum falsæ imaginationis, reserando, emolliendo, incidendo, stimulando, per aquas minerales, serum lactis, mulsam, decocta splagnica, hepatica, anthypochondriaca, aquas salibus lixiviosis vel compositis acuatas, Mercurialia laxantia, vomitoria, motus, exercitia, Equitationes, Navigationes, Uterina, Aristolochica, Hæmorrhöidalia evacuantia, balnea, litus, emplastra.

1115. 3. Symptomata leniendo per venæ sectionem, immersionem in aquam frigidam, carminantia, opiata.

1116. 4. Præmissis evacuationibus (1114. 1115.) exhibendo ea, quæ exhilarare docet observatio, & roborare omnes corporis partes.

1117. Ex quibus (1110. ad 1117.) liquet, sanationem hujus mali (1089.) absolutam esse in curatione bilis atræ (1097. 1100. 1101. 1103. 1106.) atque inde peti debere non hanc modo, sed infinitorum, falsò pro incurabilibus habitorum, morborum.

MANIA.

1118. SI Melancholia (1089.) eousque increscit, ut tanta accedat agitatio liquidi cerebrosi, qua in furorem agantur sævum, Mania vocatur.

1119. Quæ gradu modo differt à Melancholiâ tristi, hujus proles est, ex iisdem causis oritur, iisdem fere remediis curari solet.

1120. In quo morbo est ut plurimum immensum robur musculorum, pervigilium incredibile, tolerantia inediæ & algoris mirabilis, imaginationes horrendæ, Lycanthropiæ, Cynanthropiæ, &c.

1121.

1121. Notandum verò, anatomica sectione constitisse, horum cerebrum siccum, durum, friabile, in suo cortice flavum; vasa autem turgentia, varicosa, atro, tenaci cruore distenta fuisse.

1122. Tum etiam in hoc morbo omnes excretiones fere cessasse pariter.

1123. Præcipitatio in mare, submersio in eo continuata, quamdiu ferri potest, princeps remedium est.

1124. Frustrâ tentatæ per omnia remedia, varix, hæmorrhöis, dysenteria, hydrops, hæmorrhagia magna spontanea, febres tertianæ, quartanæve accedentes, salutaria fuerunt.

1125. Hujus Maniæ species oritur, postquam autumnali, validâ, diuturnâ, intermittente febre, corpus exhaustum, debilitatumque, tam per morbum, quam per iteratas missiones sanguinis, & evacuationes alvi sæpissimè repetitas; tum etiam per eadem hæc renovari hoc malum solet.

1126. Hæc species solis reficientibus, replentibus, cardiacis, roborantibus, diu continuatis, sanatur. At, si evacuando tentatur, atrophiam, debilitatem, insuperabilem fatuitatem, infert.

1127. Maniâ verò enata in robustis, vegetis, floridæ ætatis, plethoricis, calidis, sanatur iisdem mediis, ac species Epilepsiæ (1081.) missione sanguinis iterata; purgatione forti, inter singulas, interposita; dein, impetrata sedatione, opiatis, & cardiacis.

RABIES CANINA.

1128. Est & alia ægritudo, quæ ob furorem sæpe comitem, huc commodè referri potest, quum ob summam perniciem tractari debeat.

1129. Vocatur Rabies, & quia à Canum morsu ut plurimum, Rabies Canina, tum â symptomate terribili, aquæ metus, hydrophobia; &c.

1130. Oritur fere semper ab aliis animalibus, prius rabiosis, suscepto contagio, tamen & sponte in acutis, quibusdam orta legitur, & observatur.

1131. Animalia autem fere quæcunque hoc malo affici, suoque contagio alia, & ipsum Hominem lædere possunt.

1132. Nempe Canes, feles, lupi, vulpes, equi, asini, muli, boves, sues, simiæ, galli gallinacei, homines, prius rabiosi, id vitium in alios propagaverunt.

1133. Nulli tamen animali frequentius, quam cani, lupo, & vulpi; hisque inprimis

ex

ex cauſis internis, abſque contagio prævio, naſcitur.

1134. Regio fervida; regio magno æſtu ſqualens, & viciſſim ſummo frigore horrens; tempeſtas æſtuoſa, ſiccaque diu durans; victus ex carne putridâ, fœtidâ, verminoſa; potus abſentia; vermes renibus, inteſtinis, cerebro, cavis narium olfactoriis, innati, ſunt cauſæ præcedentes, in his animalibus, naſcituræ rabiei.

1135. Incipientis rabiei ſigna ſunt hæc imprimis, quibus tetræ luis cautela nititur: fiunt triſtes, ſolitarii, ſe abſcondentes, mutiquoad latratum, murmurantes tamen, cibum potumque omnem averſantes, in ignotos quoslibet irati, & irruentes, Heri tamen adhuc & memores & reverentes, aures, caudamque demittentes, ſomnolentorum inſtar incedentes: hactenus primus gradus mali iis adeſt: morſuſque tum exceptus periculoſus quidem, non verò peſſimus eſt: dein anhelare, linguam exſerere, ſpumam plurimam emittere, hiare, nunc ſegniter ut ſemiſopiti, nunc ſubitô celeriter incedere, nec rectâ ſemper viâ, mox ne Herum quidem amplius agnoſcere, oculos habere demiſſos, lachrymoſos, pulverulentos, lin-

guam plumbeo habere colore, ſubitô gracileſcere, inſanire, furere: hic ſecundus eſt gradus mali, quem vix triginta horis ferunt, quin moriantur. Morſus hoc tempore fere inſanabilis: quô verò animal vehementius furit, diutius malo laboravit, morti propius eſt, eo morſus lethalior, acutior, & ſymptomata citiſſimê creans violentiſſima, & contra.

1136. Vix autem ullius veneni tam multiplex contagium, nam morſu vel leviſſimo, per veſtimenta adacto, tantum radente, nec eliciente ſanguinem; ſpumæ contactu recentis, vel etiam dudum exſiccatæ, labiis, linguave exceptæ; oſculo tantum rabido cani dato; infectione à contactu multo inſtrumenti, vel vulneris, quo dudum ante animal rabioſum occiſum fuit; eſu lactis, carnisve animalis rabioſi; attactu, & pertractatione multa rerum per præcedentia infectarum.

1137. Rurſum vix ullum venenum notum, cujus tam atrox, adeoque hominem immutans, virus, quodque, ubi incipit ſe prodere, tam violente & celeriter furit, & tamen ſimul adeo diu latere poſſit, antequam ſe manifeſtet: namque alii ſtatim, alii poſt viginti integros annos à morſu elapſos, alii

ſurſum omni intermedio tempore urgeri incipiunt malis huic furori propriis : pendet verò hæc diverſitas, à calore tempeſtatis anni, à vario gradu morbi in animali mordente (1135.) à temperie hominis morſi, quum bilioſi eo facilius vergant, pituitoſi, & hydropici contra, à diverſo victu, medicamentiſque adhibitis.

1138. Homo optimè ſanus contagio hoc (1136.) infectus, poſt varium tempus (1137.) incipit hoc ordine fere ægrotare: dolet locus, cui impreſſa contagii labes primô fuit; dein vagi per alia, maximè vicina, loca, dolores; laſſitudo, gravitas, tarditas, in toto muſculoſo genere; ſomni inquieti, turbati, terribiles, cum convulſionibus, & ſubſultibus; inquietudo aſſidua; ſuſpiria; triſtitia; ſolitudinis ſtudium; atque his fere primus mali incurſus incipit, his ferme primus ejus gradus finitur: ſanguis tunc venis emiſſus omni notâ bonus. Tum poſtea priora augentur, acceditque porro ingens circa præcordia anguſtia; reſpiratio difficilis, ſuſpirioſa; horror; ad conſpectum aquæ, liquorum quorumcunque, & rerum vel pellucidarum, vel inſtar ſpeculi reflectentium, horripilatio, tremor; proſtratus appetitus; deglutitio

tamen ſolidæ cujuſque offæ poſſibilis ; attactus humoris cujuſque, maximè labiis vel linguâ, incredibilem anxietatem, tremorem, convulſiones immanes, atque furorem fere creans ; vomitus glutinis fuſci bilioſi, aut bilis porraceæ ; incaleſcentia ; febris ; vigiliæ aſſiduæ ; priapiſmus ; cogitationum alienarum & inſuetarum perturbata valde ſeries. Sic proceditmalum, atque hîc ſolet ſecundi gradus limites ponere. Poſteâ autem omnia enarrata exacerbantur continenter, ſoletque ſequi linguæ aſperæ exſertio ; hiatus oris ; vox rauca ; ſitis ingens ; furor ad conatum bibendi, humorum adſpectum, contactumve ; ſpumæ in ore collectio ; eam in alios exſpuendi conatus vel invitus ; ardor obvia quæque mordendi invitus, nec tamen à voluntate comprimendus ; ſpumante rictu frendit ; pulſus & reſpiratio deficiunt ; ſudor gelidus ; rabies ſumma, dum interim, quod mirabile, mens prudens, conſtans, aliis à ſe metuens, adeſt ; hinc intra quartum fere ſemper à primo gradu diem, mors convulſiva, cum ſummâ in reſpirando anguſtia.

1139. Ex totâ hac hiſtoriâ (1129. ad 1139.) conſtat hujus mali cognitio : prognoſis

gnosis autem elicitur ex consideratione (1135. 1137. 1138.) simulque cogitando tristissimos ubique eventus, quum, à nata Medicinâ hucusque, omnes fere Artis Principes deplorent, *demorsorum prophylaxin vix ullam certam haberi, at jam aquam paventium sanatorum exemplum dari certâ fide nullum*! maximè verò dolendum, post secula elapsa, irritum successum hactenus applicatorum deplorantia, non esse tentatas diversas à primis methodos.

1140. Dissectio cadaverum docuit, plerumque organa deglutiendi utcunque inflammata; gluten biliosum varium in stomacho; vesiculam fellis atrâ bile plenam; pericardium siccum; pulmones coacervato omni fere cruore incredibiliter plenos; cor sanguine sæpe fere siccato plenum; arterias plenas; venas vacuas; cruorem valdè liquidum, & vix in aëre concrescentem, dum missus venâ concreverat ante triduum; omnes musculos, viscera, cerebrum, cerebellum, spinalem medullam, sicciora solito.

1141. Curatio omnis hactenus, pauciss-sima exceperis, incerta, tam prophylactica, quam therapeutica; cujus prima causa, ina-

nis jactantia multorum ſpecificorum, & neglectus methodi ex hiſtoriâ mali excogitatæ.

1142. Quantum ergô ex omni hâc hiſtoria, comparatione ejus cum aliis morbis, & feliciori paucorum caſuum eventu concludere licet, videtur primô conſiſtere in affectione nervorum, proximè referenda ad convulſiones, quæ viſcera, horumque vaſa occupent; dein hinc vitium naſci ſanguini, humoribusque, quod inflammationi gangrænoſæ quaſi proximum ſit; ſedem vero mali primum circâ ſtomachum, & vicina hærere.

1143. Curatio in demorſo prophylactica requirit, ut 1. ſtatim à contagio ſuſcepto totus locus affectus, unâ cum vicinis profundis pertundatur ſcarificationibus, multumque mittat ſanguinis; applicentur magnæ cucurbitæ fortiter trahentes; vel ferro inuratur ignito ſatis profunde; dein adigatur in ſuppurationem perpetuam applicatu eorum, quæ aſſiduâ roſione exulcerant; interim toto illo tempore, ab initio in finem, ſemper foveatur muriâ ex ſale marino & aceto, nunquam intermittendo; id continuetur usque ad ſextum quidem menſem. 2. veſtimenta, & cætera, quæ venenum attingere,

vel

vel afflare potuit, caute abjiciendo, vitando. 3. ſtatim poſt infectionem, magno cum apparatu, metu inculſo, ſæpe minitando, tandem præcipitem in mare vel fluvium dando, aliquamdiu ſubmerſum tenendo, iterum mergendo, id repetendo aliquoties cum iisdem omnino circumſtantiis: eas enim ſanare ſpiritum turbando, non aquam ſalſam, docuit funeſtus exitus hominis poſt morſum naufragi, multis horis natantis, ſæpe diu fluctibus ſubmerſi, tamen poſteá hydrophobi. 4. omni mane jejunus parum ſudet aſſumto aceto aromatico, ſale marino, aquâ calidâ. 5. quotidie pedes, manusque, balneo aquæ foveat, caput lavet, os, faucesque colluat, ſæpe natet. 6. victus ſit humidus, levis, laxans; cavendo à nimiis aromaticis, vino, calefacientibus, ut & à motu nimio corporis, vel animi.

1144. Curatio vero morbi jam præſentis videtur tentanda, maxime in primo gradu, & in initio ſecundi (1138.) inprimis quum aliter funeſtiſſimo exitu neglectus plectatur. Apparet maxime probabile, & paucis experimentis confirmatum, ſequentia fieri debere: 1. ſtatim poſt prima ſigna invadentis mali (1138.) morbus tractandus, ut ſummus inflammatorius (890.)

mittendo ſanguinem ex lato vulnere magni vaſis ad animi deliquium uſque, mox clyſmata ex aquâ nitroſa, modicêve ſalſa, cum pauxillo aceti, injicienda: hæc repetenda audacter, etiam plus, quam in aliis morbis prudentia concederet: interim hoc facto, obnubilatis oculis in piſcinam frigidam demittendus, vel aquæ frigidæ injectu humectandus tam diu, donec aquam vix amplius paveat; tum ſtatim plurimum aquæ bibere cogatur; & de die ſic vexato veſperi concilietur ſomnus: victus ſit tenuiſſimus humectans ſemper.

1145. Ut verò methodus hæc nititur omni morbi indole, omni artis præcepto; ita videtur nihil exitiale magis, quam acerrimis calefacientibus, exſiccantibus, nervoſum genus exacerbantibus medicamentis, hîc venenis, jam exſiccatos ſuo malo ægros enecare; rurſumque nihil crudelius, quam abjectâ curatelâ omni, ſtatim negligere, aut ſuffocare.

1146. Nec deſperandum tamen, ob exempla jam in aliis venenis conſtantia, de inveniendo hujus ſingularis veneni antidoto ſingulari.

1147. Hactenus verò nullius ea comperta fides, cui credi queat ſalus miſerrimê

pericli-

periclitantis hominis, quum nullum sit notum, cujus experimenta certa; sed vel speculationi ortum debent, vel descriptis ex alio confisum fuit; nec Æschrionis apud Galenum & Oribasium arcano de cancris combustis; nec Scribonii Largi famigeratâ opiatâ ad rabiem Siculorum; nec Peregrini consilio de pelle hyænæ; nec Aëtii, Rufi, Posidonii, cinere cancrorum cum Theriacâ; nec jactatâ Palmario medela; vel nimis laudato Mayerno, Grew, & venatoribus, stanno cum mithridatio; nec in insomniis sacris revelatâ radice Cynorrhodonis, aliisve in cœlum elato Lichene cinereo terrestri, pimpinellâ, jecore rabiosi canis exusto, & similibus; exceptis.

SCORBUTUS.

1148. Scorbutus septentrionalis maris accolis frequentissimus morbus, plurimorum aliorum causa, neque recens, neque veteribus prætervisus, licet haud adeo accurate descriptus, defectu longarum navigationum, & peregrinationum in plagas telluris frigidissimas.

1149. Hic, quum variatis admodum symptomatibus sæpe fallat, melius non cognoscetur, quam si, totâ ejus historiâ præ-

præmissa, deinde demum de ejus naturâ constituatur.

1150. Invenitur apud Britannos, Batavos, Suecos, Danos, Norvegos, Germanos septentrionales, seu inferiores; attingit adeoque Boreales populos, & frigidiori sub climate viventes; atque inter hos maxime infestat vicinos mari, locis marinâ aqua submersis, lacubus, paludibus, glebæ spongiosæ pingui, solo depresso inter aggeres exaltatos, aquam coërcentes, sito; inprimis sævit in otiosos, hyemali tempore in locis lapidibus instratis & extructis frigidos, in nautas salsis, fumo duratis carnibus, pane biscocto, aquâ putridâ, verminosaque utentes mari, terrave; item quos aves aquaticæ, pisces salsamentarii, ad ventos, fumosve indurati, caro bubula, suillave fumo & sale condita delectat, vel farinacea non fermentata, pisa, fabæ, caseus salitus, acer, antiquus; hos qui Melancholiæ, Maniæ, labi hypochondriacæ, hystericæ, morbis lentis obnoxii vivunt, maximeque qui nimio Cortice Peruviano fuerunt usi.

1151. Dum verò hos aggreditur, his ferè phænomenis incedit, augetur, maturatur:

1. Pigri-

1. Pigritia insolita, torpor, sedendi & decumbendi amor, lassitudo spontanea toto corpore, gravitas ejusdem, musculorum omnium dolor quasi à nimiâ fatigatione, maximè in cruribus lumbisque, ambulandi inprimisque per acclive vel declive summa difficultas; mane à somno evigilanti sensus omnium artuum & musculorum quasi fatigatorum & contusorum.

2. Difficilis, anhelosa, ad motus vel parvos fere deficiens respiratio; crurum tumor accedens, recedensque, horum præ gravitate immobilitas; maculæ rubræ, fuscæ, flavæ, violaceæ; faciei color pallido--fuscus; Oris fœtor incipiens; Gingivæ tumentes, dolentes, calidæ, prurientes, ad minimam pressionem evomentes cruorem; dentium ob retractas gingivas denudatio, & mobilitas; dolores varii, vagi, per omnes externas, internasque corporis partes mira producentes tormina, Pleuritica, Stomachica, Iliaca, Colica, Nephritica, Cystica, Hepatica, Lienaria &c. Hæmorrhagiæ variæ, sed leviores.

3. Gin-

3. Gingivarum putredo fœtens cadaver, harum inflammatio sanguinem stillans, gangræna; dentium vacillatio, flavedo, nigredo, caries; Varicosi annuli ad raninas venas; Hæmorrhagiæ sæpe lethales, ex ipsa cute externâ, non apparente vulnere, ex labiis, gingivis, ore, naribus, pulmonibus, stomacho, hepate, liene, pancreate, intestinis, utero, renibus &c.; Ulcera pessima, obstinata, nulli applicato cedentia, facile gangrænosa, ubique, maxime in cruribus, vagantia, cum diuturno fœtore; Scabies, Crustæ, sicca & lenis Elephantiasis; sanguis venis eductus, in fibrosa parte ater, grumosus, crassus, & tamen solutus, in parte serosa salsus, acer, muco flavo-viridi in superficie scatens; dolores summi erodentes, lancinantes, cito trajicientes, noctu ingravescentes per omnes artus, juncturas, ossa, viscera; maculæ lividæ.

4. Febres variæ, calidæ, malignæ, intermittentes omni modo, vagæ, periodicæ, continuæ, ἀτροφίαν inducentes; vomitus; diarrhœæ; dysenteriæ; stranguriæ sævæ; lipothymiæ; anxietates

sæpe

sæpe subito lethales; Hydrops; Tabes; Convulsio; Tremor; Paralysis; Contractura; Maculæ nigræ; Vomitus, & Secessus sanguinis; Hepatis, Lienis, Pancreatis, Meseræi putredo & consumtio; Contagium celere.

1152. Ex quibus liquet, hujus morbi naturam & effectus non difficulter elici ab his, qui prædicta expendunt.

1153. Et causam ejus proximam esse eam sanguinis indolem, quâ & crassitie simul in unâ, & tenuitate aeri salsa, alcalica, vel acidâ in altera parte peccat: quæ inprimis accuratè investiganda & distinguenda sunt.

1154. Et ex his per historiam morbi (1151.) cognitis, omnia ejus morbi phænomena, utut mira, facile deduci posse.

1155. Quod ipsum clarius docent regulæ, quas curatio morbi prospero, vel sinistro eventu comprobavit; quarum præcipuæ hæ sunt.

1156. In hoc morbo crassum est reddendum tenue; stagnans mobile; cohærens fluidum.

1157. Item nimis tenue cogendum; acre leniendum, in genere, in specie.

1158. Et

1158. Et in correctione unius (1156.) ſemper reſpiciendum ad naturum alterius (1157) unde ſummæ artis opus tentare hunc morbum cum ſucceſſu.

1159. Acria evacuantia ſemper hunc morbum exaſperant, & ſæpe reddunt incurabilem.

1160. Hinc α. incipiendum in ſpecie (1151. N. 1.) primâ à leni, attenuante, deobſtruente, purgativo, parca doſi ſæpe iteratâ. β. pergendum in attenuantibus, & digerentibus dictis. γ. deſinendum in ſpecificis lenioribus, diu continuatis, in formâ quâcunque. δ. interim ſex res non naturales ita ordinandæ, ut ſint contrariæ cauſis (1150.)

1161. Ad ſecundum gradum (1151. N. 2.) conferent eadem, quæ in priori, (1160. α. β. γ. δ.) Tum uſus Scorbuticorum acriorum paulò, formâ ſucci expreſſi, conſervæ, ſpiritus, ſal. vol Vini, Cereviſiæve Medicatæ; Balnea itidem externa & pediluvia ex antiſcorbuticis; frictiones calidæ, ſiccæ, cum ſpecificis liquidis; ſæpe venæ ſectio conducet, ut pars acris liquidi tollatur, eroſio in vaſa nimis diſtenta minuatur, revulſio procuretur, via paretur medicamentis applicandis.

1162. Pro-

1162. Prout verô tenuitas acris, calor ingens, metus Hæmorrhagiæ, majora; vel craſſities, inertia, frigus, vaſorum pallor, majora; utendum ſpecificis modicê adſtringentibus, frigidiuſculis, vel calidis, acribusve.

1163. Ad vitia autem oris in hâc ſpecie emendanda oportet uti his, quæ antiphlogiſtica, antiſcorbutica, & ſimul huic illive ſcorbuti ſpeciei appropriata ſunt.

1164. Ad ſpeciem tertiam (1151. N. 3.) valent omnia prædicta, niſi quod utendum ſit maximâ copia liquidorum lenium, facile meabilium, Antiſepticorum, Antiſcorbuticorum, cum leni promotione ſudoris, urinæ, fæcis alvinæ, diu continuatâ.

1165. Ad quartam verô ſpeciem rara medela; varianda medendi methodus pro varietate ſymptomatum; aliquando mercurialia proſunt; ut & præſcripta (1164.)

Ex quibus omnibus (1148. ad 1166.) rite conſideratis, & cum phænomenis morbi, & cadaverum inciſorum, collatis, conſtat, in curatione felici hujus morbi id agendum maximê, ut indagetur indoles vitioſi humoris & ſingu-

laris

laris acrimoniæ, quæ prædominans peccat: quumque illa acrimonia sit salina muriatica, acida austera, alcalina fœtens, rancida oleosa; atque de his singulis, & universis sæpe actum sit, ordinatior mali curatio habebitur; & liquet, cur serum lactis, lac ebutyratum, aquæ medicatæ, toties desperata hujus morbi mala sanaverint? & quæ? Cur acidi succi horæi maturi pomorum arantiorum, citriorum, limoniorum, granatorum, acetosæ, acetosellæ, aceti, vini rhenani, mosellani, toties specifica huic morbo, & quando? Cur adstringentia austera, ut Rheum, Lapathum, Tamariscus, Capparis, vinum austerum nigrum, rubrumve, ut & chalybs; adeo sæpe bona? & ubi? Cur acerrima aromata, Cochlearia, Lepidium, Nasturtia, Arum, Raphani, Piper, Zingiber, sempervivum minus acre, sales alcalini volatiles, fixi, oleosi, aromatici, saponacei, iterum sæpe sola prosint? Cur quod uni scorbutico salutare, id exitiale idem alteri fiat? Cur ergo non nomini hujus mali studendum sit, sed ejus tantum singulari, ac si alius foret morbus, genio.

CA-

CACHEXIA.

1166. CAchexiæ nomine intelligi ſolet ea diſpoſitio Corporis, quæ nutritionem ejus depravat per totum illius habitum ſimul.

1167. Adeoque pro cauſa agnoſcit vel liquidi nutrientis depravatam indolem quamlibet, vel vitium vaſorum receptu-rorum, vel defectum facultatis applicantis.

1168. Humoris depravatio oritur 1. ab aſſumtis, quæ à virtute mutante in nobis non poſſunt aſſimilari reſtituundis: qualia cibi farinacei, leguminoſi, craſſi, fibroſi, pingues, acres, aquoſi, viſcoſi (69.) Corpora indigerenda, ut ceſpites, creta, arenæ, calx &c. 2. Ab defectu motus animalis in otio, torpore, ſomno nimio. 3. à vitiatis organis per debilitatem nimiam (41. 42. 43. 44.) aut nimium robur (50. 92. &c.); liquidisve vitio non facili medicabili (60. 69. 76. 106. 107. 406.) hiſce cauſam præbent multa, ut omnes ſecretiones nimiæ, qualescunque demum fuerint, vomitus, diarrhœa quælibet, dyſenteria, hæmorrhagia quælibet, viſceris ſingularis vitium ſcirrhoſum &c. retentio quælibet ſecernendi.

1169. Pa-

1169. Patet verò, has causas semel positas, vel minuendo solida, vel infarciendo ea liquidis libere transfluere ineptis, agere; unde duplex notabilis hujus mali effectus, Tabes sc. vel Leucop legmatia, & Hydrops Anasarca.

1170. Quin & pro vario colore, mole, tenacitate, acrimonia, fluiditate liquidi infarcti varii admodum morbi, ut Cachexiæ effectus, prodire solent: Cutis sc. albedo, pallor, flavedo, lividitas, rubedo, viror, nigredo, fuscus color; gravitas; tumor sub oculis, & partium tenuissimarum; flatus, œdema partium à corde remotarum; Cordis arteriarumque palpitationes, ad minimum motum admodum auctæ; Urinæ crudæ, tenues; sudores spontanei aquosi plane; tandemque marcor, vel Leucophlegmatia & Hydrops.

1171. Vitium vasorum recepturorum bona liquida nutritia universale fingi vix potest ullum; tamen nimia contractilitas & laxitas, atque inde pendentia vitia pro causis admitti possunt: de quibus actum (24. ad 58)

1172. Defectu facultatis applicantis nutritio universalis impeditur, si vires circu-

circulantes ſunt nimis languidæ, vel nimis violentæ (92. ad 107.)

1173. Ex quibus diagnoſis morbi facilis: prognoſin firmat conſideratio cauſæ, durationis, effectus, gradusque mali.

1174. Quin patet, etiam curationem ſemper quidem requirere 1. aliquando nimis acris, fluidique mitigationem, inſpiſſationemque modicam. 2. Tenacis, hærentisque, diſſolutionem atque fluxilitatem. Sed quum à tam variis cauſis hæc duo oriri queant, (1168. 1169. 1170.) inprimis neceſſarium eſſe pro harum diverſitate variare & medicamenta, & modum his utendi.

1175. Maximè curandum, ut victus ſit ex his, quæ liquidis ſanis ſimilia, facile tranſmittenda, cauſæ ſingulari morbi adverſa, ægroque inprimis grata ſunt.

1176. Tum ut optime digeri queant, condimentis, potu vinoſo, exercitio, aëre, procurandum.

1177. Ut vero organa primarum Coctionum itidem bene diſponantur, leni digeſtivo, vomitivo, purgante, roborante, proſpiciendum.

1178. Et ubi horum uſu viæ laxatæ, materies morboſa attenuata erit, tum at-

tenuantibus, diureticis, ſudoriferis inſiſtendum.

1179. Ultimo Chalybeatis utendum, Alcalinis, Saponatis, cum exercitio curſus, vectionis, frictionis, balnei.

1180. Hæc autem ex variis peti, variè præparari, applicarique debent, pro cauſa proximâ cognitâ.

1181. Ubi verò à nimia acrimoniâ conſumtio, & tabes Cachectica, inquirendum in acrimoniæ ſpeciem, ſi fieri queat, 1. per indagationem cauſæ Cachexiæ (1168.) 2. Temperiei morbi, ægrique. 3. ſymptomatum. 4. Excretorumque.

1182. Hæc cognita corrigenda ſuis contrariis (vid. 1166.)

EMPYEMA.

1183. QUotiesintra pulmones & pleuram pus in Thoracis cavo colligitur Empyema eſt.

1184. Quod ſemper ſupponit vomicam purulentam fuiſſe ruptam, cujus elapſum pus Thorace recipitur.

1185. Tales ſunt vomicæ 1. Pulmonum ab inflammatione horum (820. 867.) à ſputo ſanguineo, à materie ad fluorem ineptâ his impactâ. 2. Pleuræ ab inflamma-

tione

tione hujus; (875.) à vulnere externe inflicto levi, cito externe clauso, internè rupto (298.) à contusione hujus, vel ruptione tectâ in suppuratum abeunte (324.) 3. Diaphragmatis inflammati, suppurati, in superiora rupti (907. 910.) 4. Mediastini similiter affecti (877.) ut & 5. Pericardii ipsius (877.)

1186. Cognoscitur futurum. 1. ab inflammatione quinque partium (1185.) nullâ coctione, revulsione, crisi, medicamento depuratâ, sed cum horrore vago, febriculâ noctu gravi, calore vago, gravitate loco doloris, dyspnœa, appetitu prostrato, siti majori delinente. vid. (833. 892. 910.)

1187. Cognoscitur jam præsens. 1. à tempore inceptæ inflammationis xx. dierum sine purgatione. 2. à signis vomicæ in quinque partibus (1185.) disparentibus. 3. à novo dolore, tussi; dyspnœâ, salivatione ortis, moxque disparentibus. 4. à tussi siccâ, gravitate ad diaphragma, decubitu in unum latus, strepitu puris ad motus, febre lentâ, genis rubentibus, oculis cavis, digitis in extremitate calidis, unguibus recurvis, abdominis tumore.

1188. Effectus hujus mali. 1. puris ex

ulcere rupto, nec dein ſanato, vel repurgato, continua accumulatio. 2. hujus in loco clauſo, calido, humido, perpetim agitato, exacerbatio, putredo, fœtor, attenuatio. 3. diaphragmatis elevandi impedimentum, pulmonumque extendendorum: unde anheloſa, difficilis, erecta reſpiratio, metus ſuffocationis jacenti, decubitus in liberam partem impoſſibilis, tuſſis ſicca perpetua, anxietas. 4. Pulmonis, Pleuræ, Diaphragmatis, Pericardii, Cordis ipſius maceratio, corroſio, in tabum fluidum conſumtio, unde febricula hectica cum pulſu celeri, parvo, rubore genarum, ſiti perpetuâ, fame ſublatâ, debilitate ſummâ, animi defectibus. 5. hinc omnium liquidorum ineptitudo ad nutritionem, circulationem, ſecretionem, excretionemque; unde tabes, ἀτροφία, fibrarum reſolutio, liquidorum putredo, a leoque vel per comeſum pulmonem rejectio, vel alvi fluor ſanioſus lethalis, cum ſudore nocturno poſt ſomnum, puſtulis faciei, aduncis unguibus, flavedine pellucente, facie Hippocraticâ.

1189. Curatio hujus pro varietate cauſæ ſtatuſque mali diverſa plane eſt.

1190.

1190. Nam 1. cognitâ vomicâ pulmonis, pleuræ, diaphragmatis, mediastini, & pericardii; quod cognoscitur ex signis propriis, (834. 835. 893. 910.) omni ope nitendum, ut id rumpatur quantocius, & determinetur ad exteriora; quod fit igne, ferro, medicamentis, motu idoneo.

1191. 2. Ubi constat jam factam disruptionem (302. 836. N. 4. 5. 894. 910.) tum statim pus elapsum erit educendum, α. per os, si natura hanc monstraverit viam. β. per urinas, si in eâ apparent puris evacuati signa. γ. per Thoracis aperturam, factam ope instrumenti idonei in latere affecto, inter costam. 5. & 6. vel 4. & 5. ab inferioribus numero ducto, pure lente, & per vices educto, & leni mulsa aliquando repurgato, ultimo bene consolidato (303.) ℈. dando simul decocta Vulneraria, abstergentia, putredini resistentia satis magna copiâ.

1192. Si pus album, læve, æquale, fœtoris expers, specillum non colorans exit, si æger sine febri, siti, alvi fluore, bene appetit, digerit, cætera sanus est, Aëri ingressus in thoracem, quantum possibile prohibetur, spes est, ægrum convaliturum (304. 305.)

1193. Si pus fuſcum, ichoroſum, fibrillis miſtum, fœtidum, ſpecillum inſtar ignis colorans, ſubcruentum, uno impetu totum effluens, effluit, ſummum periculum, & mors, vel phthiſis.

1194. Si exeſum fuerit mediaſtinum, aperto Thorace, ſæpe ſubitanea ſuffocatio.

1195. Si Empyema vetus, vires collapſæ, capilli jam cadant, alvi fluor colliquativus adſit; Corpus contabeſcat; paracentheſis facta mortem accelerare ſolet.

PHTHISIS PULMONALIS.

1196. SI ulcus pulmones exederit ita, ut totus inde habitus Corporis conſumatur, Phthiſis Pulmonalis ægrum afficere dicitur.

1197. Cujus ulceris origo deducitur ab omni cauſa, quæ valet ſanguinem in pulmonibus ita ſiſtere, ut in materiem purulentam abire cogatur.

1198. Hæ cauſæ poſſunt referri. 1. ad ipſam Corporis temperiem illam, quâ vergunt in hæmoptöen primô, hinc in ulcus loci eroſi. Hæc conſiſtit α. in teneritudine vaſorum arterioſorum, & in impetu acrioris utcunque ſanguinis; cognoſcitur conſpectu tenellorum vaſculorum, & totius corporis;

poris; collo longo; Thorace plano & angusto; scapulis depressis; sanguine valde rutilo, tenui, dissoluto, acri, calido; colore valde candido, & amœno roseo; cute pellucidâ; hilaritate, & subtilitate præcoci ingenii. β. in eâ debilitate viscerum, quâ ingesta sua indole nimis tenacia obstructiones, putrefactiones, acrimonias, suscipiunt, hisque dein malis erosa vasa, post hæmoptöen, exulcerant: cognoscitur levi febriculâ, tussiculâ siccâ, calore majori, rubore labiorum, oris, genarum, auctis & insurgentibus, quo tempore novi chyli in cruorem ingressus, facili sudore dormienti, debilitate, anhelitu ad minimum motum magno. γ. in eâ ætate, quâ vasa incrementi apicem adepta, ulteriori productioni suæ resistunt, dum interim cruor augetur copiâ, acrimoniâ, impetu; adeôque intrâ 16. & 36. ætatis annum. δ. in hæreditaria dispositione: huc refer dicta (24. 26. 29. 38. 39. 40. 41. 44. 45. 48. 60. 61. 64. 69. 72. 82. 84. 86. 100. 106.) illa enim comparata modô dictis (1198. α. β. γ. δ.) explicant, definiunt, præsagiunt, naturam, causas, effectus, hæmoptöes: hujus verò conditionis effectum, hæmoptoen accelerant. 1. omnes con-

consuetæ excretiones interceptæ, maxime sanguineæ, ut hæmorrhöidalis, uterina menstrua, lochiorumve, hæmorrhagia narium, missio sanguinis consueta, inprimis in plethoricis, vel truncatis membra. 2. vis quæcunque magna pulmonibus illata, tussi, clamore, cantu, cursu, nixu corporis ingenti, ira, vulnere quocunque quacunque causa inflicto. 3. victu acri, salino, aromatico; potu simili; vita; morbo alio, unde copia, acrimonia, velocitas, rarefactio, calor sanguinis augetur; unde in febribus acutis, peste, variolis, scorbuto, toties contingit.

1199. Hinc (1198.) oritur cum dolore levi, calore modico, angustâ oppressione in Thorace perceptis; exit sanguis plerumque floridus, coccineus, spumans, cum tussi, strepitu pulmonis, fibris, membranulis, vasculis arteriosis, venosis, bronchialibus; pulsu molli, parvo, undoso; anhelitu; sapore salso in ore antegresso.

1200. Curatur 1. Venæ sectione largâ, tertio quoque die, ad quartam usque vicem, repetitâ, vel donec crusta inflammatoria integre disparuit. 2. Medicamentis refrigerantibus, incrassantibus, stipticis, lenien-

lementibus, diu uſurpatis, intermiſtis ſubinde leniſſimis balſamicis. 3. Sex rebus non naturalibus ita directis, ut adverſiſſimæ ſint Cauſis (1198.) enarratis: maxime victu, vitaque, blandiſſimis ſemper continuatis; quo lactis diæta inprimis facit. 4. Corrigendo ſpecificam naturam cauſæ vel morbi ſingularis.

1201. Ubi ſemel accidit, ſedatumque eſt (1200.) quibuslibet 6. menſibus per aliquot annos mittendus ſanguis, ſenſim tamen copiam minuendo.

1202. Si vero ob magnitudinem mali (1198.) ſtiptica male applicata, neglectamve veram medendi methodum (1200.) poſt ſputum ſanguinis oritur dyſpnœa, aſſiduo increſcens; horror vagus; calor ruborque genarum; tuſſicula ſicca; febricula hectica; ſitis major; debilitas; gravitatis in Thorace ſenſus; ſignat, vulnus hæmoptöes jam collectam circa labia ſua, & ſub cruſtâ arefacti cruoris, materiem mutare in pus, collectionem abire in vomicam tectam, quâ raptâ, in ulcus pulmonum apertum.

1203. 2. Oritur itidem Collectio hæc puris, præter cauſas dictas (1198.) à

peripneumoniâ quacunque terminata in apoſtema (832. ad 843. 867.) cognoſcitur iiſdem ſignis (832. ad 843. 867.)

1204. 3. Quin Empyema (1185.) ortum poteſt rodere, eliquare, conſumere pulmonem, ut fiat idem morbus, ac ſi proprio hic ulcere abſumeretur (1188. N. 4.) Cognoſciturque ſignis ibidem poſitis.

1205. Unde liquet, quænam ſigna ſint cognoſcendi ulceris pulmonalis, etiam tecti; quot diverſæ ejus cauſæ; quam diverſæ ſpecies, ut & quam diverſa phthiſis?

1206. Effectus verò Ulceris pulmonalis jam facti, ſed tecti, nomine Vomicæ, hi ſedulo obſervandi: puris acrimonia, copia, putredo quotidie auctæ; membranæ hoc cöercentis dilatatio, corroſio, maceratio; vaſorum ſanguiferorum, Bronchialiumque converſio in pus; totius pulmonis, vel alterutrius lobi conſumtio purulenta, tuſſis fere perpetua ſicca, vel ſputa ſolo concuſſu tuſſiculoſo abraſa promens; ſanguinis in ulcus affluentis converſio in pus; vomicæ propagatio in pulmone; vomicæ hujus perruptio in laryngis tubos; puris ſuffocans aliquando ſecretio, vel quotidiana cum tuſſi, ingens, in aquâ ſubſidens, coacta, dulcis, pinguis, fœtida,

fœtida, alba, rubra, flava, livida, cineritia, ſtrigmentoſa, igni impoſita carnem aſſam ſpirans fœtidam; Vomicæ perruptio in cavum Thoracis, unde reſpiratio difficillima, phænomena Empyematis (1188. N.4.) Tum reſpiratio peſſima; conſumtio omnis ſanguinis, chylique in pus, nutritivi præparatio ſublata; ſolidorum conſumtio fere integra; febris hectica cum pulſu parvo, languido, calore ad ſuperiora acri; genis rubentibus, facie Hippocratica; anxietas inexplicabilis circa veſperam plerumque; ſitis magna; ſudor nocturnus ingens; puſtulæ rubræ; pedum, manuumque inflatio à parte affectâ; debilitas ſumma; vox rauca; capillorum defluvium; puritus toto corpore; cum puſtulis aquoſis, diarrhœa flava, fœtida, purulenta, cadaverioſa, frequens, teneſmodes, debilitans; ſputi ſuppreſſio; mors. Unde Regulæ hæ perſpiciuntur.

1207. 1. Phthiſis hæreditaria omnium peſſima, nec ſananda, niſi cum præcautione hæmoptoës.

2. Phthiſis ab hæmoptöe per vim externam, ſine vitio interno præexiſtente, leviſſima eſt, cæteris paribus.

3. Phthiſis (2.) in quâ ſubito rumpitur vomica, expuitur pus album, coctum,

æquale, facile, respondens copiâ ulceri, sine siti, cum appetitu, digestione, secretione, excretione bonâ, difficulter quidem, tamen sanari potest.

4. Phthisis ab Empyemate insanabilis.
5. Sputa gravia, solida, olentia, dulcia, cum signis ultimis (1706.) desperata.

1208. Postquam Vomica jam facta in pulmone, indicatio oritur medica, eam ilicô maturare, rumpere: quod fit victu lacteo, motu equitationis, vapore tepido, expectorantibus: ubi rupta, tum

1. Sanguinem munire contra infectionem purulentam oportet.
2. Ulcus quantocius evacuare pure, & labia abstergere, consolidare.
3. Hujusmodi in corpus ingerere, quæ minimam requirunt vim, ut per pulmones fluere, ibique subigi queant, tamen nutrire apta, & puris refectioni inepta.

1209. Primæ indicationi satisfit ope medicaminum leniter & gratê acidorum, salsorum, Herbarum vulnerariarum, balsamicorum lenium, omni formâ, magnâ copiâ, diu usurpatorum.

1210. Alteri vero per medicamina liquida, diuretica, tussim moventia, interna, externa, motu, Equitatione, Rusticatione expel-

expellendo; tum ope abstergentium balsamicorum internorum, externorumque depurando; atque ope Consolidantium Paregoricorum consolidando.

1211. Ad tertiam indicationem ptisana, juscula, lacticinia spectant.

1212. Curatio vero hujus morbi palliativa maximè spectat tussim, anxietates, alvi fluorem.

1213. Quibus occurritur diætâ (1211.) Opiatis caute adhibitis, liquidis calidis.

PHTHISES ALIÆ.

1214. UT ab ulcere Pulmonis, ita Hepatis, lienis, pancreatis, meseræi, renum, uteri, vesicæ, &c. phthisis produci potest, cujus cognitio, prædictio, effectus, curatio, palliatio facile ex iisdem fontibus petitur ab eo, qui visceris cujusque effectus naturales perspectos habet.

HYDROPS.

1215. QUando serum aquosum extra vasa fusum, & cavitatibus receptum est, vel & stagnans alicubi vasa sua nimium distendit, hydrops vocatur.

1216. Qui ideo obtinere potest ubicunque hujus seri vasa, id est in omni corporis habitu, atque in parte quâlibet singulari.

1217. Hinc Hydrocephalus, colluvie factâ inter integumenta ipſa externa; inter hæc & cranium; inter cranium & cerebri membranas; inter membranas ipſas; harumque duplicaturas; inter has & cerebrum; inter cerebri plicas; in cavitatibus ipſis; ſine morte tamen ſubitâ.

1218. Facile cognoſcitur; poſterior ſpecies incurabilis, reliquæ levi inuſtione, terebratione, punctură, prudenter, lente adhibitis, ſimulque hydragogis & roborantibus internis curatur; vel externis diſcutientibus diſſipatur.

1219. In Thoracis hydrope, qui ex variis locis colligere lympham valet, eadem fere ſigna, quæ Empyematis, ſed obſervatio cauſæ antecedentis diſcrimen exhibet; paracentheſis ſanat hunc, unâ adhibitis his, quæ cauſæ adverſantur ejus.

1220. Deprehenſus itidem pulmo, accumulatâ, effuſa, inter ſinus magnos receptâ lymphâ, nunc in hydatidas, nunc in vomicas hydropicas incidiſſe; morbus ſane difficilis cognitu, curatuque, niſi alia ſigna præſentia fortuitam huic hydropis curationem petant.

1221. Quin & arteria aſpera anteriori,

&

& conſpicuâ parte, quacunque vi lympham ſtagnantem colligens, Bronchoceles ſæpe ſpeciem exhibet; quam cognitu facilem, punctură, diſcutientibus, avertentibus aggredi licet; ſi obſervatur, ut Auctores ſcribunt.

1222. Simili morbo cujuslibet glandulæ folliculus occupari, ſimili modo ſanari poteſt.

1223. Notabilis itidem hydropis ſpecies ovaria mulierum ſæpe occupat, qui morbus ut plurimum ſteriles, annoſasque mulieres occupat, difficulter cognoſcitur, & vix ſine inciſo cadavere; curatur verò nunquam, ſed tranſit ſæpe in Aſciten.

1224. Imo in ipſo cavo, uterino, clauſo accurate ejus ore interno, ſæpe colligitur tanta aquæ copia, ut integrum abdomen mentiatur Aſciten; morbus itidem difficulter cognoſcendus ob ſigna fallacia graviditatis; curabilis laxatione oris uterini per fomenta, vapores, Uterina adhibita.

1225. Quoties in toto habitu pinguedinis ſubcutaneæ eadem lympha ſtagnat, vel effunditur, hydrops oritur ἀνὰ σάρκα, ὑπὸ σάρκα, λευκοφλεγματία: qui & circum abdomen, & circa ſcrotum.

1226.

1226. Dum eadem aqua in duplicaturâ peritonæi, in cavo abdominis inter peritonæum & viſcera abdominis, aut in dilatatis glandularum cavis, vaſisque in abdomine contentis, colligitur, ἀσκίτης appellatur, ut & τυμπανίτης, ſi vapore rarefacto turget, ab aquâ, pure, ichore, aëre, clauſis hic, fotis, putrefactisve.

1227. Hydrops teſtium dictus, eſt 1. ſcroti; pertinet ad (1225.) noſcitur ſenſu tactus; pelluciditate conſpicuâ; veſtigio remanente impreſſi digiti. 2. ſacci ex producto peritonæo in herniâ verâ orti: fit in Aſcite (1226.) valido: noſcitur ſignis Aſcitis, Tympanitidisve prægreſſis; evaneſcentia per preſſionem, decubitum ſupinum declivem, evacuationem aquæ ex abdomine; ſubito ſæpe augmento & decremento mali, ſine cauſa manifeſta; figura tumoris farciminali per inguina ex ſcroto. 3. involucri vaginalis teſtis: fit, ſi humor ibi ſecretus non reſorbetur ſuis vaſis, ſed ſtagnat, accumulatur, veſicam ſuam diſtendit in immenſum ſæpe; aut ſi ruptis, obſtructis, vaſis, itidem colligitur; inflammatio, ſuppuratio, ichoroſa collectio, ſæpe hujus ſpeciem mentiuntur.

Cognoſ-

Cognoſcitur tumore non elaſtico, non cedente, duro, lente producto; abſentia ſignorum primi & ſecundi hydropis teſtium; figura tumoris rotunda, vel ovali ſaltem; pelluciditate apparente, ſi circumtenſo ſcroto, ſaccus collectionis candelæ lucenti expoſitus cernitur clarus: an vero, præter hos, inter tunicam nerveam & ipſam teſtis ſubſtantiam, aut in ipſa hujus ſubſtantia ſimilis ſit tumor, haud ita obſervatur, à præcedenti ſpecie vix dignoſcitur, nec forſitan, niſi extirpando, curatur. Vocantur mala hæc, ὑδρόκηλαι, hydrocelæ.

1228. Obſervatum fuit, hos omnes morbos produci ab omni cauſa, quæ valet liquidum ſeroſum 1. ita cöercere, ut redire nequeat in venas, ſed extenſis in vaſis ſtagnet. vel 2. ipſa vaſa rumpat ita, ut intra membranulas effundatur. aut 3. vaſa reducentia à cavitatibus ita obſtruat, & liquida in cavitatibus depoſita tam parum moveat, ut non exhalent, nec reſorbeantur.

1229. Quæ cauſæ obſervatæ ſunt in primis, diſpoſitio gentilitia: potus nimius frigidæ ſubitus, neque vomitu, neque alvo, neque ſudore, vel urina, calore motuve

motuve excitatis, excretus : Morbi acuti, inprimis ardentissimi, sive cum siti potuque inexplebili, sive sine his : Dysenteria lienosa diu permanens : Omnes pertinaces viscerum obstructiones, ut scirrhi Hepatis, Lienis, Pancreatis, Mesenterii, Renum, Uteri, Intestinorum : Ictterus : Quartana sæva & diuturna : Lienteria : diarrhœa : dysenteria diuturna : Cœliaca : Empyema : phtöe : podagra. Evacuationes quæcunque nimiæ, maximè sanguinis arterioſi : haustus acrium, fermentatorumque liquidorum : victus tenacium, durorum. Hydatides ingentes, plures, in cavo abdominis pendulæ : & plura similia, ut Melancholia, Scorbutus &c.

1230. Effectus adeoque, & morbi progressus hic fere est : tument pedes, maximè vesperi, sensim hic augetur tumor increscitque : tum tumor abdominis quotidiè increscens : hujus extensi sonus in Tympanitide, si percutitur, strepitus fluctuantis aquæ in moto corpore in Ascite ab aquâ liberâ fluente in cavo abdominis; at in Ascite ab aquis clausis in suis cistis, fallit : Dyspnœa : Sitis : Gravitas : Torpor : Alvus dura : Urina pauca : Febricula lenta.

Sudor

Sudor nullus: macies eo major, quo partis affectæ major intumescentia: tum fœnorum, scroti, cutis abdominalis aqua intercus: hydatides: aquæ, in loco calido, clauso, stagnantis, putrefactæ acrimonia: Ulcera: Gangrænæ: Hæmorrhagiæ narium: Exomphali: Viscerum sphacelus: Mors.

1231. Hydrops curandus ergo indicat 1. Liberum conciliare fluorem Lymphæ; sive fuerit aqua, serum bilioſum, ichoroſum, sanguinolentumve. 2. Aquas jam in cavitates effusas inde educere. 3. Labem debilitatorum viscerum tollere, sive ea causa, sive hydropis fuerit effectus.

1232. Fluor conciliatur Lymphæ, tollendo causas hunc impedientes, quæ 1. vis vitalis minus fortiter circumagens; 2. vasculorum compressio, disruptio, obstructio. 3. liquidi nimia tenacitas.

1233. Ad primum (1232.) faciunt Cardiaca dicta, roborantia, & stimulantia; quæ, si sitis valida non urget, petuntur ex aromaticis, salinis, oleosis, calidis, formâ Electuarii, Misturæ, Vini Medicati, Cerevisiæ Medicatæ, Pilularum, Decoctorum, Syruporum, Tabellarum, facillimè variandâ.

1234.

1234. Si ingens vexet ſitis, cauſa fuerit calida, morbus cum febre calidâ, quod ſæpe ſolet fieri, ad primum (1232.) faciunt Cardiaca dicta reficientia, acida grata, & leniter aromatica.

1235. Utroque caſu (1233. 1234.) prodeſt frictio, motus, calor.

1236. Ad ſecundum ſcopum (1232.) indaganda cauſa vaſa arctans, obſtruens, rumpensve, quæ tollenda; ſi fieri queat, (1229.) vel emendanda ſæpe aquis mineralibus.

1237. Liquidi nimia tenacitas ſolvetur in calido, frigidove hydrope (1233. 1234.) 1. per ea remedia, quæ ibidem data. 2. per Alcalinos maximè ſales, tam volatiles, quam inprimis fixos. 3. ope Mercurialium, Antimoniatorumque, & Venereorum medicaminum arte Chemicâ ritè præparatorum, & ſagacitate medicâ bene exhibitorum.

1238. Aquæ in cavitates congeſtæ inde educuntur. 1. paracentheſi. 2. Emiſſariis paratis novis. 3. Urinæ viâ. 4. vomitu. 5. purgatione alvi. 6. diſſipatione.

1239. Si cauſa hydropis aſcitis eſt recens, extrinſecus cito applicata; ſi vires integræ, corpus juvenile; ſi viſcera bene conſtituta, neque

neque alio morbo perdita; si aqua nondum putrida, neque diu in loco stagnaverit, statim instituenda paracenthesis.

1240. Quæ fiat 3. pollicum longitudine infrâ umbilicum, & eâdem distantiâ à lineâ albâ, mensurâ in corpore sano intellectâ, in latere à fonte Hydropis averso, punctură factâ ope instrumenti idonei, cannulâ immissa, iterumque eductâ, aquæ copiâ parvâ, quotidie bis, emissa, ad minimum impensis 15. diebus in evacuando, interim utendo præscriptis (1233. ad 1238.)

1241. Si conditiones (1240.) absint, vel sint contrariæ, paracenthesis mortem accelerat.

1242. Emissaria ferro candenti, medicamentis causticis, vesicantibus, lanceolis, filis facta, in parte carnosa, loco declivi, sæpe admodum prosunt; maxime si aperta teneri permittit morbi genius.

1243. Per urinas evacuati hydropis quum citentur plurima exempla, & hanc viam tentabimus præeunte natura, utendo salibus urinosis, fixis, compositis, specificis animalibus, vitriolatis, solutisve metallis, specificis renibus.

1244.

1244. Per Vomitus ſolvuntur cuncta tenacia, cuncutiuntur obſtructa, expelluntur ſtagnantia, unde mirabiliter in hoc morbo proſunt.

1245. Sed fortia dari, ſæpe repeti, & ſine longâ morâ intermediâ ſe mutuo excipere debent.

1246. Ut plurimum eadem validè ſolent evacuare alvum, unde duplici effectu, quin ſæpe & tertiò diureſi proſunt.

1247. Per alvum ſeri eductio fit per uſum largum, ſæpe & breviter repetitum ſummê purgantium, variis formis, maxime liquida, aſſumtorum.

1248. Diſſipatur calore foci, hypocauſti, furni, arenæ, ſolis, ſalis, fimi, excitato ſudore, vel diaphoreſi.

1249. Tum maximè pertinaci abſtinentiâ a potu, victu panis biſcocti, cum pauco ſale, & pauxillo vini oleoſi.

1250. Tertiæ indicationi (1231.) ſatisfaciunt inprimis vina chalybeata, chalybs, & roborantia leniter adſtringentia, debitâ doſi, & in tempore uſurpata; victus ſiccus; vinum meracum, vetus, adſtringens, motus.

1251. Tympanitis iisdem mediis, eadem methodo tollitur, ſi ortum duxit à

rarefacto

rarefacto vapore humoris extravasati, & putrefacti; tum enim, causa ablata, tollitur: si verô ortum duxit ex aëre per membranas intestinorum putrefactorum perforatas in cava delapso, retroire non potente, sed calore corporis rarescente, tum cuncta cito putrefiunt, aëre juvante, malumque ex positâ causa est fere semper insanabile: unde hydrops siccus humido longe magis immedicabilis habetur: punctura sæpe solatio, rarô sanationi, suffecit; fasciæ post puncturam locum habent.

1252. Hydrocele prima (1227.) sanatur, si 1. hydrops anasarca, cujus soboles est, sanatur (1231. ad 1238.) 2. per remedia (1248.) 3. summis discutientibus, & corroborantibus simul, ipsi scroto applicatis, perque calorem externum assiduô excitatis in majorem motum. Secunda autem species (1227.) curabitur optimê 1. si hernia radicali chirurgica cura persanatur. 2. ablata ascitis materie (1238. ad 1252.) & occluso fonte. 3. tum per machinas comprimentes presso loco exitus, ut in herniis per ligamenta: raro autem semel factus hydrops hic sanatur integre. Ultima tandem (1227.)

sana-

ſanabitur. 1. datis hydragogis fortibus, ſæpe repetitis, dum interim victus eſt exſiccans. 2. validiſſimis diſcutientibus & corroborantibus. 3. paracentheſi ſcroti, 4. Cauſticis, & ſuppuratione.

1253. Ex quibus denuô apparet, in ſanatione Hydropis plus difficultatis oriri ab indole aquæ in ſtagno putrefactæ, quam quidem ab ejus cauſis primis. Cur eductis his aquis acceleratur gangræna partis prius innatantis? cur educta ſubito ex Thorace, vel abdomine, hac aqua, mors, aut animi deliquium ſummum? Cur tanta in hydropicis ſitis? & quid illa notat? Cur acida ſæpe adeo in hoc morbo proſunt? Cur eductis per evacuantia valida plurimis ſimul aquis tumor abdominalis idem, vel & major videtur? opio autem dato ſubſidet?

PODAGRA.

1254. POdagra vocatur dolens admodum ægritudo circa ligamenta oſſium pedis, & circa juncturas horum, vere & autumno maxime revertens.

1255. Qui, ubi naturæ ſuæ decurſum non turbatum abſolvit, ſequi ſolet ætatem matura majorem; ſexum virilem; ingenium acutum,

acutum, hujus exercitia duriſſima & protracta, maximè nocturna; victum opiparum; potum generoſum, copioſumque, maxime noctu; Venerem præmaturam nimis cultam; Corpus magnum, craſſum, plenum; acidorum uſum nimium; pedes ſudantes ſubito refrigeratos, in humidis caligis ſudantes; hinc venatum, equitationem in frigore; hæreditatem, contagium.

1256. Tempus, ætas, & reliqua vice cauſæ fungentia, (1256.) tum & phænomena, initium, progreſſus, effectus, finis hujus morbi, ſimul comprehenſa, cauſas medicas hujus mali demonſtrant.

1257. Repetitos enim ejus, latentis diu, paroxyſmos præcedit cruditas, ructus, gravitas, torpor flatulentus, alvus adſtrictior, ſudor pedum ſolitus interceptus, horum varices.

1258. Accelerat, & inexſpectatos accerſit vitium quodcunque admiſſum in ſex rebus non naturalibus, unde cruditas oritur; hinc venus immoderata; lucubratio; pergræcatio; lardi & ſimilium comeſtio; defatigatio; animi affectus; purgatio medica alvi ſola; aër humidus, frigidus, procelloſus; hæc adeò podagricis inimica.

1259. Locus, quem primò, quem regularis aggreditur, semper pes; hujusque illæ inprimis partes, quas difficillimè suum pervadit liquidum; ut perioſtea, tendines, nervos, membranas, ligamenta, quæ à corde remotiores; & maximè preſſæ.

1260. His (1259.) demum obſtructione, infarctu, tumore occluſis; vel materiâ morbi quâcunque vi diſperſa in alia loca, alias aggreditur partes, ita tamen, ut eadem ibidem loca, eaſdem partes, obſideat (1259.)

1261. Dolor adeſt tenſivus, dilacerans, coarctans, increſcens ſenſim, decreſcens iterum, cum madore, rubore, tumore; finitus diaphoreſi, fotu lecti, pruritu, deſquamatione, vel abeuns in cretam vaſa rumpentem.

1262. Ex quibus cunctis liquet, Cauſam proximam hujus mali eſſe vitiatam indolem minimorum, adeoque nervoſorum, vaſculorum in corpore; tum etiam liquidi, quod nervoſas partes alluit.

1263. Et quidem liquidum peccans hic acrimonia, & majore tenacitate; ſolidum nimiâ vaſculorum anguſtiâ, & rigiditate.

1264. Unde in locis à cerebro remotiſſimis,

mis, motui maximê resistentibus ob soliditatem, duritiem, exercitium, pondus incumbens, primô se manifestat.

1265. Ejus vitii autem (1262. 1263.) origo proxima in indigestione viscerum, non attenuantium, assimilantiumque satis assumta in indolem requisitam in liquido nervoso, id est ultimæ elaborationis ultimo effectu.

1266. Cujus (1265.) ratio iterum deducitur ex causis remotis (1255. 1258.)

1267. Supponit i aque omnes fere coctionum vitiatas functiones ad producendum hoc malum (1265.) & quidem vitio in majoribus vasis, liquidisve vix sensibili.

1268. Adeoque curatio impossibilis, nisi per medicamenta, quæ integrê hæc vitia emendare queant. Unde incurabilis fere hactenus habita, nisi paucis Empiricis.

1269. Hæreditaria, & tophacea, curatu omnium difficillimæ.

1270. Ex iisdem deducitur, Venæ sectionem non attingere mali materiam, sedem, causam: prodesse tamen aliquando casu, revellendo parum, & vires urgentes minuendo (1257.)

1271. Neque purgationem per superio-

ra, inferiorave tantum præstare, quantum vulgo sperari solet; excitare sæpe tumultum liquidi nervosi, subducere liquidiora, labefactare virtutem expellentem.

1272. Sudorifera ex arte instituta plus proficere.

1273. Nihil autem in hoc morbo damnosius, quam impedire materiæ podagricæ jam adultæ (1262.) nec alio modo tuto eductæ, vel correctæ, defluxum ad sua loca (1259. 1260.) maximè quidem dolentia, minimè tamen periculosa. Tum enim retenta apoplexias, paralyses, deliria, debilitates, sopores, tremores, convulsiones universales, si in cerebrum introivit; asthma, tussim, suffocationem, si in pulmones; pleuritidem sævam convulsivam, si in intercostalia & pleuram; nauseas, anxietates, vomitus, ructus, tormina, spasmos viscerum, si in viscera abdominalia; & ita incredibile quot morbos creat, sæpe subito lethales: quos frustrâ exquisitissimo remedio, vel methodo, fonte ignorato, tractes: nec enim cedunt, nisi podagræ recenti paroxysmo, eoque sævo, resuscitato. Contingit id damni ex applicatu incauto narcoticorum, refrigerantium, constringentium, incrassantium; vel ex omni remedio debilitante,

tante, evacuante, rursum revellente, suffocante; hinc missio sanguinis, purgatio sursum, deorsumve, Emplastra, Cataplasmata modo dicta, opiata omnia, id efficiunt, ut & spontanea senii decrepiti debilitate ingruente; vel partibus omnibus extremis ità obstructis, exsiccatis, corruptis, destructis, ut mala materies per eas amplius ire nequeat: hinc liquet quæ, quibus cum symptomatibus, & cur, podagricis, ex hoc morbo, mors.

1274. Proinde Curatio, quam contemplatio mali, & experientia commendavit, absolvitur 1. restitutione vigoris in visceribus perditi (1265.) 2. ablatione liquidi jam corrupti fluentis in vasis, vel stagnantis ad loca (1262. 1263.)

1275. Ad primum (1274.) spectat α. Usus plantarum aromaticarum, amararum, antiscorbuticarum, maximè si per se usurpentur solo melle exceptæ. β. usus salium lixivioforum fixorum sæpe iteratâ, parvâ dosi, diu continuatâ, assumtorum. γ. Tum cibi, potusque nutrientes, facile digerendi, leves. δ. Exercitio magno, continuato, equitationi sin aëre puro, tum frictionibus, motibusque partium sæpe iteratis ε. Somno maturo, longo.

1276.

1276. Ad alterum (1274.) Usus conducit. 1. salis cujusspiam volatilis parvâ dosi diu assumti, mane ante quam quis surgat, cum largo haustu decocti cujusdam lenis, sudorisque, vel madoris, expressione levi per horam. 2. frictio calida, cum linteis siccis, partium. 3. Usus purgantis serosi, una cum mercurialibus acuti, & addito circa vesperam potu opiato sedante.

1277. Quibus equidem remediis, & curandi methodo, multum sæpe proficitur, etiam in tophaceâ.

1278. Ad summam doloris in loco sævitiem temperandam, urgente summâ necessitate, Opiatis internis, copioso seri lactis, similisve, potu calido, externis emollientibus, Anodynis, Calidis, quin verberatione cum urticis, inunctione balsami sulphuris Therebinthinati, inustione cum Lino, utendum sæpe est.

1279. Cæterum non aliter usurpanda, quin summopere metuatur citior induratio loci affecti, mobilitatisque jactura.

1280. Maximum verò cuique remedium, quod oppositum illi causæ, unde originem duxerat morbus (1255. 1258.)

1281.

1281. Si autem materiæ podagricæ introversæ signa adsint (1273.) sine ullâ mora tentanda est ejus expulsio in junctura: ergò statim applicentur fœmoribus larga vesicatoria; locis, dolere assuetis, fomenta aromatica salina tepida, fiat deambulatio, vel motus magnus in rheda; sumatur larga copia decocti alicujus aromatici sudoriferi, vel, hoc non juvante, vini rhenani generosi; his dein factis, dolore incipiente, in calidum lectum repositus, & opertus, sudet.

1282. Quæ si quis omnia consideret, videt difficultatem summam curandi hujus morbi: tum rationem, cur in renovantibus hujus medelam quæsiverint summi & Medici & Chemici? cur Lac, & quousque sanet? an sit acor specificus cruore conceptus mater podagræ? quæ sit ratio modi, tophi, cretæ, podagricorum? Cur miserrima sit, quæ sine tumore, podagra? cur mitior tumens? cur dolor tandem desinat in podagricis? cur, quamdiu dirissimus dolor in paroxysmis, serena, eaque longa, intervalla sint? Cur cessante doloris sævitie, dein vix unquam integrè liber sit æger? an ullum absorbens alcalinum specificum sit, quod podagram radicitus extirpet? Cur Ma-

china Statica Sanctorii ſumma directrix & index futurorum, & faciendorum in podagra ?

MORBI VIRGINUM.

1283. PRæter omnia hæc Acutorum & Chronicorum genera, ſunt nonnulli morbi virginibus, gravidis, puerperiſque proprii, tum & puerili ætati.

1284. Quo tempore fœmininum corpus ad incrementum ſuum pervenit, in bene factâ temperie plus ſolet conficere cruoris, quam qui vaſis contineatur, unde arteriis uterinis fluoris Menſtrui nomine ſecerniitur.

1285. Si, poſito corpore in conditione (1284.) hic ſanguis retinetur, oritur plethora; tarditas; gravitas; pallor; dolor lumborum, inguinum; depravatæ functiones omnes fere naturales, vitales, animales; quæ facile deducuntur à vaſis nimis preſſis, liquido copioſiore, ſtagnante, ſuffocato.

1286. Ab eodem autem ſic accumulato miræ ſæpe parantur viæ, raris ſecretionibus menſtruis notæ; dum per oculos, aures, nares, gingivas, vias ſalivæ, œſophagum, alvum, veſicam, mammas, cutim, vulnera, ulcera, exire viderint Medici.

1287.

1287. Vel & ſæpe labefactantur inde omnia viſcera, oriturque partim à putredine conceptâ, partim à vaſis læſis, infinitum morborum genus (106.)

1288. Cognoſcitur hic morbus 1. ab ætate. 2. incremento corporis jam perfecto. 3. plethorâ. 4. ſignis deinde morbi ſubſequentis.

1289. Pro ſolutione requirit varia remedia reſpectu variæ cauſæ.

1290. Quas inter naturalis, vel ſuperveniens, pudendorum concretio manum Chirurgi requirit debito inſtrumento, debito vulnere, viam facientis.

1291. Cæterum, ubi à ſtagnante liquido, huic conciliabitur fluor. 1. fotu, & fricatu pedum. 2. aperturâ venæ in pede, & ſanguine miſſo. 3. purgantibus Uterinis datis. 4. Emmenagogis. 5. Emplaſtris, fotibus, linimentis, vaporibus, calore. 6. ipſa vaſa à plethorâ debilitata roborando per Chalybeata, & Adſtringentia.

1292. Sublatâ his morbi ſcaturigine, ſolent omnia fere mala (1285. 1286. 1287.) ſponte evaneſcere. Vel curantur ex naturâ & curâ ejus morbi, cujus imaginem referunt quam proxime: quod facilè ex antedictis fit.

MORBI GRAVIDARUM.

1293. POstquam gravida est fœmina plurimis afficitur malis ex sola graviditate oriundis.

1294. Quorum nonnulla oriuntur ex sanguine menstruo secerni impedito ob clausum uterum, & fœtu tamen non potente hactenus in sui incrementum eum absumere.

1295. Alia ex ipsa mole, motuque fœtus, atque secundinarum, & aquarum, vim exercentium in partes hasce sensiles admodum.

1296. A priori (1294.) videntur pendere Nauseæ, Vomitus, prostratus appetitus, vel idem depravatus planè, animi deliquia, vertigines, dolores summi stomachi, pectinis, inguinum, renum, mammarum, torpor, gravitas, dyspnœa, abortus.

1297. Quæ proinde pendentia ab una causa eodem remedio, sanguinis missione, tolli solent.

1298. In qua tamen instituendâ, locus, tempus, copiaque, maxime advertenda.

1299. Tum victus tenuis, motus ordinatus, potus levis, admodum prosunt.

1300.

1300. Interim Cardiaca aromatica, una cum leniſſimis antihyſtericis, vel & blandis ſubacidis, ſummi uſus ſunt, & efficaciæ.

1301. Ab incremento fœtus oriri videntur eadem fere, quæ enumerata (1296.) tum difficultas urinæ, & alvi, Hæmorrhöides, Varices, Inflatio pedum, Uterinorumque labiorum, lapſus proclivis.

1302. Quibus quidem auxilium ferri poteſt aliquando remedio V. S. (1297.) vel & ſitu corporis pro tempore mutato, tum etiam faſciis, ſimilibusque, atque tandem linimentis lenibus.

1303. Inter periculoſiſſimos verô gravidarum morbos habetur fluor uterini ſanguinis.

1304. Qui fere ex eo, quod placenta ab utero ſolutâ, & arteriis plenis ſanguine diſtendente, uteroque diſtento, ſæpe pleno rivo arterioſus cruor emanet.

1305. Cognoſcitur ex orificio uteri laxato, ſanguinis fluxu magno, citato, admodum debilitante, vivo, vel grumoſo, dolente.

1306. Cauſa hujus, affectus animi vehementes, motus corporis nimii, hyſterica, & emmenagoga malê applicata, percuſſio inferioris partis abdominis.

1307. Remedia, quies animi, corporisque, aër frigidus modice, Venæ sectio, adstringentia, opiata.

1308. Si his nihil proficitur, Infans methodo optima, pro situ ejus mutata, illico educendus, uterusque ab fœtu, placenta, grumoso cruore integre liberandus erit.

1309. Neque refert, quonam gestationis tempore id acciderit, cum melius sit perire, vel aliter periturum, fœtum, salva matre, quam perire certò utrosque.

PARTUS DIFFICILIS.

1310. PArtus difficilis fit vitio Matris, Infantisve.

1311. Vitio Matris, deficientibus viribus ad expellendum, vel partibus ipsis naturalibus male se habentibus.

1312. Si vires deficiunt, hæ excitandæ sunt ope Uterinorum, Cardiacorum, Sternutatoriorum.

1313. Si uteri collum internum nimis angustum, durumve, linimentis succurrendum quantum possibile, ut lubricum emollescat, vel fotu.

1314. Si Tumor hîc (1313.) vel in vagina enatus expulsionem impedit, is discutiendus, suppurandus, vel eximendus ope Chirurgica.

1315. Si

1315. Si excoriata harum partium labia coaluerint, cito, & ante partum, si fieri possit, dissecanda, & cicatrice obducenda sunt.

1316. Si ossium compages arctior iter impediverit, linimentis emollientibus (1313.) fomentis similibus, leniendа sunt, tum manu lege artis succurrendum parturienti est.

1317. Infantis vitio contingit, ubi ille immobilis mortuus, vel ita situs, ut ipse sibi claudat portam.

1318. Mortuus cognoscitur, si immobilis; si arteriæ umbilicales sentiuntur in funiculo umbilicali quiescere, maxime prope corpus infantis; si fœtida exeunt; si pondus ingens; si laborat tenesmo; si syncope; horripilatione; halitu graveolente; colore livido, si diu elapsis aquis nondum peperit; si cutis fœtus flaccida, facile separanda; ossa mollia, & mobilia.

1319. Simul ac fœtus cognoscitur mortuus (1318.) metu gangrænæ, syncopes, mortisque maternæ, eximendus est, vel per pedes maxime, si fieri queat.

1320. Situs infantis redigendus est in eum, quo fœtus possit educi, vel per caput, vel per pedes inprimis.

1321. Id efficitur. 1. positu Matris debito. 2. mutatione situs infantis.

MORBI PUERPERII.

1322. PUerpera corripitur dolore post partum à labore tolerato, partibus contusis, à sanguine, fœtu alio, secundinisve restitantibus.

1323. Fœtus alius, secundinæ partes, grumi sanguinis, manu educenda.

1324. Dolor à labore tollitur opiato, antacido, cardiaco, diluente, fotu anodyno externo.

1325. Nimio lochiorum fluxu vexatur, à nimia fluiditate, agitatione sanguinis, vel ut plurimum à retentis (1322.) in utero, ejus contractionem impedientibus.

1326. Si à retentis, hæc educenda (1323.)

1327. Si ab affectu animi, sanguine nimis fluido, nimis agitato, concurrendum ad hordeata, gelatinas, emulsiones, opiata, adstringentia.

1328. Quorum delectus docent signa morbi, temperiei, velocitatis.

1329. Dum fluit ab uteri vasis restrictis

in

in mammas pabulum ſeroſum lacteum, febricula exoritur, qua orta, ſæpe lochia omnino retinentur, unde infinita & peſſimæ indolis ſymptomata; prout in hoc illudve viſcus rapiuntur, hinc phrenitides, pleuritides, peripneumoniæ, anginæ, paraphrenitides, mammarum inflammationes, pejor hepatis, ventriculi, omenti, meſenterii, lienis, renum, inteſtinorum, tum Dyſenteria, Colica, Iliaca, Apoplexia, Paralyſis, & multiplex ſanè mali ſpecies.

1330. Cuncta hæc eradicantur ſponte, radice mali exciſa (1329.)

1331. Hinc requiruntur Antacida lenia, ad labem acidam ſeri ſopiendam; diluentia lenia ex hordeatis, avenatis, amygdalatis, juſculis; aperientia ſpecifica leniſſima ex moderatè cardiacis & uterinis; aperientia localia, Clyſmata, Fomenta, Cataplaſmata, Emplaſtra, Linimenta, Cucurbitæ, Peſſaria, Suppoſitoria.

1332. Venæ ſectio haud facilè, nec niſi urgente ſummâ neceſſitate, adhiberi poteſt.

1333. Neque curanda ſymptomata proinde, ac ſi eſſent morbi acuti ſui generis (1329.)

1334.

1334. Lacte ad mammas delato, ſæpe fit ejus ſtagnatio, coagulatio, dolor inflammatorius, ſuppuratio, Scirrhus, Cancer.

1335. Cognoſcitur horrore, frigore & calore reciprocis, febriculâ, ſignisque incipientis inflammationis.

1336. Curatur 1. antacidis lenibus. 2. Diluentibus leniſſimis. 3. diſcutientibus externis cito applicatis.

1337. Si jam in apoſtema tendit, quantocyus maturandum, aperiendum, depurandum, conſolidandum, de quibus in Chirurgicis.

1338. Lactantis papillæ dolor, fiſſura, inflammatio, tollitur balſamicis blandiſſimis, ſpirituoſis cephalicis applicatis.

1339. Lac abundans nimis, & tenue, temperatur victu blando, ſiccoque, & motu: lac deficiens curatur victu humido, blando, nutriente; fotu, frictioneque mammæ; ſublatione Cauſæ indagatæ.

MORBI INFANTUM.

1340. INfanti recens nato oriuntur morbi proprii 1. a ſtrigmentis glutinoſis, caſeoſis, lentis, quibus os, œſophagus, ſtomachus, inteſtina ei replentur.

1341.

1341. Quâ solâ de causa, nauseæ, vomitus, tormina, singultus, convulsiones sæpe oriuntur; atque deinceps restant indigestiones assumtorum.

1342. Curatur facile jejunio horarum x, vel xij; assumtione pauci vini cum melle misti, iteratâ dosi hoc tempore abstinentiæ dati; vel leniſſimo quodam simul adjecto stimulo purgante.

1343. Quin, ad proluendam hanc pituitæ mucosæ saburram, sæpe prosunt egregiê Epithemata moderate aromatica, & spirituosa.

1344. 2. Multum patiuntur vulgô à meconio non satis cito expulso, ob debilitatem fœtus, duritiem materiæ, copiam ejus nimiam, siccitatem viæ.

1345. Hinc ab ejus morâ, aëre jam appulso, acrimonia, acor, putredo, in vapores resolutio, adeoque dolores torminosi, convulsiones, nauseæ, vomitus, singultus, tusses, sternutationes, clamores, fletus, pervigilia, terrores, febres, macies, mors.

1346. Corrigitur vis expellens sopita stimulo leni purgante, leni suppositorio, Cardiaco suaviſſimo & leni.

1347.

1347. Durities materiæ corrigitur hausto seri lactis recentis cum pauco melle diluto, clysmate ex sero lactis saponato, vel mellito.

1348. Intestina lubricantur, assumto oleo Lini, Olivarum, Amygdal. dulcium, &c. tum injectis iisdem Clysmatis specie, & linimentis similibus.

1349. Quâ methodo, quibus Medicamentis felicissimê superantur varia illa & pessima symptomata ab hâc unâ radice orta (1345.)

1350. Si vero ullibi, hic antacida usum habent, & inter illa absorbentia inprimis.

1351. Opiata raro, neque sine magnâ circumspectione, adhibenda.

1352. Quin evitanda omnia nimis attenuantia, stimulantia, volatilia.

1353. Cuique vero singulari malo (1345. facile remedium invenitur, cognitâ historiâ causæ, & curationis omnium morborum hucusque descriptorum.

1354. 3. Multum patiuntur ab ipso lacte, dum id nimis cito, fortiterque in stomacho coagulatum, compingitur in unam massam, gravem, acremque.

1355.

1355. Hæc enim ſenſim acrior, acidiorque reddita, fœces alvi virides, acidum ſpirantes, materiem vomitu rejectam acidam, hinc tormina, flatus, dolores, & infinita alia excitat, maxime convulſiones.

1356. Quæ curantur Antacidis fixis, purgantibus permiſtis, Clyſmatibus ſimilibus, Carminantibus blandis, oleoſis internis, externisque.

1357. Inſultus porro Epileptici hinc plerumque originem ducunt, irritato genere nervoſo ope acrimoniæ vellicantis.

1358. Unde & his remediis ſolis curantur, ſi medelam capiunt.

1359. 4. Simulac hæc ſuperarunt mala infantes, & incipiunt uti cibis crudis, fructibus horariis, carnibus, caſeo, ſimilibusque Vermes oriuntur.

1360. Cauſam dant ova inſectorum, in aëre vel terra viventium, aſſumta, neque vi tenelli motus deſtruenda.

1361. Nidum dat pituita inteſtinalis, vel gaſtrica, in quâ hærent, foventur, pariunt, augenturque.

1362. Hinc raro in adultis, & in his modo torpidis, & leucophlegmaticis.

1363. Suntque rotundi, lati, aſcarides.

1364.

1364. Efficiunt irritatione nauſeas, vomitus, alvi fluores, animi deliquia, pulſus exiles, deficientes, intermittentes, pruritus narium, inſultus Epilepticos.

1365. Efficiunt conſumtione chyli eſuriem, pallorem, debilitatem, alvum adſtrictam, inde tumorem abdominis, ructus, borborygmos.

1366. Efficiunt ſæpe perforationem ipſorum inteſtinorum.

1367. Unde & toties lethales reperti ſunt.

1368. Cognoſcuntur ab ætate, victu, temperie, effectibus, (1364. 1365. 1366.)

1369. Curatio fit 1. nidum deſtruendo (1361.) per alcalia fixa, gummata phlegmagoga, mercurialia, antimoniata, aromatica amara.

1370. Tum externe inungendo abdomen balſamis ex aromaticis fortiſſimis, permiſtis purgantibus, oleoſisque.

1371. 2. Vermes necando, quod fit ope Medicamentorum mellitorum, ſalinorum, indigeſtibilium vermibus, amarorum aromaticorum, Mercurialium, Acidorum, Vitriolatorum ex chalybe, vel cupro.

1372.

1372. 3. Expellendo Lumbricos vivos enectosve ope purgantium amarorum, phlegmagogorum, Mercurialiumque.

1373. Quin Clysmata, Suppositoria, Unguenta externa ad eadem prosunt quam maxime.

1374. Quando Dentes incipiunt prodire, maxime acuti, ab tensione, punctura, laceratione gingivarum nervosarum, sanguinolentarumque, oritur inflammatio, tumor, gangræna, convulsio, alvi fluor viridis, salivatio, febris, mors.

1375. Quæ cuncta facile ex eâdem causa oriri demonstrantur.

1376. Quin sublata irritatione nervorum (1374.) sponte cessant.

1377 Quod fit 1. gingivas emolliendo, refrigerando, leniendo, mollibus, glutinosis antiphlogisticis. 2. sæpe atterendo ad corpora dura, glabra. 3. dissecando ope lanceolæ.

1378. Convulsiones hinc oriundas minuta Sp. C. C. dosis felix tollit.

VARIOLÆ.

1379. QUia infantibus frequens, huc referetur, morbus, qui vocatur Variolarum. Cujus quidem adeô accurata

curata Sydenhami descriptio, ut decies legi merenti pauca modo addenda habeam, unde pateat & has ad eandem simplicitatem, ut præcedentes morbos, reduci posse, & aliquid in ordine medendi desiderari hactenus.

1380. Est ut plurimum Epidemicus, verno tempore primo incipiens, æstate crescens, languens autumno, hyeme sequenti fere cedens, vere iterum eodem ordine rediturus. Quo citius in hyeme incipit, eo violentior, quo serius, eo mitior erit mali natura. Hinc liquet, quo anni tempore periculosior.

1381. Occupat omnem ætatem, sexumque, maxime autem pueros, eosque, qui hactenus hunc morbum nondum passi sunt: quo ætas humida plus dissipavit, solida magis coëgit, eo violentior morbus: Hinc pueris, mulieribus, mollibus, laxis, facilior: exercitatis, viris, senibus, pejor.

1382. Malum hoc, licet Epidemicum, contagio suscipitur communicato ab homine, qui prius laboravit: quod primo videtur aëri inhærens, pulmonibus, ori, naribus, œsophago, stomacho, intestinis, dari.

dari. Adeoque hoc tempore admodum parum materiei venenatæ habere.

1383. Hæc contagiosa materies (1382.) humoribus mista statim producit effectus quosdam ordine se mutuo excipientes; qui sunt: horripilatio; rigor; febris acuta; calor ingens, perpetuus; oculorum splendor, à liquore tenui & calido illapso; Capitis, dorsi, artuum, dolor magnus, maximè circâ partes, cordis scrobiculo subjectas; vomitus, nausea; inquietudo magna; stupor; somnolentia; atque in infantibus insultus Epileptici.

1384. Initio hujus status (1383.) cruor venis missus pulcher, saluberrimoque similimus; secundo, tertio, quartove die, jam instar pleuritici & inflammati cernitur (384.) eô plus, quo plus duravit, & vehementius fuit, malum.

1385. Durat hic status, pro varietate epidemicâ, vehementiâ morbi, temperie ægri, vario tempore: quo diuturnior ex suâ naturâ, eo mitior futurus totus morbus, & contrâ.

1386. Unde videtur morbus in hoc statu (1380. ad 1386.) esse velocitas liquidorum aucta à stimulo inflammatorio omni cruori admisto.

1387.

1387. Morbus ergô ille (1386.) affinis omni acuto inflammatorio, difficulter in hoc ſtatu ab eo diſtinguitur; ſcientia Epidemici regnantis (1380.) ægri in hunc morbum proni (1381.) contagii prægreſſi (1382.) & inde ſecutorum ſymptomatum (1383.) docet quod adſit, & quod ſecuturæ ſint papulæ ipſæ in altero, mox deſcribendo, decurſu.

1388. Cognito (1387.) hoc morbi ſtatu (1380. ad 1387.) indicatio videtur oriri hæc primô; ut, ſtimulo inflammatorio ablato (1386.) ſanetur ſtatus præſens, & impediatur ulterior ejus progreſſus, & proinde caveatur futura ſuppuratio, gangræna, &c.

1389. Stimulus videtur auferri poſſe correctione per ſpecifica, vel methodo univerſali antiphlogiſticâ.

1390. Correctio ſpecifica niti debet invento remedio oppoſito illi veneno contagioſo, quod tam parvâ mole ſusceptum reliqua parit, ut effecta (1382. 1383.)

1391. Quale (1390.) inveniri poſſe, comparatio hiſtoriæ antidotorum, & indoles hujus mali, faciunt ſperare; & ad indagandum impellit ſumma hinc futura humano generi utilitas. 1392.

1392. In ſtibio, & mercurio, ad magnam penetrabilitatem arte deductis, nec tamen ſalinâ acrimoniâ nimium corroſivis, ſed bene unitis, ut quæramus, incitat aliquis horum aliquandô ſucceſſus.

1393. Methodus univerſalis videtur hîc adhiberi poſſe, & experimentis perfici debere, illa, quæ deprehenſa eſt in omni inflammatorio valere, ne inflammatio in pus, gangrænamve, abeat: quum in aliis omnibus ſuccedat, hîc nihil repugnet, morbus varioloſus ſæpe ſine variolis ſit.

1394. Conſiſtet illa (1393.) in his: 1. mittatur cruor, ut (854. N. 1. 890. N. 1. &c.) 2. Clyſmatibus, fotibusque, laxetur tota cutis, os, œſophagus, inteſtina, ſæpe. 3. potetur multum aquæ tenuiſſimê farinoſæ, acidulæ, nitroſæ; hauriatur nitrum ſtibii, vel polychreſtus ſal, & hydrogala tenue. 4. ſit victus tenuis; aër in pulmones ducendus frigidiusculus; corpus bene tectum, & perſpirabile.

1395. Quamvis enim in hoc morbo ratô cogitetur de hâc indicatione (1388.) & de hâc methodo inprimis (1393. 1394.)

casus tamen, ignaro morbi Medico, sæpe dedit successus probantes talem artem.

1396. Morbus hic ubi statum primum, quem Contagii voco, absolvit, secundum ingreditur, qui sic se habet: punctis parvis rubris instar morsus pulicaris cutis capitis primo & faciei, mox manuum & brachiorum, dein trunci, & inferiorum, inficitur; mox mitescunt symptomata (1383.) augentur omni hora quoad magnitudinem, & numerum pustulæ valde rubescentes, assiduo magis, magisque, elevantur; inflammantur; cutis tenditur; dolor; calor: impedita circulatio; impedita perspiratio; hinc humorum major ad interiora repulsus; febris; anxietas; dyspnœa; dolor faucium; angina; diarrhœa dysenteria; mictus cruoris; hæmoptöe; cutis inter pustulas liberæ inflammatio rubra, dolens, calens; quæ ubi duraverunt spatio 4, 5, vel 6, dierum, jam absolutê suppuratæ sunt, & in totidem parva apostemata conversæ. Hunc Inflammationis decursum voco, usque in Abscessum; durat pro varietate Epidemici, temperiei, magnitudinis, regiminis, vario tempore, plerumque quatuor, aut quinque diebus;

ita,

ita, ut octavo, ab inchoamento, die suppuratio adsit; cruor tum valde inflammatus.

1397. Si morbus contagii ingens (1383. ad 1386.) pustulæ multæ, sibi mutuo proximæ, ac quasi implicitæ, inflammationis omnia signa magna, temperies salina oleosa, vigor ætatis, vita prægressa lautissima, remedia & regimen velocitatem multum augentia, æstas fervidissima, fuerint, tum ad finem inflammationis vesiculæ lymphâ rubellâ distentæ adsunt, gangrænosæ indolis indices (427. N. 5.) hinc cutis circulationi, & exhalationi inepta; inde humorum in interiora repulsus; inde salivatio ingens; tumor magnus manuum, pedumque.

1398. Ex his diagnosis & prognosis secundi status cognoscitur, ratioque morbi, & omnium symptomatum in eo capitur, his fere regulis circumscripta:

Quo mitior status contagii, eo lenior status inflammationis.

Quo lentius erumpunt pustulæ, quoque proin diuturnior status contagii, eo morbus levior.

Quo pauciores, magis separatæ, majo-

res, plus à facie remotæ, candidiores, & dein flavæ magis puſtulæ, quoque tardius procedunt, eo meliores.

Quo plures, magis intricatæ, minores ſingulæ, magis in facie hærentes, fuſcæ, nigræve, citiusque incedunt, eo pejores.

Quo materies puſtularum pus magis blandum & perfectum refert, eo melius.

Quo materies puſtularum ichorem gangrænoſum plus refert, eo pejus.

Quo ſpatium inter puſtulas magis rubet, calet, tenditur, tumet, circâ tempus abſceſſus, eo melior ſpes, ob circulationem hic remanentem.

Quo idem plus pallet, vel fuſcum evadit, eo pejus; angina ſequitur lethalis, aut peripneumonia; niſi ſalivatio liquida, vel ingens tumor manuum, pedumve acceſſerit; ratio eſt, liquorum hic impedita, hinc ad interiora aucta, circulatio.

Si in locis inter puſtulas liberis maculæ purpureæ, lethalis gangræna deſignatur.

1399. Indicatio hoc in ſtatu (1396.) eſt varia pro vario gradu durantis morbi: nam in primo initio apparentis inflammationis externæ, videtur requiri cautela, ne

ne vergat in ſuppurationem: de quâ jam actum (1393. 1394.) aut, ſi id ſpernitur, curandum ut minima fiat, procul â capite, & tarda: quod fit 1. victu tenuiſſimo, putredini reſiſtente. 2. potu diluente, blando, ſubacidulo. 3. medicamento antipyico, aperiente, diluente, aſſiduo magnâ copiâ ingeſto. 4. balneo pedum bis de die repetito, horum fotu tepido continuo, epiſpaſticis applicatis ad cava pedum & poplitum. 5. regimine frigidiusculo, maxime admiſſu puri & frigidi aëris, interim corpore inferiore contrâ frigus munito. Hæc autem ſtatim & ab initio ſic applicanda ſunt. 6. ſi nimio impetu fuerit morbus, opiata veſpertinâ quintâ conducunt, reliquis ſimul, ut præſcriptum eſt, actis.

1400. Poſt toleratum decurſum hunc (1396.) ſequitur ſtatus tertius ſuppurationis, quo incepta illa creſcit & perficitur; in eo puſtulæ jam purulentæ quotidie augentur, dein matureſcunt, albeſcunt, flavent, ac tertio, quartove die hujus decurſus, rumpuntur. Tum vero tota pinguedo & cutis pure ſcatet mobili, externê aret, locis liberis inflammatur; hinc impedimento perſpirationis, circulationisque,

irritatione generis membranosi & ner- osi, absorptu puris in venas, fit febris pe -mæ indolis, cum pessimis symptomatibus; si materies hæc purulenta cruori mista diu movetur, putrescit (82. 100. 406.) hinc pro vario delapsu in diversas corporis partes diros effectus, vixque superabiles, producit; deliria; phrenitides; anginas; peripneumonias; pleuritides; vomitus; dysenterias; hepatitidem; apostemata; anthraces; junctura rum tumores, abscessus, immobilitates; tabem; phthisin; & infinita similia.

1401. Si vero tum materies tenuior, acrior, morbusque vehementior, exeditur cutis, pinguedo, & caro; fiunt lata, pessima, ad ossa sæpe penetrantia, ulcera cacöethe; cicatrices fœdæ.

1402. In hoc statu (1400.) curandus puris ad exteriora exitus, ab interioribus expulsio; quod fit laxando cutim fomentis laxantibus tepidis, assiduo & laboriose renovatis; ablutione & gargarismo oris, fauciumque, assiduo; potu largo, calido, cardiaco, detergente, aperiente, putredini resistente; clysmate blando, diluente, emolliente, laxante quotidie injecto, diu retento;

tento; victu ex jure carnium cum sale & acidis condito; vini meraciſſimi ſubinde moderato uſu; dato ſimul, contrâ enormes impetus, opio.

1403. Si morbus vehementiſſimus; ichor gangrænoſus loco puris; tota fere cutis occupata; facile patet, cur infelicem adeo, imo ineluctabilem, perniciem adferat hic morbus: omnium vero clariſſime id liquebit ei, qui ex anatomicis norit, ut externam cutim, ita oculos, narium omnes membranas, oris omnia velamenta, aſperam arteriam, bronchia, œſophagum, ſtomachum, inteſtina, jecur, lienem, pulmones, obſideri his puſtulis; hinc quippe dicta intelligit, & videt, quid ad curationem requiratur, & an magnitudo mali, perditio tot ægrorum, poſt vulgata auxilia applicata fruſtrâ ſemper, non excitet boni Medici ſolertiam, ut initio mali invadentis ſumma tentet; vulgatâ quippe methodo nullus niſi ſponte emergit.

MORBI EPIDEMICI.

1404. NOtandum vero eſt ſuper omnia, morbos hactenus deſcriptos fluidorum, licet nomine, ſignis plerisque, & aliquâ ſpecie eventus iidem ap-

pareant incauto, tamen in indole tectâ, phænomenis non nisi perito obſervatis, vario tempore incrementi, ſtatus, coctionis, criſios, effectu, eventu, ſanandi methodo requiſitâ, ſæpe immenſum differre.

1405. Adeoque requirere longê aliam adminiſtrationem 6. Rerum non Naturalium, aliam medelam, alia medicamenta.

1406. Cujus tamen varietatis cauſa adeo latens, ut à nullo ſenſili vitio 6. Rerum non Naturalium deduci hactenus queat.

1407. Et tamen ob communem pluribus afflictionem, poſſibilem evitationem, & excluſionem vento, vel igne, in aëre reſidere comprehenditur.

1408. Et in eo magis ob varietatem inexplicabilem exhalationum, quæ vel miſturæ, vel ſtimuli ratione noſtræ machinæ nocent, quam ob mutationem notabilem qualitatum ſenſilium; ut obſervatio docet.

1409. Tamen vix niſi contagio humano, quod mirum, morbos excitare.

1410. Hos autem proprie Epidemicos vocare ſolemus.

1411. Horum cognoſcitur natura juxta regulas datas (11. 12. 13.)

1412. Lucem vero affundit Medico incognitum

cognitum talem, & recens invadentem Epidemicum curaturo 1. Determinatio ejus ad ſpeciem notam, cui maxime ſimilis. 2. Obſervatio ejus, qui eo tempore, circa æquinoctium vernum, vel autumnale, frequentior. 3. Attentio ad phænomena ſpontanea, quæ mortem, ſalutem, meliorem, pejorem ſtatum morbi præcedunt, comitantur, ſequuntur. 4. Eorum, quæ inevitabiliter geruntur, ingeruntur, egeruntur, adjutamentum, vel nocumentum. 5. Comparatio plurium eodem tempore decumbentium ſimul. 6. Abſtinentia ab omni auxilio, quod dubium, valde movens, mutans, tectum morbi genium obſcurans.

1413. Ex quibus omnibus accuratiſſimâ attentione obſervatis indicatio naſcitur.

CALCULUS.

1414. UBi in corpore alicubi corpus quoddam plane inſolubile hæret, ei cruſta calculoſa brevi ſe applicat, plus, minusve.

1415. Id ſi in Renibus fit, à parte terreſtri ſanguinis exſiccatâ, fit Calculus Renum, maxime ortus ad ultimas arterias, ſpecie arenæ.

1416. Qui ſenſim ibidem accreſcens renem obſtipat, carnem ejus ſuffocat, conſumit, ſpecie grumi, puris, carunculæ, pellium expellit, totumque tandem corrumpit, mictus ſanguineos, purulentos, fœtidos excitat; quin ſæpe ulcerationem vicinorum, poſt inflammationem creat.

1417. Idem quâcunque cauſa ex loco originis (1415.) in pelvim, & inde in ureterem, hujus flexus, anguſtias, introgreſſum in veſicam delatus, ſæpe intercipit urinas, cum dolore inflammatorio.

1418. Per Ureteres in veſicam delatus expellitur ſæpe.

1419. Reſtitans in veſicâ creſcit per orbes appoſitos.

1420. Manente ſemper nucleo rubro, reliqui orbes, rubri, albi, cinerei, cærulei, perque gradus colorum notatur gradus inſolubilitatis, ipſa Chemiâ detegendus.

1421. In veſicâ hærens inflammationem, ejusque ſymptomata, tum attritus, ulcera, puris mictus, ſtrangurias, obſtructionem urethræ, impoſſibilem mictum niſi ſupino, febrim hecticam, tabem facit; ſæpe impellitur in urethram immobilis.

1422. Calculus renum cognoſcitur à dolore

dolore ibidem obtuso, à mictu sanguineo post motum ad strata lapidea, motum corporis vehementiorem, præcipue in curru, à lapidibus sæpe emissis, carunculis, pure, filamentis (1416.)

1423. Vesicæ, ex dolore in reddendâ urinâ, & post, & ante, ex urinâ stillicidio tantum emissa, albâ cum sedimento mucoso, crasso, multo, gravi, pruritu ad caput penis, tenesmo in reddendâ urinâ, manus per anum immisso digito, Cathetere, & (1421.)

1424. Calculus renum indicat sui imminutionem, expulsionem, redactionem eo, ut non lædat.

1425. 1. Id fit victu humido, blando, tenui, modice salito; potu aquæ, vel huic simillimo; viribus vitæ.

1426. 2. Alterum fit laxando vasa per balnea, clysmata, linimenta laxantia; lubricando vias medicamentis humidis, emollientibus, lenibus, oleosis blandis; aperiendo per opiata & anodyna; propellendo ope medicamentorum prudenter diureticorum, motu moderato.

1427. 3. Tertium, occurrendo symptomatibus; inflammationi per V.S. & reliqua hujus remedia; dolori per emulsio-

nes anodynas; asperitati per oleosa, saponata, glutinosa.

1428. Neque enim de specificis lithontripticis hactenus vera fides.

1429. Delatus in angustias pelvis, requirit eadem (1425. ad 1428.) maximê clysmata, fotus, Venæ sectionem.

1430. Per Ureteres ex rene in vesicam illapsus noscitur à nephritide antegressa, dolore in viâ Ureteris subsecuto, horum cessatione cum signis (1423.)

1431. Tum requirit citissimam hinc expulsionem, ne crescens pejor fiat.

1432. Id fit iisdem fere mediis (1425. ad 1428.) sed topice applicatis: balneo oleoso, clysmate simili, injectione olei in vesicæ vias, affrictu hujus.

1433. Tum succurrendum omnibus symptomatibus, prout hunc illumve morbum imitantur.

1434. Si in urethram immobilis impactus, injectio, fotus, suctus, auriscalpium specillum, pressio lenis, vel & incisio applicanda requiruntur, aut punctura perinæi.

1435. Si major, quam excerni queat, lithotomiâ educendus.

1436. Et inprimis apparatu magno, utpote certissimo. 1437.

1437. Sciendum tamen omnem eventum operationis ſemper dubium.

1438. In mulieribus vero dilatando urethram educitur, raro incidendo.

1439. Si in collo veſicæ hærens impedit Urinam, Cathetere repellendus.

LUES VENEREA.

1440. POſt annum 1463. in regno Neapolitano, mox Gallico exercitu, dein per totam Europam Lues Venerea orta adhuc durat.

1441. Quæ generatione, lactatione, contrectatione, ſalivâ, ſudore, liquido genitali, exhalatione contagioſa eſt.

1442. Et quâ parte contrahitur, primo ſe manifeſtare ſolet.

1443. Neque à non infecto, vel non infectâ, eodem hoc morbo, unquam orta deprehenſa eſt.

1444. Pars infecta (1442.) pruritu, calore, leni inflammatione, puſtulâ ſubalbâ, ſquamoſa, erodente, mucoſa, inſanabili vulgatis remediis, cognoſcitur primo.

1445. Hinc creſcendo vicina primô, & plerunque externa inficit ſimilibus puſtulis ulceroſis, dehinc interna, labia, gingivas, palatum, linguam, fauces, naſum,

fum, cerebrum, pulmones, hepar, lienem, uterum &c.

1446. Quæ ſtillant ſaniem mucoſam, lentam, ſubviridem, carnem erodentem, in latum magis, quam profundum proſernpendo.

1447. Hinc in veretro externo cancri; in interno gonorrhœa; in vaginâ fluor dictus albus.

1448. Tum glandulæ inguinales tumentes utroque in ſexu, bubones venerei, communicato per lymphatica reſorbentia contagio.

1449. Et in viris membri inflammatio ingens, brevi in gangrænam ſoluta.

1450. Tum teſtes tumidi, dolentes, ſæpe in ulcerationem abeuntes, inflammatorio tumore ad veſiculas ſeminales orto.

1451. Ut & caruncula, ſtrangurix, eroſio urethræ, proſtatarum, colli veſicæ, vaſorum ſeminalium; ſimilia Mulieribus.

1452. Hinc fertur in membra, cum dolore nocturno medios artus occupante, ut & flexurarum rigiditate.

1453. Unde in Cartilaginibus, naſi maximè, & palato, eroſio. 1454.

1454. Mox media ossa occupans caries producit, præcipue in cranio.

1455. Tumque superpositæ partes in apostemata assurgunt pessima.

1456. Quin & in tophos duros elevat, dolentes obscure, sensim acutius, tumque & superposita corrumpentes.

1457. Unde facile constat de signis, quibus morbus hicce cognoscitur.

1458. Gonorrhœa curatur, balneo, fotu, injectione, purgatione mercuriali sæpe repetitâ, emulsionibus, balsamicis, abstinentiâ ob omni cibo, potuque lauto & ad venerem stimulante, victu contra potuque tenui.

1459. Persistendum in curatione, donec nihil amplius insoliti ex pene exstillet, vel in urinâ se manifestet.

1460. Inflatio membri virilis tollitur cataplasmate anodyno, discutiente, emolliente, fotu simili, & venæ sectione larga, & dictis (1458.)

1461. Bubo Venereus tollitur dissipando per Emplastra specifica, suppurando, si hæc non prosunt, & aperta depurando.

1462. Testis tumidus fovendus similibus (1460.) si urget, educendus san-

guis

guis ex brachio; Emplastro quoque scroto applicato levandus; donec redierit in statum plane naturalem.

1463. Pustulæ, & Cancri dicti Mercurialibus erodendi ad vivum usque, tum sensim lenioribus sanantur iisdem.

1464. Semper autem utendum iisdem fere internis, ac (1458.) præscripsit.

1465. In mulieribus fluor venereus curatur iisdem (1458.)

1466. Sed præcipue fotibus detergentibus validis, & mercurialibus.

1467. Ubi vero pustulæ ubique dispersæ, dolores artuum, nocturni labores, bubones magni, torturæ ossium, sæpe tolerata gonorrhœa, docent adesse Luem, salivatio Mercurialis requiritur.

1468. Quæ ut fiat, aliquot diebus prius impleatur æger ptisanâ.

1469. Tum utatur quolibet bihorio dosi apta Mercurii dulcis.

1470. Simul ac anima fœtere, Gingivæ dolere, dentes erigi videntur, attendendum an pergere, consistere, vel inhibere deceat.

1471. Si exspuitur ad ℔iij, vel ℔iv, quolibet nycthemero, sufficit.

1472.

1472. Si minor, excitandus fluxus erit, ſtimulo eodem.

1473. Si major, quam vires ferre queant, ſiſtendus erit leni clyſmate, vel purgante, vel ſudorifero.

1474. Si ruit vis Mercurii ad alvum, opus erit opiato, & diaphoretico.

1475. Ubi os, gingivæ, fauces, nimis tument, dolentve, utendum molli, blando, liquido gargariſmate, vel collutione, vel (1473.)

1476. Pergendum, donec omnia ſymptomata evanuerint, vulgo per xxxvj. dies.

1477. Tum ſubinde leni doſi mercuriali utendum per alios xxxvj. dies, ut leniſſimæ ſputationis maneat veſtigium.

1478. Neque ullum aliud remedium tum ad ſanitatem requiritur.

1479. Tophi minuuntur Emplaſtris (1461.) vel, apertura facta, oſſe abraſo.

FINIS.

430085

Digestio Tractationis
per
Capitum & Loculorum
SUMMARIA.

PROLEGOMENA. pag. 1

DE Morbis PARTIUM SOLIDARUM. 5
Fibræ solidæ simplicis. ibid.
debilis & laxæ. ibid.
rigidæ & elasticæ. 8
Vasorum. 9
Viscerum debilium & laxorum. 10
fortium & rigidor. 12
HUMORUM simplic. & spontaneis. 15
ex acido. 16
à glutinoso. 18
ex alcalino. 19
ex motus circulatorii excessu. 23
defectu & Pleth. 26
Obstructione. 28
Vulneribus in genere. 36
Hæmorrhagia. 53
Dolore. 54
Convulsione. 55
Vulneribus Capitis. 57
Thoracis. 67
Abdominis. 70
Contusis. 70
Ossibus fractis. 75
Luxatis. 79
Inflammatione. 81
Abscessu. 89
Fistulis. 92

De

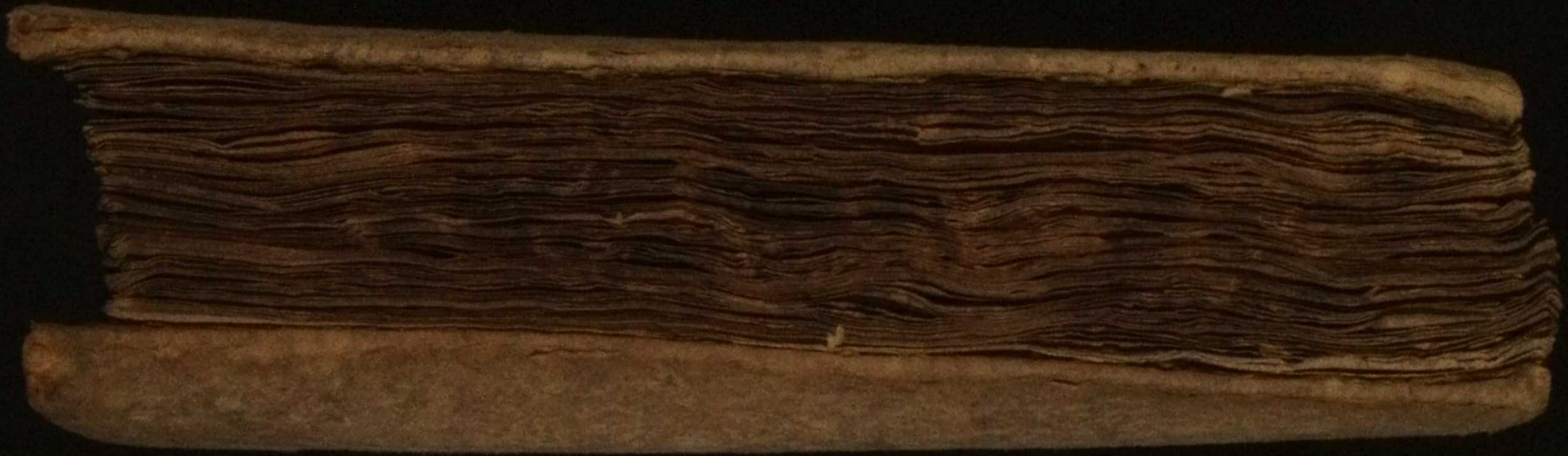
De Gangræna. pag. 93
Sphacelo. 100
Combustione. 105
Scirrho. 106
Cancro. 108
Morbis Ossium. 112
MORBIS INTERNIS, ET DE FEBRIBUS IN GENERE. 121
Febrili Frigore. 136
Tremore. 137
Anxietate. 138
Siti. 141
Nausea. 142
Ructu atque Flatu. 144
Vomitu. 146
Debilitate. 148
Calore. 150
Delirio. 154
Comate. 155
Pervigilio. 156
Convulsione. 157
Sudore. 158
Diarrhœa. 159
Exanthemat. 160
Febri Continua. 162
putrida. ibid.
ardente. 164
DE FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS. 167
MORBIS ACUTIS FEBRILIBUS. 174
Phrenitide. ibid.
Angina. 179
Aquosa. 181
Scirrhosa. 182
Inflammatoria. 183
Suppuratoria. 189

Dc

De Angina Gangrænosa. ibid.
Convulsiva. 190
Peripneumonia Vera. 191
Notha. 206
Pleuritide. 208
Paraphrenitide. 221
Hepatitide & Ictero. 223
Inflammatione Ventriculi. 234
Intestinorum. 236
Aphthis. 242
Nephritide. 248
Apoplexia. 252
Catalepsi. 263
Caro. 265
MORBIS CHRONICIS. 265
Paralysi. 268
Epilepsia. 274
Melancholia. 280
Mania. 292
Rabie Canina. 294
Scorbuto. 303
Cachexia. 311
Empyemate. 314
Phthisi Pulmonali. 318
Viscerum aliorum. ibid.
Hydrope. 325
Podagra. 336
Morbis Virginum. 344
Gravidarum. 346
Partu difficili. 348
Morbis puerperii. 350
infantum. 352
Variolis. 357
Morbis Epidemicis. 367
Calculo. 369
Luc Venerea. 373

FINIS.

ATENEO VENETO
VENEZIA

ATENEO VENETO
27

ATENEO
BIBLIOTECA
6
C
27
VENETO
VENEZIA